

Azərbaycan Respublikası
Dövlət Neft Şirkəti
Neft Kəmərləri İdarəsi

M A G İ S T R A L
neft kəmərlərinin istismarında
texniki təhlükəsizlik
Q A Y D A L A R I

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
İşlər İdarəsi

PREZİDENT KİTABXANASI

BAKİ - 2004

6415

39.7 + 30

Az 2

M 11 14

MAGİSTRAL NEFTKƏMƏRLƏRİNİN İSTİSMARINDA TEXNİKİ TƏHLÜKƏSİZLİK QAYDALARI. Bakı. «İSMAYIL» Nəşriyyat-Poliqrafiya Müəssisəsi, 2004. 168 səh.

Bu «Qaydalar» Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Əmək və Sosial Problemləri üzrə Elmi-Tədqiqat və Tədris Mərkəzi tərəfindən işlənilib hazırlanmışdır.

M 3608000000 2004
125

© "İsmayıl" Nəşriyyat-Poliqrafiya Müəssisəsi

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DÖVLƏT NEFT ŞİRKƏTİ
MAGİSTRAL NEFT KƏMƏRLƏRİ İSTEHSALAT BİRLİYİ**

«Dövlət qeydiyyatına alınmışdır»
Azərbaycan Respublikası
Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən
Qeydiyyat № 2932

«12» 12 2002-ci il

Nazir F. Məmmədov

«Təsdiq edilmişdir»
Azərbaycan Respublikası
Yanacaq və Energetika
Nazirliyi tərəfindən
ƏMİ № 45

«12» 12 2002-ci il

Nazir M. Kərimov

«Razılaşdırılıb»
Azərbaycan Respublikası
Dövlət Neft Şirkəti
Prezident N. Əliyev

«16» 06 2002-ci il

«Razılaşdırılıb»
Magistral Neft Kəmərləri
İstehsalat Birliyi
Baş Direktor əvəzi

«14» 10 2002-ci il

«Razılaşdırılıb»
Azərbaycan Neft və Qaz
Sənayesi İşçiləri Həmkarlar
Təşkilatı Respublika Komitəsi

«12» 07 2002-ci il

«Razılaşdırılıb»
Azərbaycan Respublikası
Döndərtəxəzərat Komitəsi

«07» 10 2002-ci il

**MAGİSTRAL NEFT KƏMƏRLƏRİNİN İSTİSMARINDA
TEXNİKİ TƏHLÜKƏSİZLİK QAYDALARI**

B A K I - 2002

NORMATIV HÜQUQİ AKTİN
DÖVLƏT QEYDİYYATI HAQQINDA

ŞƏHADƏTNAMƏ № 2951

« 13 » yanvar 2003-cü il

Azərbaycan Respublikası Yanacaq və Energetika Nazirliyi

(orqanın adı)

Bakı şəhəri Zərdabi küç. 88

(orqanın adı)

«Magistral neft kəmərlərinin istismarında texniki təhlükəsizlik
Qaydaları

(normativ hüquqi aktın adı)

Azərbaycan Respublikası Yanacaq və Energetika Nazirliyi

(nömrəsi, təsdiq etdiyi yer)

18.12.2002-ci iltarixli 45 nömrəli əmr

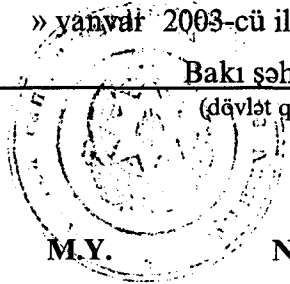
Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi

(dövlət qeydiyyatına alan orqan)

« 13 » yanvar 2003-cü il

Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti, 1

(dövlət qeydiyyatına alan orqanın ünvanı)

M.Y.

Nazir

F.F. MƏMMƏDOV

(imza)

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
YANACAQ VƏ ENERGETİKA NAZİRLİYİ

ƏMR

№ 45

Bakı ş. « 18 » 12 2002 il

«Texniki Təhlükəsizlik haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 2 fevral 269 sayılı Fərmanının icrasını təmin etmək məqsədilə

ƏMR EDİRƏM:

1. Neftin hasilatı, hazırlanması və nəqli prosesində tətbiq olunmaq üçün hazırlanmış «Magistral Neft Kəmərinin istismarında texniki təhlükəsizlik qaydaları» adlı sənəd təsdiq edilsin.
2. Sənədin qüvvədə qalma müddəti 01 yanvar 2003-cü ildən 31 dekabr 2007-ci ilədək hesab olunsun.
3. Neft sənayesində «Maqistral Neft Kəmərlərinin istismarında texniki təhlükəsizlik qaydaları»nın tətbiqinə nəzarət YEN-nin Yanacaq-Energetika Əməliyyatları Baş İdarəsinin rəisi İ.Rzabəyova həvalə olunsun.

Nazir

M.Kərimov

1. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1. Bu qaydaların tələbləri Azərbaycan Respublikasının ərazisində yerləşən magistral neft kəmərlərinin obyektlərində (beynəlxalq sazişlərlə müəyyən olunmuş obyektlər istisna olunmaqla) neftin nəqli ilə bağlı fəaliyyət göstərən hüquqi şəxslər üçün məcburidir.

1.2. Bu Qaydaların şamil edildiyi magistral boru kəmərlərinə aşağıdakılar daxildir:

— lupinq və qollardan ibarət kəmərlər (mədəndən çıxan və hazır məhsulu uzaq məsafəyə ötürən), bağlayıcı armaturlar, təbii və süni maneələrdən keçən, neftvurma stansiyalarına qoşulan qovşaq vasitələri, neftin nəql edilməsi üçün nəzərdə tutulan kompleksli avadanlıqlarla təchiz edilən yeraltı, torpaqüstü və yerüstü xətti hissə, metanolu daxil edən qurğularla birlikdə boru kəmərləri;

— kəmərin elektrokimyəvi korroziyadan mühafizə qurğusu, texnoloji rabitə xətləri və qurğuları, kəmərin telemexaniki vasitələri;

— kəmərin istismarına, elektrokimyəvi mühafizə və elektrik qüvvəsi ilə təchiz edilmə qurğusuna, bağlayıcı armaturların uzaqdan idarə edilməsinə nəzərdə tutulan elektrik ötürücü xətləri;

— kəmərin eroziyaya qarşı mühafizə qurğuları, yanğından mühafizə ləvazimatları;

— neftin, neft məhsullarının qəza baş verən zaman buraxılması üçün yeraltı anbarlar;

— kəmərin istismarının xətti xidməti üçün bina və avadanlıqlar;

— kəmərin trassası boyu və ona yaxın sahədə yerləşmiş daimi yollar, vertalyot meydançası, kəmərin yerləşdiyi yeri göstərən xüsusi işarələr və signallar;

— baş və ötürücü doldurma və vurma nasos stansiyalar;

— çənlər parkı;

— neft və neft məhsullarının qızdırılma məntəqəsi;

— xəbərdaredici və göstərici işarələr (nişanlar).

1.3. Bu qaydalara, eləcə də əməyin təhlükəsizliyi haqqında sahə təlimatlarına əsasən, hər bir müəssisədə öz iş profilinə uyğun vəzifə və istehsalat təlimatları tərtib edilməlidir. Bu təlimatlar Dövlətədağmədəntexnezarət Komitəsi ilə razılaşdırılmalı və müəssisənin baş mühəndisi və Həmkarlar İttifaqı sədri tərəfindən təsdiq edilməlidir.

1.4. Obyektin (sahə, sex) rəhbəri, Magistral neft kəmərlərinin istismarı-

nın texniki təhlükəsizlik qaydalarının və əməyin təhlükəsizliyi üzrə təlimatların hazırlanmasına və işləyənlərin bu təlimatlarla təmin olunmasına, onun işçilər tərəfindən mənimsənilməsinə və əmək mühafizəsinin vahid idarə etmə sisteminin tələblərinə uyğun biliklərin yoxlanılmasına məsuliyyət daşıyır.

1.5. Magistral neft boru kəmərləri obyektlərində işləmək üçün yaşı 18-dən az olmayan, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin sərəncamına əsasən tibbi müayinədən keçmiş, bu işləri yerinə yetirmək üçün sağlam və əmək mühafizəsinin Vahid idarə etmə sisteminin tələblərinə uyğun təhlükəsizlik qaydaları öyrədilmiş şəxslərə icazə verilir.

1.6. Magistral neft kəmərlərinin təhlükəsiz istismarı və baş verə biləcək qəzaların qarşısının alınması və aradan qaldırılması üzrə təlimatlar 2 ildə bir dəfədən gec olmayaraq yenidən nəzərdən keçirilməli və təsdiq olunmalıdır.

1.7. Magistral neft kəmərlərinin, çənlər parkının, nasos stansiyalarının və s. tikilməsi, təmir edilməsi, genişləndirilməsi, «avadanlıqların quraşdırılması, texniki cəhətdən yeniləşdirilməsi, elektrik mühafizə qurğularının quraşdırılması və istismarı ilə məşğul olan rəhbər və mühəndis-texniki işçilər, eyni zamanda Magistral neft kəmərlərini istismar edən idarələr üçün kadrlar hazırlayan kurs və tədris kombinatları müəllimləri, sifarişlə tikilən magistral neft kəmərləri və avadanlıqlarının işinə texniki nəzarət edən şəxslər işə başlamazdan əvvəl xüsusi məşğələ keçməlidirlər və «Magistral neft kəmərlərinin istismarında texniki təhlükəsizlik qaydaları»nı və onların yerinə yetirdikləri iş həcmində «Tikinti normaları və qaydaları»nın (TN və Q) lazımı fəisillərini bildikləri barədə imtahan verməlidirlər.

Həmin biliklərin təkrar yoxlanılması ildə bir dəfədən az olmayaraq aparılmalıdır.

1.8. Rəhbər və mühəndis-texniki işçilərin «Magistral neft kəmərlərinin istismarında təhlükəsizlik qaydaları»nı necə bildiklərinin yoxlanılması, Azərbaycan Respublikası Dövlətədağmədəntexnəzarət Komitəsinin təsdiq etdiyi «Rəhbər və mühəndis-texniki işçilərin təhlükəsizlik texnikası üzrə qaydalar, normalar və təlimatlar üzrə biliklərinin yoxlanılması qaydası haqqında bir tipli göstəriş»ə əsasən aparılmalıdır. Biliklərin yoxlanılması Azərbaycan Respublikası Dövlətədağmədəntexnəzarət Komitəsi nümayəndəsinin iştirakı ilə təşkil olunmuş komissiyalar tərəfindən aparılır.

Dövlətədağmədəntexnəzarət Komitəsinin nümayəndəsinə yoxlamanın keçirilməsi günü və yeri barədə 5 gün əvvəl xəbərdarlıq edilməlidir.

1.9. Magistral neft kəmərləri obyektlərinin, avadanlıqların və ayrı-ayrı

texnoloji kəmərlərin layihələndirilməsi, quraşdırılması, sazlanması, əsaslı təmiri, genişləndirilməsi, texniki cəhətdən yeniləşdirilməsi, istismara qəbulu və istismarı üzrə daxili texniki şərtlər və təlimatlar bu Qaydaların tələblərinə uyğun olmalıdır.

1.10. Magistral neft kəmərlərinin, çənlər parkının, nasos stansiyalarının və s. tikilməsi, təmir edilməsi, genişləndirilməsi, avadanlıqların quraşdırılması, texniki cəhətdən yeniləşdirilməsi, layihələndirilməsi bir qayda olaraq, hüquqi şəxslər, hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıqla məşğul olan fiziki şəxslər tərəfindən qüvvədə olan normativ sənədlərin və bu Qaydaların tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

Layihə, onun verilmiş şərtlərə və qüvvədə olan normativ sənədlərin tələblərinə uyğunluğu magistral neft kəmərlərini istismar edən idarə tərəfindən müəyyən edildikdən və Dövlətədağmədəntexnəzarət Komitəsi ilə razılaşdırıldıqdan sonra təsdiq edilir. Razılaşdırılmış və təsdiq olunmuş layihələr 24 ay müddətində qüvvədə olur. Bu müddət ərzində işə başlanmayıbsa, layihələr yenidən razılaşdırılmalıdır.

1.11. Magistral neft kəmərinin tikintisi, genişləndirilməsi, quraşdırılması, əsaslı təmiri və texniki cəhətdən yeniləşdirilməsi üzrə işə başlamazdan əvvəl Dövlətədağmədəntexnəzarət Komitəsində texniki nəzarət üçün qeydiyyat alınmalıdır.

1.12. Təhlükə potensialı obyektini istismar edən hüquqi və fiziki şəxslər texniki təhlükəsizliyin vəziyyəti barədə məlumat təqdim etməlidirlər.

1.13. «Magistral Neft Kəmərlərinin İstismarında texniki təhlükəsizlik qaydaları» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin «Nəqliyyat haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununun» tətbiq edilməsi barədə 27 iyul 1999-cu il tarixli 165 nömrəli Fərmanına, «Texniki təhlükəsizlik haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununun» tətbiq edilməsi barədə 29 fevral 2000-ci il tarixli 357 nömrəli fərmanına, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 10 avqust 1999-cu il tarixli 146 nömrəli və 14 fevral 2000-ci il tarixli sərəncamlarına, Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinə və qüvvədə olan digər normativ-hüquqi aktlara uyğun olaraq işlənmişdir.

1.14. Bu qaydaları pozan şəxslər qüvvədə olan qanunvericiliyə uyğun olaraq inzibati və cinayət məsuliyyəti daşıyırlar.

1.15. Ölkələrarası, ölkədaxili, şəhərlərarası neft, qaz, elektrik, rabitə kəməri və xətlərinin mühafizə zolaqları ilə birlikdə zonaları bu xəttlər və kəmərlər boyu hər iki tərəfə müvafiq texniki normativlər nəzərə alınmaqla müəyyənləşdirilir.

TEXNİKİ TƏHLÜKƏSİZLİK HAQQINDA

1.16. Əsas anlayışlar.

Bu Qaydalarda istifadə olunan əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

obyektlərin texniki təhlükəsizliyi (bundan sonra-texniki təhlükəsizlik) — vətəndaşların və cəmiyyətin vacib həyatı maraqlarının təhlükə potensialı obyektlərdə baş verə biləcək qəzalardan müdafiəsinin vəziyyəti;

texniki nəzarət — istehsal obyektlərində işlərin aparılması qaydasını müəyyənləşdirən texniki-normativ sənədlərin və təhlükə potensialı obyektlərdə fəaliyyət üçün verilmiş xüsusi razılığın tələblərinə əməl olunmasına nəzarət;

qəza — təhlükə potensialı obyektlərdə istifadə olunan tikililərin və ya texniki qurğuların uçulması, nəzarət edilə bilməyən partlayış və ya təhlükəli maddələrin ətraf mühitə yayılması;

hadisə — təhlükə potensialı obyektlərdə tətbiq olunan texniki qurğuların dayanması yaxud nasazlığı, texnoloji rejim proseslərindən kənara çıxma, eləcə də istehsal obyektlərində işlərin aparılması qaydalarını müəyyənləşdirən normativ-texniki sənədlərin tələblərinin pozulması;

təhlükəsizlik texnikası — avtomatik nəzarət və tənzimləyici cihazlar, qoruyucu qurğular, müşahidə, xəbərvermə, rabitə vasitələri və təhlükəsizliyi təmin edən digər texniki tədbirlər kompleksi;

uyğunluq sertifikatı — avadanlığın, maşın və mexanizmlərin, dövlət standartına və yaxud digər texniki normativ sənədlərin təhlükəsizlik tələblərinə uyğun gəlməsini müəyyən edən rəsmi şəhadətnamə.

TƏHLÜKƏ POTENSİALLI OBYEKTLƏR

1.17. Əhali və ətraf mühit üçün təhlükə yaradan (Olavə 1-də göstərilən) partlayış-yanğın, radioaktiv və ionlaşdırıcı şüa mənbələrinin, zəhərləyici maddələrin əldə olunması, hazırlanması, emalı, daşınması, istifadə edilməsi və ləğvi ilə məşğul olan istehsal, təchizat, nəqliyyat və sosial təyinatlı obyektlər təhlükə potensialı obyektlər hesab edilir.

1.18. Təhlükə potensialı obyektlərin siyahısı müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq edilir.

1.19. Təhlükə potensialı obyektlər Dövlətdağtexnəzarət Komitəsi tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada dövlət reyestrində qeydiyyatdan keçirilir.

TEXNİKİ TƏHLÜKƏSİZLİK TƏLƏBLƏRİ

1.20. Texniki təhlükəsizlik tələbləri bu Qaydalarla, Azərbaycan Respublikasının digər normativ-hüquqi aktları ilə, habelə texniki-normativ sənədlərlə müəyyənəşdirilən, mövcud qaydada qəbul olunan və texniki təhlükəsizliyi təmin edən şərtlərdən, qadağalardan, məhdudiyətlərdən və yerinə yetirilməsi məcburi olan digər tələblərdən ibarətdir.

1.20.1. Magistral neft kəmərlərinin obyektlərini istismar edən hüquqi və fiziki şəxslər:

bu qaydaların, digər qanunların və normativ hüquqi aktların, eləcə də texniki-normativ sənədlərin tələblərinə əməl etməlidir;

obyektlərdə işçi heyətlərini komplektləşdirərkən onların texniki təhlükəsizlik və ixtisaslaşma tələblərinə, habelə qanunla müəyyənəşdirilmiş digər tələblərə uyğunluğunu və tibbi cəhətdən yararlılığını təmin etməlidir;

obyektdə normativ-hüquqi aktlara və işlərin aparılması qaydalarını müəyyənəşdirən normativ-texniki sənədlərə malik olmalıdır;

binaların texniki təhlükəsizlik ekspertizasından keçirilməsini təmin etməli, eləcə də obyektə istifadə olunan tikili, avadanlıq və texniki qurğuların diaqnostikasını, sınağını və ümumi yoxlanmasını keçirməlidir;

obyektlərin mühafizəsini təşkil etməli və təhlükəli maddələrin saxlanması üçün texniki təhlükəsizlik tələblərinə riayət etməlidir;

texniki təhlükəsizlik bəyannaməsi hazırlamalı, obyektlərin istismarı zamanı dəymiş zərərə görə məsuliyyətin məcburi sığortalanması barədə müqavilə bağlamalıdır;

partlayıcı və radiaktiv maddələrin, partlayıcı materialların və ionlaşdırıcı şüa mənbələrinin uçotunun aparılmasını, onların texniki-normativ sənədlərin tələblərinə uyğun qaydada saxlanılmasını, işlədilməsini və təhlükəsiz istifadə olunmasını təmin etməlidir;

müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının təlimat, sərəncam və göstərişlərinə əməl etməlidir.

1.20.2. Magistral neft kəmərləri obyektlərində işləyənlərin vəzifələri aşağıdakılardır:

təhlükə potensialı obyektlərdə işlərin aparılması, habelə qəza və hadisə şəraitində fəaliyyət qaydalarını müəyyənəşdirən texniki-normativ sənədlərin tələblərinə əməl etməli;

ildə bir dəfədən az olmamaq şərti ilə tibbi müayinədən və attestasiyadan keçmək;

təhlükə potensialı obyektə baş verən qəza və hadisə zamanı Azər-

baycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyənləşdirilmiş qaydada işi dayandırmalı, qəza və ya hadisə barədə dərhal rəhbərliyə, yaxud digər vəzifəli şəxsə məlumat vermək.

1.20.3. Magistral neft kəmərlərində işləyən hüquqi və fiziki şəxslərin qəzaların lokallaşdırılması və nəticələrinin ləğv edilməsinə yönəlmiş fəaliyyətinə tələblər:

- sistemli tədbirlər hazırlayır və həyata keçirir;
- işçi heyətinin qəza və hadisələrə hazırlığını vaxtaşırı təkmilləşdirir, onları attestasiyadan keçirir;
- baş verə biləcək qəzaları qabaqcadan müəyyənləşdirmək və qarşısını almaq məqsədi ilə sistemli nəzarət təşkil edir;
- qəza və hadisə baş verdikdə istismarı dərhal dayandırır;
- peşəkar qəza-xilasetmə xidmətləri, yaxud peşəkar qəza-xilasetmə hissələri ilə müqavilələr bağlayır;
- qəzaların lokallaşdırılması və nəticələrinin ləğv edilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq maliyyə vəsaitinin və maddi-texniki vasitələrin ehtiyatını yaradır;
- bu qaydalarda, Azərbaycan Respublikasının digər qanunvericilik aktlarından, habelə qəza şəraitində fəaliyyət qaydalarını müəyyənləşdirən texniki-normativ sənədlərdən irəli gələn digər vəzifələri yerinə yetirir.

1.21. Texniki təhlükəsizlik tələbləri dövlət standartlarına, əməyin mühafizəsi qaydalarına, habelə ekoloji və yanğın təhlükəsizliyi, ətraf mühitin mühafizəsi, sənaye və tikinti, sanitariya-epidemioloji, əhəlinin və ərazinin fəvqəladə hallardan müdafiəsi normalarına uyğun olmalıdır.

MAGİSTRAL KƏMƏRLƏR ÜÇÜN TƏYİNATLI TORPAQLAR

1.22. Sənaye, rabitə, nəqliyyat, ticarət, ictimai-iaşə və digər istehsal və xidmət obyektlərinin yerləşdirilməsi və fəaliyyəti üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada ayrılan və əldə edilən torpaq sahələri sənaye, nəqliyyat, rabitə və digər təyinatlı torpaqlar sayılır.

1.23. Əhəlinin təhlükəsizliyinin təmin olunması, sənaye, nəqliyyat, rabitə, müdafiə və digər təyinatlı obyektlərin istismarına lazımı şərait yaradılması üçün onların ətrafında xüsusi (qoruyucu, sanitariya və s.) hüquqi rejimli mühafizə zonaları yaradılır.

1.24. Zona üzrə müəyyən edilmiş rejimlə, torpaqların tamamilə təsərrüfat dövriyyəsindən çıxarılması nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla, ərazisində mühafizə zonası müəyyən edilən torpaq mülkiyyətçiləri, isti-

fadəçiləri və icarəçiləri torpaq sahəsi üzərində hüquqlardan məhrum edilmirlər. Mühafizə zonasının hüdudlarında torpaq mülkiyyətçiləri, istifadəçiləri və icarəçiləri bu zonalar üçün təsdiq edilmiş qaydalara əməl etməyə borcludurlar.

1.25. Təsərrüfat dövriyyəsindən çıxarılan torpaq sahələri xüsusi hüquqi rejimli mühafizə zonaları yaradılacaq müəssisələrə verilir və ya ehtiyat fondu torpaqlarına aid edilir.

1.26. Sənaye, nəqliyyat, rabitə, və digər təyinatlı torpaqların istifadəsi qaydaları müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir, xüsusi hüquqi rejimli mühafizə zonalarının müəyyənləşdirilməsi qaydaları isə müvafiq normativ hüquqi aktlarla tənzimlənir.

1.27. Magistral neft kəmərlərinə məxsus obyektlər əsasən təsdiq olunmuş rayon planlaşma layihəsində və yaşayış məntəqələrinin baş planlarında nəzərdə tutulmuş ərazilərdə Dövlət Tikinti və Arxitektura Komitəsi, Dövlət Ekologiya və Təbiətdən İstifadəyə Nəzarət Komitəsi, Dövlət Torpaq Komitəsi və mənafeyinə toxunulan digər təşkilatlarla razılaşdırılmaqla yerləşdirilməlidir.

1.28. Magistral neft kəmərlərinə məxsus obyektləri yerləşdirərkən onların arasındakı tələb olunan sanitariya və yanğından mühafizə məqsədilə verilən məsafələr normadan artıq olmamalı və kommunikasiya xəttləri maksimum qısa olmalıdır.

1.29. Magistral neft kəmərlərinin obyektlərində texnoloji proseslərlə əlaqədar olaraq ətraf mühitə ziyan verdiyi üçün yaşayış və ictimai binalardan sanitariya-mühafizə zonası ilə ayrılmalıdır. Mühafizə zonasının hüdudlarında torpaq mülkiyyətçiləri, istifadəçiləri və icarəçiləri bu zonalar üçün təsdiq edilmiş qaydalara əməl etməyə borcludurlar.

1.30. Torpaqların vəziyyətinə zərərli təsir göstərə bilən təzə tikililər, qurğular və yenidən qurulan obyektlər yerləşdirilərkən, layihələşdirilərkən, tikilərkən və istismara verilərkən, habelə yeni texnologiyalar tətbiq edilərkən magistral kəmərləri istismar edən hüquqi şəxs tərəfindən torpaqların mühafizəsi sahəsində tədbirlər nəzərdə tutulmalı və həyata keçirilməlidir.

DAXİLİ TEXNİKİ NƏZARƏT HAQQINDA

1.31. Magistral neft kəmərlərində tikinti, yenidənqurma, genişləndirmə, texniki cəhətdən yeniləşdirmə və əsaslı təmir işləri aparılarkən Magistral neft kəmərləri müəssisələrində texniki nəzarət həyata keçirilməlidir.

1.32. Magistral neft kəmərlərində tikinti quraşdırma işlərinin keyfiyyətinə texniki nəzarət etmək üçün müəssisələrdə Əmr ilə «Magistral neft kə-

mərlərinin istismarının texniki təhlükəsizlik qaydaları», TN və Q və digər normativ-rəhbər sənədlər əsasında imtahan vermiş mühəndis-texniki işçi təyin olunur.

1.33. Texniki nəzarət edən şəxslər «Magistral neft kəmərlərinin istismarının texniki təhlükəsizlik qaydaları»nın, Tikinti Normaları və Qaydalarının müvafiq bölmələrini, Azərbaycan Respublikası Dövlət-dağmədəntexnəzarət Komitəsinin təlimat və göstəricilərini, digər normativ sənədləri əldə rəhbər tuturlar.

1.34. Texniki nəzarət edən şəxslər aşağıdakıları bilməlidirlər:

1.34.1. Magistral neft kəmərləri obyektlərindəki qurğuların layihə sənədlərini öyrənmək, materialın, avadanlığın və s. «Magistral neft kəmərlərinin istismarının texniki təhlükəsizlik qaydaları»na uyğun gəlməsinə xüsusi diqqət yetirmək.

1.34.2. Layihələrin müvafiq təşkilatlarla razılaşdırılmasını və müddətini yoxlamaq.

1.34.3. Tikinti quraşdırma təşkilatlarının tikinti zamanı «Magistral neft kəmərlərinin istismarının texniki təhlükəsizlik qaydaları»nın və Tikinti Normaları və Qaydalarının tələblərinə riayət etmələrinə daima nəzarət etməlidir ki, bunlarda tikinti quraşdırma təşkilatları tərəfindən hər bir obyekt üçün tutulmuş işlərin uçotu jurnalında qeyd etməklə təsdiq olunmalıdır.

1.34.4. Magistral neft kəmərlərinin tikintisi, yenidənqurulması, genişləndirilməsi, texniki cəhətdən yeniləşdirilməsi və əsaslı təmir zamanı layihədən kənara çıxmağa və «Magistral neft kəmərlərinin istismarının texniki təhlükəsizlik qaydaları»nın və TN və Q-nın pozulmasına yol verməmək.

Belə pozuntular aşkar olunarsa, müəssisə rəhbərlərini və ya Azərbaycan Respublikası Dövlət-dağmədəntexnəzarət Komitəsini vaxtında xəbərdar etmək.

1.34.5. Tikinti zamanı layihədən kənara çıxmağa və ya ona dəyişiklik etməyə yalnız layihə təşkilatı və sifarişçi ilə razılaşdırıldıqdan sonra yol verilir, «Magistral neft kəmərlərinin istismarının texniki təhlükəsizlik qaydaları»ndan kənara çıxmalar isə Azərbaycan Respublikası Dövlət-dağmədəntexnəzarət Komitəsi ilə razılaşdırılmalıdır.

1.35. Yeraltı neft kəmərlərinin tikintisində texniki nəzarətçi bilməlidir:

1.35.1. Gələcək neft kəmərlərinin trassasının nişanlanmasına nəzarət etməli və onu qəbul etmək.

1.35.2. Xəndəklərin qazılmasını, dərinliyini, «yastıqların» yerləşdirilməsini yoxlamaq.

1.35.3. Boruların, qaynaq və izolyasiya işləri üçün və tikintidə tətbiq olunan digər materialların saxlanılmasına və həmçinin onların keyfiyyətinə və normativ sənədlərin tələblərinə uyğun gəlməsinə nəzarət etmək.

1.35.4. Qaynaq işlərinin hər bir əməliyyatına nəzarət etmək;

— tətbiq olunan materialların keyfiyyətini və onların sertifikatlarının olmasını yoxlamaq;

— qaynaqçıların ixtisas dərəcəsini və bunu təsdiq edən sənədlərin olmasını yoxlamaq;

— qaynaq-quraşdırma işlərinin (boruların mərkəzləşdirilməsi, aralarındakı məsafənin düzgün saxlanması, boruların kənarlarının qaynaq üçün düzgün hazırlanması və s.) keyfiyyətini yoxlamaq;

— qaynaq birləşmələrinin keyfiyyətini (eni, hündürlüyü, kəsiklərin olmaması və s.) müayinə etmək;

— mexaniki sınaqlar üçün yoxlama birləşmələri seçməli və sınaqların nəticələrinə nəzarət etmək;

— qaynaq işlərinin düzgün sənədləşdirilməsinə (qaynaq işləri jurnalı, laboratoriyanın rəyi, qaynaq birləşmələrinin sxemi) nəzarət etmək.

1.35.5. İzolyasiya işlərinin hər bir əməliyyatına nəzarət etmək;

— borunun təmizlənməsini yoxlamaq;

— mastika və astarın hazırlanma prosesinə nəzarət etmək;

— mastika və astarın laboratoriya sınaqlarının nəticələrinə nəzarət etmək;

— izolyasiya örtüyünün çökilmə texnologiyasına nəzarət etmək;

— örtüyün keyfiyyətini müayinə etmək;

— örtüyün qalınlığına, yapışqanlığına, bütövlüyünə, borunun torpaqla təmasda olmasına nəzarət etmək;

— izolyasiya işlərinin düzgün sənədləşdirilməsinə (izolyasiya işləri jurnalı, laboratoriyanın rəyi və s.) nəzarət etmək;

1.35.6. Neft kəmərlərinin düzgün yerləşdirilməsini, mailliyini, dibinin doldurulmasını, döyəclənməsini, basdırılmasını yoxlamaq.

1.35.7. Neft kəmərlərinin üfürülməsində, təmizlənməsində davamlılıq və hermetiklik sınaqlarında iştirak etmək.

1.35.8. Qaynaq birləşmələrinin sxemlərini, birləşmələrin və qurğuların bənd edilməsini yoxlamaq və natura ilə müqayisə etmək.

1.35.9. Aktların tərtib edilməsini yoxlamaq və imzalamaq.

1.36. Neftvurma stansiyasında (NVS) və keçidlərdə neft kəmərləri quraşdırılarkən texniki nəzarətçi yoxlamağa borcludur:

— neft kəmərlərinin digər kommunikasiyalara nisbətən (su və qaz kəmərləri, kabel, elektrik xətləri və s.) yerləşdirilməsi və ona qədər olan

məsafəni;

- lazimi yerlərdə qılafların olmasını, onların içində neft kəmərlərinin mərkəzləşdirilməsi və rənglənməsini;
- neft kəmərlərinin bərkidilməsini;
- bağlayıcı armaturanın keyfiyyətini və düzgün quraşdırılmasını;
- borunun təmizlənməsini;
- neft kəmərlərinin üfürülməsini, davamlılıq və hermetiklik sınaqlarını.

Aktların tərtib edilməsini yoxlamalı və imzalamalıdır.

1.37. Avadanlıq quraşdırılarkən texniki nəzarətçi aşağıdakıları yoxlamağa borcludur:

- avadanlığın zavodda hazırlanmasını və pasportunu;
- binanın texniki şərtlərə uyğunluğunu (hündürlüyü, həcmi, qapısı, tənəffüs və s.);
- avadanlığın qapı və pəncərəyə nisbətən yerləşdirilməsini;
- avadanlığın texniki vəziyyətini kompleksliyini.

1.38. Texniki nəzarətçinin hüquqları:

- layihə və qüvvədə olan normativ sənədlərə riayət olunmazsa iş icraçılarına «nöqsan xəbərdarlığı» yazmağa və pozuntuların dərhal aradan qaldırılmasını tələb etmək;
- layihədən kənara çıxma, quraşdırmanın keyfiyyəti qeyri-qənaətbəxş olduğu və s. hallarda qəbul aktlarını imzalamamaq;
- normativ sənədlərin, iş texnologiyasının və s. kobud şəkildə pozulduğu hallarda idarə rəhbərliyi və ya Dövlətdağmədəntexnəzarət Komitəsinin vasitəsilə işin icrasını dayandırmağı tələb etmək;
- obyektlərin istismara yekun qəbul komissiyasının işində iştirak etmək.

1.39. Texniki nəzarətçi aşağıdakılar üçün məsuliyyət daşıyır:

- hal-hazırkı qayda əsasında öz borclarını yerinə yetirilməsinə;
- texniki nəzarət etdikləri sahələrdə işlərin keyfiyyətinə;
- qəbul etdikləri obyektlərdəki buraxılmış pozuntular haqqında rəhbərliyi vaxtında xəbərdar etməyə;
- sənədlərin və hesabatların vaxtında və düzgün tərtib edilməsinə.

MAGİSTRAL KƏMƏRLƏRİN SINAQDAN KEÇİRİLMƏSİ

1.40. Texniki şərtlərə əsasən yeni tikilən, əsaslı təmir olunan, genişləndirilən və texniki cəhətdən yeniləşdirilən magistral kəmərləri istifadəyə verilməzdən əvvəl möhkəmiyyə və kipliyə sınaqmalıdır.

1.41. Magistral kəmərlərin sınaqdan keçirilməsi tikinti-quraşdırma idarəsi

və təşkil olunmuş komissiyanın rəhbərliyi altında aparılır. Komissiyanın tərkibinə baş podratçı, sifarişçi və quraşdırma təşkilatının, həmçinin Dövlətdağmədəntexnəzarət Komitəsinin nümayəndəsi daxil edilir.

1.42. Sınaq komissiyası, baş podratçı və sifarişçi təşkilatların birgə hazırladığı əmrə təyin edilir.

1.43. Magistral kəmərlərin sınaqdan keçirilməsinə aid təlimat Dövlətdağmədəntexnəzarət Komitəsinin yerli təşkilatı tərəfindən razılaşdırılır.

1.44. Bütün sınaq komissiyasının üzvləri və mühəndis-texniki işçilər boru kəmərlərinin sınağı haqqında təhlükəsizlik texnikasının təlimatı ilə tanış olmalıdırlar.

1.45. Boru kəmərlərinin sınağı haqda bütün göstəricilər sınaq komissiyasının sədri tərəfindən verilməlidir.

1.46. Sınağın ardıcılığı xüsusi hazırlanmış təlimat üzrə aparılır. Təlimatda təhlükəsizlik texnikası, yanğından mühafizə metodları göstərilməlidir.

1.47. Boru kəmərləri möhkəmiyyə və hermetikliyə yoxlanıldıqda mühafizə zonası saxlanmalıdır. Mühafizə zonası boru kəmərlərinin diametrindən asılıdır.

1.48. Boru kəmərləri hava və su ilə təmizlənən zaman diametrlərdən asılı olmayaraq qoruyucu zona hər tərəfə 25 metr olmalıdır. Porşenin çıxma istiqamətində isə 100 metrdən az olmamalıdır.

1.49. Boruların hidravlik sınağı zamanı mühafizə zonası hər tərəfə 50 m olmalıdır.

1.50. Boru kəmərləri yer səthində quraşdırıldıqda müşahidə zonası iki dəfə artırılmalıdır.

1.51. İşçilər, mexanizmlər və avadanlıqlar mühafizə zonasından kənarda olmalıdır.

1.52. Mühafizə zonasının ləğv edilməsi yalnız komissiya sədrinin göstərişi ilə edilməlidir.

1.53. Magistral və texnoloji boru kəmərlərinin sınağına başlamağa icazə o vaxt verilə bilər ki, bütün boru kəmərləri boyu möhkəm, etibarlı rabitə yaranmış olsun.

1.54. Boru kəmərlərinin müşahidə zonasından kənarda yerləşmiş bağlayıcı kranlar, siyirtmələr arasında telefon və radio əlaqələri yaradılmalı və onlara xidmət edən işçilər boruların sınaq təlimatları ilə tanış olmalıdırlar.

1.55. Əlaqə postlarındakı növbətçilərin iş yerlərini icazəsiz tərk etmələri qadağandır.

1.56. Boru kəmərlərinin yoxlanılmasında istifadə edilən aqreqlərə və

kompresor stansiyalarına birləşdirilmiş boru kəmərləri 1,25 işçi təzyiqi ilə yoxlanmalıdır.

1.57. Boru kəmərləri dəmir və avtomobil yolları ilə kəşisərsə və yaxud onların yaxınlığından keçərsə, komissiya həmin təşkilat nümayəndələrinə qabaqcadan xəbər verməli və eləcə də onları təşkilat təhlükəsizlik tədbirləri ilə tanış etməlidir.

1.58. Boru kəmərləri avtomobil yollarının və yaşayış yerlərinin yaxınlığında olarsa, mühafizə zonasının kənarlarında da mühafizə postu qoyulmalı və xəbərdaredici nişanlarla təchiz edilməlidir.

1.59. Magistral və texnoloji boru kəmərlərinin sınağına başlanmadan əvvəl komissiyanın qeyd etdiyi nöqtələrə qəza-təmir, rabitə və növbətçi postları yerləşdirilməlidir. Yalnız bütün bu tədbirlərin həyata keçirildiyini komissiyanın sədri dəqiqləşdirdikdən sonra sınaq işinin aparılmasına göstəriş verilməlidir.

1.60. Sınaq keçirilən boru kəmərləri başqa aidiyyəti olmayan borulardan mövcud üsullarla təcrid edilməlidir. Sınağın parametrlərinin ölçülməsi mühafizə zonasından kənar məsafədə aparılmalıdır.

1.61. Boru kəmərlərini hava ilə sınaqdan keçirdikdə sınaq təzyiqi 30 kPa / 0,3 kqsm² qədər və 2 MPa / 20 kqsm²-dən artıq olmamaq şərti ilə tədricən qaldırılır. Sonra hava verilməsi dayandırılır və boru kəmərlərinin sınağının birinci yoxlanmasına icazə verilir.

1.62. Boru kəmərlərinə baxış keçirib, bütün nöqsanlar aradan qaldırıldıqdan sonra sınaq təzyiqinə qədər havanın verilməsi davam etdirilir. Boru kəməri boyunca yoxlamanın ikinci pilləsi aparılır.

1.63. Boru kəmərlərində yoxlama təzyiqi işçi təzyiqə endirildikdən sonra trass xətti boyu yoxlamanın aparılmasına icazə verilir.

1.64. Boru kəmərlərinin möhkəmliyə, hermetikliyə yoxlanması o vaxt başa çatmış hesab edilir ki, sınaq vaxtı təzyiq dəyişməz qalsın və işçi rejimdə, axma, yaşarma nəzərə çarpmasın.

1.65. Sınaq vaxtı magistral və texnoloji boru kəmərlərində nasazlıqlar təyin edildikdə sınaq dayandırılmalı və bütün nasazlıqlar aradan qaldırılmalıdır.

1.66. Təmir işləri qurtardıqdan sonra sınaq işləri təkrar olunmalıdır.

TƏHLÜKƏ POTENSİALLI OBYEKTLƏRİN TEXNİKİ TƏHLÜKƏSİZLİYƏ DAİR BƏYANNAMƏDƏ GÖSTƏRİLƏN MƏLUMATLAR

1.67. Bəyannamənin strukturu.

1.67.1. Bəyannamə aşağıdakı struktur elementlərindən ibarətdir:

a) titul vərəqi;

b) bəyannaməni işləyib hazırlamış təşkilat (hüquqi və fiziki şəxs) haqqında məlumatlar;

c) mündəricat;

ç) 1-ci bölmə «Ümumi məlumatlar»;

d) 2-ci bölmə «Təhlükəsizliyin təhlil edilməsinin nəticələri»;

e) 3-cü bölmə «Texniki təhlükəsizlik tələblərinin təmin edilməsi»;

ə) 4-cü bölmə «Nəticələr»;

f) 5-ci bölmə «Situasiya planı».

1.67.1.1. Bəyannaməyə aşağıdakı əlavələr daxil edilir:

a) «Hesabat-izahat vərəqi»;

b) «Məlumat vərəqi».

1.68. Bəyannamənin struktur elementlərinə, bəyannaməyə əlavələrə və məlumatların tərkibinə dair tələblər.

1.68.1. Bəyannamənin titul vərəqi.

1.68.1.1. Titul vərəqi bəyannamənin birinci səhifəsi olub, sənədin işlənməsi və axtarışı üçün zəruri məlumatların mənbəyidir.

1.68.1.2. Titul vərəqində aşağıdakı məlumatlar göstərilir:

a) təhlükə potensiallı obyektə istismar edən təşkilatın rəhbəri və yaxud layihənin sifarişçisi tərəfindən bəyannamənin təsdiq edildiyini göstərən qrif;

b) haqqında bəyannamə verilən obyektin daxil olduğu təşkilat (hüquqi və fiziki şəxs) tərəfindən müəyyən edilən qeydiyyat nömrəsi;

c) Dövlətədağmədəntexnəzarət Komitəsi tərəfindən müəyyən edilmiş qeydiyyat nömrəsi;

ç) haqqında bəyannamə verilən konkret obyektin (bir obyekt haqqında bəyannamə verildikdə) və yaxud obyektlərin (bir neçə obyekt haqqında bəyannamə verildikdə) adı (adları) göstərilməklə, bəyannamənin adı, eləcə də təşkilatın adı;

d) haqqında bəyannamə verilən təhlükə potensiallı obyektlərin dövlət reyestrində qeydiyyat nömrəsi;

e) bəyannaməni işləyib hazırlamış təşkilatın (hüquqi və fiziki şəxsin) olduğu yer və bəyannamənin təsdiq edildiyi il.

1.68.2. Bəyannaməni işləyib hazırlamış təşkilat haqqında məlumatlar.
1.68.2.1. Bəyannaməni işləyib hazırlamış təşkilat haqqında aşağıdakı məlumatlar göstərilir:

a) bəyannaməni və ona əlavələri işləyib hazırlamış təşkilatın adı, poçt ünvanı, telefon və faks nömrələri;

b) bəyannamənin işləyib hazırlanmasında iştirak etmiş şəxslərin adı, atasının adı, soyadı, vəzifələri və iş yerləri göstərməklə icraçıların siyahısı.

1.68.3. Mündəricat.

1.68.3.1 Mündəricatda bəyannamənin bütün bölmələrinin adları və həmin elementlərin başladığı səhifələrin nömrələri göstərilir.

1.68.4. 1-ci bölmə — «Ümumi məlumatlar».

1.68.4.1. «Ümumi məlumatlar» adlanan 1-ci bölmədə aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

a) təşkilatın rekvizitləri;

b) bəyannamə verilməsinin əsaslandırılması;

c) təşkilatın olduğu yer barədə məlumatlar;

ç) işçilər və əhali barədə məlumatlar;

d) sığorta məlumatları (fəaliyyətdə olan obyektlər barədə verilən bəyannamələr üçün).

1.68.4.2. Haqqında bəyannamə verilən obyektin daxil olduğu təşkilatın aşağıdakı rekvizitləri göstərilməlidir:

a) təşkilatın tam və müxtəsər adı;

b) hüquqi şəxsin, yuxarı orqanın, nazirliyin, idarənin, şirkətin, koncernin (əgər onlar varsa), fiziki şəxsin ünvanı və telefon, faks nömrələri göstərməklə, onların adları;

c) təşkilatın rəhbərlərinin soyadları, adı, atasının adı və vəzifələri;

ç) təşkilatın tam poçt ünvanı, telefon, faks və teletayp nömrələri;

d) təşkilatın, haqqında bəyannamə verilən obyektə əlaqədar əsas fəaliyyət istiqamətlərinin qısa siyahısı.

1.68.4.3. Bəyannamə verilməsinin əsaslandırılması üçün aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

a) təhlükə potensialı obyektin, haqqında bəyannamə verilməli obyektlər qisminə aid edilməsi üçün əsas olmuş təhlükəli maddələrin miqdar göstəriciləri barədə məlumatlar;

b) bəyannamə işləyib hazırlanması haqqında qərar qəbul edilməsi üçün əsas olmuş normativ hüquqi sənədlərin siyahısı.

1.68.4.4. Təşkilatın olduğu yer barədə aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

a) haqqında bəyannamə verilən obyektin yerləşdiyi ərazinin xarakte-

ristikası;

b) haqqında bəyannamə verilən obyektin ərazisinin ölçüləri və hüdudları, sanitariya müdafiə və (və ya) qoruyucu zonalar barədə məlumatlar.

1.68.4.5. İşçilər və əhali barədə aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

a) haqqında bəyannamə verilən obyektin işçilərinin ümumi sayı və yaxud ən böyük iş növündə işləyənlərin sayı barədə;

b) yaxınlıqda yerləşən və maksimal hipotetik qəzanın təsir dairəsinə düşə biləcək iri təşkilatların işçilərinin sayı və yaşayış məntəqələrinin sakinlərinin sayı göstərməklə, həmin təşkilatların və yaşayış məntəqələrinin siyahısı.

1.68.4.6. Sığorta məlumatları yalnız fəaliyyətdə olan obyektlər barədə göstərilməli və aşağıdakı məlumatdan ibarət olmalıdır:

a) sığortaçı təşkilatın adı və ünvanı, eləcə də onun sığorta lisenziyalar barədə məlumatlar;

b) sığorta məbləğlərinin həcmi göstərməklə, sığorta müqavilələrinin siyahısı.

1.68.5. 2-ci bölmə — «Təhlükəsizliyin təhlil edilməsinin nəticələri».

1.68.5.1. «Təhlükəsizliyin təhlil edilməsinin nəticələri» adlanan 2-ci bölmədə aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

a) təhlükəli maddələr barədə;

b) texnologiyalar barədə;

c) riskin təhlilinin əsas nəticələri barədə.

1.68.5.1.1. Təhlükəli maddələr barədə məlumatlar, haqqında bəyannamə verilən obyektin identifikasiyası zamanı nəzərə alınan təhlükəli maddələr üçün göstərilməli və aşağıdakı məlumatdan ibarət olmalıdır:

-- təhlükəli maddənin adı;

-- təhlükəli maddənin təhlükəlilik dərəcəsi və onun insan orqanizminə təsirinin xarakteri.

1.68.5.1.2. Texnologiyalar barədə aşağıdakı məlumatlar:

— əsas texnoloji axınların sxemi;

— təhlükəli maddələrin paylanması sistemi;

1) əsas texnoloji axınların sxemi və təhlükəli maddələrin adları göstərməklə, həmin maddələrin, haqqında bəyannamə verilən obyektin texnoloji sistemində yerdəyişmə istiqamətlərini əks etdirən blok-sxem şəklində;

2) təhlükəli maddələrin paylanması barədə məlumatlar texniki qurğularda -- aparatlarda (tutumlarda), boru kəmərlərində mövcud olan təhlükəli maddələrin maksimum miqdarı barədə məlumatdan ibarət olmalıdır. Bu məlumatlar, haqqında bəyannamə verilən obyektin bütün tərkib hissələri üçün maksimal reqlament üzrə təhlükəli maddənin qiymətləndirilmə-

si əsasında göstərilməlidirlər.

1.68.5.1.3. Qəza riskinin təhlilinin əsas nəticələri aşağıdakı məlumatlardan ibarətdir:

— qəzanın baş verməsi və onun yayılması riskinin təhlilinin və qəza riskinin qiymətləndirilməsinin nəticələrindən;

— qəzanın baş verməsi və onun yayılması riskinin təhlilinin nəticələri aşağıdakı məlumatlardan;

a) qəzanın baş verməsi və onun yayılmasına şərait yaradan əsas amillərin və ehtimal edilən səbəblərin siyahısından;

b) ən iri və ən çox ehtimal edilən qəzaların ssenarilərinin qısa təsvirindən ibarətdir;

— qəza riskinin qiymətləndirilməsinin nəticələri aşağıdakı məlumatlardan;

a) qəza riskinin qiymətləndirilməsi üçün tətbiq edilən modellərin və hesablama üsullarının siyahısından;

b) qəzada iştirak edən təhlükəli maddələrin miqdarından;

c) zərərli amillərin təsir zonalarının mümkün ölçülərindən;

ç) zərərçəkənlərin mümkün sayından;

d) qəzanın vura biləcəyi zərərin həcmindən;

e) qəza nəticəsində işçilərə və əhaliyə dəyə biləcək ziyanın və ətraf təbii mühitə vurula biləcək zərərin həcmi barədə məlumatlardan ibarət olmalıdır.

1.68.6. 3-cü bölmə — «Texniki təhlükəsizlik tələblərinin təmin edilməsi».

1.68.6.1. «Texniki təhlükəsizlik tələblərinin təmin edilməsi» adlanan 3-cü bölmədə aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

— haqqında bəyannamə verilən obyektin istismarının texniki təhlükəsizlik tələblərinin təmin edilməsi barədə;

— qəzanı lokallaşdırmağa və onun nəticələrini aradan qaldırmağa hazırlıqla bağlı olan tədbirlərin texniki təhlükəsizlik tələblərinin təmin edilməsi barədə;

— Dövlətdağmədəntexnəzarət Komitəsinin sərəncam və göstərişlərinin yerinə yetirilməsi barədə (fəaliyyətdə olan obyektlər üçün);

— obyektin istismarı ilə bağlı fəaliyyət növləri üçün qüvvədə olan və (və ya) zəruri olan lisenziyaların siyahısı;

— işçilərin texniki təhlükəsizlik sahəsində biliklərinin və onların işə buraxılma qaydasının müntəzəm yoxlanılması göstərilməklə, işçilərin peşə hazırlığı və qəzadan müdafiə olunmağa hazırlığı barədə;

— istehsalatda texniki təhlükəsizlik tələblərinə riayət edilməsinə nəzarət sistemi barədə;

— qəzalar haqqında məlumatın toplanması və təhlil edilməsi sistemi barədə;

— ekspertizanı keçirmiş (fəaliyyətdə olan obyektlər üçün) ekspert təşkilatının və ekspertiza obyektinin adını göstərməklə, aparılmış texniki təhlükəsizlik ekspertizalarının siyahısı;

— fəaliyyətdə olan obyektin istismar şəraitinin norma və qaydaların tələblərinə uyğun olması barədə (həmin şəraitin uyğun olduğu normativlər göstərilməklə);

— haqqında bəyannamə verilən obyektə qəzanın lokallaşdırılması və onun nəticələrinin aradan qaldırılması tədbirləri barədə;

— qəza əleyhinə qüvvələrin, qəzadan xilas etmə sisteminin və texniki təhlükəsizliyin təmin edilməsi ilə əlaqədar digər xidmətlərin tərkibi barədə;

— haqqında bəyannamə verilən obyektə qəzaların lokallaşdırılması və onların nəticələrinin aradan qaldırılması üçün nəzərdə tutulan maliyyə və material ehtiyatları barədə;

— haqqında bəyannamə verilən obyektə qəza baş verdiyi halda bu barədə məlumatlandırma sxemi və görülməli tədbirlərin icra qaydası göstərilməklə, qəza haqqında məlumatlandırma sistemi barədə məlumatlar.

1.68.7. 4-cü bölmə — «Nəticələr».

1.68.7.1. «Nəticələr» adlanan 4-cü bölmədə aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

a) haqqında bəyannamə verilən obyektin ən təhlükəli tərkib hissələri, risk göstəricilərinə təsir edən ən mühüm amillər və təhlükəsizlik səviyyəsinin ümumiləşdirilmiş qiyməti;

b) planda nəzərdə tutulan və qəza riskinin azaldılmasına yönəlmiş tədbirlərin siyahısı.

1.68.8. 5-ci bölmə — «Situasiya planı».

1.68.8.1. «Situasiya planı» adlanan 5-ci bölmə, haqqında bəyannamə verilən obyektə ən çox ehtimal edilən (tipik) qəza ssenariləri üçün, ən təhlükəli nəticələr verə biləcək maksimum zədələnmə zonalarının qrafik təsvirindən ibarət olmalıdır.

1.68.8.2. Situasiya planında kiçildilmiş miqyasda aşağıdakılar göstərilməlidir:

a) haqqında bəyannamə verilən obyektin sənaye meydançasının (ərazisinin) və sanitariya-müdafiə zonasının sərhədi;

b) müəssisələr, yaşayış məntəqələri və adamların kütləvi şəkildə toplaşdığı yerlər;

c) qəzaların məhvəddici amillərinin təsir zonaları.

1.68.9. «Hesabat-izahat vərəqi» adlanan struktura aşağıdakı ele-

mentlər daxildir:

- a) titul səhifəsi;
- b) icraçıların siyahısı;
- c) mündəricat;
- ç) 1-ci bölmə — «Təşkilat haqqında məlumatlar»;
- d) 2-ci bölmə — «Təhlükəsizliyin təhlili»;
- e) 3-cü bölmə — «Nəticələr və təkliflər»;
- ə) 4-cü bölmə — «Situasiya planları»;
- f) «İstifadə edilmiş mənbələrin siyahısı».

1.68.9.1. Hesabat-izahat vərəqinin titul səhifəsi.

1) Titul səhifəsi hesabat-izahat vərəqinin ilk səhifəsi olub, sənədin işlənməsi və axtarışı üçün zəruri olan məlumatın mənbəyidir.

2) Titul səhifəsində aşağıdakı məlumatlar göstərilir:

a) hesabat-izahat vərəqinin, onu işləyib hazırlamış təşkilatın rəhbəri tərəfindən təsdiq olunduğunu göstərən qrif;

b) müəyyən olunmuş qaydada Dövlətdağmədəntexnezarət Komitəsi tərəfindən müəyyən edilmiş qeydiyyat nömrəsi (bəyannaməyə verilmiş qeydiyyat nömrəsinə uyğun olmalıdır);

c) haqqında bəyannamə verilən konkret obyektin (bir obyekt haqqında bəyannamə verildikdə) və yaxud obyektlərin (bir neçə obyekt haqqında bəyannamə verildikdə) adı (adları) göstərilməklə, bəyannaməyə əlavə olunan hesabat-izahat vərəqinin adı, eləcə də tərkibinə həmin obyektlərin daxil olduğu təşkilatın adı;

ç) haqqında bəyannamə verilən təhlükə potensialı obyektlərin dövlət reyestrində qeydiyyat nömrəsi;

d) kitabın nömrəsi (hesabat-izahat vərəqi iki və ya daha çox kitabdan ibarət olduğu halda);

e) hesabat-izahat vərəqini işləyib hazırlayan təşkilatın olduğu yer və hesabat-izahat vərəqinin təsdiq edildiyi il.

3) Hesabat-izahat vərəqi iki və ya daha çox kitabdan ibarət olduğu halda hər bir kitabın öz titul səhifəsinə uyğun olmalı və həmin kitaba aid məlumatlar əks etdirməlidir.

1.68.9.2. İcraçıların siyahısı.

İcraçıların siyahısında hesabat-izahat vərəqinin işlənilib hazırlanmasında iştirak etmiş məsul icraçıların və şərikli icraçıların soyadları, adı, atasının adı, vəzifələri və iş yerləri göstərilməlidir.

1.68.9.3. Mündəricat.

1) mündəricatda hesabat-izahat vərəqinin bütün bölmələrinin adları və həmin elementlərin başladığı səhifələrin nömrələri göstərilir.

2) Hesabat-izahat vərəqi iki və ya daha çox kitabdan ibarət olduğu halda hər bir kitabın öz mündəricatı olmalıdır. Birinci kitabın mündəricatında səhifələrin və kitabların nömrələri göstərilməklə, bütün sənədin məzmunu təsvir edilməli, sonrakı kitabların mündəricatlarında isə yalnız müvafiq kitabın məzmunu göstərilməlidir.

1.68.9.4. 1-ci bölmə — «Təşkilat haqqında məlumatlar»

1.68.9.4.1. «Təşkilat haqqında məlumatlar» 1-ci bölmədə adlanan aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

1) haqqında bəyannamə verilən obyektin tərkib hissələrinin siyahısı; haqqında bəyannamə verilən obyektin tərkib hissələrinin siyahısı təhlükə potensialı obyektlərin identifikasiyası sahəsində qüvvədə olan normativ sənədlərin tələblərinə müvafiq olmalıdır;

2) haqqında bəyannamə verilən obyektin topoqrafiyası və yerləşdiyi ərazi barədə məlumatlar;

haqqında bəyannamə verilən obyektin topoqrafiyası və yerləşdiyi ərazi barədə aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

a) haqqında bəyannamə verilən obyektin yerləşdiyi rayonun topoqrafiyası barədə;

b) haqqında bəyannamə verilən obyektin qadağan zonalarının, mühafizə və sanitariya müdafiə zonalarının olması və həmin zonaların hüdudları barədə;

c) haqqında bəyannamə verilən obyektin yerləşdiyi rayonun təbii iqlim şəraiti barədə;

ç) tikinti meydançası rayonunda seysmik vəziyyətlə bağlı araşdırmalara dair hesabatların layihəsində torpaqların, təbii iqlim şəraitinin, digər xarici təsirlərin xarakteristikalarından istifadə edilməsi barədə məlumatlar (layihə sənədlərinin tərkibində işlənilib hazırlanan bəyannamə üçün tərtib edilir).

3) işçilər və yaxınlıqda yaşayan əhali barədə aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

a) haqqında bəyannamə verilən obyektin işçilərinin ümumi sayı və yaxud ən böyük iş növbəsində işləyənlərin sayı barədə;

b) yaxınlıqda yerləşən və maksimal hipotetik qəzanın zərərli amillərinin təsir dairələrinə düşə biləcək təşkilatların yerləşməsi, bu təşkilatlarla haqqında bəyannamə verilən obyekt arasındakı məsafə və onların işçilərinin sayı barədə;

c) yaxınlıqda yerləşən və maksimal hipotetik qəzanın zərərli amillərinin təsir dairələrinə düşə biləcək yaşayış məntəqələrinin yerləşməsi, bu yaşayış məntəqələri ilə haqqında bəyannamə verilən obyekt arasındakı

məsafə və onların işçilərinin sayı barədə məlumatlar.

1.68.9.5. 2-ci bölmə — «Təhlükəsizliyin təhlili».

1.68.9.5.1. «Təhlükəsizliyin təhlili» adlanan 2-ci bölmədə aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

1) təhlükəli maddələrin xarakteristikası;

təhlükəli maddələrin xarakteristikası, haqqında bəyannamə verilən obyektin identifikasiyası zamanı nəzərə alınan təhlükəli maddələr üçün göstərilməli və aşağıdakı məlumatdan ibarət olmalıdır:

a) maddənin adı;

b) maddənin kimyəvi düsturu;

c) maddənin kimyəvi tərkibi;

ç) ümumi məlumatlar (maddənin molekulyar çəkisi, qaynama temperaturu, sıxlığı);

d) partlayış təhlükəsi haqqında məlumatlar;

e) zəhərləyici təhlükə haqqında məlumatlar;

ə) reaksiyaya girmə qabiliyyəti haqqında məlumatlar;

f) maddənin qoxusu haqqında məlumatlar;

g) korroziya aktivliyi haqqında məlumatlar;

ğ) təhlükəsizlik tədbirlərinin təsviri;

h) maddənin insanlara təsiri haqqında məlumatlar;

x) maddənin təsirindən qorunma vasitələri haqqında məlumatlar;

i) maddənin zərərsizləşdirilmiş vəziyyətə keçirilməsi metodları haqqında, məlumatlar;

1) maddənin təsirindən zərər çəkənlərə ilk yardım tədbirləri haqqında, məlumatlar;

2) texnologiya və aparat tərtibatı barədə məlumatlar;

texnologiyalar və aparat tərtibatı barədə aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

a) əsas texnoloji avadanlığın işarə edildiyi və təhlükəli maddələrin, haqqında bəyannamə verilən obyektin tərkib hissələri üzrə texnoloji prosesin qısa təsvir edildiyi prinsiplial texnoloji sxem;

b) haqqında bəyannamə verilən obyektin tərkib hissələri üzrə təhlükəli maddələrin dövr etdiyi əsas texnoloji avadanlığın yerləşməsinin planı;

c) təhlükəli maddələrin dövr etdiyi əsas texnoloji avadanlığın siyahısı;

ç) təhlükəli maddələrin avadanlıqlar üzrə paylanması barədə məlumatlar.

3) təhlükəsizliyin təmin edilməsi ilə bağlı texniki qərarların təsviri; təhlükəsizliyin təmin edilməsi ilə bağlı texniki qərarların təsviri aşağıdakı məlumatdan ibarət olmalıdır:

a) avadanlığın hermetikliyinin pozulması istisna etməyə və qəza nəti-

cəsində təhlükəli maddələr axınının qarşısını almağa yönəlmiş texniki qərarların təsviri;

b) qəzaların yayılmasının qarşısını almağa, təhlükəli maddələr axınını lokallaşdırmağa yönəlmiş texniki qərarların təsviri;

c) partlayış və yanğın təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə yönəlmiş texniki qərarların təsviri;

ç) avtomatik tənzimləmə, bloklara, siqnalizasiya sistemlərinin və təhlükəsizliyin təmin edilməsi ilə bağlı sair sistemlərin təsviri.

4) riskin təhlili;

qəza riskinin təhlilinin nəticələri aşağıdakı məlumatdan ibarət olmalıdır:

a) məlum qəzaların təhlili;

məlum qəzaların təhlilinin nəticələri aşağıdakı məlumatdan ibarət olmalıdır:

— haqqında bəyannamə verilən obyektə baş vermiş qəzaların və nasazlıqların siyahısı (yalnız fəaliyyətdə olan obyektlər üçün tərtib edilir);

— digər analoji obyektlərdə baş vermiş qəzaların və yaxud təhlükəli maddələrlə davranışa aidiyyəti olan qəzaların siyahısı;

— baş vermiş qəzaların əsas səbəblərinin təhlili;

b) qəzaların baş verməsi və yayılması şəraitinin təhlili;

qəzaların baş verməsi və yayılması şəraitinin təhlilinin nəticələri aşağıdakı məlumatdan ibarət olmalıdır:

— qəzaların baş verməsinə və yayılmasına şərait yaratması güman edilən səbəb və amillərin müəyyən edilməsi;

— baş verə biləcək qəzaların tipik ssenarilərinin müəyyən edilməsi;

— tətbiq edilən fiziki-riyazi modellərin və hesablama metodlarının əsaslandırılması;

— qəzada iştirak edən təhlükəli maddələrin miqdarının qiymətləndirilməsi;

— zərərli amillərin ehtimal edilən təsir zonalarının hesablanması;

— zərər çəkənlərin ehtimal edilən sayının qiymətləndirilməsi.

c) qəza riskinin qiymətləndirilməsi;

qəza riskinin qiymətləndirilməsi işçilərə və əhaliyə ziyan dəyməsi, əmlaka və ətraf təbii mühitə zərər vurulması ehtimalının qiymətləndirilməsini əhatə edir.

1.68.9.6. 3-cü bölmə --- «Nəticələr və təkliflər»

«Nəticələr və təkliflər» adlanan 3-cü bölmədə aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

1) haqqında bəyannamə verilən obyektin ən təhlükəli tərkib hissələrinin siyahısı;

MAGİSTRAL NEFT KƏMƏRLƏRİ OBYEKLƏRİNİN İSTİSMARA QƏBUL EDİLMƏSİ

- 2) risk göstəricilərinə təsir edən ən mühüm amillərin siyahısı;
- 3) təhlükə potensialı obyektin təhlükəsizlik dərəcəsinin qiymətləndirilməsi;
- 4) qəza riskinin azaldılmasına yönəlmiş tədbirlərin tətbiq edilməsinə dair təkliflər.

1.68.9.7. 4-cü bölmə — «Situasiya planları»

1) «Situasiya planları» adlanan 4-cü bölmə, haqqında bəyannamə verilən obyektə ən çox ehtimal edilən (tipik) qəza ssenariləri üçün, ən təhlükəli nəticələr verə biləcək maksimum zədələnmə zonalarının qrafik təsvirindən ibarət olmalıdır.

2) «Situasiya planları»nda kiçildilmiş miqyasda aşağıdakılar göstərilməlidir:

a) haqqında bəyannamə verilən obyektin tərkib hissələrinin sənaye meydançaları (əraziləri);

b) təşkilatlar, yaşayış məntəqələri və adamların kütləvi şəkildə toplaşdığı yerlər;

c) qəzaların zərərli amillərinin təsir zonaları.

1.68.9.8. «İstifadə edilmiş mənbələrin siyahısı»

«İstifadə edilmiş mənbələrin siyahısı»nda aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

a) haqqında bəyannamə verilən obyektə texniki təhlükəsizlik tələblərini tənzimləyən normativ-hüquqi sənədlərin siyahısı;

b) təşkilatın, hesabat-izahat vərəqi işlənib hazırlanarkən istifadə edilən sənədlərin siyahısı;

c) ədəbi mənbələrin siyahısı.

1.68.10. «Məlumat vərəqi»

1) «Məlumat vərəqi» vətəndaşların və ictimai təşkilatların sorğularına əsasən onlara təqdim edilmək üçün nəzərdə tutulmuşdur.

2) «Məlumat vərəqi»ndə aşağıdakı məlumatlar göstərilməlidir:

a) haqqında bəyannamə verilən obyektin daxil olduğu təşkilatın adı;

b) məlumatlandırma və ictimaiyyətlə qarşılıqlı əlaqələr üzrə məsul şəxs barədə məlumatlar (vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı, telefon);

c) haqqında bəyannamə verilən obyektə bağlı istehsal fəaliyyəti barədə qısa məlumat;

ç) haqqında bəyannamə verilən obyektə dövr edən təhlükəli maddələrin siyahısı və əsas xarakteristikaları;

d) baş verə biləcək qəzaların miqyası, nəticələri və təhlükəsizlik tədbirləri barədə qısa məlumat;

e) qəza baş verəcəyi halda məlumatlandırma üsulları və əhəlinin əməl etməli olduğu zəruri tədbirlər barədə məlumat.

1.69. Yeni tikilən, əsaslı təmir olunan, genişləndirilən və texniki cəhətdən yeniləşdirilən magistral neft kəmərləri obyektlərinin tikintisi qurtardıqdan sonra komissiya tərəfindən qəbul edilməlidir. Quraşdırma işləri qurtarmadan yaxud komissiya tərəfindən qəbul edilməyən obyektlərin istismara buraxılması qadağan edilir.

1.70. 1 bəndində adları çəkilən obyektlərin qəbul edilməsi üçün sifarişçi qəbul komissiyası təyin edir, onun tərkibinə sifarişçinin, layihə tikinti-quraşdırma təşkilatının və Magistral neft kəmərlərini istismar edən hüquqi şəxsin nümayəndələri daxil olur.

1.71. Dövlətə dağmədəntexnəzarət Komitəsinin nümayəndəsi yeni tikilən, əsaslı təmir olunan, genişləndirilən və texniki cəhətdən yeniləşdirilən magistral neft kəmərləri obyektlərinin qəbul edilməsində iştirak edirlər.

Qəbul komissiyasının nümayəndələri obyektin qəbul edilməsi günü və yeri barədə komissiyanın işə başlayacağı gündən ən azı iki gün əvvəl, Dövlətə dağmədəntexnəzarət Komitəsinin nümayəndəsinə isə ən azı 5 gün əvvəl xəbərdar edilməlidir.

Tikintisi qurtarmış obyektin istismara qəbul edilməsi aktı əsasında istismarçı təşkilat işə buraxılış-sazlama işlərini aparmaq üçün işə buraxılış-sazlama təşkilatına icazə verir, həmin işlər qurtardıqdan sonra obyekt Dövlətə dağmədəntexnəzarət Komitəsi tərəfindən nəzarətə götürülür.

1.72. Obyektin qəbul etdikdə komissiya obyektin texniki sənədlərini yoxlamalı, layihəyə uyğunluğu, quraşdırmada və tikintidə buraxılan çatışmazlıqlarını aşkar etmək üçün bütün neft kəmərləri obyektlərini nəzərdən keçirməlidir.

Komissiyaya ixtiyar verilir ki, neft kəmərlərinin istənilən sahəsini sökməklə, şüalandırmaqla, yaxud mexaniki sınaqlar aparmaq üçün neft kəmərlərində birləşmələri kəsməklə yoxlasın, habelə neft kəmərlərinin təkrar sınağını keçirsin.

Obyektin qəbulu akt tərtib etməklə rəsmiləşdirilir. Obyektin istismara buraxılması üçün xüsusi icazə almaq məqsədilə, xüsusi icazə verən müvafiq icra hakimiyyəti orqanına təqdim edilir.

TƏHLÜKƏ POTENSİALLI OBYEKTLƏRİN DÖVLƏT REYESTRİNDƏ QEYDİYYATDAN KEÇİRİLMƏSİ

1.73. Obyektlərin təhlükə potensialı obyektlər kateqoriyasına aid edilməsi, «Texniki təhlükəsizlik haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa və Dövlətdağtəxəzərət Komitəsi tərəfindən təsdiq olunmuş «Təhlükə potensialı obyektlərin Dövlət Reyestrində Qeydiyyatdan keçirilməsinin və reyestrin aparılmasının vahid Metodikası»na müvafiq olaraq həyata keçirilir.

1.74. Bu Metodikaya riayət olunması, mülkiyyət və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq, Azərbaycan Respublikasının ərazisində təhlükə potensialı obyektlərin istismarı ilə məşğul olan hüquqi şəxslər, habelə hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslər tərəfindən əməl olunmalıdır.

1.75. **Təhlükə potensialı obyektlərin dövlət reyestri** (sonrakı mətndə — dövlət reyestri) — vahid metodoloji və proqram-texnoloji prinsiplərə əsaslanan və Azərbaycan Respublikası ərazisində hüquqi şəxslər və hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslər (ərizəçi) tərəfindən istismar edilən təhlükə potensialı obyektlər haqqında məlumatlardan ibarət olan vahid məlumat bazası (təhlükə potensialı obyektlərin vahid məlumat bazası və məlumat bazalarını idarəetmə sistemi).

1.76. **Obyektlərin dövlət reyestrində qeydiyyata alınması** — fəaliyyət göstərən obyekt haqqında məlumatların dövlət reyestrinin məlumat bazasına daxil edilməsi, obyektə dövlət reyestrində qeydiyyat nömrəsinin verilməsi və həmin obyektə istismar edən hüquqi və fiziki şəxsə obyektin dövlət reyestrində qeydiyyata alınması haqqında şəhadətnamə verilməsi.

1.77. **Dövlət reyestrinin aparılması** — fəaliyyət göstərən obyektlər haqqında məlumatların dövlət reyestrinin məlumat bazasında toplanması, məlumat bazasında lazımi dəyişikliklər edilməsi, qeydiyyata alınmış obyektlər və həmin obyektləri istismar edən hüquqi və fiziki şəxslər haqqında sistemləşdirilmiş informasiyanın təhlil edilməsi və saxlanması.

1.78. **Obyektin dövlət reyestrindən çıxarılması** — obyektin ləğv edilməsi, istismardan çıxarılması (balansdan silinməsi) yaxud obyektə edilmiş dəyişikliklərlə əlaqədar, həmin obyektə təhlükəlilik əlamətlərinin qalmaması nəticəsində obyektin dövlət reyestrindən çıxarılması barədə məlumatlarının, dövlət reyestrinin məlumat bazasına daxil edilməsi.

1.79. **Dövlət reyestrində dəyişikliklər edilməsi** — obyekt haqqında və yaxud həmin obyektə istismar edən hüquqi və fiziki şəxs haqqında

məlumatların dəyişməsinə müvafiq olaraq, dövlət reyestrinin məlumat bazasında dəyişikliklər edilməsi.

1.80. **Təhlükə potensialı obyektlərin identifikasiyası** (eyniləşdirilməsi) — fəaliyyətdə olan obyektin təhlükə potensialı obyekt kateqoriyasına aid edilməsi və Texniki təhlükəsizlik haqqında» Qanuna müvafiq olaraq, obyektin tipinin müəyyən edilməsi.

1.81. Obyektlərin dövlət reyestrində qeydiyyatdan keçirilməsi, təhlükə potensialı obyektlərin və onları istismar edən hüquqi və fiziki şəxslərin uçotu məqsədilə aparılır. Bu cür obyektlər təhlükə potensialı obyektlərin identifikasiyası prosesində aşkar edilir.

1.82. Təhlükə potensialı obyektlərin dövlət reyestrində qeydiyyatdan keçirilməsi, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sənayedə İşlərin Təhlükəsiz Görülməsinə Nəzarət və Dağ-Mədən Nəzarəti Komitəsi (bundan sonra Dövlətdağtəxəzərət Komitəsi) tərəfindən həyata keçirilir.

1.83. Azərbaycan Respublikası Dövlətdağtəxəzərət Komitəsi, dövlət reyestrinin ayrı-ayrı müəssisə, eləcə də hüquqi və fiziki şəxslərin istismar etdiyi obyektlər üzrə aparılmasını təşkil edir.

1.84. Haqqındakı məlumatlar dövlət sirri hesab edilən təhlükə potensialı obyektlərin dövlət reyestrində qeydiyyata alınması qaydası, hüquqi və fiziki şəxsin təqdimatı əsasında Azərbaycan Respublikası Dövlətdağtəxəzərət Komitəsi tərəfindən müəyyən edilir.

1.85. Təhlükə potensialı obyektləri dövlət reyestrində qeydiyyata almaq üçün həmin obyektlərin identifikasiyası, hüquqi və fiziki şəxsin istismar etdiyi təhlükə potensialı obyektləri aşkar etmək məqsədilə aparılır.

1.86. Təhlükə potensialı obyektlərin identifikasiyası, həmin obyektləri istismar edən hüquqi və fiziki şəxs tərəfindən və yaxud ekspert təşkilatı tərəfindən (texniki təhlükəsizlik ekspertizası çərçivəsində) həyata keçirilir.

Təhlükə potensialı obyektlərin identifikasiyası, Dövlətdağtəxəzərət Komitəsi və öz səlahiyyətləri daxilində identifikasiya ilə məşğul olmaq hüquqi verilmiş təşkilatlar tərəfindən aparıla bilər.

1.87. İstismar edən hüquqi şəxs (təşkilat) tərəfindən (fiziki şəxsin özү tərəfindən) identifikasiyanın müddətləri, eləcə də identifikasiyanın aparılması, onun nəticələrinin sənədləşdirilməsi və təqdim edilməsi üçün məsul şəxslər müəyyən edilir.

1.88. Təhlükə potensialı obyektə dövlət reyestrində qeydiyyatdan keçirmək üçün həmin obyektin identifikasiyasının nəticəsi — istismar edən hüquqi və fiziki şəxs tərəfindən bu metodikaya əlavə olunan forma üzrə, təhlükə potensialı obyektlərin dövlət reyestrində, həmin obyektin uçot vərəqi tərtib edilir. (2 nömrəli Əlavə)

Uçot vərəqini tərtib edərkən 1.1-1.3, 5.1-5.5 bəndlərində sağ tərəfdəki boş qrafada doldurulur. 2.1-2.8, 3.1-3.3 və 4.1-4.12 bəndlərində sağ, tərəfdəki qrafada mövcud təhlükəlilik əlamətlərinin, obyektin tiplərindən birinin, eləcə də lisenziyalaşdırılan fəaliyyət növlərindən birinin, yaxud bir neçəsinin kodları /işarəsi ilə qeyd olunur. Uçot vərəqinin doldurulma qaydası, 3 nömrəli Əlavədə göstərilmişdir.

Uçot vərəqi, obyektə istismar edən hüquqi və fiziki şəxs tərəfindən imzalanır və onların möhürü ilə təsdiqlənir.

1.89. Təhlükə potensialı obyektlərin identifikasiyasının düzgün aparılmasına nəzarət, Dövlətdağtexnəzarət Komitəsinin texniki şöbəsi və müvafiq müfəttişliyi tərəfindən həyata keçirilir.

1.90. İdentifikasiya prosesində, texniki təhlükəsizlik sahəsində qanunvericilik aktlarının və digər normativ hüquqi aktların tələbləri nəzərə alınmaqla və müəssisənin tərkibi, layihə sənədləri, texniki təhlükəsizliyə dair deklarasiyalar, texnoloji rəqlamentlər və təhlükə potensialı obyektlərin istismarı ilə bağlı digər sənədlər təhlil edilərək, hüquqi və fiziki şəxs tərəfindən istismar edilən bütün təhlükə potensialı obyektləri, hər bir təhlükə potensialı obyektə xas olan bütün təhlükəlilik əlamətləri və obyektin yeganə tipi müəyyən edilməlidir.

1.91. Təhlükə potensialı obyektləri identifikasiya edərkən, təhlükəli maddələrin əldə edildiyi, istifadə edildiyi, emal olunduğu (sonrakı mətnə — istifadə edildiyi), əmələ gəldiyi, saxlanıldığı, daşındığı, məhv edildiyi: 0,07 MPa — an artıq təzyiç altında və yaxud 115 C°-dən artıq qızdırılmış su ilə işləyən avadanlıqlardan istifadə olunan; stasionar vəziyyətdə quraşdırılmış yükqaldırma mexanizmlərindən, ekskalatorlardan, kanat yollarından, funikulyorlardan istifadə olunan; qara və əlvan metalların ərintiləri və bu ərintilər əsasında xəlitələr alınan; dağ-mədən işləri, faydalı qazıntıların saflaşdırılması ilə bağlı, eləcə də yeraltı şəraitdə işlər aparılan istehsal meydançası, yaxud istehsalat binası, birləşdirici əlamət kimi istifadə edilməlidir. Bu halda təhlükə potensialı obyekt dedikdə, ayrıca bir mexanizm, avadanlıq, içərisində təhlükəli maddə olan qab (tutum) deyil, bu cür texniki qurğudan, yaxud bu cür maddədən istifadə olunan obyekt nəzərdə tutulur.

Təhlükə potensialı obyekt qismində, bir istehsalat meydançasında yerləşən müəssisə (yaxud onun sexi, sahəsi və i.a.) ayrılmalıdır.

1.92. Əgər müəssisədə bir neçə obyekt istismar edilirsə və təhlükəlilik əlamətləri obyektlərdən yalnız birinə xasdırsa, bu halda bütövlükdə müəssisəni ox, yalnız həmin obyektə təhlükə potensialı obyekt hesab etmək lazımdır.

1.93. Təhlükə potensialı obyektə istismara vermiş hüquqi və fiziki şəxs həmin obyektin istismarı başlanan tarixdən ən gec 30 gün müddətində onun dövlət reyestrində qeydiyyatata alınması üçün lazımı sənədləri qeydiyyat orqanına təqdim etməlidir. Dövlət reyestrində qeydiyyatata alınmış təhlükə potensialı obyektlər 5 ildə bir dəfədən gec olmayaraq, təkrar qeydiyyata alınır.

İcarəyə götürülmüş təhlükə potensialı obyektlər, onları istismar edən təşkilatın və müəssisənin tərkibində qeydiyyata alınır və yaxud təkrar qeydiyyatdan keçirilir. Təhlükə potensialı obyektə icarəyə götürmüş icarədar təşkilat, hüquqi şəxs haqqında məlumatları qeydiyyat orqanına təqdim edir.

1.94. Təhlükə potensialı obyektə istismar edən hüquqi şəxs dövlət reyestrində qeydiyyatata alınması və yaxud təkrar qeydiyyatdan keçirilməsi və dövlət reyestrində dəyişikliklər edilməsi üçün lazımı məlumatların qeydiyyat orqanına təqdim olunmasını müəyyən edir. Məlumatların təqdim olunması müddəaları qeydiyyat orqanı ilə razılaşdırılır.

1.95. Təhlükə potensialı obyektə istismar edən hüquqi və fiziki şəxs dövlət reyestrində qeydiyyatata alınması və yaxud təkrar qeydiyyatdan keçirilməsi üçün qeydiyyat orqanına bu Qaydalara əlavə olunan forma (4 nömrəli Əlavə) üzrə tərtib edilmiş məktub göndərir. Məktuba aşağıdakı sənədlər əlavə olunmalıdır:

- a) obyektlərin uçot vərəqləri, hər bir obyekt üçün üç nüsxə;
- b) əvvəl verilmiş qeydiyyat şahadətnamələrinin surətləri (təkrar qeydiyyat aparıldıqda);
- c) texniki təhlükəsizlik ekspertizasının rəyi (identifikasiya ekspert təşkilatı tərəfindən həyata keçirildiyi halda);
- ç) təhlükə potensialı obyektlər barədə, Dövlətdağtexnəzarət Komitəsi tərəfindən müəyyən edilmiş tərkibdə və həcmdə əlavə məlumatlar.

1.96. Dövlətdağtexnəzarət Komitəsinin Texniki şöbəsi müvafiq sahələr üzrə müfəttişliklərin iştirakı ilə 10 gün müddətində:

- a) təqdim olunmuş sənədlərin tam həcmdə olmasını, onların düzgün doldurulmasını və sənədlər tərtib olunarkən identifikasiya meyarlarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır;
- b) təqdim olunmuş sənədlər tələblərə müvafiq olduqda, tərif olunmuş və ya qeyri-dürüst məlumatlar, çatışmazlıqlar aşkar edilmədikdə hər bir təhlükə potensialı obyektə dövlət reyestrində qeydiyyat nömrəsi verilməsi barədə, qərar layihəsini imzalamaq üçün rəhbərliyə təqdim edir;
- c) obyektlərin qeydiyyata alınması haqqında məlumatları və qeydiyyat nömrələrini obyektlərin uçot vərəqlərinə yazır və uçot vərəqlərini möhürlə təsdiq etmək üçün Komitənin rəhbərliyinə təqdim edir;

ç) obyektlerin dövlət reyestrində qeydiyyatata alınması barədə şəhadətnaməni əlavə olunan forma üzrə sənədləşdirir, dövlət reyestrində qeydiyyatata alınma barədə şəhadətnamələrin əlavə olunan forma üzrə uçot kitabında, şəhadətnamələrinin verilməsi barədə qeyd edir;

d) qeydiyyatata alınma barədə şəhadətnaməni, texniki təhlükəsizlik ekspertizasının rəyini (əgər varsa) və uçot vərəqələrinin hərəsinin bir nüsxəsini Komitənin rəhbərliyi adından ərizəçiyə göndərilməsini təşkil edir, qalan nüsxələrdən isə nəzarət işində və dövlət reyestrinin məlumat bazasının formalaşdırılması işində istifadə edir;

e) təkrar qeydiyyatata alınan obyektin əvvəlki sənədlərinin müəyyən olunmuş qaydada məhv edilməsini təmin edir;

ə) təqdim olunmuş sənədlər tələblərə müvafiq olmadıqda, təhrif olunmuş və ya qeyri dürüst məlumatlar çatışmazlıqlar aşkar edildikdə, onların, müəyyən olunmuş qaydada, ərizəçilərə qaytarılmasını təşkil edir və ərizəçi 10 gün müddətində sənədləri yenidən rəsmiləşdirir.

Göstərilən qüsurlar aradan qaldırıldıqdan və sənədlər təkrar təqdim edildikdən sonra onlara 5 gün müddətində baxır və müvafiq qərar layihəsini rəhbərliyə təqdim edir.

Obyektlərə müvafiq qaydada qeydiyyat nömrəsi verilir.

1.97. Ərizəçi, qeydiyyat şəhadətnaməsini və uçot vərəqəsinin (vərəqlərinin) dəst halında, istismar edilən təhlükə potensialı obyektlerin dövlət reyestrində qeydiyyatata alınmasını təsdiq edən sənədlər kimi qorunub saxlanmasını təmin edir və qeydiyyat şəhadətnaməsini vermiş orqanın vəzifəli şəxslərinin tələblərinə əsasən, göstərilən sənədlər dəstini təqdim edir.

1.98. Qeydiyyat şəhadətnaməsindəki və yaxud uçot vərəqlərindəki məlumatların dəyişilməsi ilə əlaqədar, dövlət reyestrində dəyişikliklər edilməsi üçün, təşkilat qeydiyyat orqanına əlavə olunan forma (4 nömrəli Əlavə) üzrə tərtib edilmiş məktub göndərir və həmin məktuba aşağıdakı sənədləri əlavə edir:

a) obyektlerin yeni tərtib edilmiş və yaxud dəyişdirilmiş uçot vərəqləri, hər obyekt üçün üç nüsxədə;

b) qeydiyyat şəhadətnaməsinin surətləri;

c) yeni qeydiyyatata alınan obyektlerin texniki təhlükəsizlik ekspertizasının rəyi (identifikasiya ekspert təşkilatı tərəfindən həyata keçirildiyi halda);

ç) təhlükə potensialı obyektlər barədə, Dövlətdağtəxəzərat Komitəsi tərəfindən müəyyən edilmiş tərkibdə və həcmdə əlavə məlumatlar.

1.99. Obyektin ləğv edilməsi, istismardan çıxarılması (balansdan silinməsi), yaxud obyektə edilmiş dəyişikliklərlə əlaqədar, həmin obyektə

təhlükəlilik əlamətlərinin qalmaması nəticəsində, obyektin dövlət reyestrindən çıxarılması barədə məlumatları dövlət reyestrinə daxil etmək üçün ərizəçi, Dövlətdağtəxəzərat Komitəsinə əlavə olunan forma (4 nömrəli Əlavə) üzrə tərtib edilmiş məktub göndərir və həmin məktuba aşağıdakı sənədləri əlavə edir:

a) obyektin ləğv edilməsini, istismardan çıxarılmasını (balansdan silinməsini) təsdiq edən sənədin surəti (obyekt ləğv edildiyi, istismardan çıxarıldığı halda);

b) dövlət reyestrindən çıxarılan obyektin uçot vərəqi;

c) həmin obyektin dövlət reyestrinə daxil edilmiş olduğunu təsdiq edən qeydiyyat şəhadətnaməsi (əgər dövlət reyestrindən çıxarılmış obyekt, dövlət reyestrində hüquqi və fiziki şəxs tərəfindən istismar edilən yeganə təhlükə potensialı obyekt kimi qeydiyyatata alınmış olarsa);

ç) qeydiyyat şəhadətnaməsinin surəti (əgər dövlət reyestrindən çıxarılan obyektə əlavə, hüquqi və fiziki şəxs tərəfindən istismar edilən digər təhlükə potensialı obyektlər də dövlət reyestrində qeydiyyatata alınmış olarsa).

Obyektə edilmiş dəyişikliklərlə əlaqədar, həmin obyektə təhlükəlilik əlamətlərinin qalmaması nəticəsində, obyekt dövlət reyestrindən çıxarıldığı halda, həmin dəyişikliklər ərizəçinin məktubunda göstərməlidir.

AVADANLIQLARA OLAN TƏLƏBLƏR

1.100. Təhlükə potensialı obyektlərdə istifadə olunması üçün təyin olunmuş texniki qurğular və avadanlıqlar:

— texniki təhlükəsizlik tələblərinə münasib olmaqla, təsis edilmiş formada iki təhlükəsizlik sertifikatına malik olmalıdırlar;

— texniki qurğuların və avadanlıqların hazırlanması üzrə fəaliyyət növünün həyata keçirilməsi Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş qaydada alınmış xüsusi razılığı (lisenziyası) olan hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən icra oluna bilər; təhlükə potensialı obyektlərdə istifadə olunan avadanlıq və texniki qurğular istismar prosesində Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 22 mart 2001-ci il tarixli 67 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş «Texniki təhlükəsizlik ekspertizasının keçirilməsi Qaydaları»na uyğun olaraq texniki təhlükəsizlik ekspertizasından keçirilir.

1.101. Təhlükə potensialı obyektlərdə istifadə olunan müxtəlif növ texniki qurğular istismara buraxılmazdan əvvəl qəbul sınağından keçməlidirlər.

1.102. Təhlükə potensialı obyektlərdə tətbiq edilən texniki qurğuların, maşın və mexanizmlərin qəbul sınaqları, Dövlətdağmədəntexnəzarət Komitəsi və digər nəzarət orqanlarının nümayəndələrinin daxil olduğu və müəyyən olunmuş qaydada fəaliyyət göstərən qəbul Komissiyası tərəfindən həyata keçirilir.

1.103. Təhlükə potensialı obyektin tikintisi, genişləndirilməsi, konservasiyası və ləğv edilməsi prosesində layihə sənədlərindən kənara çıxma hallarına yol verilmir. Layihə sənədlərinə edilən dəyişikliklər Azərbaycan Respublikası Dövlət Sənayedə İşlərin Təhlükəsiz Görülməsinə Nəzarət və Dövlətdağmədəntexnəzarət Komitəsi ilə razılaşdırılır.

1.104. Təhlükə potensialı obyektlərin istismara qəbulu Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyənləşdirilmiş qaydada aparılır.

1.105. Təhlükə potensialı obyektlərin istismara qəbulu zamanı, obyektin layihə sənədlərinə uyğunluğu, hüquqi və fiziki şəxslərin təhlükə potensialı obyektlərin istismarına, habelə qəzaların lokallaşdırılmasına və nəticələrinin ləğv edilməsinə hazırlıqlarının vəziyyəti yoxlanılır.

1.106. Təhlükə potensialı obyektlərdə istifadə olunan texniki qurğular, maşın və mexanizmlər texniki təhlükəsizlik tələblərinə uyğunluğu baxımından Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyənləşdirilmiş qaydada sertifikatlaşdırılır.

1.107. Təhlükə potensialı obyektlərdə istifadə edilməsi üçün təyin olunmuş texniki qurğunun, maşın və mexanizmin komplektinə daxil olan nəzarət-ölçü vasitələrinin növünü təsdiq edən uyğunluq sertifikatı olmalıdır.

1.108. Təhlükə potensialı obyektlərdə istifadə edilmək üçün təyin olunmuş texniki qurğuların siyahısını Azərbaycan Respublikası Dövlət Sənayedə İşlərin Təhlükəsiz Görülməsinə Nəzarət və Dağ-Mədən Nəzarəti Komitəsi müəyyən edir.

1.109. Konkret növ qurğunun və ya avadanlığın istifadə olunmasına icazə, onun qəbul sınaqlarının müsbət nəticələrinə və texniki təhlükəsizlik üzrə uyğunluq sertifikatına əsasən Azərbaycan Respublikası Dövlət Sənayedə İşlərin Təhlükəsiz Görülməsinə Nəzarət və Dağ-Mədən Nəzarəti Komitəsi tərəfindən verilir.

1.110. Xaricdə istehsal olunmuş texniki qurğular, maşın və mexanizmlər «Texniki təhlükəsizlik haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə uyğun gəlmədiyi halda, istehsalçı (təchizatçı) təşkilat belə texniki qurğuların istifadəsinin təhlükəsizliyinin təmin olunması üzrə rəsmi şəkildə əlavə tədbir və tövsiyələr təqdim etməlidir.

Göstərilən texniki qurğuların, maşın və mexanizmlərin təhlükə potensialı obyektlərdə tətbiq edilməsinin mümkünlüyünü, texniki təhlükəsizlik

üzrə ekspertiza rəyi nəzərə alınmaqla, Azərbaycan Respublikası Dövlət Sənayedə İşlərin Təhlükəsiz Görülməsinə Nəzarət və Dağ-Mədən Nəzarəti Komitəsi müəyyən edir.

1.111. Təhlükə potensialı obyektlərdə istifadə olunmaq üçün təyin olunmuş texniki qurğulara, avadanlıqlara, maşın və mexanizmlərə, istifadə edildiyi dövrdə texniki qulluq, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş qaydada hüquqi və fiziki şəxs tərəfindən aparılır.

1.112. Göstərilən qurğuların, avadanlıqların, maşın və mexanizmlərin texniki baxış üzrə işlərin aparılmasını, nəzarətin təşkilini və həyata keçirilməsini, təhlükə potensialı obyektini istismar edən hüquqi və fiziki şəxs yerinə yetirir.

1.113. Hüquqi və fiziki şəxs təhlükə potensialı obyektə texniki təhlükəsizlik üzrə normativ hüquqi aktlara və işlərin aparılması qaydalarını müəyyənləşdirən normativ texniki sənədlərə malik olmalıdır.

1.114. İstehsalçı (təchizatçı) hüquqi və fiziki şəxs təhlükə potensialı obyektə istifadə olunması üçün təyin olunmuş texniki qurğuların, avadanlıqların, maşın və mexanizmlərin, (o cümlədən xaricdə istehsal olunanların) texniki sənədlərində bu qurğuların təhlükəsiz istismar şərtlərini, tələblərini və onların əsas qovşaqlarının nəzarət sınaqlarının (yoxlamalarının) aparılması metodikası imkanlarını və istismar ehtiyat müddətini, texniki xidmət göstərilməsi, təmiri və diaqnostika qaydalarını göstərməlidir.

1.115. Təhlükə potensialı obyektlərdə istifadə edilməsi məqsədi ilə təyin olunmuş texniki qurğuların, maşın və mexanizmlərin saz halda saxlanması üçün profilaktiki işlərin həcmi və vaxtı bu qurğuların texniki istismar sənədləri ilə müəyyən olunmalıdır.

XÜSUSİ GEYİM VƏ XÜSUSİ AYAQQABI

1.116. Fəhlə və qulluqçulara xüsusi geyimlər, xüsusi ayaqqabılar və qoruyucu qurğular, «İşçilərin xüsusi geyimlər, xüsusi ayaqqabılar və digər fərdi mühafizə vasitələri ilə təmin edilmə qaydaları»nın tələblərinə uyğun verilir.

1.117. Verilən xüsusi geyimlər, xüsusi ayaqqabılar fəaliyyətdə olan texniki şəraitə, dövlət standartının tələblərinə cavab verməli və işçilərin bədən ölçülərinə uyğun gəlməlidir.

1.118. Xüsusi geyimlər və xüsusi ayaqqabıların müəssisədən kənara çıxarılmasına yol verilməməlidir.

1.119. Radioaktiv maddələrlə işləyənlərin ionlaşdırıcı şüalanmaya qarşı fərdi mühafizə vasitələri (FMV) ilə təmin olunmaları vacibdir. FMV «Radioaktiv maddələrlə və ionlaşdırıcı şüalanma mənbəyində görülən işlər sanitariya qaydaları»nın tələblərinə uyğun olmalıdır.

TƏNƏFFÜS ORQANLARININ FƏRDI MÜHAFİZƏ VASİTƏLƏRİ (TO FMV)

1.120. Karbohidrogen, hidrogen sulfid və başqa zərərli qazların və onların buxarlarının qatılığının icazə verilən həddindən yüksək ola bilən obyektlərdə işləyən işçilərin süzgeçli və ya izolə edici əleyhqazları yaxud tənəffüs cihazları olmalıdır.

1.121. Süzgeçli əleyhqazların markası (əlavə 5), qaz ayrılmasının xarakterinə uyğun olmalıdır.

Süzgeçli əleyhqazlardan onların tətbiqi haqqında təlimata və hazırlayan zavodun verdiyi texniki pasporta uyğun, açıq yerlərdə, yaxşı külək döyən sahələrdə o vaxt istifadə etmək olar ki, havada toksiki buxar və qazların həcmi 0,5%-dən çox olmadıqda, eləcə də oksigenin həcmi 18%-dən az olmadıqda onların udulmasını təmin edə bilsin.

1.122. Əleyhqazların sazılığı üç ayda bir dəfədən az olmayaraq, baş mühəndis tərəfindən təsdiq olunmuş cədvəl üzrə yoxlanılır. Hər dəfə istifadə olunmazdan əvvəl və sonra işçi əleyhqazın kiçikliyi istismar üzrə təlimata əsasən yoxlamalı və onlar iş yerində saxlanılmalıdır. Yoxlamanın nəticələri əleyhqazın işlənmə hesabatı jurnalına yazılmalıdır.

1.123. Şlanqlı əleyhqazın havayıqıcı borusunu iş zamanı təmiz hava zonasında küləyin istiqamətinə tərəf yerləşdirmək lazımdır. Ventilatorun köməyi ilə məcburi hava ötürməsi olmadıqda, şlanqlın uzunluğu 10 m-dən artıq olmamalıdır. Şlanqda kəskin qatlanma və sıxılma olmamalıdır.

1.124. Qaz və partlayış qorxusu olan hər bir obyektə, qəza hadisəsinə aid markaya uyğun ehtiyat əleyhqaz olmalıdır. Ehtiyat əleyhqazların sayı, növbədə işləyən işçilərin maksimum sayından az olmamalıdır.

1.125. Qəza hadisələri üçün ayrılan əleyhqazlar plomblu (qurğuşun damğası olan) qutularda saxlanılmalıdır. Növbə üzrə böyük olan işçi, növbəni qəbul etdikdə və təhvil verdikdə, plombun (qurğuşun damğasının) bütövlüyünü yoxlamalıdır. Ehtiyat əleyhqazların varlığı və vəziyyəti, ayda bir dəfədən az olmayaraq, baş mühəndis tərəfindən təsdiq olunmuş cədvəl üzrə yoxlanılmalıdır. Əleyhqaz yerləşən qutunu qifil ilə bağlamaq qadağandır.

1.126. İşçilər, ehtiyat əleyhqazların saxlandığı yeri bilməlidirlər.

1.127. Müəssisədə işçiləri hidrogen sulfid qazından qorumaq üçün aşağıdakı TO FMV lazımdır:

- VDI markalı, qutusu olan süzgeçli əleyhqazlar;
- İP-4 tipli izoləedici əleyhqazlar;
- sıxılmış havası olan tənəffüs aparatları.

1.128. İşçi zonasının havası fəaliyyətdə olan standartın tələblərinə müvafiq olmasına baxmayaraq, mümkün qədər nəticəsində bu tələblərin pozulmasının baş verməsi mümkündürsə, onda belə işçi zonalarında fəhlələrə TO FMV verilməsi nəzərdə tutulmalıdır.

1.129. Karbohidrogenlərin (C2-C5) qatılığı, icazə verilən qatılıq həddindən (İQH) çox olduqda, hidrogen sulfiddən mühafizə olunmaq üçün süzgeçli əleyhqazların izoləedici əleyhqazlarla əvəz edilməsi lazımdır.

1.130. Heyətin (mexaniklər, qaynaqçılar) iş yerində olması müvəqqəti xarakter daşıyarsa, TO FMV onlara iş yerində verilməlidir.

1.131. TO FMV-dən istifadə edən heyətə, əleyhqazlardan istifadə qaydaları öyrədilməlidir və onlar müəssisənin baş mühəndisi tərəfindən təsdiq olunmuş plan üzrə keçirilən məşq dərslərində sistemli şəkildə iştirak etməlidirlər.

1.132. Yüksək tərkibli hidrogen sulfid qazı olan neft yatağına xidmət edən müəssisələrdə TO FMV-istismarına cavabdeh xidmət təşkil olunmalıdır. Bunların əsas vəzifələri istehsalat qəzaları baş verən sahələri qeydiyyata almaq, hidrogen sulfid qazının ətrafa yayılma qoxusu olan sahələrdə fəhlələrin sayının düzgün qeydiyyatı və onları TO FMV ilə təmin etmək, təlimata uyğun TO FMV-nin sazılığına nəzarət etmək və onların işini cihazlarının nəzarəti jurnalına qeyd etməkdir.

QORUYUCU QURĞULAR

1.133. Yüksəklikdə işləyən fəhlələrin yığılma qorxusu olduqda BM tipli qoruyucu kəmərlərdən istifadə edilməlidir. Bu kəmərlərin üzərində onları hazırlayan zavodun nəzarət texniki şöbəsinin kəmərin yararlığı haqqında və onun hazırlanma tarixini təsdiq edən möhürü olmalıdır.

1.134. Qoruyucu kəmərin sınağı — bu məqsəd üçün xüsusi təyin edilən mühəndis-texniki işçi tərəfindən ildə iki dəfədən az olmayaraq statiki yüklə sınaqdan keçirərək yoxlanılmalıdır. Sınağın nəticəsi barədə akt tərtib olunmalıdır.

Qoruyucu kəmərlər aşağıdakı kimi sınaqdan keçirilir:

kəmərin həlqəsinə hər iki tərəfin toqqasını bərkitdikdən sonra 200 kq ağırlığında yük asılır və bu vəziyyətdə 5 dəqiqə saxlanılır. Kəməri yükəndən

azad etdikdən sonra onun üzərində zədələnmə izləri olmamalıdır. Sınağın nəticəsi aktla sənədləşdirilməlidir.

1.135. Kəmərin yaylı qarmağı 2000 N gücünə sınıanmalıdır. Yaylı qarmağın cəftəsi açıq vəziyyətdə 5 dəqiqə ərzində yük altında saxlanılır. Yük-dən azad edildikdən sonra yaylı qarmağın cəftəsi öz yerinə düzgün və səliqə qayıtmalıdır.

1.136. Xilasedici kəndiri 2000 N güclə 15 dəqiqə müddətində sınaqdan keçirirlər. Kəndirin uzunluğunu sınağa başlamazdan əvvəl və sınaq qurtarıqdan sonra ölçürlər. Kəndiri yük-dən azad etdikdən sonra onda zədələnmə və uzanma 5%-dən artıq olmamalıdır.

1.137. Qoruyucu kəmərlər və sığortaedici kəndir hər dəfə istifadə edildikdən əvvəl və sonra yoxlanılmalıdır. Bundan başqa kəmərlərə xarici baxış, işin cavabdeh rəhbəri tərəfindən 10 gündən bir, usta tərəfindən isə hər işlənmədən qabaq baxılır. Hər kəmərin və kəndirin inventar nömrəsi olmalıdır.

1.138. Gözləri görünən şüalanmadan, tozdan, bərk materiallardan qopan hissəciklərdən mühafizə etmək üçün işləyənlər, mühafizə eynəklərindən istifadə etməlidirlər. Bu eynəklər həmişə işlər üçün əməyin təhlükəsizliyi tələblərinə cavab verməlidir (əlavə 6).

1.139. Elektrik qaynağı zamanı mühafizə lövhələrindən və işıq süzgeçləri olan maskalardan istifadə olunmalıdır.

1.140. Başın zədələnməsi gözləyə bilən işlərdə dəbilqə altından geyilən papağı olan mühafizə dəbilqələrindən istifadə edilməsi vacibdir.

1.141. İşçilərə 6-cı əlavənin 2-ci sırasında göstərilən dəbilqələr verilməlidir.

1.142. Yüksək səs-küy şəraitində eşitmə orqanlarının mühafizə etmək üçün əlavə 7-də göstərilən eşitmə orqanlarının fərdi mühafizə vasitələrindən istifadə edilməlidir.

SANİTAR-MƏİŞƏT OTAĞI

1.143. Bütün köməkçi və sanitariya-məişət otaqları istismar prosesində neft sənayesi üçün Sanitar Qaydalarının tələblərinə uyğun gəlməlidir.

1.144. İstehsalın özünə xas (sex, sahə, obyekt) xüsusiyyətinə görə, rayonun iqlim şəraitinə uyğun olaraq, köməkçi və sanitariya-məişət otaqları, stasionar və ya səyyar halında yerinə yetirilməlidir.

1.145. İşləyənlərin istirahəti və qızınmağı üçün ayrılmış otaqlarda fəvvarə vuran içməli su bəkləri və eləcə də lazımlı dərmanlarla təchiz olunmuş dərman qutusu, ilk yardım üçün masa və kürsü olmalıdır.

1.146. Kişi və qadın paltarlarını asmaq üçün şkafları ayrı-ayrı otaqlarda yerləşdirmək lazımdır.

1.147. Xüsusi geyimləri (xüsusi ayaqqabılar) ayrıca şkaflarda, ev paltarlarından izolə olunmuş halda saxlamaq lazımdır.

1.148. Xüsusi geyimlərin yuyulması və zərərsizləşdirilməsi mexanikləşdirilməlidir.

1.149. Çöl şəraitində işləyən işçilər üçün iş yerlərində bilavasitə səyyar yeməxanalar təşkil etmək lazımdır. İşçilər üçün yeməyi əsas yeməxanadan iş yerlərinə xüsusi səyyar kiçik vaqonlarla gətirilməsinə icazə verilir.

1.150. Bütün obyektlərin (sahələr, sexlər) işçiləri ümumi yeməklərlə təchiz olunmalıdır. Müəssisə ilə yeməxana arasında olan məsafə 300 m-dən çox olmamalıdır, fasiləsiz texnoloji prosesləri olan və nahar fasiləsi reqlamenti olmayan müəssisələrlə isə bu məsafə 75 m olmalıdır.

1.151. Obyektlərin (sahə, sex) ətrafında, su avtomatları, fəvvarələr, fəvvarəsi olan bağılı qablar və başqa içməli su təchizatı qurğular olmalıdır.

1.152. İçməli su təchizatı qurğularını, istehsalat binalarının əsas keçidlərində, istirahət yerlərində və eləcə də binadan kənarında yerləşən texnoloji qurğuların yanında yerləşdirmək lazımdır.

1.153. İş yerləri ilə içməli su təchizatı qurğuları yerləşən otaqların arasındakı məsafə 75 m-dən artıq olmamalıdır.

TİBBİ XİDMƏT VƏ QADIN ƏMƏYİNİN MÜHAFİZƏSİ

1.154. Fəhlə və mütəxəssislər işə qəbul edilərkən tibbi müayinədən keçməlidirlər.

1.155. Bilavasitə zərərli maddələrin ayrılması, səs-küy, titrəyiş şəraiti ilə əlaqəli işlərdə çalışan heyətin dövrü tibbi müayinədən keçməsi Azərbaycan Respublika Səhiyyə Nazirliyinin təyin olunmuş qaydaya müvafiq aparılmalıdır.

1.156. İstehsalat otaqlarında iş yerləri ilk (həkim gələnə qədər) yardım dərman qutusu ilə təchiz olunmalıdır.

1.157. Hər bir işçi yanğından xəsarət alanlara, yaralananlara, zərərli qazlarla zəhərlənənlərə və başqa bədbəxt hadisələrə düşmüşlərə rast gəldikdə onlara dərhal ilk tibbi yardım göstərilməlidir və bu hadisələr haqqında obyektin rəhbərlərinə və ya səhiyyə məntəqələrinə xəbər verilməlidir.

1.158. Bütün işçilərə, xəsarət alanlara ilk tibbi yardım göstərməyin qayda və üsulları öyrədilməlidir.

1.159. Qadın əməyini təşkil edərkən, Azərbaycan Respublikası

Nazirlər Kabinetinin 20 oktyabr 1999-cu il 170 N-li Qərarına əsasən Qadın əməyinin mühafizəsi normativ materiallarının tətbiqi haqqında göstərişinin tələblərini rəhbər tutmaq lazımdır.

1.160. Qadınlar ağırlıq qaldırma və daşıma işlərində işləyərkən Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və Həmkarlar İttifaqı Konfederasiyası İcraiyyə Komitəsi tərəfindən təsdiq edilmiş qadınlar üçün ağırlıq həddi normaları (cədvəl 1) nəzərə alınmalıdır.

Cədvəl 1

Qadınlar üçün ağırlıq qaldırma və daşıma həddinin normaları

İşin növü	Buraxıla bilən kütlə, yük həddi; kq
Ağırlıq qaldırma və daşıma işlərinin başqa işlərlə əvəz olunduqda	15
Ağırlığın 1,5 m-dən yüksəyə qaldırılması	10
Bütün növbə ərzində ağırlığın qaldırılması və hərəkət etdirilməsi	10

Qeyd:

1. Qaldırılan və hərəkət etdirilən yükün kütləsinə, qabların kütləsi və qablaşdırılması da daxildir.
2. Yükün arabacıqda və konteynerdə hərəkət etdirilməsi zamanı tətbiq olunan güc 150 N-dan çox olmamalıdır.

1.161. Hamilə qadınları Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Baş Sanitar Epidimoloji İdarəsinin təsdiq etdiyi «Hamilə qadınların səmərəli işlə təmin edilməsində gigiyenik tövsiyələrə» və Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Analara və Uşaqlara Profilaktik Köməklik Baş İdarəsinin «Neft sənayesinin müəssisələrində hamilə qadınların əməyindən istifadə haqqında tövsiyələrə» uyğun işlə təmin etmək lazımdır.

ƏRAZİNİN SAXLANMASI

1.162. Sahənin ərazisini (obyektin, sexin) təmiz saxlamaq vacibdir, onun neftlə çirkənməsinə, zibillənməsinə yol verilməməlidir.

1.163. Sahədə təmir-bərpa işləri qurtardıqdan sonra onu təmizləmək lazımdır.

1.164. Yerini səthindən 1 m-dən az hündürlüyə çıxan kəhrizlər, şaxtalar, çuxurlar və cürbəcür tutumlar, onlara insan düşməsi qorxusu olduğu üçün üstü örtülməli və çəpərlənməlidir. Yeraltı kommunikasiya kəhrizləri mütləq möhkəm qapaqla örtülməli və kəhrizin dibinə düşmək üçün o, dayaq göstəricisi olan dəmir bəndlər və ya pilləkənlə təchiz olunmalıdır.

1.165. Keçidləri olan rels yolundan keçərkən, keçid yerlərini relsin hündürlüyü qədər taxta döşəmə ilə örtmək vacibdir.

1.166. Bütün bina və qurğular sərbəst giriş-çıxışla təmin olunmalıdır. Binalara və yanğın söndürmək üçün təyin olunmuş su mənbələrinə və eləcə də yanğın avadanlığına və inventarına gedən giriş yolları və dalanlar həmişə boş olmalıdır. Binalar arasındakı yanğına qarşı məsafələrdən ambar kimi (materiallar, avadanlıq və s. saxlanması) və avtonəqliyyatın dayanacağı kimi istifadə etməyə icazə verilmir.

1.167. Nəqlietmə nasos stansiyaları, doldurucu məntəqələr, çənlər parkları yerləşən ərazilərdə, maşınların, traktor və motosikllərin hərəkəti qadağandırsa o yerlərdə nəqliyyatın hərəkətini qaydaya salan işarələr və yazılar asılmalıdır.

1.168. Şimşək çaxarı zaman vaqon-sisternlərə, çənlərə və tankerlərə neft doldurmaq (boşaltmaq), onların səviyyəsini ölçmək və nümunə götürmək qadağandır.

1.169. Magistral neft kəmərlərinin obyektləri və istehsalat binaları, magistral neft kəmərlərinin istismarı zamanı yanğın təhlükəsi qaydalarının tələblərinə uyğun yanğın söndürmə vasitələri ilə təchiz olunmalıdır.

1.170. Magistral neft kəmərlərinin bütün obyektləri etibarlı telefon və daimi çağırışa malik radorabitə ilə və eyni zamanda məişətdə, istehsalatda və yanğın oleyhinə işlədilən su ilə təmin olunmalıdır.

1.171. İstehsalat obyektlərinin ərazisində, xüsusi ayrılmış zibil qabları qoyulan yerlərdə və ya su ilə doldurulmuş tutumlar olan yerlərdə siqaret çəkməyə icazə verilir. Siqaret çəkmək üçün yer, yanğından mühafizə idarəsinin razılığı ilə, müəssisə rəhbərliyinin əmri ilə təyin olunur və orada «Siqaret çəkmək üçün yer» yazısı asılır.

İSTEHSALAT BİNALARININ SAXLANILMASI

1.172. Döşəməni örtmək üçün işlədilən materiallar gigiyenik olmalı və istismar tələblərini ödəməlidir. İstehsalat binalarında döşəmə hamar və sıx olmalı (yarıq olmamalı), qanova tərəf məillli olmalıdır.

1.173. Qanovlar, arxlar və başqa bu kimi yerlər tez sökülə bilən və yanğına davamlı lövhələrlə örtülməlidir.

1.174. Texnoloji qanovlar, su cəftələrindən keçərək kanalizasiya boruları ilə birləşdirilməlidir və kanalizasiya boruları traplar tərəfə daimi mailli olmalıdır.

1.175. Neft və ya istənilən yüngül tez alıxan mayeləri (YAM) kanalizasiya qanovlarında su ilə yumaq lazımdır.

1.176. İstehsalat binalarının döşəməsini növbə ərzində bir dəfədən az olmayaraq təmizləmək lazımdır. Döşəmənin tez alıxan mayelərlə yuyulmasına yol verilməməlidir.

1.177. Silgi üçün olan işlənmiş əsgiləri, qapağı olan xüsusi metal qutulara qoymaq və gündəlik olaraq, onları yanğından mühafizə dəstəsinin əmrinə və razılığına görə təyin olunmuş yanğınla əlaqəsi olmayan təhlükəsiz yerlərə aparıb orada yandırmaq lazımdır. Yağa bulanmış silgi əsgilərini, taxta ovuntusunu və başqa istehsalat tullantılarını istehsalat binalarında saxlamaq qadağandır.

1.178. Yanğın-partlayış təhlükəsi olan otaqlarda iş zamanı qığılcım verən əl alətlərindən istifadə etmək və eləcə də altına polad mismar və nal vurulmuş ayaqqabılarda işləmək qadağandır.

1.179. İstehsalat otaqlarının qapılarına çöl tərəfdən, istehsalatın kateqoriyası, partlayış-yanğın təhlükəsi üzrə zonanın sinfi, partlayış təhlükəsi olan qatışıqların kateqoriyası və qrupu göstərən lövhələr asılmalıdır.

İSTEHSALAT SƏS-KÜYÜ VƏ TİTRƏYİŞİ

1.180. İstehsalat və köməkçi binaların iş yerlərində və istehsalat obyektlərinin sahələrində səs-küyün səviyyəsi fəaliyyətdə olan standartda göstərilən hədlərə uyğun olmalıdır.

1.181. Müəssisənin, (magistral neft kəmərləri idarəsi, rayon neft kəmərləri idarəsi, xətti istehsalat-dispetçer stansiyası-XİDS) neft bazasının rəhbərləri aşağıda göstərilənləri etməyə borcludurlar:

— avadanlığın texniki vəziyyətinin onun istismarı qaydalarına uyğunluğunun təmin edilməsi;

— maşınların təmirdən sonra səs-küy və titrəyiş parametrlərinə nəzarət etməklə, onların planlı və xəbərdarlıq təmirlərinin vaxtında keçirilməsi;

— təmirin səs-küy və titrəyiş xarakteristikalarının pisişməsinə gətirib çıxarmasına yol verilməməsi;

— qüvvədə olan nizamnamə və başqa normativ sənədlərə uyğun səs-küy və titrəyiş təhlükəli peşələrdə işləyən fəhlələrin əmək və istirahət rejimi haqqında nizamnamənin işlənilib hazırlanması.

1.182. Səs-küyün səviyyəsi 85 dB-dən (nasoslarda) yuxarı olan zona-

lar təhlükəsizlik işarələri ilə təchiz edilməlidir.

1.183. Mexanizmlərin idarəetmə orqanlarında və əl maşınlarının dəstəyində titrəyişin səviyyəsi fəaliyyətdə olan standartda göstərilən həddə uyğun olmalıdır.

1.184. Maşın və mexanizmlərin özlərində titrəyişin səviyyəsi fəaliyyətdə olan standartda göstərilən həddən yüksək olmamalıdır.

1.185. Səs-küy və titrəyiş təhlükəli maşın və avadanlığı istismar edən fəhlələr səs-küy və titrəyişin səviyyəsini azaldan qurğuların vəziyyətinə nəzarət etməli və onların işlərində aşkar olunan nasazlığı vaxtında aradan götürmək üçün tələblər həyata keçirməlidirlər.

1.186. Xidmət sahələri maşınlarla bərkidildikdə onların titrəyən hissələrinə titrəyiş izolə ediciləri tətbiq etmək lazımdır.

1.187. Nasosxanalarda axın yaradan və sorucu ventilyasiyaların ümumi tutum sistemləri, ayrılan zəhərli maddələrin və izafi istiliyin miqdarından asılı olaraq binanı lazımi hava ilə təmin etməlidir.

1.188. Səs-küyün səviyyəsi sanitar normalarından yüksək olan nasos stansiyası otaqlarında nasoslarda işlərinə nəzarət edən, daimi iş yeri olan xidmət fəhlələri üçün səs izolə edən kabinetlər quraşdırılmalıdır.

1.189. Neftvurucu nasoslarda boru kəmərlərinin titrəyişinə yol verilməməlidir.

1.190. Sənaye-sanitar laboratoriyasının işçiləri, ildə bir dəfədən az olmayaraq, iş yerlərində səs-küy və titrəyiş parametrlərini ölçməlidirlər.

1.191. İş yerlərində səs-küy və titrəyiş parametrləri, cihazlar istismarı üzrə təsdiq olunmuş üsul, standart və təlimatlara uyğun olaraq ölçülməlidir. Səs-küy və titrəyiş ölçmələrinin nəticələrini müəssisənin sanitar-texniki pasportunda qeyd etmək lazımdır.

1.192. Səs-küy və titrəyiş parametrlərini ölçmək üçün işlədilən aparatların, müvafiq icra orqanları tərəfindən verilən, dövlət yoxlanışı haqqında şəhadətnamələri olmalıdır.

1.193. Partlayış təhlükəsi olan binalarda, səs-küy və titrəyiş parametrlərini ölçmək üçün işlədilən cihazlar partlayışa qarşı təhlükəsiz olmalıdır. Bu cəhəti olmayan səs-küy və titrəyiş ölçən cihazları, partlayış qorxusu olan zonadan kənarında yerləşdirmək vacibdir.

1.194. İş yerində (zonada) işçiyə səs-küyün təsiri daimidirsə, onda səs-küyün qiymətləndirilməsi səs təzyiqinin oktav səviyyəsi və səs səviyyəsi üzrə aparılır.

1.195. Əgər daimi iş yerlərində (zonada) işçiyə səs-küyün təsiri daimi xarakterdə deyilsə, onda o, ekvivalent səs səviyyəsi ilə qiymətləndirilməlidir.

1.196. Səs-küyün xarakteri daimi olduqda, iş yeri daimi olmayan hallarda, iş zonasının (xidmət zonası) müxtəlif yerlərində səsin səviyyəsi 5 dB-dən çox olarsa, onda səs-küy ekvivalent səs səviyyəsi ilə qiymətləndirilməlidir.

1.197. Titrəyişin səviyyəsi bilavasitə iş yerlərində və ya iş zonasının əsas xarakterik nöqtələrində, zonada quraşdırılmış maşın və ya texnoloji avadanlığın nominal iş rejimi zamanı ölçülməlidir.

1.198. Müəssisələrin sanitar-texniki pasportlaşdırılma qeydiyyatının nəticələrinə görə, səs-küy və titrəyiş parametrlərinin buraxıla bilən sanitar normalarına qədər endirilməsi üçün ölçü götürülməsi vacibdir.

KANALİZASIYA

1.199. İstehsalat binalarının və obyektlərin sahələrində, qapalı məişət və istehsalat kanalizasiyası sistemi quraşdırılmalıdır.

1.200. Kanalizasiya şəbəkələrində tərkibində neft olan çirkab sularının yanmasının və alovun yayılmasının qarşısının alınması üçün, xüsusi quyularda hidravlik cəftələrin olması vacibdir. Hər bir hidravlik cəftədə su qatının hündürlüyü 0,25 m-dən az olmamalıdır.

1.201. Kanalizasiya boru kəmərlərini, çənlər parklarının torpaq bəndləri həddində və ya neftvurma stansiyaları yerləşən binaların altından çəkmək və eləcə də məişət kanalizasiyalarına birləşdirmək qadağandır.

1.202. Sənaye kanalizasiyalarının quyuları həmişə bağlı olmalıdır; deşik və quyuların qapaqları məhdud çərçivə ilə örtülməli və hündürlüyü 10 sm-dən az olmayaraq qum qatı səpilməlidir. Çərçivənin ölçüləri deşiklərin ölçüsündən 20 sm böyük olmalıdır.

1.203. Lay sularını su tutumlarına buraxmazdan əvvəl onları su təmizləyən qurğulara və neft tutan tələlərinə yönəltmək, bu suları hidrogen sulfiddən təmizləmək üçün isə kimyəvi və porsiya üsulundan istifadə etmək lazımdır. Təmizləmə qurğuları nasaz və çirkli olduqda kanalizasiya sistemləri istismara buraxılmamalıdır.

QIZDIRMA VƏ VENTİLYASIYA

1.204. Binaların (nasosxana, operator otağı, laboratoriya, ambar) qızdırma, ventilyasiya və havanı təmizləyib soyudan sistemləri SN 245-85 tələblərinə uyğun gəlməlidir.

1.205. Qızdırıcı boru kəmərlərinin qanovları partlayış təhlükəsi olan istehsalat otaqlarının döşəməsindən keçərsə, onları tamamilə qum ilə ört-

mək vacibdir, daxili divarların altından keçən keçidlər isə sıx bərkidilməlidir.

1.206. Bütün ictimai-məişət binalarında, təbii və ya mexaniki ventilyasiya quraşdırılmalıdır.

1.207. Ventilyasiya qurğuları, cədvəl üzrə ildə iki dəfədən az olmayaraq (yayda və qışda) baxışdan və sınaqdan keçirilməlidir. Baxış və sınağın nəticələri ventilyatorların pasportlarında qeyd olunmalıdır.

1.208. Ventilyasiyanın sanitar-gigiyenik effektivini ildə bir dəfədən az olmayaraq yoxlamaq vacibdir.

1.209. Ventilyasiya qurğularının sazlıq vəziyyəti, onların düzgün istismar olunması və xidmətin təşkili məsuliyyəti, istehsalat binalarının neftvurma stansiyalarında, müəssisə rəhbərinin əmrinə görə mühəndis elektriklərin və mühəndis mexaniklərin üzərinə düşür.

1.210. Bütün yenidən işə buraxılan ventilyasiya qurğuları sınaqdan keçirilməli, təmizlənməli, saz, hazırlanmış vəziyyətdə müvafiq sənədlərlə birgə təhvil verilməlidir.

1.211. Nasosxanaların axın yaradan və sorucu ventilyasiyanın ümumi tutum sistemləri, ayrılan zəhərli maddələrin və izafı istiliyin miqdarından asılı olaraq, lazım olan miqdarda dəyişdirilən hava ilə təmin etməlidir (əlavə 8).

1.212. Hər bir ventilyator qurğusunun pasportu olmalıdır (əlavə 9).

1.213. Yerli ventilyasiya qurğuları, texnoloji avadanlığın işləmə dövründə işə qoşulmalıdır.

1.214. Ventilyasiya qurğusunun xidməti ilə əlaqəsi olmayan işçilərin, kalorifer ventilyasiya kamerasına daxil olması qadağandır. Göstərilən otaqların ambar kimi istifadə olunmasına və onların müxtəlif əşyalarla doldurmasına icazə verilmir.

1.215. Nasosxanalarda havada zəhərli maddələrin qatılığı buraxıla bilən qatılıq həddindən çox olduğu zaman, axın-sorucu tutum sisteminin hava sərfini artıran qurğularla təchiz olunmuş, avtomatik qaz analizatorları qoyulmalıdır.

1.216. İstehsalat binalarında ventilyasiya qurğuları, avtomatik və ya uzaq məsafədən idarə etmə və ehtiyatda saxlama sxemlərə uyğun işləməlidirlər.

NƏZARƏT, TƏNZİMLƏYİCİ, İDARƏETMƏ CİHAZLAR VƏ QURĞULAR

1.217. Nasos aqreqatlarının avtomatlaşdırılması və telemexanikləş-

dirilməsi təmin etməlidir:

- magistral nasos aqreqlarının avtomatik idarə olunmasını;
- avtomatik yanğın söndürməni;
- bütün və ya bir aqreqların avtomatik mühafizə ayırmasını, nasazlıq xarakterindən asılı olaraq qəza parametrlərinin siqnallaşdırılmasını;
- xəbərdarlıq və qəza siqnalının göstəricilərinin işə düşməsinə (operator otağında), siqnalların baş vermə səbəblərinin təhlilini təmin edən;
- dayanmanın aşkar edilməsindən və aradan qaldırılmasından sonra nasos aqreqlarının təkrar işə buraxılması;
- qoruyucuların qoyulması vasitəsi ilə verilmiş vaxt intervalında saxlamaqla avadanlığın ayrılmasının mümkün olması;
- verilmiş siqnallı söndürmə proqramı üzrə işləyən aqreqların avtomatik mühafizəsini;
- aqreqların vəziyyətinin selektiv indikasiyasını (onun iş rejimi);
- «Neft sənayesinin müəssisələrində istehsalat otaqlarında daimi qaz analizator və siqnalizatorlarının yerləşdirilməsi tələblərinə (RS 39-2-434-80)» uyğun, partlayış təhlükəli və zərərli zonaların əmələ gəlməsi mümkün olan otaqlarda qazlılıq həddinin siqnallaşdırılmasını;
- qazlılığın ayrı-ayrı səviyyələrinin təsbit etməsini;
- qəza-qazlılığının səviyyəsi aşağı yanma həddinin (AYH) 50%-ə çatarkən, həddin — (AYH) 30 % olmasını;
- karbohidrogenlərin qatılığı (IVN) 300 mq/m³ çox olarsa, avtomatik olaraq ventilyasiya sisteminin qoşulmasını;
- yanma qatılığı (AYH) 30%-ə çatdıqda və karbohidrogenin qatılığı (IVN) 10 dəqiqədən çox müddətində qalarsa, bütün işləyən nasos aqreqlarının dayandırılmasını;
- çənin doldurma və boşaltma sürətinin məhdudlaşdırılmasını və neftin çənlərdən dağılmasının qarşısını alan avtomatik sistemin etibarlı işini;
- neft kəmərlərində təzyiq icazə verilən təzyiqdən yüksəyə qalxarsa, onun avtomatik mühafizə olunmasını;
- hər bir mühafizə sisteminin aqreqların iş rejimlərini pozmadan yoxlanılması imkanını;
- ayrı-ayrı mühafizə vericilərinin nasazlığında etibarlı (məfillər qısalarsa, avtomatik təkrar qoşulma (ATQ) vaxtından çox əvvəl itərsə) siqnal verməni;
- qəza siqnalının operator və ya dispetçer çıxarana qədər saxlanmasını;
- avadanlığın fəaliyyətdə olan başqa idarəetmə qurğularından asılı

olmayaraq avtomatik mühafizəsi və blokrovka olmasını.

1.218. Magistral neft kəmərlərinin nasos stansiyaları avtomatik köpüklü yanğınsöndürənlərlə təchiz olunmalıdır.

1.219. Nəzarət ölçü cihazlarının və avtomatlaşdırmanın lövhə üzərində yerləşdirilmiş avtomatik mühafizə vasitələrinin vəzifələrini təyin edən yazıları olmalıdır. Cihazların şkalasında isə, icazə verilən parametrlər aydın nişanlanmalıdır.

1.220. Avtomatik mühafizə və tədris edici qurğular sisteminin tapşırılan həddə işləməsinin yoxlanılması baş mühəndis tərəfindən (RNİ, neft bazası) təsdiq edilmiş cədvələ uyğun aparılmalı və jurnalda qeyd olunmalıdır.

1.221. Radioaktiv izotoplu cihazların istismarı və saxlanması, «Radioaktiv maddələrlə və ionlaşdırıcı şüalanma mənbələrində aparılan işlərin Sanitar qaydalarına» RİÇSQ-85, Atom Enerjisi üzrə beynəlxalq agentliyinin norma və qayda tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilməlidir.

1.222. NÖC və A avtomatik mühafizə vasitələrinin quraşdırılması və sökülməsi zamanı görülən bütün işləri, onların işini məhdudlaşdırandan (impuls və elektrik tellərini ayırarkən) sonra yerinə yetirmək lazımdır.

1.223. Avtomatik mühafizə sistemləri, siqnal verənlər və nəzarət ölçü cihazları və avtomatlaşdırma sistemləri «Elektrik qurğularının quraşdırılması Qaydalarının (EQQ)» tələblərinə uyğun gəlməlidir.

1.224. İşlədilən elektrik avtomatik mühafizə, siqnal vuran sistemlər, NÖC və vasitələri, işçi zonaların yanğın-partlayış təhlükəsinin kateqoriyasına əsasən TN və Q P.09.02-85 və Dst 12.1. 005-76-nın tələblərinə uyğun gəlməlidir.

1.225. Avtomatik mühafizənin, təhlükəsizlik və NÖC və A vasitələrinin elektrik sistemlərinə, «Elektrik qurğularının istehlakçılarının texniki istismarı Qaydaları (İTİQ)» və «Elektrik qurğularının istehlakçılarının istismarı zamanı təhlükəsizlik Qaydalarının (İİTQ)» tələblərinə uyğun olaraq xidmət göstərilməsi vacibdir.

1.226. Avtomatik mühafizənin, təhlükəsizlik və NÖC və A vasitələrinin elektrik sistemlərinin, partlayış-yanğın təhlükəsi olan otaqlar və zonalarda təmir və onlara xidmət olunması, TİQ və TTQ-nin III bölməsinin rəhbər texniki materialı (RTM 167-6897169-75) «Partlayışdan mühafizə olunan və mədən elektrik avadanlığının təmiri» tələblərinə uyğun aparılmalıdır.

1.227. Avtomatik mühafizə və təhlükəsizliyin bütün sistemləri tərkibindəki ölçü vasitələri, DÜST 8.002-86-nın tələblərinə uyğun olmalıdır.

1.228. Cihazlara, nəzarət və avtomatika qurğularına texniki xidmət göstərən və onları təmir edən işçilərdə elektrik qurğularında işləmək üçün buraxılış vəərəqəsi, TİQ və TTQ uyğun kvalifikasiya qrupu olmalıdır.

1.229. Cıvəli cihazlarla işlərin (doldurma və boşaltma, yığma və sök-mə, təmir), havanın hərəkət sürəti 0,7 m/s-dən az olmayan, yerli sorucusu olan xüsusi şkaflarla təchiz olunmuş və izolə edilmiş otaqlarda aparılması vacibdir.

Çıxarılan havanın həcmi sorucu şkaflın 1m²-nə, 460m³/s-dan az olmamalıdır.

1.230. Açıq cıvə ilə işləyən zaman sorucu şkafların ventilyasiya qurğuları, işə başlamazdan 15-20 dəqiqə əvvəl işə salınmalı və iş qurtarıandan 30 dəqiqə sonra keçirilməlidir.

QAZ TƏHLÜKƏSİ OLAN YERLƏRDƏ İŞLƏR VƏ HAVA MÜHİTİNƏ NƏZARƏT

1.231. Qaz olan mühitdə yaxud iş zamanı ətrafa qaz yayıla biləcək şəraitdə aparılan işlərə qaz təhlükəli işlər deyilir.

1.232. Magistral neft kəmərlərində qaz təhlükəli yerlərə aşağıdakılar aiddir:

— neft tələləri, çöküntü göllər, flotasiya qurğuları, sənaye kanalizasiyasının baxış quyusu (təmizləmə və təmir vaxtı);

— açıq sahələrdə satlıq neftin çən və tutumlar (yeraltı və torpaqüstü);

— neft ölçən məntəqələr, siyirtmələrin idarəetmə məntəqələri», neftin sərfini və təzyiqini tənzimləyən məntəqələr (binada, quyuda və açıq sahədə), qazpaylayıcı məntəqələr, qazanxanalar;

— neft və neft məhsulları üçün müxtəlif təyinatlı nasoslar;

— texnoloji qurğuların ərazisində yerləşən tikililər (texnoloji və kanalizasiya quyuları, kameralar, həmçinin açıq sənaye kanalizasiyalarının şəbəkəsi);

— kabel kanalları, neft məhsullarının quyuları və digər tikililər, qaz, buxar, neft məhsulları yığıla bilən istehsalat sahələrinin ərazisindəki binalar;

— kalsium karbidin saxlanma anbarları, qaz balonları, duru sürtkü yanacaq materialları;

— iş aparılan zonada neft və neft buxarlarının çıxması ilə bağlı olan istismardakı neft kəmərlərinin təmir olunan hissələri (dayanmaların aradan qaldırılması, müxtəlif növ kəsilmələrin aparılması, sahələrin kəsilməsi zamanı və s.);

— neft doldurma estakadaları və doldurma məntəqələri;

— texnoloji qurğuların tələbatı üçün neft və yanacaq tutumu, siqaret çəkmək və açıq oddan istifadə edilməsi qadağan olunan xüsusi ayrılmış yerlər.

1.233. Hər bir obyektə (sahədə) müəssisənin (MNI, RNI neft bazaları) baş mühəndis tərəfindən təsdiq edilmiş 10-cu əlavədə göstərilən formaya uyğun tərtib olunmuş qaz təhlükəsi olan yerlərin siyahısı olmalıdır.

1.234. Qaz təhlükəli işlərin görülməsi üçün naryadın verilməsinə cavabdeh şəxslər müəssisə rəhbərinin əmrinə əsasən təyin edilir.

1.235. Qaz təhlükəli işlərin yerinə yetirilməsinə təhlükəsizlik texnikasının qaydalarını, qaz təhlükəli işlərin aparılması texnologiyasını öyrənmiş və imtahan vermiş, qaz təhlükəli işlərin aparılması üçün təcrübə keçmiş, xüsusi mühafizə vasitələrindən istifadə edə bilən (əleyhəqaz və müdafiəedici kəmərlər) və həkim gələnə qədər ilk tibbi yardım göstərmək qaydalarını bacaran mühəndis-texniki işçilər buraxılır.

1.236. Qaz təhlükəli işlərin aparılması üçün cavabdeh şəxs təyin olunmuş formada naryad tərtib etməlidir (Əlavə 11); Naryadda bu işlərin təhlükəsiz aparılması üçün əsas tədbirlər və onların texnoloji ardıcılığı verilməlidir.

1.237. Qaz təhlükəli işlərin aparılması üçün verilən naryad obyektin (sahənin, sexin) rəisi tərəfindən tərtib olunur, sonra Dövlətədağmədən-texnəzarət Komitəsi ilə razılaşdıraraq, müəssisənin baş mühəndisi tərəfindən təsdiq olunur.

1.238. Naryad bir briqadaya yalnız bir növ işin aparılmasına görə verilir və onun etibarlılığı bir iş günü (gündüz vaxtı) müddətindədir.

1.239. Qaz təhlükəli işi görməli olan briqada üzvlərinin sayı işin çətinliyinə müəyyən edilir. Lakin azı iki nəfər olmalıdır. Quyularda, tunellərdə dərin xəndəklərdə (dərinliyi 2 metrdən artıq olan), çənlərdə, neftdoldurma estakadalarında və məntəqələrində, neft və neft məhsulları üçün müxtəlif təyinatlı nososlarda və s. görülməli işlər ən azı üç nəfər fəhlədən ibarət briqada tərəfindən aparılmalıdır.

1.240. Qaz təhlükəli işlərə başlamazdan əvvəl onun aparılmasına cavabdeh şəxs bütün işçilər iş zamanı təhlükəsizlik tədbirləri barədə təlimat verməlidir. Bundan sonra təlimat almış hər işçi naryada qol çəkməlidir.

1.241. Qaz təhlükəli işlər, təhlükəsiz tədbirləri və naryadda verilən tədbirlər nəzərə alınmaqla, müəssisənin baş mühəndisi tərəfindən təsdiq edilmiş plan üzrə aparılmalıdır. İşlərin aparılması planında dəqiq işçi yerləri, işçilərin yerləşdirilməsi, istifadə edilən avadanlıq, mexanizm və alətlər, giriş və çıxışlar, ventilyasiya üsulları və işçilərin təhlükəsizliyini təmin edən başqa tədbirlər əks edilməlidir. Mobil telefonla qaz təhlükəsi olan zonalara daxil olmaq qadağandır.

1.242. İşçilər fərdi mühafizə vasitələri və iş geyimləri ilə təmin edilməlidirlər. Həmin vasitələrin saz olmasına qaz təhlükəli işə rəhbərlik edən mü-

həndis-texniki işçi cavabdehdir.

1.243. Qaz təhlükəli iş yerlərinin işıqlanmasında gərginliyi 12 v qədər olan partlayışdan mühafizə tipli səyyar işıqlandırma vasitələrindən istifadə edilməlidir. Şaxta tipli akkumulyator fənərlərindən də istifadə etmək olar.

1.244. Qaz təhlükəli işləri çala və quyularda apararkən bu yerlər çəpərlənməli və onların yaxın ətrafında xəbərdaredici nişanələr qoyulmalıdır.

1.245. Qaz təhlükəli yerlərdə hava mühiti səyyar qazanalizatorlarla «Neft sənayesində hava mühitinə nəzarət üzrə təlimat»-ın (İBTV1-097-81) tələblərinə uyğun aparılmalıdır.

1.246. Hava mühitinin nəzarətinə, analizinə və alınmış göstəricilərin xüsusi jurnalda qeydə alınmasına, müəssisə rəhbərliyinin əmri ilə məsul şəxslər təyin edilir.

1.247. Analiz nəticəsində havada neft buxarlarının, (hidrokarbogenlərin, kükürlü hidrogenlərin) miqdarı buraxıla bilən həddən artıq olunmuşsa, obyektin (sahənin) rəisi qazın çıxmasının qarşısını almaq üçün tədbir görməlidir.

1.248. Əgər havada qazın qatılığı onun alışmasının aşağı həddindən 20% çoxdursa, dərhal bu vəziyyət müəssisə rəhbərliyinə çatdırılmalıdır.

1.249. Müəssisə rəhbəri öz sərəncamı ilə tabeçiliyində olan obyektlərdə, hava mühitinə nəzarətin plan-qrafik üzrə aparılmasını təmin etməlidir.

1.250. Plan-qrafikə obyektin xəritə-planı, orada hava mühitini nişanələrlə göstərilmiş nəzarətmə nöqtələri əlavə edilməlidir. Planda hər nəzarət nöqtəsi nömrələnməlidir.

1.251. Hava nümunəsi götürmə nöqtələri həmin nömrə ilə işarə edilməlidir.

1.252. Hava mühitinin qazlılığını təyin etmək üçün nümunəni çənər parkının mərkəzi hissəsindən götürmək lazımdır. Kükürlü neft olan çənərlər parkında, nümunəni bəndin ətrafından 5-10 m aralıdan çənərlərin ox xəttindən külək döyən tərəfdən götürmək lazımdır.

1.253. Neftdoldurma stansiyalarında havanın nümunəsi neftin doldurulması (boşaldılması) prosesində götürülməlidir. Bu zaman havanın nümunəsi üç nöqtədən az olmayaraq, külək vuran tərəfdə dayanaraq nəfəs alma səviyyəsində götürülməlidir.

1.254. Çənərlərin daxilində (tutum) boru kəmərlərində hava mühitinə nəzarət edildikdə hava nümunəsi götürülməlidir:

— neft çənərlərində havanın nümunəsi dibdən 0,3 m-dən çox olmayaraq və çənərin yuxarı sahəsindən;

— pantonlu çənərlərdə isə pantonun alt və üst tərəfindən;

— boru kəmərlərində-flens birləşmələri olan yerlərdə;

1.255. Tutumu 50 min m³ olan çənərlərin istismarı zamanı aşağıdakılar vacibdir:

— üzən qapaqların vəziyyətini sistem halında müşahidə etmək, onun neftlə çirklənməsinə yol verməmək;

— üzən qapağın üzərində yığılmış suyun vaxtında drenaj üsulu ilə buraxılması;

— qapağın üzərində qar örtüyünün hündürlüyünün 0,5 m-dən çox olmasına yol verilməməlidir;

— çənərlərdə neftin səviyyəsi texnoloji xəritədə nəzərdə tutulmuş səviyyədə saxlanılmalıdır.

1.256. Təhlükə potensialı obyektlərdə ionlaşdırıcı şüa mənbələrinin alınması, istifadə olunması, emalı, saxlanması, nəqli və ləğvi zamanı maddələrin miqdarı bu qaydaların 12 N^o-li əlavəsində göstərilən normalara uyğun olmalıdır.

ELEKTRİK AVADANLIQLARI VƏ İŞIQLANMA

1.257. Elektrik qurğusunun quruluşu EQQ (elektrik qurğusunun quruluş qaydaları) tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilməlidir, onlara xidmət, yığılma və təmir işləri ilə əlaqədar işlər isə TİQ, TTQ onları hazırlayan zavodun təlimatı və partlayışa qarşı mühafizə olunan elektrik avadanlığının təmiri Təlimatının tələblərinə uyğun yerinə yetirilməlidir.

1.258. Partlayış qoruyucuları və tədric edici vasitələrin nasazlığı vaxtı və eləcə də idarə olunma və mühafizə sxemlərinin pozulması zamanı elektrik avadanlıqlarının işə salınması və istismar olunması qadağandır.

1.259. Partlayış təhlükəsi olan zonalarda yerləşdirilən elektrik avadanlıqları partlayışdan mühafizə tipli olmalı, bu zonanın partlayış mühafizəsi sinfinin səviyyəsinə uyğun gəlməli, növünə görə isə partlayış təhlükəli qarışıqların kateqoriya və qrupuna Dst 12.1.011-78 uyğun olmalıdır.

1.260. Xarici ölkələrdən gətirilmiş partlayışdan mühafizə tipli elektrik avadanlıqların partlayış təhlükəsi olan zonalarda yerləşdirilməsinə ölkəmizin sınaq təşkilatının icazə verilməsi haqqında rəyi olmalıdır.

1.261. Partlayış mühafizəsi üzrə markası olmayan ixtisaslaşdırılmamış təşkilatlarda hazırlanmış və ya ən mühüm düyün və hissələrin dəyişdirilməsi ilə təmir olunmuş avadanlıqların Dövlət nəzarəti orqanlarının yazılı icazəsi olmadan elektrik avadanlıqlarının partlayış təhlükəsi olan zonalarda yerləşdirilməsi (quraşdırılması) qadağandır.

1.262. Örtüyün hissələri o cümlədən konstruksiyasında nəzərdə tutul-

muş bərkidici hissələri çıxarılmış, partlayış mühafizə tipli elektrik avadanlıqlarının istismar olunması qadağandır. Bərkidici hissələr tarım çəkilməlidir.

1.263. Elektrik təhlükəsizliyi üzrə təlimi sonradan təhlükəsizlik texnikası I ixtisas qrupu alanlar keçməlidirlər:

— elektrik texnoloji qurğularına (elektrik sobaları) xidmət edən işçilər onlara həvalə olunan funksiya üzrə daha yüksək ixtisas qrupların verilməsi tələb olunmayırsa;

— elektrik ötürücüləri olan səyyar maşın və mexanizmlərə xidmət edənlər və eləcə də elektrik alətləri ilə işləyənlər;

— avtokranların, mexanizmlərin və avtomobil sürücüləri, əgər onlarda işləyən zaman və eləcə də yük apararı zaman elektrik və rabitə ötürücülərinin hava xətlərinə toxunulma təhlükəsi olduqda;

— qalan fəhlələr TTQ göstərilən siyahıya əsasən;

1.264. Elektrik təhlükəsizliyi üzrə təlim, bilik və vərdişlərin yoxlanılması, bilavasitə iş yerlərində keçirilməlidir.

1.265. Təhlükəsizlik texnikası üzrə müəssisənin, sexin, sahənin (komissiya deyil) elektrik təsərrüfatı üzrə I-ci qrup ixtisası cavabdeh şəxs və ya onun yazılı surətdə göstərişi ilə ixtisas qrupu III-dən aşağı olmayan işçi verə bilər.

1.266. Bütün siniflərə aid partlayış təhlükəsi olan zonalarda açıq üsulla çəkilmiş (konstruksiyalarda, divarlarda, qanovlarda, tunellərdə və s.) kablərin xarici örtükləri yanan materiallardan (bitium, pambıq-kağız sarğılı) olmamalı. Sıfır işçi və mühafizə naqillərinin izolyası faza naqillərinin izolyasına bərabər olmalıdır və onlarla birgə boru içərisində, qutularda ümumi qabıqda qoyulmalıdır.

1.267. Partlayış təhlükəsi olan otaqların daxilində izolə olunmamış naqillərin açıq döşənməsi qadağandır.

1.268. Partlayış təhlükəsi olan otaqlarda və xarici obyektlərdə dəyişən və sabit cərəyanın bütün gərginliklərində işləyən elektrik qurğularını torpaqlamaq lazımdır, eləcə də dəmir konstruksiyalara bərkidilmiş elektrik avadanlığı, axırının torpaqlanmasından asılı olmamalıdır.

1.269. Torpaqlanma EQQ və ya «Elektrik qurğularının torpaqlanma və sıfırlaşdırma şəbəkələrinin qurulma təlimatının» tələblərinə uyğun yerinə yetirilməlidir.

1.270. İçərisində maye yanacaq, yanacaq və ya partlayış qazı axan texnoloji boru kəmərin və ya korroziyadan mühafizə olunmaq üçün izolə olunmuş boru kəmərlərindən torpaqlayıcı və torpaqlama naqili kimi istifadə etmək qadağandır.

1.271. Daşınan elektrik qəbulediciləri torpaqlama şəbəkəsinə etibarlı bağlanan və faza naqili ilə bir qabıqda yerləşən elastik naqil vasitəsilə torpaqlanmalıdır. Ümumi qabıqda yerləşən sıfır işçi naqilindən bu məqsəd üçün istifadə edilməsi qadağandır. 42 V yüksək gərginlikli elektrik alətin gövdəsində torpaqlama naqilini birləşdirmək üçün üstündə xüsusi nişan yaxud «Torpaqlama» yazısı olan sıxac olmalıdır.

1.272. Elektrik qurğularının istismarı zamanı aşağıdakılar vacibdir:

— elektrik mühərriklərinin yanında, işə buraxma-tənzimləyici aparatların yanında YTM (yüngül tezalışan mayələr) yığılmasına yol verməməli;

— elektrik mühərriklərinin işə buraxılma və dayandırılması zamanı işarələrin ardıcıl və düzgün verilməsinə əməl etmək;

— izolə olunmuş elektrik maşınları şəbəkəsi olduqda partlayış təhlükəli zonalarda yerləşdirilmiş elektrik mühərriklərindən nasoslara keçən valın keçid hissəsində kipkəclərin və qeyri araqların saz olmasını izləmək.

1.273. Partlayış təhlükəsi olan zonalarda qadağandır:

— elektrik qurğusunun mühafizə torpaqlama və ya sıfırlaşdırma nasaz olarkən, üfurmə sistemi ilə icra edilmiş maşının işə buraxmasının blokrovkasının olmaması;

— örtüyün partlayış mühafizə xassəsi pozularsa işə salmaq;

— cərəyan verən hissələr gərginlik altında olarsa, partlayış mühafizəsi olan elektrik avadanlığının örtüyünü açmaq;

— nasaz elektrik avadanlığının dayanma səbəbini aydınlaşdırmamış və ləğv etməmiş işə salmaq;

— istifadə olunmamış elektrik şəbəkəsini gərginlik altında saxlamaq;

— elektrik qurğusunu qısa qapanma cərəyanından və yüklənmədən mühafizə etmədən işə qoşmaq;

— mühafizə olunan elektrik dövrəsini qəza iş rejimində ayıran cihazlar olmayan elektrik qurğusunu işə salmaq;

— partlayış mühafizəli elektrik avadanlıqları naqilləri və kablələri onların nominal parametrlərindən çox yükləmək;

— bu cihazın komplektinə daxil olmayan başqa aparatları və şəbəkələri qığılcıma qarşı təhlükəsiz cihazların cərəyan mənbəyinə qoşmaq;

— elektrik avadanlığının mühafizəsini (istilik elementlərini, qoruyucular və ayırıcıları) onun başqa növləri ilə və ya bu elektrik avadanlığı üçün hesablanmamış başqa nominal parametrləri olan mühafizə ilə əvəz etmək.

1.274. Boru kəmərləri, o cümlədən qaz və neft boru kəmərləri kabel xətləri ilə kəsişdiyi yerlərdə, kablərlə boru kəmərlərinin arasındakı məsafə 0,5 m-dən az olmamalıdır.

1.275. Elektrik işıqlandırma qurğuları qüvvədə olan süni işıqlandırma TN və Q 11-4-79-ını tələblərinə və qüvvədə olan EQQ-nin bölmələrinə, eləcə də neft sənayesi müəssisələrinin süni işıqlandırması sahə layihələndirmə normalarına uyğun olmalıdır.

1.276. Çənələr parkını işıqlandırmaq üçün işlədilən çıraqlar və projektorları mümkün qədər çəkilmiş bəndin xaricində yerləşdirmək lazımdır. Əgər çıraqlar və projektorlar çənələrin partlayış təhlükəsi zonasında və yaxud bəndin daxilində yerləşdirilsə, onlar partlayışdan mühafizə olunmalıdır.

1.277. Partlayış təhlükəsi olan otaqlarda və xarici qurğularda təmir və baxış aparıldığı zaman işıqlandırma üçün gərginliyi 12 V-dan çox olmayan partlayış təhlükəsi olan zonanın sinfinə uyğun partlayış mühafizə səviyyəsi olan və partlayış təhlükəsi olan qatışıqın kateqoriya və qrupuna cavab verən partlayış mühafizəsi növü olan çıraqlardan istifadə etmək lazımdır.

1.278. Partlayışdan mühafizə olunan çıraqların, konstruksiyalarında nəzərdə tutulan partlayışdan mühafizə işarələri, plomblar və ya ayrı hissələr olmadıqda, partlayış təhlükəsi olan otaqlarda istismarına icazə verilmir. Əgər bu çıraqlar partlayışdan mühafizəsi olmayan transformatorlardan, akkumulyatorlardan və digər mənbələrdən qidalanırsa, axırıncıları partlayış təhlükəsi zonasından xaricdə yerləşdirmək lazımdır.

1.279. Partlayışdan mühafizə olunmuş əl çıraqları cavabdeh şəxs tərəfindən saxlanılmalı, onlar saz vəziyyətdə və ancaq iş yerinə yetirilən zaman verilməlidir.

İş qurtardıqdan sonra çıraqlar təmizlənməli və cavabdeh şəxsə qaytarılmalıdır.

1.280. Partlayış mühafizəli çıraqlara profilaktik xidməti (lampalar dəyişmək, akkumulyatorların yüklənməsi və dəyişdirilməsi) müəssisə rəhbərinin sərəncamı ilə təyin olunmuş müvafiq dərəcəsi və işə buraxılma icazəsi olan işçi yerinə yetirməlidir.

İLDIRIMDAN MÜHAFİZƏ VƏ STATİKİ ELEKTRİK TƏZAHÜRÜ İLƏ MÜBARİZƏ

1.281. Magistral neft boru kəmərlərinin bütün qurğuları ildırımın düz zərbəsindən, onun ikinci təzahüründən və neftin hərəkəti prosesində əmələ gələn statiki elektrik təzahüründən «Binaların və qurğuların ildırımından mühafizəsinin layihələndirilməsi və quraşdırılması» təlimatının (SN 305-77) və «Neft və qaz sənayesi istehsalat qurğu və tikililərində statiki elektrik təzahüründən mühafizənin müvəqqəti qaydaları» tələblərinə

uyğun mühafizə olunmalıdır.

1.282. İldırımın mühafizə qurğularının və obyekt üzrə statiki elektrik təzahüründən mühafizə qurğularının vəziyyətinə cavabdehlik obyektin rəisinə, müəssisə üzrə işə baş energetikə və yaxud elektrik təsərrüfatı üzrə cavabdeh şəxsə həvalə olunur.

Baş energetik və ya elektrik təsərrüfatına cavabdeh şəxs, müəssisədə mühafizə qurğularının düzgün istismar edilməsinə nəzarət etməlidir. Səx rəisləri bu qurğuların istismarı haqqında işləyib hazırlanmış yerli təlimatlara baxmalı və onları təsdiq etməlidirlər. Səxlərin rəisləri səxlərdə olan mühafizə qurğularının saz vəziyyətdə olmalarını təmin etməlidirlər, müəssisənin baş energetiki və ya elektrik təsərrüfatına cavabdeh şəxslər tərəfindən təsdiq edilmiş cədvəl üzrə vaxtında yoxlama və təmir işləri etməli və texnoloji sənədlərin doldurulması ilə məşğul olmalıdırlar.

1.283. İldırımın ikinci təsir təzahürü və eləcə də statiki elektrikle mübarizə üçün binaların daxilində və xaricində yerləşən texnoloji avadanlığın (metal aparatlar, çənələr, neft boru kəmərləri, doldurma-boşaltma qurğular və s.) bütün elektrik keçirici hissələri və içərisində YAM və YM olan texnoloji avadanlıq statiki elektrikdən mühafizə olunmaq üçün başqa tədbirlərdən istifadə olunmasından asılı olmayaraq, torpaqlanmalıdır.

1.284. Bütün səxlərdə və eləcə də xarici qurğularda, estakadalarda və qanovlarda yerləşən avadanlıq və boru kəmərləri bütün uzunluğu boyunca fasiləsiz bir dövr təşkil etməli və torpaqlanma qurğularına birləşdirilməlidir.

1.285. Texnoloji avadanlıqların kontakt birləşmələrində keçid cərəyan müqaviməti, bir kontaktda 0,03 Om-dan artıq olmamalıdır.

1.286. Kontakt birləşmələrinin keçid müqavimətlərini, partlayışdan mühafizə olunmuş cihazlar vasitəsilə ölçmək lazımdır.

1.287. Müqavimətin normallaşdırılmış qiymətinin yüksəldiyi zaman və birləşmə yerlərində sıx kontakt yaratmaq mümkün olmadıqda, SN-305-77-yə uyğun olaraq metal bəndlər quraşdırmaq (qaynaq etmək) lazımdır.

1.288. Qulluqçuların sənaye tezlikli elektrik cərəyanı zədələnməsindən və ya ildırımından mühafizəsi üçün nəzərdə tutulmuş torpaqlama qurğularından statik elektrikle yüklənməni dəf etmək məqsədi ilə istifadə oluna bilər.

1.289. Əgər torpaqlama qurğularının müqaviməti ancaq statik elektrik yüklənməsini dəf etmək üçün təyin olunmuşlarsa, onda onların müqaviməti 100 Om-dan çox olmamalıdır.

1.290. Tək quraşdırılmış tutumların, cihazların və aqreqlərin, sərbəst torpaqlama qurğuları olmalı və ya ayrıca ayırma vasitəsi ilə cihazın

yaxınlığında yerləşən tikililərin ümumi magistral torpaqlama qurğuları birləşdirilməlidir. Torpaqlama qurğusunun naqilinə ardıcıl olaraq bir neçə torpaqlama cihazlarının, aqreqlarının və ya boru kəmərlərinin qoşulmasına yol verilmir.

1.291. Avtosisternilər, vaqon-sisternilər, eləcə də doldurma gəmiləri YAM və YM doldurub-boşaldılan zaman və ondan əvvəl torpaqlama qurğularına birləşdirilməlidirlər. Torpaqlama kimi (çox damarlı) en kəsiyi 16 mm²-dən az olmayan elastik mis naqil işlətmək vacibdir.

1.292. Çənlərə, sisternələrə və qablara YAM-m sərbəst düşən axını qəti qadağandır. Vurma və doldurma, ancaq tutumlarda olan mayenin səviyyəsinin altına icazə verilir.

1.293. Çənlərin buxara verilməsi üçün işlədilən rezin şlanqların metal başlıqların torpaqlanması şlanqın daxilinə və ya xaricinə sancılmış, elastik (çox damarlı) mis keçiricilərin vasitəsi ilə olmalıdır o biri ucu isə neft kəmərlərinin metal hissələrinə bağlanmalıdır. Şlanqların başlıqları qığılcım verməyən metallardan (bürünc, mis, plasmə) hazırlanmalıdır.

1.294. Mühafizə qurğularına baxış və onlann cari təmirləri, bütün texnoloji avadanlıqlara və elektrik keçiricilərinə baxış və onların cari təmir işləri ilə eyni vaxtda aparılması vacibdir. Cihazların köməyi ilə yerlə əlaqələnmələrin yoxlanılması, ildə bir dəfədən az olmayaraq, yay vaxtı torpaq çox quruduqda və ya qış vaxtı torpaq çox donduqda, eləcə də avadanlığın hər təmirindən sonra yerinə yetirilməlidir.

1.295. İldırımdan mühafizə qurğularının istismarı zamanı, cari və xəbərdarlıq təmirləri ilə bərabər aşağıdakı məqsədlər üçün vaxtaşırı baxışların keçirilməsi nəzərə alınmalıdır.

— elektrik aparıcı elementlər (qaynaq yerləri, bolt və başqa birləşmələr) arasındakı əlaqələrin etibarlığını yoxlamaq;

— ildırımdan mühafizə qurğuların elementlərində tələb olunan dəyişmələri və ya mexaniki zədələnmə nəticəsində güclənməyə ehtiyacı olduğunu aşkar etmək;

— ildırımdan mühafizənin ayrı-ayrı elementlərinin korroziyadan dağılma dərəcəsini və korroziyaya qarşı mühafizə ölçülərini götürmək və korroziyadan zədələnən elementlərin güclənməsini təyin etmək;

— ildırımdan mühafizə qurğularının bina və quruluşların kateqoriyasına uyğunluğunu yoxlamaq (texnologiyanın, bina və quruluşların konstruktiv-plan dəyişiklikləri zamanı və s.).

1.296. İldırımdan mühafizə qurğularını təftiş edən işçilər, aşkar olunmuş bütün çatışmazlıq və nasazlıqları qeyd etməklə baxış və yoxlanış aktı tərtib etməlidirlər.

İldırımdan mühafizə qurğularının təftiş torpaqlama qurğusunun yoxlanış sınaq və yerinə yetirilmiş təmir işlərinin nəticələri xüsusi jurnalda qeyd edilməlidir.

1.297. Tufan baş verən zaman aşağıdakı işləri görmək qəti qadağandır: neft və qaz buxarlarını qaz ötürücü borularla havaya üfürmək; istehsalat və məişət otaqlarında pəncərə və qapıları açıq qoymaq.

2. ƏSAS OBYEKT LƏRİN VƏ QURĞULARIN İSTİSMARI

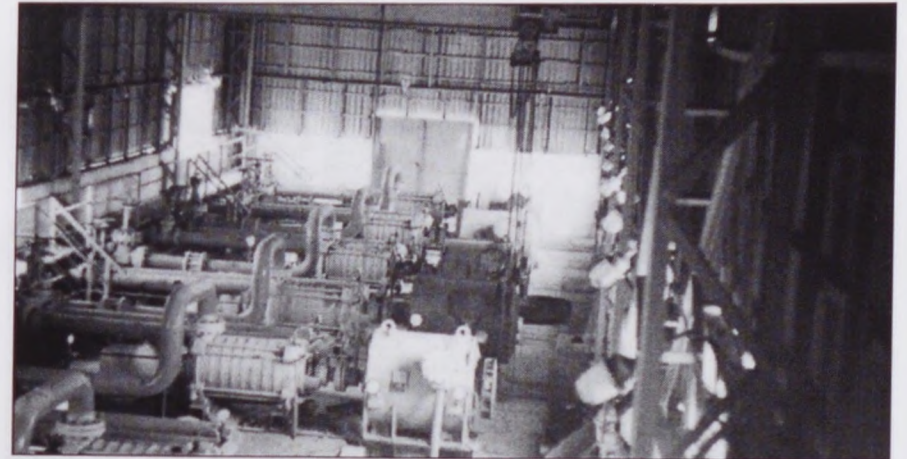
NASOS STANSİYALARI

2.1. Nasos stansiyaları «Neft vurma stasiyalarının qurulması, avadanlıqlara texniki xidmətin texnologiyası, təmiri və istismarının təşkil edilməsinə Rəhbər sənəd» (RS 39-30-1209-84) və bu qaydaların tələblərinə uyğun istifadə edilməlidir.

2.2. Nasosxanalarda sürtgü materiallarını, bir gündə lazım olanı tələbat miqdarından çox olmayaraq saxlamağa icazə verilir. Bu materialların gündəlik tələbat miqdarında saxlanması üçün yanğından mühafizə dəstəsindən icazə almaq lazımdır.

2.3. Elektrik enerjisinin qəflətən kəsilməsi zamanı, nasosların elektrik mühərriklərini şəbəkədən ayırmaq lazımdır.

2.4. Texnoloji avadanlığın, bloklı-komplekt neftvurma stansiyalarının

(BKNS) bağlama-təmizləmə armaturalarının istismar və təmir olunmasında, avtomatlaşdırılmış blok-komplekt neftvurma stansiyalarına texniki xidmətin və təmirin təşkili üzrə Rəhbər sənədin və hal-hazırkı Qaydalann tələblərini yerinə yetirmək vacibdir.

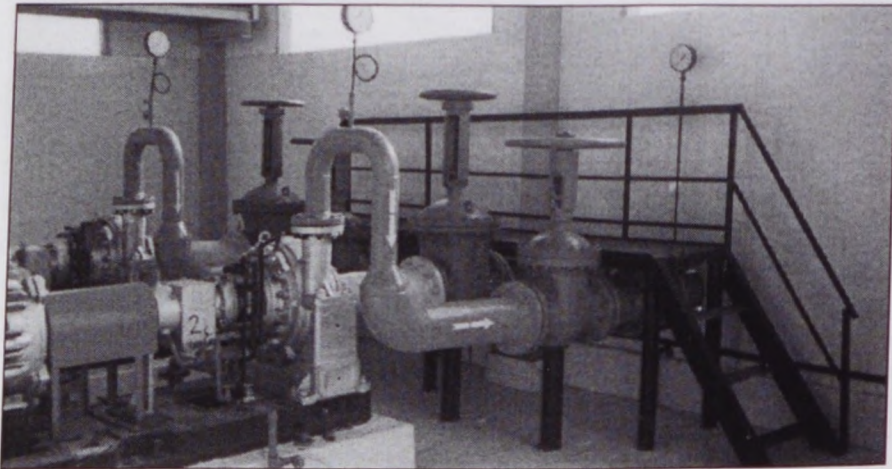
2.5. Əgər BKNS-in ayn-ayrı texnoloji düyümlərini aqreqat düyüm üsulunun tətbiqi ilə təmir etmək mümkün deyilsə, onları mütləq yerində təmir etmək lazımdır. Bu zaman hazırkı qaydaların və «Magistral neft boru kəmərlərinin istismarında yanğından mühafizə qaydalan»nın tələbləri yerinə yetirilməlidir.

2.6. Nasos stansiyasını ayıran zaman, onun idarəetmə pultundan kənarında yerləşən, «Saxlama» düyməsindən dayandırılmasının mümkünlüyünü nəzərdə tutmaq lazımdır. Nasosları artıq təzyiq altında olan, boru kəmərlərindən ayırarkən, siyirtmələrin təsadüfi açılmasının qarşısını almaq üçün elektrik ötrücülərini cərəyandan ayırma yaxud bağlayıcı quruluşlardan (zəncir, kilid) istifadə etmə tədbirləri görülməlidir.

2.7. Nasosların sorma və vurma boru kəmərlərində və eləcə də hər bir nasos aqreqatında manometr qoyulmalıdır. Manometrsiz və ya saz olmayan manometrlə nasoslann istismar olunması qadağandır. Manometrin sazlığını, pasportda göstərilən vaxtda yoxlamaq lazımdır.

2.8. Nasosun işinin normal rejimi pozulduğu hallarda onu saxlamaq, yoxlamaq və sazlamaq vacibdir.

2.9. Avtomatik nasos stansiyalarında, nasos aqreqatlarının yaxınlığında və ya nasosların bilavasitə üzərinə bərkidilmiş, «Diqqət! Aqreqat avtomatik işə düşür!» yazısı olan lövhə olmalıdır.

2.10. Artıq təzyiq altında üfürülən idarəetmə cihazlarının və elektrik avadanlıqlarının mühafizəsi, eləcə də gövdənin və havanın təzyiqinə nəzarət edən ölçü cihazları daimi saz halda saxlanmaqla həftədə bir dəfədən az olmayaraq yoxlanılmalıdır.

2.11. Ehtiyat nasoslarını avtomatik işə salarkən (ENAS), nasosların üzərində olan siyirtmələr açıq olmalıdır. Avtomatlaşdırılmamış, ehtiyatda olan nasosları işə salmazdan əvvəl siyirtmələrin düzgün açılması və nasosun işə salınması üçün hazır olması yoxlanılmalıdır.

2.12. Bütün neft vurma nasosxanalarında istehsalat kanalizasiyası və eləcə də nasosxana binalarının kənarında, nasoslardan sızan axıntıların mərkəzləşdirilmiş yığım sistemi quraşdırılmalıdır.

2.13. Kanalizasiya axınında hidravlik cəftələrin sazlığı ayda bir dəfədən az olmayaraq yoxlanılmalıdır.

2.14. Nasosların bütün hərəkət edən hissələri çəpərlənməlidir. Çəpərləri və örtükləri çıxarılmış nasosların işə buraxılması qadağandır.

2.15. Otaqda yerləşən nasosları neftlə doldurduqda qaz hava qarışığını və maye fazasını qapalı sistemlə sənaye kanalizasiyasına yönəltmək lazımdır.

2.16. Nasosxana binalarında qanov və döşəmələri su ilə yumaq üçün olan qurğuları saz halında saxlamaq lazımdır; qanov və döşəmələr təmiz olmalıdır.

2.17. Nasosxanaların daxili divarlarından keçən boruların keçid yerlərində olan kipgeçləri saz vəziyyətində saxlamaq və onların hermetikliyini altı ayda bir dəfədən az olmayaraq yoxlamaq lazımdır.

2.18. Maşın zalı ilə nasosxana arasında iki tərəfli səs və ya telefon rabitəsi olmalıdır.

ÇƏNLƏR PARKI

2.19. Çənler parkının ərazisi planlaşdırılmalı və bu ərazinin yağış sularını yığım quyusuna yönəltmək üçün mailliyi olmalıdır. Yığım quyular xüsusi məhəccərlə təmin olunmalıdır.

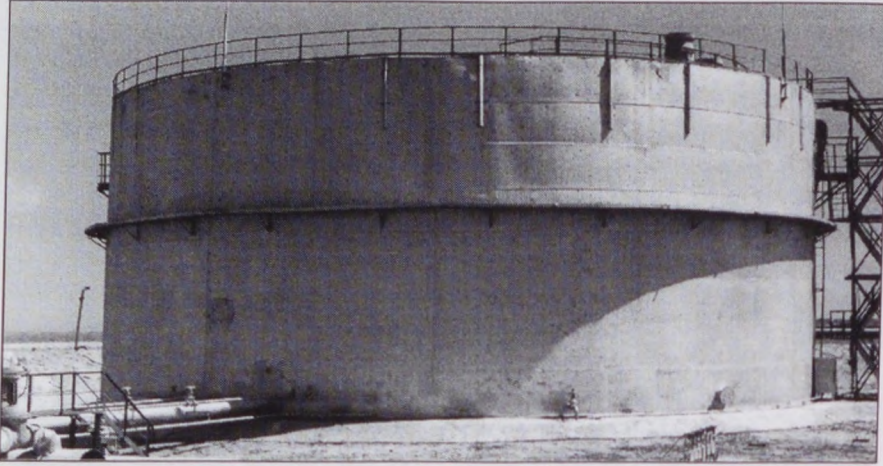
2.20. Yerüstü və yarım yeraltı çənlərin torpaqdan çəkilən bəndləri və yaxud çəpərləmə divarları layihəyə uyğun gəlməlidir. Kommunikasiyaların çəkilişi və ya təmiri ilə əlaqədar olaraq, çəpərlərin pozulduğu hallar baş veribsə, bu işlər qurtarıqdan sonra çəpərlər dərhal bərpa olunmalıdır.

2.21. Çənler parkının ərazisinə daxil olmaq üçün torpaqdan çəkilən bənd və ya çəpər divarların hər iki tərəfinə məhəccəri olan pilləkənlər qoymaq lazımdır:

tək dayanan çən üçün pilləkənlərin sayı ikidən, qrup şəklində olan çən-

lەر üçün-dördtdən az olmamalıdır.

Başqa yerlərdən torpaq bəndlərindən keçmək qadağandır.

2.22. Çənler parklarının ərazisində və tək dayanan çənin yaxınlığında siqaret çəkmək və istənilən açıq alov və işıq mənbələrindən istifadə etmək qadağandır.

Bu haqda çənler parkında və onların giriş yollarında dəqiq yazılmalı və təhlükəsizlik işarələri ilə xəbərdarlıq edilməlidir.

2.23. Çənlerin torpaq bəndlərinə daxil olmaq yalnız Dövdağtexnəzəret ilə razılaşdırılmış və xüsusi tərtib olunmuş icazənaməsi və işlənmiş qazın çıxması üçün boruları, qığılcım söndürənlərlə təchiz olunmuş nəqliyyat vasitələrinin hərəkətinə icazə verilir; istismar olunan çənlərə avtomatınların yaxınlaşma məsafəsi 20 m-dən yaxın olmamalıdır.

2.24. Çənler parkları və tək dayanan çənlər, magistral neft kəmərlərinin istismarı zamanı yanğın təhlükəsizliyi qaydalarının tələblərinə uyğun olaraq, ilk yanğın söndürmə vasitələri ilə təmin olunmalıdırlar.

Bütün yanğınsöndürmə vasitələri saz halda onlar üçün təyin olunmuş yerlərdə yerləşdirilməlidirlər.

2.25. Çənlerin armaturları donduqda, onları qızdırmaq üçün buxar və isti su tətbiq edilməlidir.

2.26. Statiki elektrik yüklənməsinin yığılması nəticəsində baş verə bilən partlayış baş verməsin deyə, çənləri səviyyə altında (tökülən axınla yox) doldurmaq lazımdır.

Çənlerin deformasiyasının qarşısını almaq üçün, doldurma sürəti nəfəsalma klapanlarının buraxma qabiliyyətinə uyğun olmalıdır. Hər bir

çənin, maksimal tutumu və buraxıla bilən vurma səviyyəsi texnoloji xəritədə qeyd olunmalıdır.

Pantonlu və üzən qapağı olan çənləri doldurduqda (boşaltdıqda), pantonun (qapağın) qalxma (enmə) sürəti layihə sürətindən yüksək olmamalıdır, belə ki, bu sürət 2,5 m/s çox olmamalıdır.

2.27. Sıfırdan yuxarı temperaturalarda neft vurulan çənlər, ətraf mühitin temperaturu mənfı olduqda, donmayan nəfəs klapanları ilə təchiz olunmalıdır.

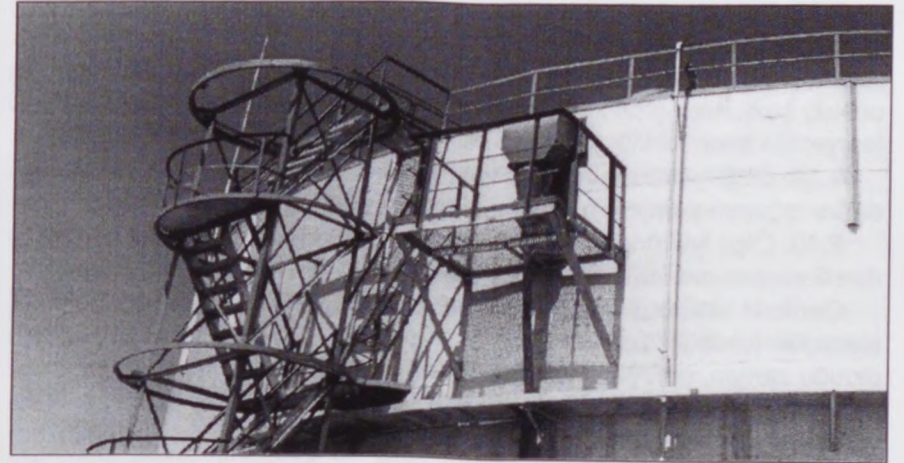
2.28. Qoruyucu və nəfəs klapanlarının yerləşdiyi meydança çənlər meydançası ilə 1,1 m hündürlükdə məhəccərli və eni 0,6 m olan keçid pilləkəni vasitəsilə birləşdirilməlidir.

2.29. Çənlerin avadanlıqlarının onları istismar olunma qaydalarına uyğunluğu sistemli olaraq yoxlanılmalıdır.

2.30. Çənler torpaqlanmalıdırlar. Çənlerin torpaqlanma qurğularının müqavimətini ildə bir dəfədən az olmayaraq torpağın az keçiriciliyə malik olduğu vaxtlarda ölçmək vacibdir. Pantonlu çənlər üçün olan statiki elektrik cərəyanının dəf etmə xəttinin sazlığını isə ildə iki dəfədən az olmayaraq, yoxlamaq lazımdır.

2.31. Torpaqlama qurğularının yer üstü hissələrini qırmızı rəngli eninə zolaqlarla birlikdə yağlı qara boya ilə rəngləmək lazımdır.

2.32. Torpaqlamanın sistemli olaraq yoxlanılması üçün məsuliyyəti neft bazalarında baş mühəndis və baş energetik neft vurma stansiyalarında (NVS) dispetcher, qulluq etmənin xətti məntəqəsində isə mühəndis-elektriklər daşıyırlar.

2.33. Neft üçün olan hər bir çənin gövdəsində yuyulmayan rəng ilə texnoloji sxemə uyğun nömrə yazılmalıdır.

Çənlər parkının işçiləri, onun kommunikasiya sxemlərini yaxşı bilməlidirlər ki, istismar zamanı və eləcə də qəza və yanğın hallarında onların keçirilməsini tez və səhv etmədən yerinə yetirsinlər. Sxemlər operatorun iş yerində yerləşdirilməlidir.

Dərinləşdirilmiş çənlərin nömrəsinin xüsusi cədvəldə göstərilməsi vacibdir.

2.34. Avtomatlaşdırılmış çənlər parkları, neftin səviyyəsi həddini bildirən və ifa edici orqanların (klapanlar, siyirtmələr) işinin pozulmasını xəbər verən siqnallaşdırıcılarla təmin olunmalıdır.

2.35. Statiki elektrik yüklənmə yığıcı qabliyyətinə malik olan kənar predmetlərin olması zamanı çənlərin istismarı qadağandır.

2.36. Çənlərin siyirtmələrini lingdən istifadə etmədən səlissə açmaq lazımdır.

Elektrik ötürücüləri və ya idarə olunan siyirtmələrin bağlayıcı qurğuların vəziyyətini göstərən göstəricilərlə təmin olunması vacibdir.

2.37. Fəaliyyətdə olan çən fəaliyyətini ancaq siyirtmələri tam açıq olan təzə çənə işə saldıqdan sonra dayandırmaq olar. Neft vurma vaxtı fəaliyyətdə olan çənin fəaliyyətini dayandırarkən yeni çənin işə buraxılması ilə eyni vaxtda siyirtmələrlə əməliyyat aparmaq qadağandır.

Avtomatik siyirtmələri olan çənlər parkındakı boru kəmərləri siyirtmələrin düzgün qoşulmaması hallarında təzyiq yüksəlməsindən mühafizə olunmalıdır.

2.38. Səviyyənin ölçülməsi və neft nümunəsinin götürülməsi saz cihazlarla aparılmalıdır.

Qaz fazasında artıq təzyiqi 200 NA-ə qədər olan pantonlu (və ya onsuz) çənlərdə neftin səviyyəsini ölçmək və nümunə götürmək əl ilə yerinə yetirilə bilər.

2.39. Ölçü lyükünün həlqəsi və dərinlik ölçü cihazının lenti saz olmalıdır və qığılcım verməyən materiallardan hazırlanmalıdır.

2.40. Ölçü lyükündən nümunə götürülməsinə neft vurma işi qurtardıqdan 2 saat sonra icazə verilir.

Çənlərin doldurulması (boşaldılması) zamanı nümunə götürülməsi, eləcə də tufan və küləyin gücü bu rayon üçün təyin olunan yüksək olduğu zaman, neft səviyyəsini əl ilə ölçmək qadağandır.

2.41. Çənlərdə nümunə götürülən və səviyyəni ölçən zaman fəhlələr yanı küləyə dayanmalıdırlar, qaz səviyyə bərabərləşdirici sistemin qaz avadanlıqlarının birləşmələrində isə qapayıcı siyirtmə bağlı olmalıdır. Ay-

rilan zəhərli buxar və qazlarla zəhərlənmədən qaçmaq üçün, açıq lyüke baxmaq və ya onun boğazından aşağı əyilmək qadağandır.

2.42. Çənlərdə polad lentli dərinlik ölçən cihazla neftin səviyyəsini ölçmək lazım olduqda, onu səlissə sallayıb və qaldırmaq lazımdır. Ruletkanın lentini pambıq-kətan əski ilə silmək lazımdır. Bu məqsəd üçün yun və ipək əskilərdən istifadə etmək qadağandır.

2.43. Ölçü lyükləri, ayaqla açılmaq üçün pedalı olan hermetik qapağa malik olmalıdırlar. Lyükün ehtiyatsız bağlandığı hallarda zərbədən əmələ gələn qığılcımı kənar etmək üçün, qapağın altında saz qurğuşun və ya rezin araqat olmalıdır. Lyükün dəşiklərində ölçü lentlərinin hərəkəti zamanı qığılcım verməyən materiallardan olan daxili həlqə və ya xüsusi qəlib olmalıdır.

2.44. Neftin nümunəsinə götürüldükdən və səviyyəsini ölçdükdən sonra Lyükün qapağını bağlamaq lazımdır. Qapağı bağladıqda ehtiyatlı olmalı, onun düşməsinə və lyükün boğazlığına zərbə dəyməsinə yol verilməməlidir.

2.45. Xam nefti çənlərdə ilanvari qurğuya su buxan verməklə qızdırırlar. Onların üzərində neftin səviyyəsini 0,5 m-dən az olmayaraq saxlamaq vacibdir.

«Buxarı ilanvari boruya buraxmazdan əvvəl onu kondensatdan azad etmək lazımdır. Buxar buraxılan zaman siyirtməni tədricən açmaq lazımdır. Qızdırıcıların hermetikliyinə buraxılan kondensatın neftlə çirkənlənməsi ilə nəzarət edilir.

2.46. Qızdırılan neftin temperaturu, onun başlanğıc qaynama temperaturundan az olmalıdır. Qızdırılma temperaturuna sistemli şəkildə nəzarət olunmalı və o, növbə jurnalında yazılmalıdır. Qızdırılacaq və ya uzun müddət saxlanılacaq nefti çənlərdə dolduran zaman, səviyyəsi tutum hündürlüyünün 95%-dən artıq olmamalıdır.

2.47. Çəndən neft daşdıqda, təcili olaraq başqa doldurulmamış çənə qoşmaq, axmış nefti isə boş çənə vurmaq lazımdır. Çirkənlənmiş torpağı yığıb, çənlər parkının sahəsindən, yanğın təhlükəsi olmayan yerə aparmaq lazımdır.

2.48. Çənlərdə məhsulun altında olan suyu layihədə baxılmış vasitələrlə kənar etmək lazımdır. Məhsul altındakı suyu kənar etdikdə axını izləmək lazımdır ki, neft su ilə axmasın. Ayrılmış suyu və palçığı (çirki) çəndən buraxdıqda, küləyin istiqamətində dayanmaq vacibdir.

2.49. Bilavasitə çənlərdə neft axmaları olduqda idarə etmə kamerasının nəzarət borularında və drenaj quyularında neft görüldükdə işləyən (fəaliyyətdə olan) çənləri təcili olaraq fəaliyyətdən saxlamaq və neftdən

azad etmək lazımdır.

2.50. Çəni istismardan çıxarmaq vacib olduqda, qoşulmuş qaz səciyyəyəndirici sistemini, qaz avadanlıqları sarğısından ayırmaq, qaz boru kəmərlərində siyirtməni bağlamaq və tıxac qoymaq lazımdır. Tıxac qoyulması və çıxarılması halları jurnalda qeyd olunmalıdır.

2.51. Qaz səviyyəyəndirici sistemə qoşulmuş, hər hansı bir çəndə hermetiklik pozularsa, dərhal çəni qaz avadanlığı sarğısından ayırmaq və zədələnməni ləğv etmək vacibdir.

2.52. Qaz səviyyəyəndirici sistemi olan çənlərdə neftin səviyyəsinin ölçülməsi və nümunə götürmənin avtomatik olması vacibdir.

2.53. Üzən qapağı olan çənləri istismar etdikdə, «Üzən qapaqlı çənlərin istismar Qaydalarını» rəhbər götürmək lazımdır.

2.54. Axını istiqamətləndirən cəftə və üzən qapaq ilə çənin divarı arasındakı həlqəvari cəftə saz saxlanılmalı, eləcə də bu düyünlərdə poladın sürtünməsinin qarşısı alınmalıdır.

2.55. Panton və üzən qapaqlara dövrü baxış keçirərkən, çənlərin daxilində olarkən, qüsurları aradan qaldırarkən və eləcə də işıq lyükündən baxarkən, hazırkı Qaydaların 1.249-1.269 bəndlərinin tələblərini yerinə yetirməlidir.

YERALTI DƏMİR-BETON ÇƏNLƏRİ

2.56. Neft və neft məhsulları saxlanılan anbarların, çənlər parkının mühafizə zonalarının binalara və tikililərə qədər olan minimal məsafəsi bu qaydalarda 12 və 13 əlavəsində göstərilən normalara müvafiq olmalıdır.

2.57. Üstü basdırılmış yeraltı çənlərdə yerləşdirilmiş bütün yüklər istismar zamanı araqatı olan qapaqlarla boltların köməyi ilə bağlanmalıdır. Çənləri təmizləyən və ya təmir edən zaman havasını dəyişmək üçün qapağını açmaq vacibdir.

2.58. Bağlayıcı (dib) klapan və qəbuledici-paylayıcı qurğu, partlayışdan mühafizə olunmuş elektrik ötürücülü qaldırıcı mexanizmə malik olmalıdır. Bu klapanın konstruksiyası, çənin daxilində qəbuledici-paylayıcı borunun tamamilə bağlanmasını təmin etməlidir.

2.59. Dəmir-beton çənin səthində, çənlər parkının ərazisində, idarə etmə kamerasında neft ləkələri görünəndə, eləcə də çəndə neftin səviyyəsi düşdükdə onu boşaltmaq, nasazlığı aşkar etmək və aradan qaldırmaq vacibdir.

2.60. Yeraltı çənlərin kamera-şaxtalarında yerləşən idarəetmə armatürası uzaqdan idarə olunmalıdır. Çənlərə düşmək üçün stasionar, metal

addımlı, çadıra oxşar çəpəri olan pilləkən-nərdivanla təmin olunmalıdır.

2.61. Kameralar (şaxtalar) məcburi və ya təbii deflektorlu ventilyasiyalarla təmin olunmalıdırlar. Sorucu borunun hündürlüyü yer səthindən deflektora qədər 4m-dən az olmamalıdır.

2.62. Dərinləşdirilmiş şaxta, eləcə də nasosxanaların partlayışdan mühafizə olunmuş çiraqları olmalıdır.

2.63. Yeraltı çənlərə baxmaq və ya onları təmir etmək üçün ora adamların düşməsinə, müvafiq hazırlıqdan (təmizləmək, buxarlandırmaq) sonra və zərərli buxar və qazların olmadığı hallarda icazə verilir. Düşmə əməliyyatını, stasionar çadıra oxşar çəpəri olan pilləkən-nərdivanla aparmaq lazımdır. Pilləkən çənin dibinə qədər çatmalıdır. 5000 m³ və ondan çox olan tutumlarda, bir-birinə əks tərəflərdə iki pilləkən yerləşdirilməlidir.

2.64. Çənin gövdəsində və tikişində çat əmələ gələrsə, onu boşaltmaq və təmirə hazırlamaq lazımdır.

2.65. Yeraltı çənlərdə pilləkən və nərdivan məhəccərlərinin möhkəmliyinin, eləcə də yerüstü çənlərin damındakı çəpərlərin daimi nəzarətdə olmasını təşkil etmək lazımdır. Pilləkənlərin pillələri və meydançalar daimi olaraq təmiz saxlanılmalı, buz və qardan təmizlənməlidir. Çənin damında pilləkən və meydançanı sökülmüş avadanlıqla və ya onun hissələri ilə, eləcə də kənar əşyalarla tutmaq qadağandır.

QAZ BƏRABƏRLƏŞDİRİCİSİ SİSTEMLƏRİ

2.66. Qaz bərabərləşdirici sistemlər, neftin fiziki-kimyəvi xassələrinə yaxın (buxarın elastikliyi, hidrogen sulfid qazının tərkibi) olan mayelərlə dolu çənləri birləşdirilməlidir.

2.67. Çənlərin qaz bərabərləşdirici birləşmələrində yerləşdirilmiş qurğular, bağlayıcı siyirtmələr, kompensatorlar həmişə saz halında saxlanılmalıdır.

Odun qarşısını alan qurğunun kasetinin oxunu horizontal vəziyyətində elə yerləşdirmək lazımdır ki, o paslanma məhsulu ilə dolub tutulmasın (en kəsiyi azalması).

2.68. Qaz bərabərləşdiricisinin birləşmələrində əl ilə açılıb-bağlanan siyirtmələri işlədən zaman, onları vaxtaşırı yoxlamaq lazımdır: ətraf havanın temperaturu müsbət olduqda, ayda iki dəfədən az olmayaraq, mənfı temperaturda isə həftədə bir dəfədən az olmayaraq.

2.69. Qaz bərabərləşdirici sistemlərdə təzyiqli ayda bir dəfə ölçmək lazımdır.

2.70. Bərabərləşdirici sistemlərin dərinləşdirilmiş yerlərində yerləşdirilmiş drenaj qurğularını (qapayıcı siyirtmələr, tutum və nasos) saz vəziyyətində saxlamaq vacibdir. Qaz sistemin boru kəmərlərindən müntəzəm olaraq, kondensatı kənar etmək lazımdır.

2.71. Drenaj qurğularını qış aylarında qızdırmaq və qar basqınından qorumaq vacibdir.

NEFT ÜÇÜN DOLDURMA-BOŞALTMA DƏMİR YOL ESTAKADALARI

2.72. Estakadaların istismarı zamanı doldurma-boşaltma qurğularını, qatlanan körpüləri buxar boru kəmərlərini və armaturaları saz vəziyyətində saxlamaq lazımdır. Sistemlərin verilməsi və kənar edilməsi vaxtı, qatlanan körpülər qaldırılmış vəziyyətdə olmalıdır.

2.73. Doldurma-boşaltma estakadalarının və ya ayrı dayanan dayaqların hər iki tərəfindən 20 m məsafədə lokomotivin keçməsinə qadağanlığını göstərən təhlükəsizlik işarələri (nəzarət dirəkləri) qoymaq vacibdir.

2.74. Dəmir yol vaqon-sistemləri doldurma-boşaltma üçün verilən lokomotivlər estakadanın ərazisində ancaq maye yanacaq ilə işləməlidirlər.

2.75. Neftlə dolu dəmir yolu vaqon-sistemlərini iki ikioxlu və ya bir dördoxlu boş dəmir yolu platforması ilə mühafizə edilmiş lokomotivlərlə və yaxud yanmayan yüklərlə yüklənmiş platformalarla 5km/saatdan çox olmayan sürətlə vermək və çıxarmaq vacibdir.

2.76. Nefti doldurma (boşaltma) işlərinə, yalnız lokomotiv doldurma sahəsini tərk etdikdən sonra başlamaq olar. Dəmir yolu vaqon-sistemləri, texniki baxış olmadan və «Dəmir yolu ilə təhlükəli yüklərin daşınması Qaydalarının» tələblərinə cavab vermədikdə, neft doldurmağa buraxılmırlar.

2.77. Dəmir yol vaqon-sistemlərini estakadaya vermək və çıxarmaq rəvan, təkansız və silkələnmədən olmalıdır. Vaqon-sistemləri tormozlamaq üçün taxta dayaqlardan istifadə etmək lazımdır. Bu məqsəd üçün metal ayaqaltından istifadə olunmasına icazə verilmir.

2.78. Dəmir yol vaqon-sistemlərinin ayrılması və qoşulması işi, neft doldurma məntəqəsindən kənarında yerinə yetirməlidir. Vaqon-sistemlərini estakada həddinə bucurqad vasitəsilə hərəkət etdirmək lazımdır.

Vaqon-sistemləri neft doldurma yerinə diyirlətmək üçün ling kimi metal əşyalardan istifadə olunmasına yol verilməlidir.

2.79. Sifonlu kolonkaları, polad trosu kolonkanın yuxarı çıxış hissəsinə bərkidilmiş bucurqadla çevirmək lazımdır. Bu məqsədlə boşaltma şlanq-

larından və ya borulardan istifadə etmək qadağandır.

2.80. Vaqon-sistemlərə neft doldurulmuş zaman lük brezent çexolla möhkəm bağlanmalıdır.

Neftli maye səviyyəsini altına bərabər şırnaqla tökmək lazımdır, bunun üçün vaqon-sistemə buraxılmış şlanq dibə qədər çatmalıdır. Əgər sistemdə neft qalığı yoxdursa, onda şırnağın sürəti başlanğıc mərhələdə böyük olmamalıdır. Tökmə şlanqı kimi polietilen borulardan və ya başqa dielektrik materiallardan hazırlanmış borulardan istifadə etmək, eləcə də mövcud şlanqları, göstərilən növ borularla uzatmaq qadağandır.

2.81. Şlanqların qurtaracaqları, eləcə də tökmə vaxtı işlənilən alətlər zərbə vaxtı qığılcım verməyən materialdan hazırlanmalıdır.

2.82. Neft tökmə qurtardıqdan sonra şlanqlar və ya teleskopik borular vaqon-sistemin lükündən yalnız onlardan neft qalığı tamamilə boşaldıqdan sonra çıxarılmalıdır.

2.83. Dəmir yolu vaqon-sistemlərində neftin qızdırılma temperaturu, onun alışma temperaturundan 15°C aşağı və 90°C-dən yüksək olmamalıdır.

Qızdırılma vaxtı, nefti boşaltmağa icazə verilmir.

2.84. Dəmir yolu xəttini elektriləşdirilmiş hissəsində elektrik keçiricilərinin kontaktlarında gərginliyi keçirmədən vaqon-sistemlərin yuxarı meydançalarına qalxmaq qadağandır.

DOLDURMA KÖRPÜLƏRİ VƏ SAHİL QURĞULARI

2.85. Su nəqliyyatı ilə neftin daşınması, Dəniz nəqliyyatı ilə təhlükəli yüklərin daşınması qaydalara əsasən həyata keçirilməlidir.

2.86. Donan qatı neftləri buxarla qızdırmaq üçün sahil qazanxana qurğuları, eləcə də daxillərində açıq alovla iş aparılan bina və tikililər, körpü qurğularından və neft doldurma gəmilərinin dayanacağından 100 m məsafədən yaxın olmamalıdır.

2.87. Körpü qurğularından keçən buxar boru kəmərləri, istilik izolə edən materiallarla sarınmalıdır. Körpülər, estakadalar, keçid körpüləri, yük qaldırıcılarının meydançaları hündürlüyü 1 m-dən az olmayan çəpərlə hasara alınmalıdır.

2.88. Körpüyə nefti nəql edən neft boru kəmərlərində, körpüdən 30-50 m məsafədə, bağlayıcı siyirtmələr qoyulmalıdır.

2.89. Körpüyə yaxınlaşan və uzaqlaşan nefttökmə gəmilərini yedək edənləri saz qığılcım söndürənlərlə təmin olunmalıdırlar.

2.90. Yan alan neft gəmilərini körpüyə metal olmayan kanatlarla bağla-

maq lazımdır. Polad troslardan istifadə etmək qadağandır.

2.91. Körpüyə yan alan nefttökmə gəmilərə, neft tökmədən əvvəl, dəniz və ya çay nəqliyyatının körpü təsərrüfatı və yanğın mühafizəsi nümayəndələrinin baxışı olmalı və neftin tökülməsinin mümkünlüyü təyin edilməlidir. Nefttökmə gəmilərinə girmək üçün ancaq məhəccəri olan traplardan istifadə etmək olar; Trapın əvəzinə qoyulmuş pilləkəndən istifadə etmək qadağandır.

2.92. Nefttökmə gəmiləri, nefti vurmaq üçün boru kəmərləri ilə birləşdirilməzdən əvvəl torpaqlanmalıdırlar. Torpaqlanmanın keçiricilərini, tökmə (boşaltma) qurtarıqdan və boru kəmərlərini açıqdən sonra ayırmaq olar.

2.93. Nefti tökmək (boşaltmaq) üçün şlanq birləşmələrinin hermetikliyini, nasosun kiçik verimində yoxlamaq lazımdır. Axma baş verdikdə, onu aradan qaldırmaq üçün ölçü götürmək lazımdır.

2.94. Neftin altında olan suyu, nefttökmə gəmilərindən çıxarıb su akvatoriyalarına vurmaq, eləcə də temperaturu 65°C-yə qədər qızdırılmış suyu qəbul etmək və tökmək qadağandır.

2.95. Doldurma-boşaltma körpüləri, normaya uyğun olan stasionar və ilkin yanğınsöndürmə vasitələri ilə təchiz olunmalıdır.

TEXNOLOJİ BORU KƏMƏRLƏRİ

2.96. Texnoloji boru kəmərləri, qəza və təmir vaxtı onları neftdən azad etmək üçün köməkçi sarğılarla, eləcə də stasionar çəkmə vasitələrlə avadanlıqlaşdırılmalıdırlar. Texnoloji boru kəmərlərinin rənglənməsi, qüvvədə olan DST-na uyğun olmalıdır.

2.97. Bağlayıcı-tənzimedicilərdə, çənlər parkı, nasosxana, tökmə-boşaltma estakadaları və pıçalları icra sxemlərinə uyğun nömrələr yazılmalıdır.

2.98. Texnoloji boru kəmərlərində yerləşən qanovları istehsalat kanalizasiyasına birləşdirmək və yığılmış palçıq və nefti dövrü olaraq yumaq vacibdir.

2.99. İşləməyən çənlərdə siyirtmələri açıq saxlamaq qadağandır. Bağlayıcı armaturalarda «Açıqdır» — «Bağlıdır» göstəriciləri olmalıdır.

NEFTİN QIZDIRILMA MƏNTƏQƏLƏRİ

2.100. Neftin qızdırılma məntəqələrində, qəza vaxtında dağılan nefti aradan qaldırmaq üçün torpaq bəndlər olmalıdır.

2.101. Sobanın forsunkasını məşələ və ya forsunka pəncərəsinin böyründə dayanaraq, fritillə yandırmaq lazımdır. Məşəli neftlə və ya mazutla hopdurmaq lazımdır. Bu məqsəd üçün YAM (benzin, ağ neft, liqroin) işlətmək qadağandır. Yanan məşəli qutudakı qumla söndürmək lazımdır.

2.102. Odluğa qazı nəql edən boru kəməri sistemləri, qaz təsərrüfatında təhlükəsizlik Qaydalının tələblərinə uyğun şəkildə sınaqdan keçirilməlidir.

2.103. Sobanın odluğunu yandırmazdan əvvəl odluğa gedən yanacaq boru kəməri qazla şama doğru üfurmək lazımdır.

2.104. Odluğu buxarla üfurmək və ya onu ventilyasiya etmək 15 dəqiqə ərzində olmalı və bu zaman baca tamamilə açıq olmalıdır. Odluğu qabaqcadan üfurmədən, sobanın odluğunu yandırmaq qadağandır.

2.105. Boruvari sobaların forsunkasına verilən maye və ya qaz yanacağın kəsilməsini və yaxud təzyiğin təyin olunmuş normadan aşağı düşməsinə bildiren siqnalla təchiz olunmalıdır.

2.106. Neftin qızdırılma məntəqələrini istismar və təmir etdikdə, nefti qızdıran sobaların istismarı və ya təmiri zamanı təhlükəsizlik üzrə sahə təlimatlarının tələblərini nəzərə almaq lazımdır.

2.107. Məşəlləri eyni ölçüdə olan forsunkaların yanmasını müşahidə etdikdə, mühafizə eynəklərindən istifadə etmək və «baxılma» yerinin böyründə dayanmaq lazımdır.

2.108. Sobalar işlədiyi vaxt, ilanvari borulara, asılma borularına və sobaların hörgüsünə, qoyuluşuna vizual nəzarət etmək lazımdır. Borularda qüsurlar və hörgüdə deformasiya müəyyən olunduqda, sobaların işləməsi qadağandır.

2.109. İlanvari boruda axma baş verdikdə, onu boru kəmərinə, qəza atqı siyirtməsinə açmaqla, ilanvari borunu isə su buxarı ehtiyat tutumuna (çənə) üfürərək neftdən azad etmək vacibdir.

2.110. Buxarla söndürülən boru kəmərlərinin ventillərini, yaxınlaşmaq üçün rahat olan və yanğınla əlaqəsi olmayan təhlükəsiz yerdə (sobadan 10 m-dən az olmayan məsafədə) yerləşdirmək lazımdır.

2.111. Panel odluqları yandırmaq üçün fritildən istifadə etmək lazımdır. Panel odluqları blokunun yandırılmasını 2 nəfər həyata keçirməlidir.

2.112. Sobaları istismar etdikdə, odluğun paylayıcı kamerasının xarici divarının hərərətini izləmək, hərərət kəskin şəkildə artarsa odluğu söndürmək lazımdır.

2.113. Odluğun dayanaqsızlığı işi zamanı və ya başqa nasazlıqlar müəyyən olunduqda, istismardan çıxartmaq lazımdır.

3. KÖMƏKÇİ QURULUŞLAR, QURĞULAR VƏ AVADANLIQLAR

LABORATORİYA

3.1. Laboratoriyada təhlükəsizlik texnikası və yanğın təhlükəsizliyi üzrə qaydalara əməl olunmasına, kimyəvi laboratoriyalarda təhlükəsiz iş üzrə sahə təlimatlarının tələblərinə uyğun olaraq, əməyin mühafizəsi üzrə təlimatlar işləyib hazırlayan laboratoriya müdiri cavab verməlidir.

3.2. Laboratoriyanın hər bir otağında, təhlükəsizlik texnikası və yanğın təhlükəsizliyi qaydalarına əməl olunmasına cavabdeh olan şəxsin fəaliyyəti göstərilən lövhəcik asılmalıdır.

3.3. Qaz boru kəmərindeki ümumi bağlayıcı ventillər, laboratoriyadan xaricdə əl çatan yerdə yerləşdirilməlidir. Onun yerləşdiyi yer, laboratoriyanın bütün işçilərinə məlum olmalıdır.

3.4. Qaz boru kəmərlərinin nasaz birləşmələrindən qaz sızması aşkar olunduqda, qaz boru kəmərinin ümumi ventillərini bağlamaq və otaqların havasını dəyişmək vacibdir.

3.5. Qaz kranları və ventillərinin yoxlanılması və təmir olunması, ayda bir dəfədən az olmayaraq, ixtisaslaşmış çilingərlər tərəfindən aparılmalıdır.

3.6. Yanğın-partlayış təhlükəli cisimlər üçün ayrılmış masaların üstü yanmayan materialla örtülməli, hündürlüyü 0,01 m-dən az olmayan bortlar olmalıdır.

3.7. Neft məhsulları və reagentlərlə çirklənmiş qablar, xüsusi ayrılmış otaqlarda, yerli ventilyasiyanı qoşmaqla yuyulmalıdır.

3.8. Kimyəvi maddələr və reagent olan qablara, maddənin adı və formulası aydın yazılmış etiket yapışdırılmalıdır.

3.9. Zərərli buxar və qazların ayrılması müşahidə olunan işlər, kanalizasiya və su xətti çəkilmiş sorucu şkaflarda aparılmalıdır.

3.10. Turşuları, qələviləri və başqa mayeləri, damcı tökənə ağızla sovurmaq qadağandır.

3.11. Turşuları, zənbildə yerləşdirilmiş, xüsusi şüşə qablarda daşımaq lazımdır.

3.12. Qatı sulfat turşusunu su ilə qarışdırdıqda, turşunu aramla suya tökmək lazımdır; suyu turşuya tökmək qadağandır.

3.13. Sıxılmış, mayeləşdirilmiş və həll olunmuş yanacaq qazları doldurulmuş bütün balonları ölçüsündən asılı olmayaraq, laboratoriyadan

kənarında, metal şkaflarda yerləşdirmək lazımdır.

Şkaflarda havanı dəyişmək üçün kəşiklər və jalyuzlu şəbəkələr olmalıdır.

3.14. Balonlar xüsusi dayaqlarla bərkidilməlidir.

Yanacaq qazını (propan, asetilen) bir balondan bir neçə otağa vermək qadağandır.

3.15. Balonları qoruyucu klapansız saxlamaq qadağandır.

3.16. Odluqlar, elektrik cihazları, qığılcım verən avadanlıqlar və başqa tez alışan mənbələr olan otaqlarda, maye hava və ya oksigenlə işləmək qadağandır.

3.17. İş qurtardıqdan sonra laboratoriyada, təhlükəsizlik texnikası və yanğın təhlükəsizliyi üzrə məsuliyyətli şəxs əmin olmalıdır:

— laboratoriyada, qaz, su kranları və ümumi qaz ventili bağlıdır;

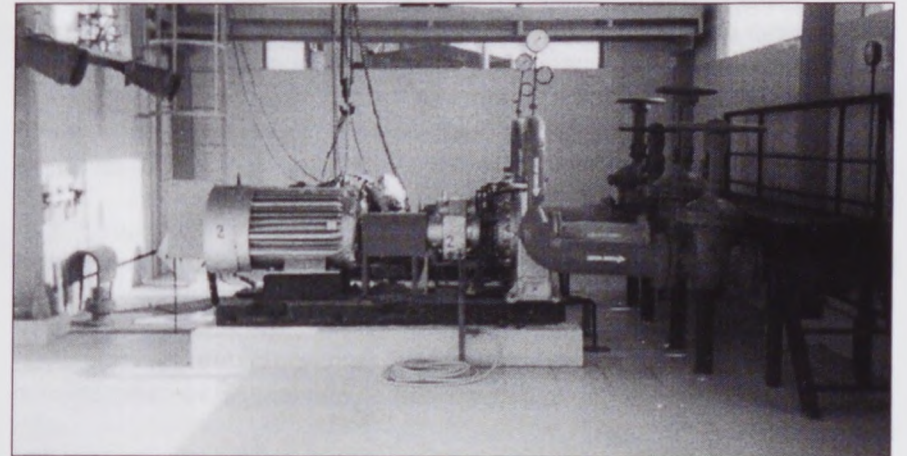
— odluqlar, lampalar və başqa od qorxulu cihazlar söndürülmüşdür;

— reaktiv olan iri şüşə qablar və bankalar probka ilə bağlıdır;

— işqlanma və ventilyasiya keçirilmişdir.

4. ƏSAS OBYEKT VƏ QURĞULARIN TƏMİRİ NASOS STANSİYALARI

4.1. RNİ-nin (neft bazaları) baş mühəndisi, işləyən nasosxanalarda nasosların təmir olunmasından qabaq, təmir işlərinin texnoloji xəritəsini və bu işlərin təhlükəsiz keçməsi üçün tədbirlər işləyib hazırlamalı və təsdiq etməlidir. Bütün təmir işləri, bu işləri təhlükəsiz üsullarla təmin edən kiçik

mexanikleşdirmə vasitələrindən istifadə etməklə yerinə yetirilməlidir.

4.2. Nasosları, RNİ-nin (RTİ, neft bazalan) əmri üzrə MTİ-dən olan, işin təhlükəsiz aparılması qaydalarını bilən və bu işlərə rəhbərlik etməyə buraxılmış cavabdeh şəxsin rəhbərliyi altında təmir etmək lazımdır. İşin yerinə yetirilməsi üçün tapşırıq-buraxılış verəqəsi tərtib olunmalıdır.

4.3. Təmir işləri üzrə cavabdeh şəxs (briqadir), müntəzəm olaraq nasosxanada işin gedişini və təhlükəsizlik qaydalarına əməl olunmasını müşahidə etməlidir.

Ümumi partlayış təhlükəsizliyi üzrə məsuliyyəti sexin reisi daşıyır.

4.4. Təmir işlərini aparmazdan əvvəl fəhlələr, təhlükəsizlik qaydalar və ilkin (həkimə qədər) yardım göstərmənin üsullar üzrə təlim keçməlidirlər.

4.5. Nasosların plan-xəbərdarlıq baxışı və təmiri, təsdiq olunmuş cədvəl və işin reqlamenti üzrə aparılmalıdır.

4.6. İşləyən nasosxanalarda nasosların təmiri zamanı siyirtmələrin elektrik ötürücülərinin təsadüfi açılmasına qarşı, mexaniki bağlayıcı olmalıdır.

4.7. İşləyən nasosxanalardakı nasosları təmir etdikdə, neft buxarlarının buraxıla bilən qatılıq həddi üzrə hava mühitinə nəzarət edilməsi və qığılcımın əmələ gəlməsinə qarşı ölçü götürülməli.

4.8. Ayırıcıları (avtomat, rubilnik) işdən ayırmaq (işə salmaq), qoruyucuları çıxarmaq (taxmaq), plakatlar asmaq (çıxarmaq) işlərini jurnalda qeyd etməklə təmir üzrə cavabdeh şəxsin icazəsi ilə elektrotexniki işçi aparır.

4.9. Qısa müddətli cari təmir zamanı, nasosun açılması lazım olmadıq-

da cərəyanı kəsilmiş elektrik ötürücülərində və nasosun çıxışında (girişində bağlı siyirtmələrdə, «İşə salma! - adamlar işləyir!» plakatları asmaq vacibdir.

4.10. Nasosu təmirə saxladıqda, elektrik mühərriklərinin qida mənbələrindən açıldığı yerdə, işəsalma qurğusunda, «İşə salma! - adamlar işləyir!» yazısı olan plakatlar asılmalı və eləcə də qoruyucular çıxarılmalıdır.

4.11. İşləyən nasos və boru kəmərlərinin təmirinə icazə verilmir.

4.12. Nasosu təmir edərkən dağılan nefti dərhal yığışdırmaq və çirkənlənmiş avadanlığı isti su ilə yumaq lazımdır.

4.13. İşləyən nasosxanalarda nasosları təmir etdikdə:

— nasos ötürücülərini və siyirtmələrin elektrik ötürücülərini elektrik mənbəyindən ayırmaq lazımdır;

— işəburaxma qurğularında təhlükəsizlik işarələri qoymaq;

— qalıq nefti buraxıcı krandan bağlı tutuma buraxmaq;

Nasosun işçi çarxını yumaq üçün səthi aktiv maddələrdən istifadə etmək lazımdır.

4.14. Nasosları artıq təzyiqlik altında olan boru kəmərlərindən ayırmaq vacib olduqda, elektrik ötürücülərinin cərəyanını kəsmək, bağlayıcı (dövrə, qıfıl) qurğuların işlədilməsi və təhlükəsizlik işarələri asmaq tədbirlər yolu ilə siyirtmələrin təsadüfi açılmasının qarşısını almaq lazımdır.

4.15. Avtomatlaşdırılmış nasos stansiyalarında, nasosları dayandırdıqda avtomatika işləməzsə, sorucu və vurucu boru kəmərlərindəki siyirtmələri yubanmadan bağlamaq lazımdır.

ÇƏNLƏR

4.16. Çənlərin təmirini, çənlərin «Texniki istismar qaydalan»nın və onlann təmir təlimatlarının tələblərinə uyğun olaraq aparmaq lazımdır.

4.17. Təmirə başlamazdan əvvəl işlənib hazırlanmalıdır: verilən işin istehsalat layihəsi, onların təhlükəsiz aparılması üzrə tədbirlər və təmir kartası. Bu sənədlər Dövdağtəxnezəret Komitəsi ilə razılaşdırılmalı və müəssisəsinin baş mühəndisi tərəfindən təsdiq olunmalıdır.

4.18. Təmir zamanı avtomobil nəqliyyatının çənlər parkının ərazisinə daxil olmasına tüstü çıxaran borusunda qığılcım söndürəni olduqda, yanğından mühafizə dəstəsinin razılığı ilə müəssisənin rəhbərliyi tərəfindən icazə verilir.

4.19. Avtomobil nəqliyyatı, istismar olunan və ya içərisində neft qalığı olan, işləməyən çənlərdən 20 m məsafədə dayanmalıdırlar. Avtomobil nəqliyyatının əraziyə girməsinə icazəni, yanğından mühafizə dəstəsinin

razılığı ilə müəssisənin rəhbərliyi verir.

4.20. Təmir qurtardıqdan sonra çənlər parkının pozulmuş bəndləri bərpa olunmalı, kare daxilindəki ərazisi isə planlaşdırılmalıdır.

4.21. Doldurma-boşaltma əməliyyatı vaxtı təmir işlərinin aparılması qadağandır.

4.22. Tıxacları qoymazdan əvvəl, çənlər və ya texnoloji boru kəmərləri, neftdən azad olunmalıdır. Tıxacları hər iki tərəfdən qoymaq lazımdır. Tıxacların qoyulması və çıxarılması jurnalda qeyd olunmalıdır.

4.23. Tıxacların qalınlığı, mümkün olan maksimal təzyiqlə hesablanır, təyin olunur və ümumiyyətlə onun qalınlığı 3 mm-dən az olmalıdır.

4.24. Təmir işlərinin rəhbəri, tıxacların qoyulduğu yeri, bu sahədə xidmət edən işçiyə xəbər verməlidir. Təmizləmə və təmir işləri qurtardıqdan sonra bütün tıxacları çıxarmaq lazımdır. Tıxacların çıxarılmasını, şəxsən təmir işlərinin rəhbəri və sahə (sex) rəisi yoxlayırlar.

4.25. Çənlərin və sistemlərin daxili baxış və təmizlənməsi zamanı hazırkı Qaydaların qaz təhlükəli yerlərdə işlərin aparılması və hava mühitinin nəzarəti bölməsinin 1.242, 1.245, 1.246 və 1.253 bəndlərində göstərilən qaydalara əməl olunmalıdır.

4.26. Çənlərin və sistemlərin baxışı və təmizlənməsi baş mühəndis tərəfindən təsdiq edilmiş plana əsasən, işin hazırlanmasına və aparılmasına cavabdeh şəxsi göstərməklə tapşırıq-buraxılış vəərəqəsi üzrə həyata keçirilir.

4.27. Çənlər və sistemlərin baxış və təmizlənmə işinə, bədbəxt hadisə zamanı ilk yardım (həkimə qədər) göstərə bilən, işin təhlükəsiz

üsulu və metodu üzrə təlim keçmiş, 18 yaşından kiçik olmayan kişilər buraxılır.

4.28. Çənlərin daxilində işləyən işçilər, Texniki təhlükəsizlik haqqında Qanuna uyğun olaraq, ildə bir dəfədən az olmayaraq, müntəzəm şəkildə tibbi yoxlamadan keçməlidirlər.

4.29. Çənlərin təmizlənməsi, stasionar yuyucu qurğu və ya aparıla bilən hidromonitor və hidroelevatorların köməyi ilə mexanikləşdirilməlidir. Hidromonitor və hidroelevatorların qaldırılmasını və yerləşdirilməsini təmin etmək üçün elektrokar, telfer və ya başqa qurğulardan istifadə etmək vacibdir.

4.30. Çənləri təmirə hazırladıqda, onu neftdən azad etmək, fəaliyyətdə olan boru kəməmindən göstərici-quyruqcuğu olan tıxacların qoyulması ilə siyirtmələr vasitəsilə ayırmaq lazımdır. Tıxacları qoyduqda hazırkı Qaydaların 4.22-4.23 bəndlərinin tələblərinə əməl olunmalıdır.

4.31. Əgər texniki səbəblərə görə (boru kəmərləri böyük diametrdə olduğu halda, flans birləşmələri olmadıqda) tıxac qoyulması mümkün deyilsə, boru kəməmindəki siyirtmələr tamamilə bağlanmalı, idarəetmə dövrəsinin avtomatları açılmalı və kilidə bağlanmalıdır və ya idarəetmə dövrəsinin qoruyucuları çıxarılmalıdır, hərəkəti nizamlayan çarxın üstündə, idarəetmə açarında açılmış avtomatlarda və qoruyucuların açıldığı yerdə «İşə salma-adamlar işləyir!» plakatları asılmalıdır.

4.32. Çənləri neftdən azad etdikdən və tıxaclar qoyulduqdan sonra buxara vermək, 15-20 dəfə havadəyişdirəni olan təbii və ya məcburi ventilyasiya ilə havanı dəyişmək (30°C-ye qədər), bu işlərin aparılması planının təyin etdiyi müddət ərzində su ilə yumaq vacibdir.

4.33. Çənləri, yuxarı lyükleri açıq vəziyyətdə buxara vermək lazımdır. Buxara vermə zamanı çənin daxilində temperaturu 60-70°C saxlamaq lazımdır.

«Buxarı çəne verdikdə, buxar boru kəmərlərinin şlanqla birləşmiş metal hissəsi və əlvan metaldan olan ucluqlar torpaqlanmalıdır.

4.34. Pantonu metaldan olan çəni buxara verdikdə yuxarı hissəsini (pantonun üst hissəsi) və çənin aşağı hissəsini (pantonun alt hissəsi) müstəqil surətdə buxarı vermək lazımdır. Pantonu sintetik materiallardan olan çənləri buxara vermirlər.

4.35. Əgər obyektə buxar təsərrüfatı yoxdursa, çənləri zərərli buxar və qazlardan azad etmək üçün onları üst hissəsinə qədər su ilə doldurmaq lazımdır.

4.36. Əgər qazın qatılığı və temperaturu, buraxıla bilən sanitariya normanı aşmırsa, onda çənin daxilində işə başlamağa icazə verilir.

4.37. Çənlərin daxili divarlarını təmizləmə və yuma işlərini fəhlələr, TC FMV-də, xüsusi geyim və polad altlığı və mismarı olmayan xüsusi ayaqqabılarda yerinə yetirməlidirlər. Xüsusi geyimlərin üstündən xilasedici kəmərlər geyilməlidir ki, onun da siqnal ipinin ucu, yaxın aşağı lyükdən bayıra çıxmalıdır. Çənin lyükündə azı iki adam hazır dayanmalıdır ki, lazım gəldikdə çəndə işləyən adamlara kömək etsinlər. Həmin adamlar da xüsusi geyimdə və xüsusi ayaqqabıda olmalı və yanlarında TO FMV olmalıdır. Çənin xaricində dayanan işçilər, şlanqlı əleyhqazlardan istifadə etdikdə, gözləməlidirlər ki, qəbul şlanqlı əyilməsin və təmiz hava zonasında olsun. Bunun üçün şlanqlın ucunu qabaqcadan seçilmiş yerə bərkitmək lazımdır.

4.38. Şlanqlı əleyhqazlarda olan müddət 30 dəqiqədən çox, təmiz havada sonrakı dincəlmə vaxtı isə 15 dəqiqədən az olmamalıdır.

4.39. Çənlərin təmizləmə və təmir zamanı cavabdeh şəxs, TO FMV işlənməzdən əvvəl, maskaları, şlanqları və birləşmələri yoxlamalıdır. Maska və şlanqda çat aşkar olduqda, birləşmələrdə azca boşluq olduqda, onları işlətmək qadağandır.

4.40. Adamları çənlərə buraxmazdan əvvəl, cavabdeh şəxs, boru kəmərlərinin bağlanması etibarlığına əmin olmalı, tıxacların olmasını və bütün təhlükəsizlik tədbirlərinə əməl olunmasını yoxlamalıdır.

4.41. Çənləri çirkədən və çöküntülərdən təmizlədikdə, qığılcım verməyən materiallardan hazırlanmış şotkadan, təmizlənən səthi, eyni zamanda su ilə islatmaqla, taxta bellərdən istifadə etmək lazımdır. Çənləri qaşırmaq üçün polad, şotkalardan, qaşırıycılardan istifadə etmək qadağandır.

4.42. Təmizləmə zamanı çıxarılmış çirk və çöküntüləri, çənlər parkının ərazisindən çıxartmaq, yerli yanğın dəstəsinin razılığı ilə yanğınlı əlaqəsi olmayan təhlükəsiz yerə aparmaq lazımdır.

4.43. Çənin daxilində yerləşməyə bir fəhləyə icazə verilir. Əgər işi eyni vaxtda iki və ya çox adam yerinə yetirməlidirsə, onda əlavə təhlükəsizlik tədbirləri işləyib hazırlamaq və bunu tapşırıq-buraxılış vəərəqəsinə yazmaq lazımdır.

4.44. Çənin daxilində iki və ya çox adam işlədiyi zaman, hava çəkən şlanqlar və xilasedici iplər, diametr üzrə eks tərəfdəki lyüklərdə yerləşdirilməlidir. Bu zaman həm tutumun içərisində, həm də xaricində, şlanqların çarpazlaşdırmasının və əyilməsinin qarşısı alınmalıdır.

4.45. Təmizlənən çənin yanında, içməli su ilə dolu olan, möhkəm bağlanmış qab və lazımı dərmanları olan dərman qutusu saxlamaq lazımdır.

4.46. Üzən damı olan çənlərin baxış və təmizlənməsi işlərini də damı dayaq sütununda qoyduqdan sonra aparmaq lazımdır.

4.47. Dayaq sütunları, üzən damı hündürlükdə saxlamalı, damın altında vacib işlərin aparılmasına şərait yaratmalıdır.

4.48. Pantonlu çənlərdə analiz üçün hava nümunəsini, çənin aşağı hissəsindən (pantonun altından) götürmək lazımdır.

4.49. Çəni kumulyativ küllə ilə sökülməzdən əvvəl bu Qaydaların 1.242, 1.246, 1.238, bəndlərinin tələblərinə uyğun hazırlamalı və 0,2-0,3 m hündürlüyünə qədər su ilə doldurulmalı.

4.50. Kumulyativ külləni, Azərbaycan Dövlət Dağ Mədən Texniki Nəzarət Komitəsi tərəfindən təsdiq olunmuş, partlayış işləri üzrə Vahid təhlükəsizlik qaydalarının tələblərinə müvafiq olaraq nəql etmək və saxlamaq lazımdır.

4.51. Kumulyativ küllə ilə çəni sökən işçi (briqadir), xüsusi hazırlıq keçməli, Azərbaycan Dövlət Dağ Mədən Texniki Nəzarət Komitəsi nümayəndəsinin sədrliyi altında, partlayışçıların ixtisaslaşdırılmış komissiyalarının proqramı üzrə imtahan verməli və «Partlayışçıların (usta-partlayışçı) Vahid kitabçası» vəərəqəsinə almalıdır.

4.52. Çənlərin kumulyativ küllə ilə sökülməsi zamanı işçi, mümkün olan partlayış yerindən 300 m-dən az olmayan məsafədə yerləşən sığınacaqda olmalıdır. Eyni zamanda partlayan xarici küllənin mütləq yekun kütləsində (ani təsirli partlayıcı şunur və elektrodetonator) partlayıcı maddə 20 kq-dan artıq olmamalıdır.

4.53. Çənin daxili hissəsinin izolə olunmasını, tapşırıq-buraxılış vəərəqəsinə rəsmiləşdirdikdən və bütün hazırlıq tədbirlərini həyata keçirdikdən sonra, çənin daxilində qazlılıq olmadıqda, eləcə də iş zamanı 15-20 dəfə hava dəyişdirən axınlı-sorucu ventilyasiya ilə təmin olunan şəraitdə aparmaq lazımdır.

4.54. Təhlükəsizlik texnikası və yanğın təhlükəsizliyi üzrə tələblərin və təmir işlərini yerinə yetirənlərin əməyinin mühafizəsi, eləcə də polimer yapışqanı və onun komponentlərinin təhlükəsiz saxlanması, nəql edilməsi və hazırlanması üzrə tələblərin yerinə yetirilməsinin məsuliyyəti, müəssisə rəhbərinin əmri ilə təyin olunmuş işin rəhbərinin üzərinə düşür.

4.55. Çənin daxili səthinin izolə olunması üzrə işləri üç nəfərdən ibarət briqada aparmalıdır. Onlardan biri işi aparmalı, ikisi isə müşahidəçi olmalıdır. Təklidə, müşahidəsiz işləmək qadağandır.

4.56. Çənin daxili səthində «Sprut» tipli polimer yapışqan kompozisiya çəkildikdə, xüsusi geyim və xüsusi ayaqqabıların üstündən əlavə yüngül mühafizə kombinizonu və rezin qaloş geymək vacibdir. Rübədə bir dəfə kombinizon və qaloşları dəyişmək lazımdır.

4.57. Çənlərin yuxarı hissəsi izolə edilən zaman, möhkəm kəndir

bərkidilmiş qoruyucu kəmərlərdən istifadə etmək vacibdir. Kəmərlərə bağlanan kəndirin digər ucu tərپənməyən metal konstruksiyaya bağlanmalıdır.

4.58. Polimer kompozisiya ilə işə başlamazdan əvvəl və iş müddətində fəhlə və MTİ, növbədə 4-5 dəfə əllərini bir bərabər ölçüdə mühafizə pastası ilə yağlamalıdır. İş qurtardıqdan sonra əllərdəki pastanı isti su və sabunla yumaq, əlləri yağlı krem ilə yağlamaq lazımdır. Pastanın işlədilməsi növbədə 20 q krem işlədilməsi isə ayda 20 q təşkil etməlidir.

4.59. Yapışqan kompozisiyaları və onların tör-töküntülərini qapaqla bağlanan tutuma və ya qutuya yığmaq lazımdır. Qutuları hər gün tör-töküntüdən azad etmək və onları yerli yanğın mühafizəsinin razılığı ilə, bu məqsəd üçün ayrılmış xüsusi yerlərə tullamaq lazımdır.

4.60. İş yerlərində yapışqan kompozisiyaların hazırlanması zamanı, «Sığaret çəkməyin!», «Yanğın təhlükəsi var!» və başqa təhlükəsizlik işarələri asılmalıdır.

4.61. Yapışqan kompozisiyaları ilə iş aparılan yerlərdə, hər briqadada tacili ilk (həkimə qədər) yardım göstərmək üçün dərman qutusu olmalıdır.

Bu qutuya daxildir (qramla):

Etil spirti	200
Qliserin	100
Bikarbonat sodanın 2%-li məhlulu	200
Etilsellulozu	50
Paltar sabunu	500
Kağız və pambıq tamponu	50

Dərman qutusunu ayda bir dəfə təmizləmək lazımdır.

4.62. Doldurma-boşaltma dayaqlarını və estakadaların armaturlarını təmir edən zaman, təmir olunan sahəyə neftin daxil olmasının qarşısının alınması üçün tədbirlər görülməlidir.

4.63. Doldurma-boşaltma estakadalarında elektrik avadanlığını təmir etdikdə, istehlakçıların elektrik avadanlıqlarının istismarı zamanı təhlükəsizlik texnikası qaydaları və yeraltı boru kəmərlərinin əsaslı təmir qaydalarının tələbləri yerinə yetirilməlidir.

4.64. Sistemlərin daxilini işıqlandırmaq üçün xaricdən işə qoşulan açılan gərginliyi 12V-dan yuxarı olmayan, yerlə əlaqələndirilmiş, aparıla bilən çıraqlardan istifadə etmək lazımdır.

5. KÜKÜRDÜ NEFTLƏRLƏ İŞ GÖRƏRKƏN ƏLAVƏ TƏHLÜKƏSİZLİK TƏDBİRLƏRİ

5.1. Müdiriyyət, müəssisənin əmri ilə hidrogen sulfid qazının ayrılması mümkün olan obyektlərin siyahısını təyin etməli, onları DSt 12.4.026-76 ƏTSS-nin (əməyin təhlükəsizliyi standartlar sistemi) tələblərinə müvafiq təhlükəsizlik işarələri ilə nişanlanmalıdır.

5.2. Tərkibində hidrogen sulfid qazı olan neftləri nəql etməklə məşğul olan bütün işçilər, hidrogen sulfid qazı ilə zəhərlənmədə ilk (həkimə qədər) yardım göstərilməsi metodları haqqında, məcburi qaydada təlim keçməlidirlər.

5.3. Təhlükəli hidrogen sulfid qazının yığıldığı yerlərdə, onun qatılığı üçün müntəzəm nəzarət təşkil olunmalıdır:

— açıq havada-sulka ərzində bir dəfədən az olmayaraq;

— bağlı otaqlarda-növbə ərzində bir dəfədən az olmayaraq;

— kəhrizlərdə, çalalarda, qanovlarda və başqa dərinliklərdə-hər dəfə işə başlamazdan qabaq.

Ölçmələrin və tədqiqatların nəticələrini havanın tərkibində hidrogen sulfid qazının olmasına nəzarət jurnalında qeyd etmək lazımdır (əlavə 15).

5.4. Dərinləşdirilmiş (kəhrizlərdə, qanovlarda) yerlərdə, eləcə də çənlər və sistemlərin daxilindəki işləri, şlanqlı əleyhqazda xilasedici kəmərdə və iki nəfər müşahidəçinin iştirakı ilə qabaqcadan sulfidi analiz etdikdən sonra aparmaq lazımdır. Bundan başqa hazırkı qaydalann 1.246-1.254 bəndlərinin və kükürtlü neft və qazların çıxarılması və nəql edilməsi zamanı, pirofor çöküntülərinin öz-özünə yanmasından partlayış və yanğının qarşısını almaq üzrə təlimatın tələblərinə əməl olunmalıdır.

5.5. Quyularda qoyulmuş bağlayıcı qurğular, onların içərisinə girmədən və əyilmədən, yer səthindən açmaq və bağlamağa imkan verən, kənardan idarəetmə ötürücülərə malik olmalıdır.

5.6. Fləns birləşmələrinin kipliyini armatura və nasos aqreqatlarının kippəc möhkəmləşdiricilərini, avadanlığın sökülən hissələrini, çənlərin və sistemlərin lyüklerini 2%-li sirkə turşulu qurğuşun məhlulu hopdurulmuş indikator kağızı ilə yoxlamaq lazımdır.

5.7. Siyirtmələrin fləns birləşmələrindən, nasosların kippəcindən və başqa kip olmayan yerlərdən, hidrogen sulfid tərkibli neftlər axdıqda, dərhal axmanın qarşısı alınmalıdır.

5.8. Neftin sistemlərə töküldüyü meydançalarda, çənlərin kare sahəsində, nasosxanalarda və başqa neft buxarları və ya hidrogen sulfidin qazlılığı yüksək olan yerlərdə yemək və su içmək qadağandır.

ÇƏNLƏR

5.9. İçərisində hidrogen sulfid tərkibli neft olan çənlər üçün onların profor çöküntülərindən təmizlənməsi, eləcə də gövdələrinin təmiri və armaturlarının dəyişdirilməsi üzrə plan işlərin cədvəli işlənməlidir.

5.10. İçərisində hidrogen sulfid tərkibli neft olan çənlər, hermetik olmalı, qaz birləşmələri və hidrogen sulfid korroziyasından etibarlı surətdə mühafizə olunmalıdırlar.

5.11. Çənlər parkının kare nöqtəsinə daxil olduqda, filtirlə eleyhqaz geymək vacibdir.

İki nəfərdən az adamın eyni zamanda parkın ərazisinə girməsi qadağandır. Çənlər parkının girişində xəbərdarlıq işarəsi qoyulmalıdır.

5.12. Hidrogen sulfid tərkibli neftlər üçün olan çənlər, ölçü lyükündən nümunə götürmək və səviyyəni ölçməyi aradan qaldıran cihazlarla təmin olunmalıdırlar.

Ölçü lyükündən səviyyəni ölçmək və nümunə götürmək vacib olduqda (distansiyə cihazların işləmədiyini hallarda) fəhlələr, (iki nəfərdən az olmayaraq) filtirlə eleyhqazlar geyməli və küləyin istiqamətində dayanmalıdırlar.

5.13. Məhsulun altında olan suyun buraxılması avtomatik olmalıdır. Məhsul altındakı suyu, sənaye kanalizasiyasına buraxmazdan əvvəl, hidrogen sulfid qazından təmizləmək lazımdır.

5.14. Çənləri baxış və təmirə hazırlamazdan əvvəl onların divarlarında pirofor çöküntülərinin yanmasının qarşısını almaq üçün, onları neftdən azad etdikdən sonra su ilə doldurmaq vacibdir.

5.15. Buxarı ehtiva intensivlikdə vermək lazımdır ki, çənlərin daxilində təzyiq, atmosfer təzyiqindən bir az yüksək olsun (nəzarət çənin damındakı lükdən və nəfəs klapanından buxarın çıxması ilə aparılır).

5.16. Çənin aşağı lükü bağlı olduğu zaman buxara vermək, kondensatı isə buraxma borusundan kanalizasiyaya buraxmaq lazımdır.

5.17. Çənə buxar vermə prosesində, əgər doza qurğusundan istifadə olunursa, onda pirofor çöküntülərinin zəif oksidləşməsi üçün az miqdarda hava vurulması məsləhət görülür (rezervuarı içərisinə buxar-hava qarışığının həcmi hissələrlə 6% oksigen hesabı ilə).

5.18. Çənləri buxara verən zaman, dozalayıcı qurğu olmadıqda, çənləri ağızına qədər su ilə doldurmaq lazımdır. Suyun səviyyəsini, çöküntünün qurumasından asılı olaraq, yavaş-yavaş oksidləşməni təmin etmək üçün 0.5-1.0 m/saat sürətlə endirmək lazımdır.

5.19. Çəni sudan azad etdikdən sonra karbohidrogen və hidrogen

sulfid buxarlarının tərkibini təyin etmək üçün hava nümunəsi götürmək lazımdır.

5.20. Pirofor çöküntülərinin öz-özünə yanmasının qarşısını almaqdan ötrü, dövrü olaraq çənlərin daxili səthini korroziyaya uğramış məhsuldan təmizləmək lazımdır. Çənin daxili səthini təmizləyən zaman, fasiləsiz olaraq, su ilə islatmaq lazımdır.

5.21. Çənin təmizlənməsi zamanı, hidrogen sulfidli neftdən çıxarılmış çirk və çöküntüləri, vurucu stansiyalann ərazisindən çıxarılan dəqiqəyə qədər, onları nəm halda saxlamaq lazımdır.

DƏMİR YOLU SİSTERNƏLƏRİ

5.22. Tərkibində hidrogen sulfid olan nefti vaqon-sisternələrə doldurarkən (boşaldarkən), hər qrup vaqon-sisternələrə xidmət etməkdə, iki nəfərdən az olmamaq şərti ilə xidmət fəhləsi olmalıdır.

Sisternlərin içərisindəki nefti tamamilə boşaltdıqdan sonra onun lyükünün ağızını bağlamaq lazımdır.

5.23. Sisternlərin boğazındakı lükün qapağını açarkən eleyhqaz geyməli və küləkdəyən tərəfdə durmaq lazımdır. Sisternlərin lükünün qapağını ehtimalca açmaq lazımdır, bu zaman zərbələrdən istifadə etmək olmaz.

5.24. Doldurma-boşaltma işlərinə, külək istiqamətində olan sisternlərdən boşaltmaq lazımdır ki, buxarlanma nəticəsində neft tullantıları fəhlələrin üzərinə düşməsin.

NASOSXANALAR

5.25. Hidrogen sulfid qazının ayrılması mümkün olan otaqlarda daimi olaraq, axın-sorucu ventilyasiya işləməlidir. Ventilyasiya dayandıqda, işçilər eleyhqaz geyməli və növbə üzrə cavabdeh şəxsi xəbərdar etməlidirlər. Cavabdeh şəxs isə nasazlığı aradan qaldırmaq üçün ölçü götürməli və lazım gəldikdə adamları otaqdan çıxarmalıdır.

5.26. Hidrogen sulfid qazının ayrılması mümkün olan yerlərdə uyğun təhlükəsizlik işarələri qoyulmalıdır.

5.27. İşləyən nasosxanalarda təmir işlərini eleyhqazlarda və müşa-hidəçinin iştirakı ilə aparmaq lazımdır.

6. MAGİSTRAL NEFT BORU KƏMƏRLƏRİNİN MÜHAFİZƏ ZONALARI VƏ İSTİSMARI

ÜMUMİ TƏLƏBLƏR

6.1. Magistral neft boru kəmərlərinin istismarı, əsaslı təmir olunan, genişləndirilən, texniki cəhətdən yeniləşdirilən və sınaq işini, «magistral neft boru kəmərlərinin texniki istismarı qaydaları», «magistral neft boru kəmərlərinin istismarı zamanı yanğın təhlükəsizliyi qaydaları» və yeraltı boru kəmərlərinin əsaslı təmir qaydalarının tələblərinə uyğun olaraq aparmaq lazımdır.

6.2. Boru kəmərlərinin, çəkilmə tərzindən asılı olmayaraq, istismarına normal şərait yaratmaq və zədələnmə hallarının qarşısını almaq məqsədi ilə «Magistral neft boru kəmərlərinin təhlükəsizlik qaydaları»nın tələblərinə cavab verən mühafizə zonası təyin edilir.

6.3. Boru kəmərləri xətti boyunca, onun orta oxundan hər tərəfə şərti xətlərlə 50 m keçən torpaq sahəsi mühafizə zonası üçün ayrılmalıdır. Kənd təsərrüfatı üçün yararlı olan torpaq sahələrindən keçən, boru kəmərləri boyunca onun orta oxundan hər tərəfə şərti xətlərlə 25 metrədən keçən torpaq sahəsi mühafizə zonası üçün ayrılmalıdır;

Çoxlu sayda qarışıq boru kəmərləri boyunca, kənar kəmərlərin orta oxlarından hər tərəfə, şərti xətlərlə 50 metrədən keçən torpaq sahəsi mühafizə zonası üçün ayrılmalıdır;

Kənd təsərrüfatı üçün ayrılmış torpaq sahələrindən keçən çox saylı qarışıq boru kəmərləri xətti boyunca, onun kənar kəmərlərinin orta oxundan hər tərəfə, şərti xətlərlə 25 metrədən keçən torpaq sahəsi mühafizə zonası üçün ayrılmalıdır;

Boru kəmərlərinin sualtı keçidləri xətti boyunca su səthindən onun dibinə qədər olan məkanda, paralel müstəvilər arasında, kənar xəttin orta oxundan hər tərəfə 100 m mühafizə zonası ayrılır;

Neft və neft məhsullarının, kondensatlarının, sıxılmış qarışıqların qəza vəziyyətində axıdılması üçün torpaq anbarlarının əhatəsində göstərilən obyektlərin ərazisinin sərhədlərindən hər tərəfə 50 m olmaqla qapalı xətlə hüdudlanmış torpaq sahəsi şəklində olmalıdır.

Baş və aralıq sorulub vurulma və doldurma nasos stansiyalarının, çən parklarının, doldurma və qəbuletmə körpülərinin, neft və neft məhsullarının qızdırılması məntəqələrinin əhatəsində göstərilən obyektlərin

sərhədlərindən hər tərəfə 100 metr olmaqla qapalı xətlə hüdudlanmış torpaq sahəsi şəklində olmalıdır.

6.4. Boru kəmərlərinin mühafizə zonasına daxil olan, torpaq sahəsi, torpaq istifadəçilərindən, mülkiyyətçilərdən və icraçılardan alınmır, bu Qaydalann tələblərinə məcburi əməl edilməklə, kənd təsərrüfatı və s. işlər üçün istifadə edilir.

6.5. Boru kəmərlərinin mühafizə zonasında, kənd təsərrüfatı tarla işlərinin, suvarma və yığım işlərinin başlanması haqqında, torpaq istifadəçiləri, mülkiyyətçilər və icarəçilər tərəfindən, boru kəmərlərini istismar edən hüquqi şəxslər əvvəlcədən məlumatlandırılmalıdırlar.

6.6. Boru kəmərlərinin mühafizə zonasında yerləşdirilmiş, suvarılan torpaqların müvəqqəti su altında qalması ilə əlaqədar görülən işlər, torpaq istifadəçiləri, mülkiyyətçilər və icarəçilər ilə boru kəmərlərini istismar edən hüquqi şəxslər arasında razılaşma ilə aparılır.

6.7. Boru kəmərlərinin mühafizə zonasında onu istismar edən hüquqi və fiziki şəxslər Magistral boru kəmərləri idarəsi və onun yerli orqanlarının yazılı razılığı olmadan aşağıda göstərilən işlərin aparılması qadağandır:

a) hər hansı tikinti və quraşdırma işləri;

b) bütün növ kol və ağacların basdırılması, yem məhsullarının, gübrə və materialların yığılması, ot və samanların tayaya vurulması, heyvan saxlamaq, balıq yetişdirmək üçün yerlərin ayrılması, balıq və su heyvanlarını tutmaq, bitkiləri yığmaq, buz sındırılması və yığılması;

s) boru kəmərlərinin üstündən və yanından keçidlərin düzəldilməsi, avtomobil və digər nəqliyyat vasitələri, traktor və mexanizmlər üçün dayanacaqların təşkili, kollektiv bağ və bostan salınması;

ç) torpaq meliorasiya işlərinin aparılması, suvarma və qurutma sistemlərinin quraşdırılması;

d) hər növ dağ, quraşdırma, partlayış və torpaq səthinin düzləndirmə işləri;

e) quyuların quraşdırılması, şurf açılması və yerin təkindən nümunə götürülməsi məqsədi ilə geoloji-seysmik, geodeziya və başqa axtarış işləri.

Boru kəmərlərinin mühafizə zonasında iş aparılmasına, yazılı şəkildə icazə almış hüquqi və fiziki şəxslər, boru kəmərinin mühafizəsini təmin edən şərtlərə əməl etməyə borcludurlar. Boru kəmərlərinin mühafizə zonasında iş aparılması şərtləri magistral boru kəmərlərini istismar edən təşkilatın yerli orqanlar tərəfindən təyin edilir və müvafiq yerli icra hakimiyyəti və Dövlətdağmədəntexnəzarət Komitəsi orqanları ilə razılaşdırıldıqdan sonra həyata keçirilir.

Boru kəmərlərinin mühafizə zonalarında partlayış işlərinin aparıl-

masına yazılı icazə, ancaq Dövlətdağmədəntexnəzarət Komitəsi tərəfindən təsdiq edilmiş partlayış işlərinin təhlükəsiz aparılmasının vahid qaydalarına uyğun olaraq həmin işləri aparən müəssisə (təşkilat) tərəfindən tələb olunan materiallar təqdim edildikdən sonra verilməlidir.

6.8. Boru kəmərlərinin texniki vəziyyəti ilə əlaqədar, baş verə biləcək qəzaların qarşısını almaq üçün, təmir işlərinin aparılması tələb olunduğu halda, boru kəmərlərini istismar edən hüquqi şəxslər, magistral boru kəmərləri idarəsi və onun yerli orqanları tərəfindən, torpaq istifadəçilərinə, mülkiyyətçilərinə və icarəçilərinə əvvəlcədən bildirməklə, təmirə ehtiyacı olan boru kəmərləri sahəsində və qaydaların 6.5., 6.6., 6.7-ci yarımbəndlərində göstərilən işlərin aparılmasını Dövlət Tikinti və Arxitektura Komitəsi tərəfindən təsdiq olunmuş, magistral boru kəmərlərinin layihələndirilməsi qaydalar və tikinti normalarında verilmiş boru kəmərlərinin mərkəzi oxundan şəhər və digər yaşayış məntəqələrinə qədər olan ərazilərdə müvəqqəti olaraq (təmirin sonuna qədər), minimal məsafələrlə məhdudlaşdırılmasına ixtiyar verilir. Çox saylı qarışıq boru kəmərlərində göstərilən məsafə kənar boru kəmərlərinin orta xəttindən təyin edilir.

6.9. Boru kəmərləri xətti üzrə dəmir betondan və ya taxtadan hazırlanmış fərqləndirici nişanlar (göstərici yazı lövhələri) yer səthindən 1,5-2 metr hündürlüyündə qurulur.

6.10. Boru kəmərləri, cay və kanallarla kəsişdikdə sahillərdə xəbərdarlıq nişanları qoyulmalıdır. Nişanlar boru kəmərlərini istismar edən idarələr (təşkilatlar) tərəfindən respublikanın su təchizatı ilə məşğul olan orqanları ilə razılaşdırılmalıdır. Dəniz sualtı boru kəmərlərinin çəkilməsi haqqında Dövlət Xəzər Dəniz Gəmiçiliyinə xəbərdarlıq etməklə, boru kəmərlərinin yerləşdiyi xəttlər dəniz xəritəsinə salınmalıdır.

6.11. Boru kəmərlərinin bütün dərəcələrdən olan avtomobil yolları ilə kəsişdiyi yerlərdə, nəqliyyatın dayanmasını qadağan edən müvafiq yol nişanları qoyulmalıdır.

6.12. Tikinti-quraşdırma və sifarişçi təşkilatlar tərəfindən müvafiq qaydada tikilmiş boru kəmərlərinin faktiki vəziyyətinin (icra sxeminin) və digər lazımi sənədlərin, torpaq istifadəsi xəritəsinə salınması üçün rayon (şəhər) icra hakimiyyəti orqanlarına verilməlidir. İcra hakimiyyəti orqanı boru kəmərlərinin yerləşdiyi yerlər haqqında, maraqlı olan hüquqi və fiziki şəxslərə məlumat verir.

6.13. Magistral neft boru kəmərlərinin istiqaməti boyu, qəza-təmir xidməti (QTX) maşınları üçün keçidlər nəzərdə tutulmalıdır. Saz vəziyyətində ayrılan zolaqda, kabel radioreleyli və ya hava rabitəsi yerləşdirilməlidir ki, dispetçer xidməti ilə etibarlı rabitə əlaqəsi olsun.

6.14. Magistral neft boru kəmərlərinin xətti hissəsinə baxış və avadanlığın təftiş olunması Magistral neft kəmərləri idarəsinin və onun yerli orqanlarının baş mühəndisi tərəfindən təsdiq olunmuş cədvələ uyğun aparılmalıdır.

6.15. Magistral neft boru kəmərlərinin bağlayıcı armaturlarında aşağıdakılar olmalıdır:

- texnoloji sxemə uyğun nömrə;
- «Açıqdır» və «Bağlıdır» vəziyyətlərini göstərən göstəricilər;
- təsadüfə açılmaya qarşı qoruyucu qurğular (zəncir, qıfıl);
- mayenin axın istiqamətini göstərən oxlar.

6.16. Magistral neft boru kəmərlərində, siyirtmələr torpaq üzərində açıq qoyulmuşsa, onları çəpərləmək vacibdir.

6.17. Ölçü kalonlarda katod və drenaj qurğularının sorucu kabellərin neft boru kəmərlərinə birləşdiyi yerlərdə «Sorucu kabel» yazısı olan təhlükəsizlik işarələri qoyulmalıdır.

6.18. Magistral neft boru kəmərlərinin trassasını yoxladıqda və geri qaytardıqda, dispetçərə və ya operatorlara, özünün harada olduğu barədə xəbər verməlidir.

6.19. Boru kəmərlərinin mühafizə zonalarında onların normal istismarını pozan və yaxud boru kəmərlərinin zədələnməsinə gətirib çıxara bilən bütün növ işlərin görülməsinə yol verilmir.

O cümlədən:

a) nəzarət ölçü məntəqələrinin, göstərici və siqnal nişanlarının yerlərinin dəyişdirilməsi, üstlərinin örtülməsi və sındırılması;

b) xidmət olunmayan gücləndirici rabitə kabelləri məntəqələri qapaqlarının, doqqazlarının və qapılarının, armatur xətti qovşağı çəpərinin, katod və drenaj mühafizəsi stansiyasının, xətti və baxış quyularının, başqa xətti qurğuların açılması, kranların və siyirtmələrin açılıb bağlanması, rabitə, elektrik təchizatı və telemexanika vasitələrinin açılması və bağlanması;

c) hər növ zibilxanaların yaradılması, turşu məhlulun, duzların və qələvilərin tökülməsi;

ç) boru kəmərlərini dağılmalardan qoruyan, sahilbərkitmə tikintilərinin, su buraxıcı qurğularının, torpaq və başqa tikililərin (qurğuların) və ona bitişik olan sahənin dağıdılması;

d) od yandırmaq və hər hansı açıq və bağlı od mənbələri yerləşdirmək.

6.20. Bu qaydaların 6.8-ci yarımbəndi ilə müəyyən edilmiş boru kəmərləri və obyektləri arasında olan məsafələrdə insanların toplanması ilə əlaqədar bütün işlərin və tədbirlərin həyata keçirilməsi qadağan edilir.

6.21. Boru kəmərlərini istismar edən müəssisələrə (təşkilatlara) icazə verilir:

a) torpaq istifadəçiləri (icarəçiləri, mülkiyyətçiləri) və yerli icra hakimiyyəti orqanları ilə razılaşdırılmış, giriş yolları sxeminə uyğun olaraq, boru kəmərlərinə və onun obyektlərinə xidmət və təmir etmək üçün avtomobil nəqliyyatı və başqa texniki vasitələr üçün keçidlərin açılmasına.

Əgər boru kəmərləri qadağan olunmuş qurşaqların və xüsusi obyektlərin ərazisindən keçirsə, müvafiq təşkilatlar, bu boru kəmərlərinə xidmət edən işçilərə istənilən vaxtda, baxış və təmir aparmaq üçün buraxılış və-rəqəsi vermək;

b) mühafizə zonası hüdudlarında boru kəmərlərinin normal istismarı məqsədilə tələb olunan şərait yaratmaq üçün boru kəmərləri izolyasiyasının keyfiyyətini və onun paslanmasını qoruyan elektrokimyəvi qurğuların vəziyyətini müəyyən etmək üçün qabaqcadan torpaq istifadəçilərinə, mülkiyyətçilərə, icarəçilərə (işin başlanmasına 5 gündən az olmayaraq) xəbər verməklə, yoxlama şurflarının qazılmasına və digər torpaq işlərinin aparılmasına;

c) meşə massivindən keçən boru kəmərlərində qəza baş verdiyi hallarda, müəyyən olunmuş qaydada razılaşdırmaqla, meşəkəsmə biletlərinin sonradan rəsmiləşdirilməsi və yerlərin doğranmış qalıqlardan təmizlənməsi şərti ilə ağacların kəsilməsinə;

ç) ehtiyac olduğu hallarda boru kəmərlərini istismar edən hüquqi şəxslər, boru kəmərlərinin mühafizə zonalarında ağacların kəsilməsini, meşəkəsmə biletini ümumi əsaslarla rəsmiləşdirdikdən sonra apara bilər. Əldə olunmuş ağac məmulatları istismarçı təşkilatların ehtiyacına uyğun olaraq işlədilər bilər, işlədilməyənləri isə satış üçün meşə təsərrüfatına mövcud qaydada təhvil verirlər.

6.22. Kəmərləri istismar edən hüquqi şəxslərə, kəmərlərin əsaslı təmiri yenidən quraşdırma və onların üzərində keçidlərin salınması, boru kəmərlərinin çəkilməsi üçün müəyyən olunmuş qaydada torpaq ayırma normalarına uyğun həcmə müvəqqəti torpaq sahələri ayrılmalıdır.

Boru kəmərlərində qəza halları istisna olunmaqla baliq təsərrüfatı hövzələri hüdudlarından keçən boru kəmərlərinin üzərində təmir işlərinin aparılması, yerli baliq qoruyucu orqanlarla razılaşdırılmalıdır.

6.23. Boru kəmərlərinin mühafizə zonaları, dəmir yollarının, avtomobil yollarının, (Elektrik ötürücü xətlərin) EÖX və başqa obyektlərin mühafizə zonaları ilə üst-üstə düşərsə, bu obyektlərin istismarı ilə əlaqədar aparılan işlər maraqlı olan tərəflər arasında razılaşdırılır.

6.24. Boru kəmərləri Dövlət meşə fondu torpaqlarından keçdikdə,

kəmərləri istismar edən hüquqi şəxs kəmər xəttinin meşə təsərrüfatı ilə telefon, yaxud radio əlaqəsini təmin edir.

6.25. Kəmərin zədələnməsini yaxud nəql olunan neftin sızmasını aşkar edən vətəndaşlar dərhal kəməri istismar edən hüquqi şəxsə yaxud yerli icra hakimiyyətləri orqanlarına xəbər verməlidirlər.

6.26. Kəmərdə qəza və ya hadisə baş verdikdə, kəməri istismar edən hüquqi şəxs dərhal qəzanın aradan götürülməsinə başlayır və Azərbaycan Respublikası Dövlət Sənayedə İşlərin Təhlükəsiz Görülməsi Nəzarət və Dağ-Mədən Nəzarəti Komitəsinə və müyyən edilmiş qaydada ayrı-ayrı normativ hüquqi tənzimləmə funksiyalarını, texniki təhlükəsizlik sahəsində xüsusi icazə vermək, yoxlama və nəzarət funksiyalarını həyata keçirmə hüquqları verilmiş mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarına, əgər varsa özünün yuxarı orqanına, yerli özünüidarə orqanına, Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi nəzdində Dövlət Əmək Müfəttişliyinə, sənaye sahələri üzrə azad həmkarlar ittifaqları orqanlarına 17 sayılı əlavədə göstərilən formada məlumat verir, təhlükəli maddələrin tullantısı, axması, partlayışlar və yanğınları müşayiət olunan qəzalar baş verdikdə təşkilat müvafiq surətdə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Fövqəladə Hallar Komissiyasına, Dövdəğmədəntexnəzarət Komitəsinə, Ekologiya və Təbii Mühafizə Komitəsinə, DİN-in Dövlət Yanğından Mühafizə İdarəsinin ərazi orqanlarına xəbər verir.

6.27. Planlı və ya qəza hallarında aparılmış təmir və bərpa işləri qurtarıqdan sonra kəməri istismar edən hüquqi şəxsin təqsiri üzündən, işlərin icra edildiyi dövrdə torpaqlara dəyən ziyanları, torpaq istifadəçilərinə (icarəçilərinə, mülkiyyətçilərinə) ödəməlidirlər və iş görülmüş həmin sahələrdəki torpaqları təyinatı üzrə istifadə üçün yararlı vəziyyətə salmalıdır. Torpaqdan istifadə edənlərin ziyanları respublikanın qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş qaydada təyin edilir.

6.28. Boru kəmərlərində baş vermiş qəzaların nəticələrini ləğv etmək məqsədilə yolların üst örtüklərinin açılması ilə bağlı olan işlər, kəmərləri istismar edən hüquqi şəxslərin gücü və vəsaitləri hesabına, müvafiq yol orqanları ilə razılaşdırıldıqdan sonra aparılmalıdır.

6.29. Magistral boru kəmərlərinin keçdiyi ərazilərdə hüquqi və fiziki şəxslərin (fərdi ev sahiblərinin) torpaq sahələri ayrılması haqqında ərizələrinə rayon və şəhər icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən baxıldıqda, ayrılacaq torpaq sahəsi əvvəlcədən neft kəmərlərini istismar edən orqanlarla (hüquqi şəxslərlə) razılaşdırılır.

Kəmərlərin yerləşdiyi rayonda yaşayış massivlərinin (məntəqələrinin), sənaye, kənd təsərrüfatı müəssisələrinin, tikililərin (yaşayış və qeyri

yaşayış) tikintisinə Azərbaycan Respublikası Dövləttikinti və Arxitektura Komitəsi tərəfindən təsdiq olunmuş magistral boru kəmərlərinin layihələndirilməsi qaydaları və tikinti normalarında nəzərdə tutulduğu kimi obyektlə kəmərin mərkəzi oxu arasındakı minimal məsafə ciddi gözənilməklə icazə verilir.

Şəhər və digər əhalisi olan məntəqələrə qədər məsafələr əlavə 16-da göstərilir.

6.30. Kəmərləri istismar edən hüquqi şəxslərə və Azərbaycan Respublikasının Dövlətdağmədəntexnezərə Komitəsinə, öz səlahiyyətləri çərçivəsində, bu Qaydaları pozanlar tərəfindən kəmərlərin mühafizə zonalarında və kəmərlərin (onun obyektlərinin) oxundan şəhərlərə və digər yaşayış məntəqələrinə qədər, minimal məsafəyə bərabər olan sahədə Azərbaycan Respublikasının Dövləttikintikomun təsdiq etdiyi magistral kəmərlərin layihələndirilməsi qaydaları və normaları ilə müəyyən edilmiş məsafələr daxilində aparılan işləri dayandırmağa səlahiyyət verilir.

6.31. Kəmərin xətti hissəsinə xidmət edilməsi və mühafizəsi kəməri istismar edən müəssisənin (təşkilatın) xətt baxıcıları tərəfindən həyata keçirilir.

6.32. Yerli icra hakimiyyəti orqanları və Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi öz səlahiyyətləri daxilində, kəmərləri istismar edən hüquqi şəxslərə maksimal kömək göstərməli və bu Qaydaların tələblərinin bütün hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən yerinə yetirilməsini təmin etməli və kəmərlərdə qəzaların və onların nəticələrinin ləğv edilməsində yardım göstərməlidirlər.

TUNELLƏRDƏ BORU KƏMƏRLƏRİ

6.33. Tunellərdən keçən magistral neft boru kəmərlərinin istismarına, buxar və qazların qatılığı IVH-dən yuxarı olmadıqda icazə verilir.

6.34. Tuneldə işə başlamazdan əvvəl mütləq xüsusi jurnalda qeyd edilməklə əməyin təhlükəsizliyinə və yanğın təhlükəsizliyinə dair təlimat keçilməsi vacibdir. İş şəraiti dəyişildikdə cavabdeh rəhbər əməyin təhlükəsizliyi üzrə növbədənkənar təlimat keçirməyə borcludur.

6.35. Cavabdeh rəhbər, hər dəfə işə başlamazdan əvvəl və eləcə və nahar fasiləsindən sonra telefon əlaqəsinin sazlığını yoxlamalıdır.

Adamlar tuneldə işləməyə, bütün aşkar edilmiş nasazlığı ləğv etdikdən sonra buraxıla bilər.

6.36. Tuneldə neft kəmərlərinin mantaj və təmirini, müəssisənin baş mühəndisi tərəfindən təsdiq edilmiş, görülməli işlərə müvafiq layihə üzrə yazılı icazə olduqdan sonra görmək lazımdır.

6.37. Tuneldə iş zamanı, onun ventilyasiyasını qabaqcadan nəzərə almaq lazımdır.

Hər bir işçiyə, sürəti 6 m/s-dan çox olmamaqla, 6 m³/dəq-dən az olmayan qaz havası daxil olmalıdır.

6.38. Gərginlik altında olan elastik kabellər, dartılmış və asılmış vəziyyətdə olmalıdır.

6.39. İş qurtardıqdan sonra səyyar mexanizmlərin elastik kabellərini yaxındakı paylayıcı məntəqədən açmaq lazımdır.

QƏZANIN LƏĞV EDİLMƏSİ

6.40. Qəzanın ləğv edilməsi üzrə bütün işlər, magistral neft boru kəmərlərində qəza və zədələnmələrin ləğv edilməsi üzrə Təlimatın (RS 30-30 195-79) tələblərinə əsasən tərtib olunmuş, indiki obyektin (sahənin) qəzanı ləğvetmə planına (QLP) uyğun olaraq yerinə yetirilməlidir.

6.41. Qəzanın ləğv olunması üçün RNİ (MNI) kəməri ilə, QBM-nin rəhbəri cavabdeh şəxs təyin olunur.

6.42. Qəzanın ləğv olunması üzrə işlərin yerinə yetirilməsi üçün cavabdeh şəxs borcludur:

— briqada üzvlərinə təhlükəsizlik qayda və metodları üzrə təlim keçmək;

— qəza ərazisinin giriş yerində xəbərdarlıq işarələri qurmaq üzrə ölçü götürmək, belə ki, neftin dağıldığı yeri qırmızı bayraqlarla hasara almalı,

qaranlıq vaxtı isə işıq siqnalı ilə qəza sahəsini işıqlandırılmalıdır;

— neft kəmərlərinin qəza sahəsinin dəmir yolu və şosse yolunun kəsişdiyi yerlərdə gözetçi qoymaq;

— texnikanın və işçilərin istirahət və yemək yerlərinin təhlükəsiz məsafəsini təyin etmək.

6.43. Qaranlıq vaxtı qəzanı ləğv edərkən, iş yerini işıqlandırmaq üçün gərginliyi 12 V-dan çox olmayan partlayış mühafizəli, partlayış təhlükəli zonanın sinfinə partlayış təhlükəli qatışıqın kateqoriya və qrupuna uyğun gələn işıqlandırıcılardan istifadə etmək vacibdir.

6.44. Qəza işləri aparılan yerlərdə nəzərə alınmalıdır:

— M-1200 və ya M-1600 motopompası olan, köpükyaradıcı məhlulla doldurulmuş, 1500 l tutumu olan sistemə (tutum) və ya yanğın avtosisternə;

— yanğından mühafizə dəstəsinin razıhığı ilə 2 ədəd keçə və asbest kətan və başqa yanğından mühafizə vasitələri;

— dərman, sarğı materiallar olan aptek qutusu.

Qəzanın ləğvi ilə məşğul olan bütün işçilər, ilk yanğınsöndürən vasitələrdən istifadə etməyi və ilk yardım (həkimə qədər) göstərməyi bacarmalıdırlar.

Ən təhlükəli hallarda, xidməti işçilərdən təşkil olunmuş könüllü yanğın drujinaları və ya yanğın mühafizəsinin şəxsi heyətindən ibarət yanğın postları qoymaq vacibdir.

6.45. Zədələnmə və neftin axan yerini müəyyən etmək məqsədilə, neft boru kəmərlərini yoxlamaq üçün nəqliyyat vasitələrindən istifadə etdikdə, aşağıdakı şərtlərə əməl etmək vacibdir:

— neft boru kəmərinin istiqaməti yaxşı görünən vaxtda (ışıqlıq vaxtı) nəqliyyat vasitəsini, neftin dağıldığı yerdən 100 m-dən yaxın olmayaraq saxlamaq lazımdır (küləyin istiqamətində);

— sonrakı kəşfiyyatı, qaz təhlükəli yerlərdə iş qaydalarını bilən və yanğın təhlükəsizliyi ölçülərinə əməl edən, tərkibi iki nəfərdən az olmayan, qəza-bərpa məntəqəsinin işçiləri aparmalıdır;

— pis görünən vaxtda (qaranlıq vaxtı, kəsişmə yerlərində və duman zamanı) üç nəfərdən az olmayan patrul qrupu gözetçilik etməlidir. Qrupla nəqliyyat vasitəsi arasındakı məsafəni qrupun başçısı təyin edir;

— bütün hallarda məsafə 10 m-dən az olmamalıdır;

— neftin axma əlamətləri aşkar edildikdə, patrul qrupu yubanmadan nəqliyyat vasitələrini saxlamaq üçün siqnal verməli və axma rayonunda sonrakı kəşfiyyat aparmalıdır.

6.46. Nəzəret baxış aparən patrul qrupu, istiqamətin vəziyyəti haqqın-

da NVS və ya RNİ-nin dispetçerinə məlumat verir.

Neftin dağılması olmadıqda, bu qrup, ancaq dispetçerin icazəsindən sonra geri qayıdır.

6.47. Neftin üzə çıxdığı yer aşkar olduqda, oraya küləyin istiqamətində yaxınlaşmaq lazımdır. Yer in xarakterinə görə işin gedişində bu mümkün olmadıqda, filtirlə əleyhqaz geyməkdir.

6.48. Qəzaları ləğv edən maşınları, mexanizmləri və radiator vasitələrini külək döyən istiqamətdə, dağılmış neftə nisbətən 30 m-dən yaxın olmayan məsafədə yerləşdirmək vacibdir. Avtomobil və maşınları elə yerləşdirmək lazımdır ki, bütün nəqliyyat vasitələrini eyni vaxtda və təhlükədə hərəkət və 3 manevr etdirmək mümkün olsun.

6.49. İş zamanı istifadə olunmayan bütün texniki vasitələr, dağılmış neft zonasından kənarda 100 m-lik məsafədə yerləşdirilməlidir.

6.50. Neftin dağıldığı ərazini, qırmızı siqnal bayraqları ilə nişanlamaq qaranlıq vaxtı isə-partlayışdan mühafizə olunmuş işıqlandırıcılardan istifadə etmək, eləcə də «Neft, yanğın təhlükəsi», «Oda yaxınlaşma!», «Siqaret çəkmə» və s. yazıları olan işarələr qoymaq vacibdir.

Yaşayış məntəqələrinin, dəmir yolu, maşın yolu və ya piyada yolların yaxınlığında, neft dağılan yerlərin (onun tamamilə təmizlənməsinə qədər), xüsusi qoyulmuş postlar tərəfindən qorunması vacibdir.

Yolun sahəsi neftin dağıldığı yerə yaxın olarsa, lazım gəldikdə nəqliyyatı kənar yerdən aparmaq və eləcə də baş vermiş təhlükəli vəziyyət haqqında yaxınlıqdakı növbətçi NVS və ya RNİ (MNI)-nin dispetçerinə xəbər vermək lazımdır.

6.51. Əgər zədələnmiş boru kəməridəki nişanlanmış yeri neft basmışdırsa onu əldə olan vasitələrlə yığınaq və ya neft boru kəmərinə ya da xüsusi düzəldilmiş, torpaq bəndli ambara vurulmalıdır.

Neft axan zaman, onun su tutumlarına və yaşayış məntəqələrinə keçməməsi məqsədilə, sahədə torpaq bəndlər çəkməklə ölçü götürməlidir.

6.52. Nefti qəza sahəsindən ambara və ya torpaq bəndi çəkilən yerə vuran nasosların işə salınması və saxlanması, təhlükəli zonada işləyənlərin olması müstəsna edilməklə, müəyyən məsafədən olunmalıdır.

6.53. Nasosun elektrik avadanlığı, keçiriciləri və işıqlandırılmasını, partlayışdan mühafizə olunmuş şəkildə, onların istismarı TİQ və TTQ-nin tələblərinə uyğun şəkildə aparılmalıdır.

6.54. Maşın və mexanizmləri təhlükəsiz istismar etmək üçün və qəza işləri aparmaq məqsədilə meydançanı planlaşdırmaq lazımdır, belə ki, dikdirləri hamarlamaq, hamar olmayan yerləri, dərələri doldurmaq (qış

vaxtı qarı təmizləmək), neftdən təmizləmək və həmin nefti yanğın təhlükəli zonadan 50 m kənara aparmaq lazımdır.

Yumşaq torpaqda və tapdanmış yerlərdə keçid yolu, şalban, şpal və inventarda olan şitdən düzəldilməlidir.

6.55. Meydançanın hazırlanması ilə paralel, neftin axmasının qarşısını almaq üçün də işlər aparılmalıdır. Torpaq bəndinin hazırlanmasını alçaq yerdən başlayaraq yaşayış qəsəbəsi, su tutumu, çay, meşə zolağı olan tərəfdən salmaq lazımdır.

6.56. Nefti yığmaq üçün torpaq ambar (torpaqdan çəkilmiş bənd) təmir işləri üçün qazılmış çaladan 50 m-dən az olmayan məsafədə olmalıdır.

6.57. Neftin torpaq ambardan (torpaqdan çəkilən bənd) dağılmasına yol verməmək üçün aşağıdakı şərtlərə əməl etmək lazımdır:

— neftin səviyyəsindən ambarın yuxarisına qədər olan məsafə 50 sm-dən az olmamalıdır;

— təpənin hündürlüyü — 1,5m-dən çox, üstdən eni — 50 sm-dən az olmamalıdır;

— təpənin yamacının dikliyi 45°-dən çox olmamalıdır;

— ambarın aşağı hissəsində drenaj qoymaq lazımdır.

6.58. Torpaq işlərinə başlamazdan qabaq, yeraltı kommunikasiyaların (kabel, qaz boru kəmərləri) yerləşdiyi yeri göstərən işarələr qoymaq lazımdır.

6.59. Təmir üçün qazılan yerin ölçüləri, zədələnməni ləğv etmək üçün görülən bütün işlərin (boruların mərkəzləşdirilməsi, döndərilməyən birləşmələrin qaynağı, karroziyaya qarşı örtüyün çəkilişi) rahat görülməsini təmin etməlidir. Qazılan yerin dərinliyi, qoyulan neft boru kəmərinin dərinliyindən asılıdır və borudan 0,5-0,6 m-dən az olmayaraq aşağı olmalıdır.

6.60. Qazılan yerdə neftin təmizlənməsi və yığılması, qaz təhlükəli işlərin aparılmasının təhlükəsizliyinin təşkili üzrə nümunəvi Təlimatın tələblərinə əməl etməklə aparılmalıdır.

6.61. Qəzanın ləğvi zamanı odlu işlərin, neft sənayesinin partlayış təhlükəli, partlayış-yanğın təhlükəli və yanğın təhlükəli obyektlərində qaynaq və başqa odlu işlərin aparılmasının qaydalar üzrə nümunəvi Qaydaların tələblərini nəzərə almaqla yerinə yetirilməsi vacibdir.

6.62. Neft kəmərlərindəki gildən hazırlanan və başqa hermetikləşdirici tez bərkiyən tıxaclar, borunun en kəsiyi möhkəm bağlamalıdır və bərkidilmə zamanı, təmir olunan sahənin axırının tam hermetikliyini təmin etməlidir.

6.63. Təmir olunan sahədə tamponu vurdudan sonra odlu işlərin mümkünlüyünü təyin etmək üçün havanın tərkibindəki yanar qaz və

buxarları analiz etmək lazımdır.

Neft kəmərlərində, qaynaq işlərinə o şərtlə icazə verilir ki, odla görülən iş yerinə yanar buxarı və qazları daxil olmasın.

Təmir olunan sahədə hermetikləşdirici tamponların arasındakı yanar buxar və qazların qatılığı, partlayış təhlükəsizliyinin icazə verilən həddi aşmamalıdır, belə ki, havada bu buxar və qazın AAH-dən (neft üçün həcmi miqdarda 0,07% və ya 2,1 mq/1) 5% olmalıdır.

6.64. Odlu görülən işlərə başlamazdan əvvəl, təmir üçün qazılmış çalanın havasını aparıla bilən ventilyatorla dəyişmək, sonra orada hava nümunəsi götürmək lazımdır. Havada buxar və qazların tərkibi artıq olmadıqda işə başlamaq olar:

— hidrogen sulfid qazının karbohidrogenlərlə qarışığında — 3,0 mq/m³ doymuş karbohidrogenlər — 300 mq/m³.

Əgər odlu görülən işlər bir neçə gün davam edərsə və gözlənilmədən qaz və buxarların ayrılması mümkünlüyü olarsa, onda hər işə başlamazdan əvvəl və hər saatdan bir, təmir üçün qazılan çalada hava mühitinin vəziyyətinə nəzarət etmək vacibdir. Neft buxarları və qazların tərkibi sanitari normaların IVH-ni aşmamalıdır. Analizi hər fasilədən sonra aparmaq lazımdır. Axırncı halda fasiləsiz işləyən qaz analizatorlarından istifadə etmək lazımdır.

6.65. Nəzərdə tutulmuş təhlükəsizlik qaydalarına əməl olunmadıqda və eləcə də iş zonasında havada qaz və ya neft buxarları ayrılan hallarda, odlu görülən işləri yubanmadan dayandırmalı, işçilər isə təhlükəli zonadan çıxarılmalıdır.

Qazların təhlükəli qatılığı müəyyən olunduqda aşağıdakılar vacibdir:

— qazyayılan zondan çıxmaq;

— tələb olunan təhlükəsizlik işlərindən başqa bütün işləri dayandırmaq;

— bilavasitə iş rəhbərlərini və ya dispetçeri xəbərdar etmək;

— küləyin istiqamətini nəzərə almaqla qazyayılan zonaları təhlükəsizlik işarələri ilə əhatəyə almaq;

— qazyayılanı aradan qaldırmaq üçün ölçü götürmək.

Qazlılığın və axmanın səbəbini aradan qaldırıdıqdan sonra işi təzədən görmək olar. Bu zaman havada olan neft buxarları və qazların tərkibi sanitari normalarının İYH-ni aşmamalıdır.

6.66. «Pəncərə» kəsilməsi, oddan istifadə edilmədən, xüsusi kəsici qurğu vasitəsilə aparılmalıdır. Bu zaman qığılcım əmələ gəlməməsi və kəsilmiş hissənin boru kəmərinin içinə düşməməsi üçün şərtlərə əməl olunması vacibdir.

6.67. Boru kəmərlərinin neftdən siyirtmənin hər hansı bir sökülə bilən

hissəsindən boşaldılması qadağandır.

6.68. Təmir olunmuş boru kəmərinə neftlə doldurduqda, cihazın göstəricisinə daimi olaraq nəzarət etməklə, təzyiqli tədricən və bərabər ölçü ilə artırmaq lazımdır.

6.69. Neft boru kəmərinə təzyiqli artıran zaman, təmir olunmuş sahənin vəziyyətini müşahidə etdikdə, məsafə 50 m-dən yaxın olmamalıdır. Təmir olunmuş sahədə nəqliyyatın hərəkətinə və adamların yaxına buraxılmasına yol verilməməlidir.

HİDROGEN SULFİDLİ NEFT OLAN BORU KƏMƏRLƏRİNDƏ QƏZANIN LƏĞVİ

6.70. Hidrogen sulfidli nefti nəql edən boru kəmərlərini təmir etdikdə, işçilər süzgeçli və izolə edici əleyhqazlardan istifadə etməlidirlər.

6.71. Hidrogen sulfid mühitində QBI-ni yerinə yetirən zaman, İP-4 markalı izolə edici əleyhqazlardan istifadə etmək vacibdir.

6.72. Obyektləri vaxtı-vaxtında TO FMV ilə təmin etmək məsuliyyəti müdiriyyətin, onların verilməsi, düzgün saxlanması və istifadə olunması təmir işləri və ya qəza-bərpa işləri üzrə cavabdeh şəxsin üzərinə düşür.

6.73. TO FMV-ni verən zaman qabaqcadan fərdi yoxlanma, geyməyi, onların hazırlanmasını və dəstin yoxlanılmasını təmin etmək lazımdır. Yoxlama və uyğunlaşdırılma müvafiq TO FMV-nin təlimatına uyğun aparılmalıdır.

6.74. İşlənmiş TO FMV-nin başqasına verilməsinə ancaq maskaları 2% formalin məhlulunda dezinfeksiya etdikdən sonra icazə verilir. Bir dezinfeksiyaya 15-20 q məhlul işlənilir.

6.75. Rayon neft boru kəmərləri idarəsinin (RNI) rəhbəri müəssisədaxili əmri ilə mühəndis texniki işçilərdən əleyhqazların istismarına, texniki müayinəsinə vaxtaşırı dəyişdirilməsini və qeydiyyatdan keçirilməsinə cavabdeh şəxsi təyin etməlidir.

6.76. Hava mühitində qazın olub-olmamasına nəzarət səyyar qaz analiz edən cihazla edilməlidir. Cihazın göstərişini 12-ci əlavədə göstərilən «Hava mühitinə nəzarət» jurnalına qeyd etmək lazımdır. Jurnal növbə rəisində (sahə rəisində) və ya laboratoriya işçilərində olmalıdır.

6.77. Əgər neft boru kəmərlərinin üstünü açarkən, tərkibində hidrogen sulfid qazı olan neft çıxarsa, onda aşağıdakı tədbirləri yerinə yetirmək vacibdir:

— dərhal torpaq işlərinə son qoymaq, ekskavatoru söndürmək və neft çıxışı olan zonada işləyən bütün mexanizmlərin işini dayandırmaq lazımdır;

— bütün işçilər filtirli əleyhqaz geyib, qorxulu zonadan uzaqlaşmalıdırlar;
— olmuş hadisə barəsində rayon dispetçer məntəqəsinin dispetçerinə və ya ən yaxın neft nəql etmə stansiyası operatoruna və təmir işlərinə cavabdeh şəxsə xəbər verilməlidir;

— neft dağılan yerləri işarə bayraqcıqlar ilə əhatə edib, üzərində «Oda yaxınlaşma», «Siqaret çəkmə!», «Neft-qorxuludur» sözləri yazılan təhlükəsizlik işarələri qoymaq, gecə vaxtı isə partlayışa qarşı mühafizə olunan işıq işarələri, fənərləri qoymaq və qəzanın ləğvi planına əsasən işləmək lazımdır.

6.78. Xəndəyin içərisində (təmizləyici, izoləedici, torpaq işləri) hidrogen sulfid qazının ayrılması müşahidə olduqda və yığılması mümkün olan şəraitdə işlər, tərkibi üç nəfərdən az olmayan briqada tərəfindən görülməlidir. Onlardan ikisi biri birini əvəz edərək işləyirlər, üçüncü müşahidəedici (əvəz edici) isə xəndəyin yuxarisında dayanıb onların işinə nəzarət edir, əgər lazım gələrsə (zəhərlənmə əlaməti görərsə) onları yer üzərinə qaldırıb, ilk yardım (həkimə qədər) göstərməlidir.

6.79. Xəndəyin içərisində işləyən fəhlələrin izoləedici əleyhqazı (İP-4) və ona bərkidilmiş xilasedici kəndiri olmalıdır. Bu kəndirin bir ucu əvəzedici fəhlənin əlində olmalıdır.

6.80. Neft boru kəmərinin təmir olunan hissəsini qaldırmaq-əndirərkən o, qaynaq birləşməsində sınırsa və ya onun hermetikliyini başqa qəza (neft çıxışı ilə) pozarsa cavabdeh dərhal:

— boru kəmərinin vəziyyətindən asılı olmayaraq qaldırma-əndirmə işlərini saxlamalı və bütün maşın, mexanizmlərdə cərəyanı kəsməlidir;

— işçiləri qorxulu zonadan çıxarmalıdır;

— neftin nəql edilməsini saxlayıb, yaşayış məntəqələrinə tərəf neftin yayılmaması üçün tədbirlər görməlidir.

6.81. Neft boru kəmərinin təmir olunan hissəsində sızmalara və neft ləkələrinə rast gələndə kəmərdə bütün qaldırma (əndirmə) işləri dayandırılmalı və təcili olaraq sızmaları ləğv etmək üçün tədbir görülməlidir.

6.82. Yamaqları qaynaq edərək boru divarı yandırılan hallarda cavabdeh rəhbərin əsas vəzifəsi, «Əleyhqaz geyin» əmri və işçiləri qorxulu zonadan uzaqlaşdırmaq olmalıdır. Bundan sonra olmuş hadisə barəsində neft nəql etmə stansiyası operatoruna və rayon dispetçer məntəqəsinin dispetçerinə xəbər verməli və qəza-ləğvetmə briqadasının gəlməsinə qədər, qəza ləğv etmə planına uyğun hərəkət etməlidir.

Bu zaman hazırkı qaydaların 6.23-6.53 bəndlərinin tələbləri də yerinə yetirilməlidir.

6.83. Təmiz hava zonasında ehtiyat briqadasını üç nəfərdən az olma-

yaraq hazırlayıb, onları izolə edici əleyhqazla (HH-4) FMV təchiz etmək lazımdır və əvəzədiçi fəhlə üzərində nəzarət qoymaq lazımdır.

İşarə olunduğu halda ehtiyat briqadası, xəsarət alanları qorxulu zondan çıxarmalı və onlara ilk yardım etdikdən sonra, ehtiyac olarsa, özləri işi davam etdirməlidirlər.

6.84. Qəza ləğv edildikdə cavabdeh rəhbər, qorxulu zonada işləmək üçün briqadalar arasında növbəli iş rejimi təyin etməlidir.

6.85. Göstərilən neft boru kəmərinə qəzaların ləğvi işləri qaz qorxulu hesab olunur və tapşırıq-buraxılış (əlavə) vərəqi ilə yerinə yetirilir.

6.86. Patrul xidməti qrupu, qadağan və xəbərdar etmə təhlükəsizlik işarəsindən başqa və eləcə də neft dağılmalarını çəpərləmə qurğusundan başqa havanın tərkibində hidrogen sulfid qazının olmasını təyin edən səyyar cihaz və İP-4 əleyhqazı ilə təchiz olunmalıdır.

6.87. Havanın tərkibində hidrogen sulfidin miqdarı icazə verilən qatılıqdan yüksək olarsa, patrol xidməti qrupu izolə edici əleyhqaz geyməli, neft dağılan sahəni təyin etdikdən sonra təhlükəsiz zonaya qayıtmalıdır.

6.88. Qaz qorxulu işlərə başlamazdan əvvəl hava mühitində oksigenin miqdarı tədqiq olunmalı, bundan başqa havada olan zərərli, partlayışa və partlayış yanmaya qorxulu maddələrin olub olmaması təyin olunmalı və tapşırıq-buraxılış vərəqinə qeyd olunmalıdır.

6.89. Qaz qorxulu işləri aparmağa hazırlıq və bu işləri aparan dövrlərdə FMV və TO FMV-nin olub olmamasını və onların saz olmasını yoxlamaq lazımdır. Fəhlələrin FMV-dən istifadə edə bilmələrini və eləcə də onların təhlükəsiz iş üsullarını bilib bilməməsini, xəsarət alanlara ilk yardım etməni bilib-bilməmələrini yoxlamaq və bunun nəticəsini tapşırıq-buraxılış vərəqəsinə yazmaq lazımdır.

6.90. Qaz qorxulu işlərə başlamazdan əvvəl, onlara cavabdeh olan şəxs bütün işçilərdən «özlərini necə hiss edirlər» sorğusu aparmalıdır. Bundan sonra obyektin və briqadanın qaz qorxulu işlərin aparılmasına hazır olduqlarını əmək mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası işçilərə xəbər verməlidir. Əmək mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası işçisinin təsdiqi olmazsa, işə başlamaq qəti qadağandır.

6.91. Qaz qorxulu sahəyə daxil olmaq ancaq qəzanın ləğvinə cavabdeh şəxsin icazəsi və qorxulu zondan kənarda geyilmiş FMV və izolə edici əleyhqaz (İP-4) olduqda mümkündür. İşə ancaq cavabdeh şəxsin və əmək mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası işçilərinin iştirakı ilə başlamaq olar. Onların belə iş yerlərində dövrü olaraq olmasına nəzarət tapşırıq-buraxılış vərəqəsində müəyyən olunur.

6.92. Planlı iş görməzdən əvvəl (üçboğaz qoyulması, qol-boru, siyirt-

mə, ayırma və s.) bu işlərin görülməsi, neft boru kəmərinin hermetikliyinin pozulması ilə əlaqədardırsa, onda vacibdir:

təmir üçün hazırlanan çaladan (katlavan) 50 m-dən az olmayan məsafədə dağılan nefti yığmaq üçün torpaq ambar hazırlamaq;

bu zaman qəza-bərpa işləri aparılan rayonda küləyin istiqamətinə fikir vermək lazımdır;

kəmərdə mayenin hidrostatik hündürlüyünü nəzərə almadan neft boru kəmərinə maye təzyiqini atmosfer təzyiqinə qədər azaltmaq lazımdır;

neft boru kəmərinə sızma yerindən 50 m-dən az olmayan məsafədə siyirtməsi olan qol boru qoymaq lazımdır.

6.93. Torpaq işləri apararkən, neft axıntıları davam edərsə, çalanın qazmasını davam etdirər neft qol borusu ilə nəql etmək lazımdır. Bu işlər görüldərkən, iş zonasında hava mühiti həmişə nəzarət altında olmalı, lazım gələrsə izolə edici əleyhqazdan istifadə edilməlidir. Əleyhqazla işləmə müddəti 30 dəqiqədən çox olmamalıdır. Göstərilən vaxtın 20 dəqiqəsi qəzanın ləğvinə, 10 dəqiqəsi isə fəhlələrin qazlaşmış zondan evakuasiyasına sərf olunmalıdır.

6.94. Xəndəkdə qəza-bərpa işləri aparan vaxtı odlu işləri hazırkı qaydaların 8-ci bölməsinin və 6.46 maddənin tələbləri nəzərə alınmaqla əməl olunmalıdır.

7. MAGİSTRAL NEFT BORU KƏMƏRLƏRİNİN TƏMİRİ MAGİSTRAL NEFT BORU KƏMƏRİNİN XƏTT HİSSƏSİ

7.1. Magistral neft boru kəmərinin xətt hissəsinin əsaslı təmiri, «Yeraltı boru kəmərlərinin əsaslı təmir qaydalarının», «Magistral neft boru kəmərlərinin istismarında yanğın təhlükəsizliyi qaydalarının» və hal-hazırkı «Qaydaların» tələblərinə uyğun yerinə yetirilməlidir.

7.2. Yaşayış məntəqəsi və sənaye obyektləri yaxınlığından çəkilmiş neft boru kəmərinin xətt hissəsinin əsaslı təmirindən əvvəl qoruyucu qurğuları yoxlayıb, qarşıya çıxan qüsurlar ləğv etdikdən sonra yerli hakimiyyət orqanları və əhali görülən təhlükəsizlik tədbirləri haqqında xəbərdar olunmalıdırlar. Təmir olunan yerə kənar şəxsin buraxılması qəti qadağandır.

7.3. Neft boru kəmərinin izolyasiyasının dəyişdirilməsi mexaniki üsulla yerinə yetirilməlidir; bu zaman boru kəmərinin daxili təzyiqi 2,4 MPa-dan çox olmamalıdır. Boru kəmərinə yamacıqlar qaynaq edilərkən boru daxilindəki təzyiq 2 MPa-dan çox olmamalıdır. Bu işlərə ancaq istehsal layihəsi, əmək

təhlükəsizliyi tələbləri və qəza ləğv etmə planı olduqda icazə verilir.

7.4. Neft boru kəmərinin xətt hissəsinin təmiri cavabdeh mühəndis texniki işçinin (MTİ) rəhbərliyi ilə aparılır ki, o da magistral neft boru kəməri idarəsinin (MNI), rayon neft boru kəməri idarəsinin (RNI), tikinti təmir idarəsinin (TTİ) əmri ilə təyin edilir. Cavabdeh MTİ təhlükəsizlik qaydalarını dərinləndirməli, bilik yoxlanılmasından keçməli və bu işlərə rəhbərlik etmək üçün buraxılmalıdır.

7.5. Bütün təmir işləri (yalnız qəza-bərpa işlərindən başqa) gündüz aparılmalıdır.

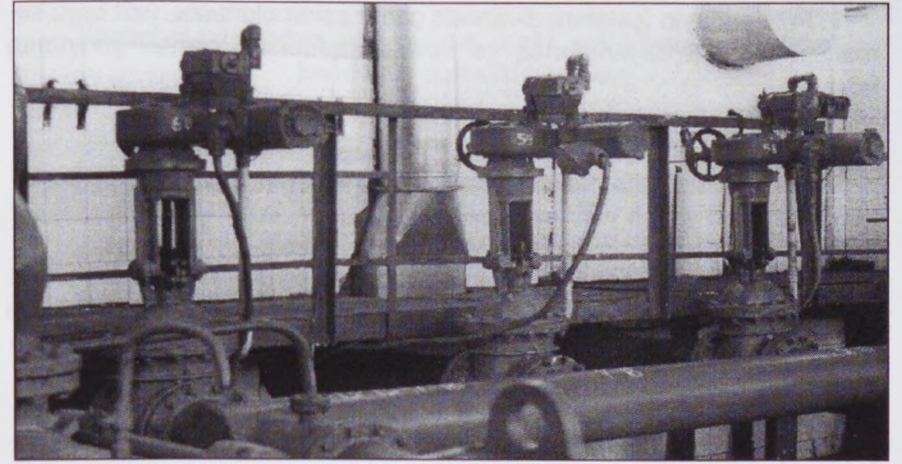
7.6. Neft boru kəmərinə təmir işlərinə başlamazdan əvvəl, torpaq altında onu zədələməmək üçün istiqamət gəzən, qazıma maşını və yaxud şurf vasitəsilə onun vəziyyətini təyin etmək lazımdır. Bundan sonra hər 50

m-dən bir, dağlıq yerlərdə isə hər 25 m-dən bir hündürlüyü 0,5 m olan nişan qoymaq lazımdır. Bu nişanların üzərində boru kəmərinin hansı dərinlikdə yerləşdiyini də göstərmək lazımdır. Belə nişanları neft boru kəmərinin başqa yeraltı kəmərləri kəsdiyi yerdə də qoymaq lazımdır.

7.7. Hava və kabel xətti elektrik ötürücüsü, avtomobil yolu, dəmir yolu və qaz kəmərinin mühafizə zonalarında torpaq işləri bu kommunikasiyaları istismar edən müəssisələrin yazılı surətdə icazəsi və bilavasitə nümayəndəsinin iştirakı ilə aparılmalıdır. İcazəyə, kommunikasiyaların yerləşməsi və hansı dərinlikdə olması qeyd edilməklə şurflama zamanı tərtib olunmuş plan (sxem) əlavə olunmalıdır.

7.8. Elektrik kabeli, qaz kəməri və digər kommunikasiyaların qazılan xəndəklə kəsişdiyi yerdə və ya onların yaxınlığında ling, kərki, pnevmatik çəkic və zərb

alətləri işlətmək qadağandır. Kommunikasiyaların zədələnməməsi üçün xəndəyi bel vasitəsilə qazımaq lazımdır, bu zaman sərt (kəsgin, güclü) zərbələrdən istifadə etməyə icazə verilmir.

7.9. Neft boru kəmərinin üstünün tam açılması üçün nəzərdə tutulmamış ekskavatorla açarkən, ekskavatorun çalovu neft boru kəmərinə zədələməsin deyə, boru kəmərinin hər iki tərəfindən torpağı qazımaq lazımdır, bu zaman çalovu boru kəmərinin divarından 0,15-0,20 m məsafədə işlətmək lazımdır. Torpağın qalan hissəsini dəmir bel ilə, sərt zərbədən istifadə etmədən qazımaq lazımdır.

7.10. İki geriye bellə təchiz olunmuş, çalovlu ekskavatorlarla xəndək qazarkən, onların arasındakı məsafə 14 m-dən az olmamalıdır.

7.11. Neft boru kəmərinin ventuzları, siyirtmələri, ayırma xətti və başqa hissələri qabaqcadan açılmalı və qeyd olunmalıdır.

7.12. Şurfun qazılması, bu işlərə cavabdeh olan rəhbərin iştirakı ilə aparılmalıdır.

Şurfun ölçüləri boru kəmərinin uzunluğu boyunca 1 m-dən kənarlara (hər iki tərəfdə) boru divarından 0,5 m-dən, dərinliyi isə kəmərin alt hissəsindən 0,5 m-dən az olmamalıdır.

Şurfa düşən fəhlə, mütləq xaçşəkilli boyun qayıışı və ona bağlanmış işarə qoruyucu kəndirə təchiz xilasedici kəmərlə bağlamalı, kəndirin bir ucu şurfun yuxarısında dayanmış fəhlələrdən birinin əlində olmalıdır. Şurfa pilləkənlə düşmək lazımdır.

7.13. Şurfdakı borunu işıqlandırmaq üçün partlayışa qarşı mühafizə olunan akkumulyatorlu çiraqdan istifadə etmək lazımdır.

Torpağın növündən asılı olaraq, maili səthi nəzərə almadan, xəndəyin dərinlik norması

Torpağın növü, normal nəmliyi	Xəndəyin dərinliyi, m
Gətirilmə, qumlu, qravilli	1,0
Qumlu-gilli	1,25
Gilli	1,5
Xüsusi sıx	2,0

Qeyd: Şaquli divarlı xəndəyi rotorlu və xəndək qazan ekskavatorlarda sıx torpaqlarda bərkidilmədən, 3 m-dən çox olmayan dərinliyə qazıla bilər. Bu zaman fəhlənin, xəndəyə düşməsi qadağandır. O yerdə fəhlənin olması məcburi deyildir. Xəndəyin kənarlarını bərkitmək və maili səth düzəltmək lazımdır.

Təbii nəmliyi olan torpaqlarda qazılan qanovların və çuxurların divarlarının maili səthinin ən böyük icazə verilən dərinliyi

	Çökəkliyin dərinliyi, m					
	1,5		3		5	
Torpaq	Horizontal müstəvi ilə maili səth istiqamətləri arasındakı bucaq, dərəcə ilə	Maili səthin hündürlüyünün onun enişliyindən kənara çıxması	Horizontal müstəvi ilə maili səth istiqamətləri arasındakı bucaq, dərəcə ilə	Maili səthin hündürlüyünün onun enişliyindən kənara çıxması	Horizontal müstəvi ilə maili səth istiqamətləri arasındakı bucaq, dərəcə ilə	Maili səthin hündürlüyünün onun enişliyindən kənara çıxması
Tökülmüş	56	1:0,67	45	1:1	38	1:1,25
Qumlu və qravilli (doymamış)	63	1:0,50	45	1:1	45	1:1
Gilli: qumlu torpaq	76	1:0,2	56	1:0,67	50	1:0,85
Gilli torpaq	90	1:0	63	1:0,50	53	1:0,75
Gilli	90	1:0	76	1:0,25	63	1:0,50
Narın torpaq gumlu	90	1:0	63	1:0,50	63	1:0,50
Moren qumlu və qumlu torpaq	76	1:0,25	60	1:0,57	53	1:0,75
Gilli torpaq	78	1:0,20	63	1:0,50	57	1:0,65

7.14. Xəndəyin (çalanın) divarında çatlar aşkar olunarsa, neft boru kəmərinin təmirini dayandırmaq və fəhlələri qorxulu zonadan çıxartmaq lazımdır.

Xəndəyin (çalanın) divarı möhkəmləndirildikdən sonra işi davam etdirmək olar.

7.15. Neft boru kəmərinin körpü, vant və dyuker keçidlərində əsaslı təmiri bu işləri yerinə yetirməyə səlahiyyəti çatan, ixtisaslaşdırılmış təşkilatlar tərəfindən aparılmalıdır.

7.16. Üstü açılmış neft boru kəməri yerləşən xəndəkdə hava mühitində karbohidrogen və hidrogen sulfid qazının miqdarı, həmişə nəzarət altında olmalıdır. Onların qatılığı müvafiq olaraq, 300 mq/1 və 3 mq/1-dən çox olmamalıdır.

Əgər, karbohidrogen və hidrogen sulfidin qatılığı, buraxıla bilən qatılıqdan çox olarsa, təmir işləri dayandırılmalı, fəhlələri qorxulu zonadan çıxarmalı və baş vermiş hadisə barədə cavabdeh şəxsə xəbər verilməlidir. Qazlaşmanın səbəbini tamamilə ləğv etdikdən sonra işə başlamaq olar.

7.17. Neft boru kəmərinə əsaslı təmir işləri aparılan müddətdə iş icraçıları ilə RNi-nin dispetçeri və ən yaxın neft nəqletmə stansiyası arasında iki tərəfli rabitə əlaqəsi olmalıdır.

7.18. Qış vaxtı torpaq işləri görəkən, torpağın donma dərinliyinə qədər onun bərkidilməsinə icazə verilir. Əgər dərinləşmə davam etdirilərsə və bərkidilmə tədbirlərinin görülməsi vacibdir. Bu zaman xəndəyin vəziyyətinə daimi nəzarət təşkil olunmalıdır.

7.19. İsti iqlimi olan rayonlarda neft boru kəmərinə ətraf mühitin temperaturunun çox təsir etməməsi üçün diametri 700 mm-ə qədər olan boru kəmərlərinin açılan sahəsi 100 m-dən çox olmamalıdır. Diametri 1020 mm və daha çox isti neft boru kəmərlərinin mexaniki üsulla təmirində ekskavatorla açılan sahə 30 m-dən çox olmamalıdır. Borualtı qazan maşınla qazılan sahə isə 16 m-dən çox olmamalıdır.

7.20. Xəndəyin (çuxurun) dərinliyi, maili səthi və bərkidilməni nəzərə almadan 2 N°-li cədvələ uyğun gəlməlidir.

7.21. Diametri 1020 mm olan və ondan böyük neft boru kəmərinə açan zaman bərkidilməmiş xəndəyin maili səthinin dikliyi 3 No-li cədvələ uyğun götürülməlidir.

Qeyd:

1. *Bir-birinin üzərində yatan müxtəlif layların torpaqlarının maili səthinin dərinliyi ən zəif lay üçün təyin olunmalıdır.*

2. *Tökülmə torpaqlara o torpaqlar daxildir ki, töküldüyü yerdə 6 aydan az müddətdə qalsın və heç bir sıxılmalara və bərkimələrə məruz qalmasın.*

7.24. Diametri 800 mm-ə qədər olan neft boru kəmərinin təmir edərkən, təhlükəsiz əmək şəraiti yaratmaq üçün «Diametri 219-1220 mm olan neft boru kəmərlərinin təmir olunan hissəsinin möhkəmliyinin və davamlılığının hesablanması» üsuluna uyğun hesablanmış texnoloji parametrlərə düzgün əməl etmək lazımdır.

Diametri 1020 mm və daha böyük boru kəmərləri isə—diametri 1220 və 1020 mm olan yeraltı boru kəmərlərini yer üzərinə qaldırmadan təmirinin aparılması» üzrə rəhbər sənədə uyğun aparılmalıdır (RS 39-30-451-80).

7.25. Xəndəkdə yeraltı su olarsa, belə xəndəklərdə dərinləşdirmə işləri aparılması zamanı yığılan suyu nasos vasitəsilə fasiləsiz olaraq başqa yerə vurmaq lazımdır.

7.26. Neft boru kəmərinin təmir olunan hissəsinin üstünü tamamilə açdıqdan və RNI-nin razılığından aldıqdan sonra onu yer üzərinə qaldırmaq lazımdır.

Neft boru kəmərinin üstünü natamam açdıqda, onun yer üzərinə qaldırılması qadağandır.

7.27. Neft boru kəmərinin xəndəyə endirib-qaldıranda, xəndəyin içərisində, tal blokunun altında, üç ayağın, kran oxunun altında, xəndəklə boru kəməri arasında və boru kəmərinin üstündə dayanmaq qəti qadağandır.

7.28. İşdə tənəffüs zamanı neft boru kəmərinin asılmış halda saxlamağa icazə verilmir (tal blokundan, boruqoyucu maşının qarmağından). Az müddətli tənəffüs zamanı asılmış boru kəmərinin yanında növbətçi qoymaq lazımdır.

7.29. Xəndək uçulmasın deyə, boruqoyucu kran xəndəyin qırağından 1,5 m məsafədə və yaxud xəndəyin torpaq yığılan tərəfinin arxasında xəndək boyu hərəkət etməlidir.

7.30. Fəhlələrin xəndəkdən tez çıxması üçün 1: 3 mailikdə pilləkən qoymaq lazımdır. Xəndəkdə olan hər beş nəfərə iki pilləkən nəzərdə tutulmalıdır.

7.31. Neft boru kəmərinin üstünü torpaqlamaqdan qabaq, cavabdeh işçi, xəndəyin içərisində adamların olmadığına əmin olmalıdır və sonra

torpaqlama işini başa çatdırmalıdır.

7.32. Boru kəmərinin üstünü neft hopmuş torpaqla (və ya torpağa 50 mm artıq diametrlə daşlar qarışbsa) torpaqlamaq qadağandır.

7.33. Eninə maili 8°-yə qədər olan sahələrdə torpaq işləri, tutucu qurğusu olmayan mexanizmlərlə aparılmasına icazə verilmir. Dağdöşü sahələrdə eninə mailik 8°-dən çox olarsa, işlərin layihəsinə əsasən taxca qurmaq lazımdır.

7.34. Dağ şəraitində hava pis olduqda, (güclü yağış, qar yağanda, külək əsəndə, bulud və dolu olanda) hərəkət etmək və işləmək qadağandır.

7.35. Tək çalovlu və elevatorlu ekskavatorları, buldozərləri və boru düzən qaldırıcı kranları dağlıq şəraitində bu «Qaydaların» 9-cu bölməsinin tələblərinə uyğun istismar etmək lazımdır.

7.36. Neft boru kəmərlərinin təmir olunan sahəsindən 50 m kənarda vaqon (çadır) yerləşdirilməsi və fəhlələrin dincəlməsi və yemək yeməsi üçün yer təşkil edilməlidir. Vaqonda (çadırdə) əl-üz yuyan, içməli su çəni və dərman qutusu olmalıdır. Neft boru kəməri təmir olunan sahədən 50 m-dən az məsafədə fəhlələrin açıq yerdə dincəlməsi qadağandır.

SUALTI KEÇİDLƏR

7.37. Xüsusi hazırlıq keçmək haqqında şəhadətnaməsi, şəxsi dalğıcı və tibbi kitabçası olan və uyğun olaraq, bu kitabçalarda təcrübə fəaliyyəti və sağlamlığın vəziyyəti haqqında qeydləri olan və yaşı 20-dən az olmayan dalğıcılar sualti-texniki işlərə buraxılır.

7.38. Sualti boru kəmərlərini təftiş edərkən, dalğıcılar təyin olunmuş sahə daxilində hərəkət etməlidir.

7.39. Göllərin (çayların) gəmiçilik sahələrində dalğıcılıq yerini təhlükəsizlik işarələri ilə çəpərləmək lazımdır: havanın işıq vaxtı-1000x700 mm-lik iki yaşıl bayraqla, gecə vaxtı isə iki yaşıl işıqla.

7.40. Hidromonitorla torpaq işləri görərkən, hidromonitor maşinisti dalğıcın bütün göstəricilərini danışqsız yerinə yetirilməlidir. Dalğıcı isə xəndəyin maili səthinin vəziyyətinə fikir verməli, xəndəyin dibinin dərə-təpə və sərt maili səth olmasına yol verməməlidir (xəndəyin dibi olmalıdır).

7.41. Suyun dibindən qaldırılan vasitəni stropla tutandan sonra dalğıcı suyun səthinə qalxmalıdır. Qaldırılan yükün altında olmaq və onunla birgə su səthinə qalxmaq qadağandır.

7.42. Torpaq işləri torpaqqazan maşınla aparılırsa, gəminin göyərtəsini bütün perimetri boyu çəpərləmək və torpaqqazan maşının keçməsi üçün pilləkən qoymaq lazımdır. Torpaqqazan maşının başqa sahələ

keçməsi üçün eninə hamar lövhəsi olan çəpərlə təchiz olunmuş taxta körpü qoyulmalıdır.

7.43. İşləyən torpaqqazan maşını nəzarətsiz qoymaq, bucurqad işləyərkən polad kanatın yanında dayanmaq və onu əl ilə istiqamətləndirmək qadağandır.

7.44. İş yeri və mexanizmlərin yanına gediş yolları təmiz saxlanılmalı və kənar əşyalardan azad olunmalıdır.

7.45. Polad kanat-skreper qurğusu ilə sualtı xəndək qazarkən, mexanizmin bütün hissələrin birləşmələrini, tormoz qurğusunu, bucurqadın bərkidilməsi üçün qarmağın yerə etibarlı bərkidilməsini, polad kanatın hərəkətinə mane olan daşların, təciklərin və s. olmasını dəf etməlidir. Elektrik bucurqadının iş yerlərini rozin (dielektrik) qaloşlarla, əlcəklə və rezin xalça ilə təchiz edilməlidir.

7.46. Torpaqqazan maşının polad kanatı, onun pasportunda göstərilən texniki xarakteristikasına uyğun olmalı və qırıq hissələri olmamalıdır.

7.47. Kanat qırılarkən onu sudan qaldırıqda bucurqadın işi dayandırılmalıdır.

7.48. Kanat-skreper qurğusu işləyərkən aşağıdakı işlərin görülməsi qadağandır:

skreper çalovunun hərəkəti zonasında xəndəyin və ya kanatın ölçülməsi; skreper bucurqadı işə salınana qədər buldozerlə suxuru hərəkətə gətirmək (bir yerdən başqa yerə itələmək);

skreperin işçi zonasına dalğıcın düşməsi;

hərəkətdə olan çalovun əl ilə istiqamətlənməsi və ya onun əl ilə torpaqdan təmizlənməsi.

7.49. Dalğıc axtarışı zamanı torpaqqazan maşının işi dayandırılmalıdır.

7.50. Gecə vaxtı bütün iş yerləri və qazan pantonlar bütün uzunluqları boyu işıqlandırılmalıdır.

7.51. Dalğıc axtarışı zamanı torpaqqazan maşının işi dayandırılmalıdır.

7.52. Görülmüş torpaq işləri, gəmiçilik işlərinə və meşə məhsulu (taxta-şalban) axıntılarına maneçilik etməməlidir.

7.53. Torpaq işləri zamanı bir yerə yığılmış torpaq təpələrinin yanında təhlükəsizlik plakatları asılmalıdır. Bu plakatlarda «Təciklərin üstünə çıxmaq qadağandır» sözləri yazılmalıdır.

7.54. Buz üzərində iş aparmaq üçün onun vəziyyətini və etibarlılığını dəqiq yoxlamaq lazımdır. Buzu, tərkibi üç nəfər olan qrup ilə tədqiq etmək lazımdır. Tədqiqat aparən fəhlələr arasındakı məsafə 5 m-dən az

olmamalıdır. Buzun qırağında işlərkən, fəhlələr buzun qırağına perpendikulyar istiqamətdə dayanmalıdırlar.

7.55. Buz üzərində salınmış yolun eni 6 m-dən az olmamalıdır. Buz üzərində salınmış yolun hər iki tərəfində, hər 50 m-dən bir, hündürlüyü 2,5 m olan nişan payası qoyulmalıdır. Buzun qalınlığı, qış vaxtı 10 sm və yazda 20 sm-dən az olduqda, piyada hərəkəti qadağan olunur. Maşınla isə buzdakı yarığın qırağına 100 m-ə qədər yaxın getmək qadağandır.

7.56. Buz üzərində avadanlığın yerləşdirilməsi lazım gələrsə, onda avadanlıq yerləşən blokların (boks) döşəmələri ilə buz arasında 0,5 m məsafəli ara qatı qoyulmalıdır. Bu araqlar ventilyasiya üçün lazımdır. Buzun üzərinin yanacaq və yağlama materialları ilə çirkənməsinə icazə verilmir.

7.57. Boru kəmərlərini su maneələrindən günün yalnız işıq vaxtında çəkmək lazımdır.

7.58. Boru kəməri çəkərkən, onun üstündən keçmək, üstünə minmək və yaxud da dartıcı polad kanatlardan 20 m-dən az məsafədə dayanmaq qadağandır. Əgər işləyən fəhləyə, boru kəmərinə və ya kanata yaxınlaşmaq lazımdırsa, boru kəməri çəkmək işləri dayandırılmalıdır.

7.59. Boru kəməri çəkərkən qəza baş verərsə, bu barədə işarə edib işləri təcili dayandırmaq lazımdır.

7.60. Boru kəmərləri və sualtı keçidləri tədqiqini, tərkibi 3 nəfərdən ibarət olan qrup aparmalıdır. Bunlardan biri qayığın hərəkətini təmin etməli və onun vəziyyətinə nəzarət etməli, ikincisi axtarış işləri ilə məşğul olmalı (elektrozolənin vəziyyətini təyin edir), üçüncüsü isə birinci və ikinci fəhlənin işlərinə nəzarət etməlidir. Suyun axma sürəti 1,5 m-dən çoxdursa, onda motorlu qayıqdan istifadə etmək məsləhətdir.

7.61. Sualtı boru kəməri təmir etməzdən əvvəl onun təzyiqini atmosfer təzyiqinə qədər aşağı salmaq lazımdır.

7.62. Sualtı boru kəmərinin izoləsinin təmirini, müvafiq ixtisasa malik olan dalğıcılar etməlidirlər.

7.63. Kley kompozisiyasının hazırlanması, saxlanması və nəql edilməsində təhlükəsizlik texnikası tədbirlərinin həyata keçirilməsi MTİ-dən müəssisənin əmri ilə təyin-olunmuş cavabdeh rəhbər işçiyə həvalə olunur.

7.64. Kley kompozisiyasının açıq havada hazırlanmasına, açıq od mənbəyindən 10 m-dən az olmayan məsafədə icazə verilir.

7.65. Boru kəmərinin gövdəsində, su keçidi sahəsində olan kiçik deşiklər, zədəli olan sahəyə bandaj qoymaqla ləğv edilir.

7.66. Neft boru kəmərinin zədələnmiş sahəsinə bandaj tədarükü

qoyarkən, bütün işlər əvvəlcədən hazırlanaraq yerinə yetirilir.

7.67. Folqadan qoyulmuş bandajı müəyyən etdikdə, əlcəkdən istifadə edilməlidir.

7.68. Yerüstü boru kəmərinə təmir edərkən, ED-20 tipli kley istifadə edilərsə, təmir olunan sahə qızdırılmış hava ilə qurudulmalıdır. Qaz infraqırmızı şüalandırıcı quruducusundan istifadə edilərsə, qoruyucu və hermetikləşdirici quruluşdan və hava dəyişdirici (ventilyasiya) qurğusundan istifadə edilməli və bu zaman təhlükəsizlik işarələri də qoyulmalıdır.

7.69. Quruluş və alətləri kleydən əridicilərlə (benzol, aseton) yuduqda, resperator və izoləedici əleyhqazdan istifadə etmək lazımdır.

7.70. Şüşə əsaslı parçanın biçildiyi və kley hopdurulduğu, habelə kley hazırlanan otaq, saatda 15-20 qat hava həcmi vuran sorucu ventilyatorla təchiz olunmalıdır.

7.71. Kleyin hazırlanması ilə əlaqəsi olan işləri xüsusi geyimlərdə: kombinezon, döşlük, rezin əlcəklər, rezin ayaqqabılar, örpək və ya papaqla aparmaq lazımdır. Bu zaman mühafizə günlüyü və ya eynəyi, əleyhqaz və ya resperatorla da istifadə etmək lazımdır.

7.72. Əllərin kleylə kontaktda olmaması üçün onları qoruyucu pasta ilə yağlamaq lazımdır.

7.73. Kley hazırlamazdan əvvəl, fəhlələr əllərini qoruyucu pasta ilə yağlamalıdır.

Az miqdarlı pastanı ovucun içinə 3-5 qramdan çox olmamaq şərti ilə pasta əlin içinə tökülür, sonra həmin maddə bir bərabərdə dərinin səthinə sürülür və nazik təbəqə əmələ gələnə kimi 1-2 dəqiqə quruması gözlənilir.

7.74. Dalğıcı stansiyalarının fəaliyyətinə nəzarət etməyə, səlahiyyəti çatan cavabdeh şəxsin təyin etdiyi nöqsanlar, dalğıcı işləri jurnalında qeyd olunmalıdır. Həmin jurnalda göstərilən nöqsanların ləğv olunma müddəti də qeyd olunmalıdır.

7.75. Dalğıcı, işi qurtaran kimi su səthinə qalxmalıdır. Su səthində olan kley qalıqları suyun səthindən və onun çıxdığı yerdən təmizlənməlidir.

7.76. Su altına girəcəkləri gün dalğıcıların kley hazırlaması qadağandır.

NEFT BORU KƏMƏRLƏRİNİN İZOLYASIYASININ SOYULMASI VƏ İZOLƏ OLUNMASI

7.77. Neft boru kəmərlərinin izolə qabığının soyulması prosesindən əvvəl:

— xəndəkdə hava mühitinin qazlaşma dərəcəsini qaz tədqiq edən cihazla yoxlamaq, təmizləmə maşınının işçi orqanlarının birləşmələrini və

qoruyucu sipərlərini, «torpaqlama» klemmalarının qüvvə kabelinin sıfır damarını və yaxud iş orqanlarının birləşmələrini təbaşir və rənglə işarə edilməlidir;

— səyyar elektrik stansiyasını torpaqlamaq lazımdır;

— maşının qüvvə kabelinin izoləsinin bütöv olması və ya qırılmalarının olmaması müəyyən edilməlidir.

7.78. Təmizləmə maşınının istismar etdikdə, gözləri xüsusi eynəklər vasitəsilə tozdan mühafizə etmək lazımdır.

7.79. Neft boru kəmərlərinin üzərindəki izoləni soymaq və yeni izolə etmək mexaniki üsulla aparılarsa, maşının təmiri və nizamlanmasına, onun cərəyanla təchiz edən kabeldən ayırıqdan sonra icazə verilir.

7.80. Neft kəmərləri xəndəkdən qaldırarkən və onun köhnə izoləsinə soyarkən kəmərin birləşməsində axmalar və ya tərləmə halları müşahidə edilərsə, yuxarıdakı işlərin aparılması dayandırılmalıdır. Lazım gələrsə, QLP-yə uyğun iş görülməlidir, yəni maşını təchiz edən kabeli cərəyandan ayırmaq, səyyar elektrik stansiyasını saxlamaq və qəza haqqında PNi-nin dispetçerinə xəbər vermək və bundan sonra qəzanın ləğvinə başlamaq lazımdır.

7.81. İzolə edən maşının çəninə, bitium daşıyan maşından xəndəyin qırağına çatdırılmış qıf vasitəsilə isti bitium pastası tökmək lazımdır. Bitium daşıyan maşının şlanqın, qıfa qırıcısı hermetik olmalıdır. İzolə edən maşından 10 m məsafədən yaxın yerdə açıq od qalmaq qadağandır.

7.82. Soyucu və izolə edən maşını gecə vaxtı səyyar elektrik stansiyasından ayırmaq lazımdır.

7.83. Bitium mastikası və astarçəkmə xəndəyə verilərək izolyasiya örtüyü işləri əl ilə aparılarsa aşağıdakı tələblər yerinə yetirilməlidir:

— səyyar (apanla bilən) keçici körpücük olmalıdır;

— bakların və çalovların həcmələrinin dördü üç hissəsi doldurulmalıdır;

— xəndəyin qırağında (qanovun uzunluğu boyu) isti bitium mastikası (astarçəkmə materialı) doldurulan bakların yerləşdirilməsinə icazə verilmir;

— qapağı və burnu (boşaltmaq üçün) olan konus şəkilli baklarda bitium mastikası və astarçəkmə verərkən, eni 1m və çəpəri olan xüsusi körpücükdən və möhkəm qarmağı olan ipdən istifadə olunmalıdır;

— xəndəyə buraxılan bitium mastikası (astarçəkmə materialı) olan baklardan bir tərəfdə dayanmalıdır;

— xəndəyin dibinə buraxıldıqdan sonra bitiumla və astarçəkmə materi-

alı ilə dolu bakları qəbul etmək olar.

7.84. İzolə edən fəhlə, əl ilə zamaska, astarçəkmə və isti bitium mastikası çəkildikdə resperatordan, qoruyucu eynəkdən və əlləri yanmadan mühafizə etmək üçün əlcəkdən istifadə etməlidir. Şalvarın balağını ayaqqabıların üstündən geyinmək lazımdır. Rəngləmə maddələri ilə işlədikdə, RİP-62 tipli resperatordan yaxud maskadan və rezin əlcəkdən istifadə etmək lazımdır.

7.85. Xəndək boyu bitium mastikası avtoqudron daşıyan və ya xüsusi, odluğu söndürülmüş qazanlarda, xəndəyin kənarından 5m-dən az olmayan məsafədə daşınmalıdır.

7.86. Bitium mastikası bişirmək üçün xəndəkdən və çuxurdan 100m aralıda, düz meydançada qoyulmuş səyyar qazanlardan istifadə olunmalıdır.

Qazan ətrafı ərazi 5m radiusda kənar əşyalardan təmizlənməlidir. Bitium bişirənlər bir-birindən 5m-dən az olmayan məsafədə yerləşməlidirlər.

7.87. Qazanda bitium mastikası yanarsa, onun qapağını kip örtmək, odluğu isə söndürmək lazımdır (yanacağı kəsmək), ondan sonra yanğınsöndürənlərdən istifadə edib, yanan bitiumu söndürmək lazımdır. Yanan bitium mastikasını astarçəkmə materialını su və ya qarla söndürmək qadağandır.

7.88. Astarçəkmə materialını hazırlamaq üçün 70°C-yə qədər soyudulmuş bitiumu benzinin üzərinə, bitium əritmə qazanından və benzin saxlanan yerdən 5 metrədən uzaq məsafədə tökmək lazımdır.

Etil benzinindən və benzoldan əridici kimi istifadə etmək və benzini qızdırılmış bitiuma tökmək qadağandır.

7.89. Elektrik ötürücüsü xətti yaxınlığında iş aparılan zaman bitium qazanını, yanacağı, materialları və mexanizmləri mühafizə zonasından kənarında yerləşdirmək lazımdır.

7.90. Ehtiyat xammal və yanacağı qazandan 5m-dən az olmayan məsafədə yerləşdirilməlidir. İzoləedici materiallar yanacaqdan ayrıca saxlanılmalıdır.

7.91. Polimer yapışqanlı lentdən (polivinxlorid və polietilen) istifadə edərkən aşağıdakılar qadağan olunur:

— izoləetmə materialı və kley (yapışqan) astarçəkmə materialı daşıyan nəqliyyat növündə fəhlə daşımaq;

— örtük saxlanılan yerdə və ya onu boru kəmərinə çəkərkən, onların yaxınlığında açıq od qalamaq.

7.92. Polizobutilen yapışqanı hermetik bağlanan qabda istilik mən-

bəyindən aralı saxlanılmalıdır.

7.93. Boru kəmərinə yapışqanlı polimer lenti doladıqda, açıq od yandırmağa 10 m məsafədə icazə verilir.

7.94. Polizobutilen yapışqanı açıq dəriyə düşübsə, o yeri etil spirtində isladılmış pambıq və kağızla təmizləmək, sonra isti su və sabunla yumaq lazımdır.

7.95. Neft boru kəmərinə izolə etmə işləri qurtardıqdan sonra onu mütləq defektoskopla yoxlamaq lazımdır.

7.96. Magistral neft boru kəmərinin xətt hissəsində əsaslı təmir olunan yerdə aşağıdakılar olmalıdır:

— yanğın avtosisterni və ya həcmi 1500 l-dən az olmayan, içərisi köpüklə doldurulmuş sistern və MP-1600 tipli yanğın pompası (nasosu);

— keçə və ya asbest lövhə — 2 ədəd;

— yanğınsöndürən və vedrə — hərəsindən 10 ədəd;

— ling və dəmir bel — 5 ədəd.

Bütün yanğın söndürmə vasitələri təmir-tikinti dəsti ilə birgə hərəkət etməlidir.

Ən qorxulu hallarda yanğın postlar qoyulmalıdır.

7.97. Yük maşınlarının kabinəsi, avtobuslar, maşınların kuzovlar və yedəkləri dincəlmək üçün yerlə təchiz olunmamışsa, həm mühərriklərin işləyən zamanı, habelə dayandığı zaman işçilərin dincəlməsi qadağandır.

SU ALTI BORU KƏMƏRLƏRİNİN İZOLƏ EDİLMƏSİ

7.98. Boru kəmərlərinin su altı keçidlərində «Sprut» tipli yapışqanlı izolə etmə işləri ilə məşğul olan dalğıcılar, dalğıcı geyimlərinin (hidrokostyum, hidrokombinezon) üstünə yapışqan düşməsinə yol verməməlidirlər. Dalğıcı geyimləri üç aydan bir dəyişdirilir.

7.99. Su altı keçidlərdə təmir işlərinə, dalğıcılar tibb komissiyası tərəfindən buraxılır; onun su altı borularda yapışdırma işləri üzrə usta peşəsi, bu işləri təhlükəsiz yerinə yetirmək üçün təlimat alması və imtahan verdikdən sonra, ildə bir dəfədən az olmayaraq, dalğıcı geyimində məşq etməsini təsdiq edən dalğıcı kitabçası olmalıdır.

7.100. Yapışqanın uçucu maddəsinin dalğıcı verilən havaya daxil olmaması üçün yapışqanın kompozisiyasını elə yerdə hazırlamaq lazımdır ki, belə hallar baş verməsin.

7.101. Dalğıcı geyimlərində nöqsanlar aşkar olunarsa, dalğıcı enişlərə başlamazdan əvvəl bu nöqsanları aradan qaldırmaq lazımdır. Dalğıcı geyimlərində aşkar olunan nöqsan cəhətlər və onları ləğv etmək üçün gö-

rülən tədbirlər dalğıc jurnalında və geyimin formalarında qeyd olunmalıdır.

7.102. Dalğıc işlərinə başlamazdan əvvəl müəssisə rəhbərliyinin əmri ilə aşağıdakı şəxslər təyin olunmalıdırlar:

- dalğıc işlərinin rəhbəri;
- dalğıclar briqadasının tərkibi;
- tibbi xidmətlərin yerinə yetirilməsinə cavabdeh şəxs;
- dalğıc işlərinə və bu işlərin material-texniki təchizatına cavabdeh şəxslər.

7.103. Dalğıc işlərinin rəhbəri borcludur:

- dalğıclar arasında su altına düşmələrin yerinə yetirilməsi vəzifələrinin bölüşdürülməsi;
- dalğıcların su altına düşmələrinin növbəliyi, eləcə də qəza vaxtı hər dalğıcın vəzifəsi;
- dalğıc düşmələrini təyin edən şəxsin təlimat alması və yerləşdirilməsi.

7.104. Müəssisə rəhbərləri hər il əmrlə dalğıcların siyahılarını tərtib etməli, onların geyimlərinin görünüşünü və gördükləri işin xarakterini eləcə də dalğıc işlərinə rəhbər şəxsi qeydiyyatda almalıdırlar.

7.105. Hər dalğıc stansiyasında dalğıc jurnalının olması vacibdir. Bu jurnalda dalğıc stansiyasının fəaliyyəti qeyd olunmalıdır. Bundan əlavə dalğıc işlərinin təhlükəsizliyini təmin edən normativ-texniki sənədlərin siyahısı olmalıdır. Jurnalın forması RS 31.84.01-79-un tələblərinə uyğun olmalıdır.

7.106. Yapışqan kompozisiyası hazırlamaqla məşğul olan fəhlələr üç aydan bir təhlükəsiz iş aparmaq üçün təlimat almalıdırlar. Bundan başqa polimer, karbohidrogen, hidrogen sulfid buxarları ilə zəhərlənməyə qarşı əleyhqazlardan və başqa FMV-dən istifadə qaydaları, həkim gələnə qədər ilk yardım və yanğına qarşı qaydalar bilməli və ildə bir dəfə bu işləri məşq etməlidirlər.

7.107. Su altı boru kəmərinin təmir edilməsi, bu işlərin yerinə yetirilməsi üçün işlənilib hazırlanmış plan əsasında və bu işlərin təhlükəsiz yerinə yetirilməsi və texnoloji xəritəyə uyğun olaraq tapşırıq-buraxılış və rəqəsi olduqda aparılmalıdır.

Bu sənədlər təmir işlərinə başlamazdan əvvəl sualtı-texniki işlər ekspedisiya dəstəsinin (STİED) baş mühəndisi tərəfindən təsdiq olunmalıdır.

7.108. Təmir işlərini yerinə yetirmək üçün tərtib olunmuş planda hazırlıq və təmir işlərinin aparılması ardıcılığı və onun həcmi və bu işlərin aparılma yeri düzgün təyin olunmalıdır. Planda eyni zamanda tərtib olunan quruluşlar, alətlər işi təhlükəsiz aparılması üçün üsullarla təmin

edilməlidir.

Eyni zamanda plana təmir olunan sahənin sxemi və texnoloji xəritəsi də əlavə olunmalıdır.

Təmir işlərinin görülmə planı işin rəhbəri tərəfindən tərtib olunur və təhlükəsizlik texnikası şöbəsi ilə razılaşdırılıb, STİED-nin baş mühəndisi tərəfindən təsdiq edilir.

7.109. Su altı neft boru kəmərinin izolesinin təmir xidməti fəhlələri yapışqanın və onun komponentlərinin insan üçün yanğın qorxulu və zərərli xassələrini bilməlidirlər.

7.110. Yapışqan və onun komponentləri ilə təmir işləri aparıldığı yerdə təcili ilk yardım etmək üçün hər bir təmir briqadası, dərman qutusu olmalıdır. Bı qutuda aşağıdakılar olmalıdır: (qramla)

etil spirti.....	200
etil selulozu	50
qliserin.....	100
2%-li soda məhlulu	200
paltar sabunu	500
kağız və pambıq tamponu	50

Dərman qutusunun içindəkilər ayda bir dəfə təzəsi ilə əvəz olunmalıdır.

7.111. Siqaret çəkmədən, yeməkdən qabaq və istirahət vaxtı əl və üzün sabunla yumaq lazımdır, bir dəfəlik dəsmaldan istifadə olunmalıdır.

7.112. Sualtı keçidlərdə təmir işlərinə başlamazdan əvvəl cavabdeh rəhbər işçinin vəzifəsi:

- bütün işçilərə təlimat vermək və təlimatı iş yerində qeydiyyat jurnalında qeyd etmək;
- dalğıc geyimlərinin saz olmasını, alətlərin, qurğuların və FMV-nin olmasını yoxlamaq;
- yapışqan düzəldilən yerin səthinin sürüşkən olmamasına, çuxurların zibillənməsinin qarşısının alınmasına əmin olmaq;
- STİED-nin baş mühəndisi tərəfindən təsdiq olunmuş texniki sənədlərin olmasını yoxlamaq.

7.113. Polimer yapışqanlarının komponentləri, partlayış, yanğın qorxulu və zəhərləyici maddələrin daşınması qaydalarına uyğun surətdə daşınmalıdır.

7.114. Yapışqan komponentləri hazırlanan yerlərdə, «Siqaret çəkməyin!», «Od qorxuludur!» yazılmış təhlükəsizlik işarələri asılmalıdır.

7.115. Polimer kompozisiyalı yapışqan hazırlanan iş sahələri yanğın söndürmə vasitələri ilə təchiz olunmalıdır. Yapışqan kompozisiyalar ilə

məşğul olan fəhlələr, yanğın söndürən vasitələrin istifadə olunma qaydalarını bilməlidirlər və onları saz saxlamağa borcludurlar.

7.116. Polimer yapışqanının komponentləri hermetik bağlanan qablarla saxlanmalıdır.

7.117. Peroksid metiletilkoton (MEK) yarımətillen havadəyişdirici qapağı olan böyük günəş şüalarından qorunmalıdır.

7.118. Açıq havada yapışqan, xüsusi ayrılmış yerdə hazırlanmalıdır. Avtomaşının kuzasında, dalğıc geyimlərinin və avadanlığın, su altı işlərə hazırlanan yerlərin yaxınlığında yapışqanların hazırlanması qadağandır.

7.119. Yapışqan və onun komponentləri ilə dolu qabların üstündə: «Hermetik qab», «Hərəkətdən qorxulu», «Nəmlikdən qorxulu», «İstidən qorxulu», «Oddan qorxulu», «Partlayışdan qorxulu» sözləri yazılmış lövhələr bərkidilməlidir.

Lövhəciklərin bərkidildiyi yer və onların bərkidilmə üsulları, eləcə də materialı və markalaşdırma rəngi DST 14192-77-nin tələblərinə uyğun olmalıdır.

7.120. Polimer yapışqanının hazırlandığı açıq iş sahələri küləkdən mühafizə edilmək üçün səyyar çəpərlərlə çəpərlənməli və günəş şüalarından qorunmaq üçün isə örtüklərlə örtülməlidir.

7.121. Yapışqan və onun komponentləri dağılan yerləri, nazik qumla örtmək, sonra isə onları yığıb yanğına görə təhlükəsiz zonaya aparmaq lazımdır.

7.122. Əgər yapışqanın komponenti və ya hazır yapışqan fəhlənin açıq derisinə düşərsə:

— yapışqan damcısını (benzol pastası) etil spirti ilə isladılmış kağız və ya pambıq tamponla təmizləyib, isti su və sabunla yumaq lazımdır;

— dimetilənilin damcısı, MEK peroksidi, kobaltın naften birləşmələri və müxtəlif modernləşdirilmiş ATJ, ATJ-M, MDP əlavələri düşən yeri sabun ilə yumaq lazımdır;

— növbə ərzində bir fəhlə üçün 10 q etil spirti sərf olunur. Kağız və pambıq tampon 1 ayda 100 qr sərf olunur.

7.123. Dalğıcıların su altına düşən günü yapışqan hazırlamaqda iştirak etmələri qadağandır.

7.124. Su altına düşməyə hazırlaşan dalğıcın geyimini, dalğıcın işlərinin rəhbəri özü şəxsən yoxlamalıdır.

8. MAGİSTRAL NEFT BORU KƏMƏRLƏRİNDƏ ODLU İŞLƏR

8.1. Odlu işlərə elektrik qaynağı, qaz qaynağı və lehimləmə işləri, həmçinin açıq alovdan istifadə etməklə əlaqədar olan bütün işlər aiddir.

8.2. Odlu işlər, fəaliyyətdə olan aşağıdakı normativ-texniki sənədlərə uyğun olaraq yerinə yetirilməlidir:

magistral neft boru kəmərlərinin istismarında yanğın təhlükəsizliyi qaydaları, neft sənayesi obyektlərində partlayış qorxulu, partlayış yanğın qorxulu və yanğın qorxulu obyektlərdə qaynaq işləri və başqa odlu işlər aparılması qaydalarının nümunəvi təlimatı, neft boru kəmərlərinin metallarının paslanmış kavernələrin təzyiç altında qaynaqlanması təlimatı, xalq təsərrüfatının obyektlərində qaynaq və digər odlu işləri yerinə yetirərkən yanğın təhlükəsizliyi qaydaları, TİQ və TTQ.

8.3. Müəssisədə nəzərdə tutulan odlu işləri aparılan yerlərinin (sex, bölmə, sahə və s.) siyahısı obyektin rəhbəri tərəfindən müəyyən olunmalı, Dövlətqəğmədəntexnəzərət Komitəsi və yerli Dövlət yanğın nəzarət orqanları ilə razılaşmalı və müəssisənin baş mühəndisi tərəfindən təsdiq edilməlidir.

8.4. Odlu işlər Dövlətqəğmədəntexnəzərət Komitəsinin yerli nəzarət orqanı və obyektin (sexin, sahənin) rəhbərlərinin yazılı icazəsi olduqda və baş mühəndis tərəfindən təsdiq edildikdən sonra aparıla bilər.

Qəza vəziyyətində odlu işlərin aparılmasının təsdiqini obyektin rəhbəri öz üzərinə götürə bilər.

8.5. Odlu işlər, mümkün qədər günün işıqlı vaxtı (qəzani ləğv etmək müstəsna olmaqla) yerinə yetirilməlidir. Əgər odlu işləri gecə vaxtı yerinə yetirmək vacibdirsə, təmir gedən sahə, bu qaydaların 6.26. müddəasindəki tələblərə uyğun işıqlandırılmalıdır.

8.6. Odlu işlər qurtardıqdan sonra verilmiş icazə obyektin rəisində qalmalı və onun saxlanma müddəti bir ildən az olmamalıdır.

8.7. Nasosxanada, çənələr parkında (NVS), neft doldurma estakadalarında, neft boru kəmərinin xətti hissəsində, odlu işləri aparmaq üçün icazəni, obyektlərin rəisləri tərtib edir, rayon boru kəməri idarəsinin (RNI) baş mühəndisi təsdiq edir, başqa yanğın və partlayış qorxulu obyektlərdə isə icazəni, obyektin rəisi və ya onun müavini təsdiq edir.

Qəza hallarında odlu işlər görmək üçün icazəni, nasosxananın, çənələr parkının, neft doldurma estakadalarının, neft boru kəməri xətti hissəsinin rəisləri və ya onların müavinləri təsdiq edirlər və RNI baş mühəndisini və

dövlət yanğın nəzarəti nümayəndəsini xəbərdar edirlər. Qalan hallarda isə icazə təsdiq olunmur, amma rəhbərləri xəbərdar etmək lazımdır.

8.8. Hər bir odlu işə görə ayrıca icazə tərtib olunur və o ancaq bir iş növbəsi üçün qüvvədə olur. Əgər bu işlər təyin olunmuş vaxtda qurtarmayıbsa, onda icazənin vaxtı obyektin, sexin, RNİ və s. rəisi və ya onun müavini tərəfindən bir iş növbəsi uzadıla bilər.

8.9. Hazırlanmış işlərə cavabdeh şəxs məlum istehsalat xidmətinin (neft bazasının, NVS, xətti nəqliyə dispetcher stansiyası) mühəndis texniki işçilərindən təyin oluna bilər.

Hazırlıq işlərinə cavabdeh vəzifəli şəxslərin siyahıları müəssisənin işləyib hazırladığı təlimatda göstərilmişdir.

8.10. Odlu işlərin hazırlığına cavabdeh şəxsin vəzifələri bunlardır:

— avadanlığın hazırlanması və odlu işlərin aparılması üçün yerin təşkil olunması;

— avadanlığın kefiyyətli hazırlanması üçün yerin yoxlanılması;

— hava mühitinin vaxtında təhlil olunmasının təmin edilməsi.

8.11. Hecmlərin (çənlərin) xarici səthlərində odlu işlər aparılarkən, onların daxilində neft buxarının və qazların qatılığı icazə verilən partlayış həddi, aşağı partlayış həddinin 5%-nə bərabər olmalıdır.

8.12. Odlu işlərə cavabdeh şəxsin vəzifələri aşağıdakılardır:

— işlərin təhlükəsiz aparılması üçün tədbirlərin yerinə yetirilməsini təşkil etmək;

— odlu işlərin icraçılarını təlimatlandırmaq;

— işçilərdə şəxsi vəzifələrin olmasını, alətlərin və fərdi mühafizə vasitələrinin saz olmasının yoxlanılması;

— odlu işlərin aparılması yerlərini ilkin yanğın söndürən vasitələrlə, işçiləri isə FMV (əleyhiqaz, qoruyucu kəmərlər, qoruyucu gözlük və ya lövhə) ilə təmin etmək;

— işlərə bilavasitə rəhbərlik etmək və onların yerinə yetirilməsinə nəzarət etmək;

— odlu işlər aparılan yerdə hava mühitinin vəziyyətinə nəzarət etmək, lazım gələrsə, odlu işləri saxlamaq (iş zonasında qatılıq həddindən artıq olmadıqda, iş yenidən başlamaq olar), qazılma mənbəyini ləğv etmək üçün tədbir görmək;

— işə başlamazdan əvvəl və fasilədən sonra işçi zonasının hava mühitinə nəzarəti təşkil etmək.

8.13. Paslanma nəticəsində əmələ gələn yamacıq qaynaq edərəkən, odlu işlərə cavabdeh şəxsin bu qaydaların 8.10. müddəasındakı tələblərdən əlavə aşağıda göstərilənlər də onun vəzifəsidir:

— paslanma nəticəsində əmələ gələn yamacıq qaynaq etmək üçün istifadə olunan avadanlığın, alətlərin və qurğuların saz və komplekt olmasını yoxlamalı;

— yağ, benzin, kerosin və başqa yanacaq ləkəsi olan xüsusi geyimlərin istifadə olunmasına icazə verməməli;

— bu sahədə qəza ləğvi planı olmasını təmin etməli;

— paslanma nəticəsində əmələ gələn yamacıq qaynaq işlərinə rəhbərlik etməli və bu işlərin yerinə yetirilməsinə nəzarət etməli;

— RNİ-nin dispetcherindən və ya neft nəql etmə stansiyasının (NVS) operatorundan təmir olunan sahədə nəql edilən neftin təzyiqini şəxsən öyrənməli və əmin olmalıdır ki, bu təzyiq 2 MPa-dan çox deyil;

— elektrik qaynaqçısını onun qoruyucu kəmərinə xaçvari lyamka vasitəsilə bərkidilən xilasedici ip vasitəsilə xəndəyin kənarında yerləri təyin olunmuş (iki nəfərdən az olmayaraq) ehtiyat fəhlələrin köməyi ilə onun fasiləsiz mühafizəsini təmin etməlidir;

— neft boru kəmərinə təzyiqa nəzarət etməli, əgər təzyiq 2 MPa-dan çox olarsa, qaynaq işlərini dayandırmaq üçün tədbir hazırlamalıdır;

— paslanma nəticəsində əmələ gələn yamacıq qaynaq edərəkən, xəndəyin içərisində bu işlərlə əlaqəsi olmayan şəxslərin olmamasını təmin etməli və bu zaman bütün təmir işlərini dayandırmalıdır;

— təsadüfən boru kəmərinin divarı yandırılırsa, NVS-nin operatoruna və ya RNİ-nin dispetcherinə təcili olaraq xəbər verməli və qəza-bərpa briqadası gələncə qəzanın və yanğının ləğv edilmə işlərini, qəzanın ləğvi planına (QLP) uyğun aparmalıdır;

— paslanma nəticəsində əmələ gələn yamacıq fasilədən sonra qaynaq işləri yenidən başlanarsa, avadanlıqların, alətlərin və qurğuların saz olmasını yoxlamalı, iş yerində hava mühitinin vəziyyətini tədqiq etdikdən sonra bu şərait qənaətbəx olduqda, işlərə başlamağa icazə verməlidir;

— paslanma nəticəsində əmələ gələn yamacıqların qaynaqlanma işləri qurtardıqdan sonra RNİ-nin dispetcherinə və NVS-nin operatoruna şəxsən xəbər verməlidir;

— boru kəmərinə əsaslı təmir işləri görülərkən, qaynaq işləri barəsində jurnalda qeydiyyat aparmalıdır.

8.14. Odlu işlərə hazırlıq dövründə obyektin (sexin) rəisləri odlu işlərin hazırlığına və bu prosesin aparılmasına cavabdeh şəxslərlə birlikdə qorxulu zonanı təyin etməli, onun sərhədləri təhlükəsizlik işarələri və ya yazıları ilə nişanlanmalı və qaynaq işləri aparılması yerlərinin yanğın söndürmə vəsaiti ilə təchiz olunmasını yoxlanılmalıdır.

8.15. Diametri 219-1220 mm olan I-IV sinif neft boru kəmərlərində

paslanma nəticəsində əmələ gələn yamacıqların qaynaq olunması, bu boru kəmərlərində əsaslı təmir işləri görüldə aparılmalıdır. Bu zaman paslanma nəticəsində boruların divarının qalınlığı 5 mm-dən az olmalıdır. Qaynaq işləri nəql etmə təzyiqi 2 MPa qədər hallarda nəql etməni saxlamaqla və ya belə işlər görüldə nəql etmə təzyiqi 2 MPa-ya qədər olarkən, nəql etməni saxlamadan qaynaqlama aparmaq olar.

8.16. I sinif neft boru kəmərlərinin paslanmış səthlərini qaynaq edərkən, neftin temperaturu 100° C-dən çox, ətraf temperaturu isə -40°C-dən aşağı olmamalıdır.

8.17. Neft boru kəmərinin paslanma nəticəsində əmələ gələn yamacıqlar qaynaq olunduğu yerdə xəndək genişləndirilməli, qəza baş verərsə, fəhlənin xəndəkdən tez çıxması üçün az mailli səth düzəltmək lazımdır.

8.18. Əmək şəraitinin vəziyyətinə operativ nəzarət, qaynaq işlərinin texnoloji proseslərini apararkən neft sənayesində əmək mühafizəsinin vahid idarə etmə sistemində göstərilən müəssisə nəzarət etmə nizamnaməsinin tələblərinə uyğun aparılmalıdır.

8.19. Neft boru kəmərlərində paslanma nəticəsində əmələ gələn yamacıqlar qaynaqlanmasına hazırlıq işlərinə cavabdeh şəxs, xətti nəql etmə dispetçer xidməti və NVS-nin mühəndis texniki işçisi təyin olunmalıdır, neft boru kəmərlərində isə təmir tikinti idarəsinin (TTİ), qəza-bərpa məntəqəsinin və ya sahəsinin partlayış qorxulu, partlayış yanğıın qorxulu və yanğıın qorxulu istehsalatlarda qaynaq işlərinin təhlükəsizlik qaydalarını bilən mühəndis-texniki işçi təyin olunmalıdır.

8.20. Neft boru kəmərinə paslanma nəticəsində əmələ gələn yamacıqlar qaynaqladıqda katod mühafizəsini kəsmək lazımdır.

8.21. Neft boru kəmərlərində paslanma nəticəsində əmələ gələn yamacıqla qaynaqlarkən torpaq işləri, soyucu, izolə edici işləri yerinə yetirən mexanikləşdirilmiş kolona qaynaq işləri gedən yerdən 300 m-dən az olmayan məsafədə yerləşdirilməlidir.

8.22. Paslanma nəticəsində əmələ gələn yamacıqlar qaynaqlarkən çilingər alətləri DST-nin tələblərinə uyğun gəlməlidir.

8.23. Təmir-montaj işləri aparılarkən qaynaq aqreqləri, çəkilmiş bəndlərin xarici tərəfində aşağıda göstərilən məsafələrdən az olmayan məsafələrdə yerləşdirilməlidir:

- neft çənələrinin ətrafındakı bənddən 20 m aralı;
- açıq neft tələlərindən 50 m aralı;
- neft doldurma-boşaltma vaxtı estakadadan 100 m aralı və neft doldurma işləri aparılırsa-50 m aralı.

Müəssisələrdə odlu işlərin neft nəql etmə nasosxanasından, çənlər

parkından və tək dayanan neftlə dolu çənlərdən, kanalizasiya quyusundan və novçalardan, hidravliki qurğulardan, siyirtmələrdən 20 m-dən az olmayan məsafələrdə aparılmasına icazə verilir.

Şaquli yerüstü çənlərə neft doldurularkən, odlu işlərin aparıldığı yerin çənlərin divarından minimum məsafəsi aşağıda göstərilir:

Çənlərin

doldurulma sürəti 10 m³/saat 70 60 50 40 35 30 25 20 15 10

9 8 7 6 5 4 3 2 1

Minimal məsafə, m-lə 503 433 360 288 250 216 180 143 107 72 64

56 49 44 37 30 24

Qeyd:

1. Minimal məsafə tapılarkən təhlükəsizlik əmsali 20-yə bərabər qəbul olunub.

2. Göstərilən məsafə 1 m/san sürətli küləyə uyğun gəlir, folyuger N 1 sm yüksəklikdə yerləşib. Əgər küləyin sürəti 1 m/san-dən çoxdursa cədvəldəki rəqəmi küləyin sürətinə bərabər əmsala bölmək lazımdır. Əgər küləyin sürəti 1 m/san-dən azdırsa, onda odlu işlərin çənlər parkının ərazisində yarımçıq çənlər olduqda icazə verilir.

3. Çənlərin divarından 24 m-dən aralıda odlu işlərin aparılmasına icazə verilibsə, bu ən minimal məsafədir.

4. Doldurulan çənlərlə odlu işlər aparılan yerin arasındakı məsafə icazə verilən məsafədən azdırsa, odlu işlər aparılmasından əvvəl çənləri doldurma prosesi dayandırılmalıdır.

5. 1000 m³ saat sürətlə doldurulan çənlərdən hansı məsafədə odlu işlər aparmağa icazə verildiyini hesablayaq. Əgər küləyin sürəti 1,5m/san-dirsə, onda cədvəl üzrə bu rəqəm 72 m-ə bərabərdir. Küləyin sürətinə düzəliş verənkəsə, yəni 72:1,5= 48 m olarsa, onda doldurulan çəndən 48 m aralıda odlu işlər aparılmasına icazə verilir.

8.24. Çəndə odlu işlər aparmazdan əvvəl onu fəaliyyətdə olan boru kəməri sistemindən ayırmaq və sonra onu neftdən azad etmək, daha sonra çəni hazırkı qaydaların 4.21-4.35; 5.9-5.21 bəndlərinin və yanğıın təhlükəsizliyi qaydalarının tələblərinə uyğun odlu işlərə hazırlamaq lazımdır.

8.25. Həcmilərin (çənlərin) içərisində ancaq bir nəfər işləməlidir. Əlavə təhlükəsizlik tədbirləri görüldükdən sonra çənin içərisində bir nəfərdən çox adamın işləməsinə icazə verilir.

8.26. Asılmış neft boru kəmərinə qaynaq və kəsmə işləri qadağandır.

8.27. Qaynaq işləri aparılan yerdə, bütün başqa işlər dayandırılmalıdır.

8.28. Qaynaq qurğusunun hərəkəti zamanı onu elektrik şəbəkəsindən ayırmaq lazımdır.

8.29. Qaynaq telini izolə edici örtüklə isti lehimləmə, qaynaq və ya birləşdirici mufta ilə birləşdirmək lazımdır.

Məftillərin lehimlənmiş və qaynaq olunmuş birləşmələri yaxşıca izolə olunmalıdır.

8.30. Quyularda, çənlərdə metal həcmələri içərisində yaxud xaricində qaynaq işləri görərkən, istifadə olunan dəyişən və daimi cərəyan mənbəi olan elektrik qaynaq qurğusunun boş-boşuna işləmə cərəyanının avtomatik olaraq ayıran qurğu ilə təchiz olunmalıdır, yaxud cərəyanı 12 V-a qədər 0,5C-dən çox saxlamamaq şərti ilə məhdudlaşdırılmalıdır.

8.31. Elektrik qaynaq qurğusunun gövdəsi və avadanlığın başqa cərəyan keçirməyən hissəsi torpaqlanma ilə təchiz olunmalıdır. Bundan əlavə qaynaq transformatorunun ikinci sarğısının sıxacında torpaqlanma nəzərdə tutulmalıdır; ona birləşdirilmiş əks tellərlə qaynaq olunması məmulatı qaynaq transformatoruna calayır.

8.32. Binaların metal tikinti quruluşlarında texnoloji avadanlıqların, kommunikasiyaların torpaqlama şəbəkəsinin əks tellərinin istifadə olunması qadağandır.

8.33. Partlayış qorxulu otaqlarda və xarici qurğularda əks tellərin qalınlığı elektrod tutanda yerləşən telin qalınlığında olmalıdır.

8.34. Stasionar və səyyar qaynaq qurğusunun elektrik avadanlığı, tozdan və nəmdən qorunması mümkün olan qurluşda yerinə yetirilməlidir.

Qaynaq generatorunda fırlanan hissələr çəpərlənməlidir.

8.35. Açıq havada olan qaynaq qurğusunun üstündə talvar qurulmalıdır. Əgər talvar qurmaq mümkün deyilsə, onda yağışlı və qarlı havalarda qaynaq qurğularının üstü örtüklə örtülməlidir.

QAZ QAYNAĞI İŞLƏRİ

8.36. Qaz kəsici və qaynaq şlanqı Dst 9356-75 tələblərinə uyğun olmalıdır.

8.37. Şlanqlar, qığılcım düşməsindən, zərbələrdən, yüksək temperaturun təsirindən və başqa zədələnmələrdən mühafizə olunmalıdır. Şlanqların yerləşdirmə zamanı bir-birinə dolaşdırmağa və əyməyə icazə verilmir.

8.38. Vilkaları və üçboğazlı boru vasitələrini, bir neçə odluğu qidalandırmaya üçün şlanqlara birləşdirilməsi, eləcə də yağla çirklənmiş şlanqlardan istifadə edilməsi qadağandır.

8.39. Şlanqların uzunluğu 20 m-dən çox olmamalıdır. Bəzi hallarda bu işlərin cavabdehinin və təhlükəsizlik texnikası mühəndisinin icazəsi ilə

şlanqların uzunluğu artırıla bilər.

8.40. Oksigen və asetilen balonlarını daşımaq üçün ressorlu nəqliyyat vasitələrindən istifadə edilir. Onları əl arabalarında və xərəkərdə də daşımağa icazə verilir. Balonları konteynersiz daşdıqda, aşağıdakı tələblər yerinə yetirilməlidir:

— qoruyucu qapaq axıra qədər bərkidilməlidir (yiv birləşməsi);

— balonları, içərisinə keçə və ya başqa yumşaq material vurulmuş taxta yuvalara oturtmaq lazımdır. Rezin və başqa yumşaq material yapışdırılmış yuvaları olan metal altlıqlardan da istifadə etməyə icazə verilir;

— balonlar bir-birinin üzərinə yığılarkən, araqatlarından istifadə olunmalıdır. Araqatlar diametri 25 mm olan iplərdən və qalınlığı 25 mm olan rezin həlqələrdən ibarətdir;

— balonları avtomaşının və başqa nəqliyyat növünün kuzasına yığarkən, onların qapaqları bir istiqamətdə olmalı və balonlar kuzanın eninə yığılmalıdır;

— balonları, avtomaşının bortlarının hündürlüyü qədər yükləməyə icazə verilir.

8.41. Dolu balonları açıq sahədə saxladıqda onların üstünə günəş şüasının və atmosfer çöküntülərinin düşməməsi üçün etibarlı talvar tikilməlidir.

9. TƏMİR VƏ QƏZALARIN LƏĞVİNDƏ İSTİFADƏ OLUNAN QALDIRICI - NƏQLİYYAT VƏ YERQAZAN MAŞINLARIN İSTİSMARI

ÜMUMİ TƏLƏBLƏR

9.1. Magistral neft boru kəmərlərinin əsaslı təmiri və qəzaları ləğv edərkən istifadə olunan qaldırıcı nəqliyyat və yerqazan maşınların istismarı «Tikinti normaları və qaydaları», «Yükqaldırıcı kranların quruluşu və təhlükəsiz istismarı qaydaları və «Yol hərəkət qaydalarının» tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilməlidir.

9.2. Hər hansı gərginlikli fəaliyyətdə olan hava elektrik ötürücü məftillərin altında və ya onların yaxınlığında ekskavatorun, manivelalı kranların, yükləyicilərin və başqa maşınların işləməsi qadağan olunur.

9.3. Magistral neft boru kəmərlərinin təmiri üçün ayrılmış maşın və mexanizmlər, 10 gündən az olmayaraq, müəssisənin rəhbərliyi tərəfindən təyin olunmuş maşın və mexanizmlərin texniki sazlığının vəziyyətinə cavabdeh şəxs tərəfindən müəyyən olunmalıdır.

9.4. Mövcud norma və qaydaların tələblərinə uyğun dövlət qeydiyyatından və dövlət texniki baxışından keçməyən nəqliyyat vasitələrinin Magistral neft kəmərlərinin tikintisinə və təmirinə buraxılması qadağandır.

9.5. Maşınları hazırlayan zavodun təlimatında göstərilən hallardan əlavə, onlara texniki xidmət, mühərriklərin işini dayandırdıqda, hidravlik və pnevmatik sistemlərdəki təzyiqləri atmosfer təzyiqinə qədər endirdikdən sonra yerinə yetirilməlidir.

9.6. Elektrik intiqalı olan maşınlarla texniki xidmət etmə zamanı, cərəyanın özbaşma gözlənilmədən qoşulması hallarının qarşısını alan tədbirlər yerinə yetirilməlidir.

Cərəyan işəsalma qurğusunun üzərinə «Qoşmayın, adamlar işləyir!» yazılmış plakatlar asılmalıdır. Elektrik mühərriki cərəyanla təchiz edən əriyən qoruyucu elektrik lövhəsindən çıxarılmalıdır.

9.7. Avtomaşın və traktorla daşınan yüklərin nəqliyyatla birgə hündürlüyü 3,8 m-dən və eni 2,5 m-dən çoxdursa, yaxud qoşqu platformasının hündürlüyü 2 m-dən artıqdırsa platformanın önündə və arxasında onun qabaritini göstərən qırmızı bayraqlar yerləşdirilməli, qaranlıq və ya dumanlı havalarda görmə məsafəsi 20 m-dən azdırsa, qırmızı çiraqlar asılmalıdır. Belə yükləri daşıyarkən, SİN DAM-dan yazılı icazənamə olmalıdır.

9.8.»Mailliyi 20°-dən çox olan barxanların yamaclarında avtomobillərin hərəkəti qadağandır.

9.9. Yüklə qaldırıcı mexanizmlərin hava elektrik ötürücü xətlərinin yaxınlığında işləməsi və hərəkəti, «Elektrik qurğularının quruluşu qaydalarında» (EQQ) göstərilən məsafələrə uyğun gəlməlidir.

9.10. Qoşqu — ağıryükdəşiyən və ya dəmir yolu platformasına qaldırıcı-nəqliyyat və yerqazan maşınları yükləyərkən, onları mütləq xüsusi körpülər və ya tirlərin üzərinə bucurqad vasitəsilə qaldırmaq lazımdır, körpünün və tirlərin ucları qoşqu platformasına və başqa mexanizmlərə bərkidilməlidir. Bu zaman maşın və mexanizmləri dayaq, kötük və ya dirəklə etibarlı bərkitmək lazımdır ki, onlar irəli-geri və eninə hərəkət etməsinlər.

9.11. Hər hansı bir səbəbdən maşınlar yolun hərəkət sahəsini bağlayarsa, onda yolun bu hissəsində hər tərəfə 20 m kənardan çəpər çəkilməli, bu çəpərlər təhlükəsizlik işarələri ilə təchiz edilməli və gecə vaxtı qırmızı çiraqlar asılmalı, elə bu yerdə müvəqqəti yan yolu hazırlanmalıdır.

9.12. Çay və su hövzələri üzərindəki buz üzərində nəqliyyatın hərəkətinə xüsusi hazırlanmış və nişanlanmış marşrutlarla icazə verilir. Hərəkət zamanı avtomaşının kabinəsinin qapıları açıq olmalıdır. Buz üzərində nişanlanmış və çəpərlənmiş zonadan kənara çıxmaq qadağandır.

9.13. Adamların nəqliyyat vasitəsi və qoşqu arasında dayanmasına ancaq nəqliyyat vasitələrini saxladıqdan sonra icazə verilir.

Qoşqu qurğusunun pilləsinin, mümkün qədər hündürlüyə görə tənzimləyə bilən qatlanma dayağı olmalıdır.

9.14. Maşınların (kran-truba düzücülər, avtokranlar və b.) yerlərini dəyişməsi, cavabdeh şəxsin icazəsi ilə yerinə yetirilməlidir.

Bunun üçün təyin olunmuş qayda qoyulmalıdır ki, işarələr dəyişdirildə, Maşın və mexanizmlərə xidmət edən bütün şəxslər xəbərdar olunsunlar.

9.15. Nəqliyyat vasitələrinin (traktor, buldozer, kran və ekskavatorlar) təbii və süni maneələrdən və eləcə də mühafizə olunmayan dəmir yolu keçidlərindən keçməsinə, bu yolların təhlükəsizliyi yoxlanıldıqdan sonra icazə verilir.

9.16. Görünmə dərəcəsini 10 m-ə qədər məhdudlaşdıran dumanlı və qarlı havada nəqliyyatın hərəkəti və eləcə də döngələrdə, qaraj ərazisində nəqliyyatın geriye hərəkəti zamanı onun sürəti 3 km/saat qədər məhdudlaşdırılmalıdır.

9.17. Qarşı-qarşıya gələn nəqliyyat vasitələri bir-birindən təhlükəsizlik məsafəsinə riayət edərək (2 m-dən az olmamaq şərti ilə), kiçik sürətlə ayrılmalıdırlar.

9.18. Dağ yamacında, eləcə də buz bağlamış yollarda və rütubətli havada hərəkət edən nəqliyyatın birdən sürətini dəyişmək, tormoz verən vaxt ilişmə muftasını söndürmək, birdən döndərmək qadağandır.

YERQAZAN MAŞIN

9.19. Yerqazan maşının (bir çalovlu ekskavator, buldozer) hərəkət edəcəyi yol əvvəlcədən hamarlanmalı, yumuşaq torpaqlı yollarda isə inventar lövhələrlə bərkidilməlidir.

9.20. Bir çalovlu ekskavatorun hərəkəti zamanı, onun ağırlıq qaldırıcı oxunu ekskavatorun hərəkəti istiqamətində quraşdırmaq, çalovunu isə torpaqdan təmizləmək və onu yer səthindən 0,5-0,7 m yuxarı qaldıraraq onun yellənməsinin qarşısını almaq üçün bu vəziyyətdə bərkitmək lazımdır. Çalovu torpaqla dolu olan ekskavatorun hərəkət etməsi qadağandır.

9.21. İçərisi hava ilə doldurulmuş təkəri olan ekskavatorlardan başqa, tırtıllı ekskavatorların süni qurğuların üzərində hərəkət etməsinə müvafiq təşkilatların icazəsi olduqdan sonra yol verilir.

9.22. Tırtıllı ekskavatorların nazik buz bağlamış yollarda hərəkət etməsinə onun tırtıllarının sürüşməsinin qarşısını alan tələblər yerinə yeti-

rildikdən sonra yol verilir.

Kiçik çayların dayaz yerlərində ekskavatorun hərəkəti cavabdeh iş icrasının icazəsi ilə yolu yoxladıqdan sonra yerinə yetirilir.

9.23. Ekskavator işləyən zaman xəndəyin dibində hər hansı iş görülməsinə və ekskavatorun yük qaldıran oxunun təsir radiusundan (5 m) az məsafədə şəxslərin olmasına icazə verilmir.

9.24. Sahənin maillik bucağı ekskavatorun pasportunda göstərilən məlumatdan çox olarsa, ekskavatoru qaldırıqda (düşdükdə), cavabdeh şəxsin iştirakı ilə, ankerli qurğulardan və yedəkçi traktordan istifadə edilməlidir.

9.25. Maillik bucağı texnikanın pasportunda göstərilmiş maillik bucağından artıq olan enişlərdə və yoxuşlarda hərəkət zamanı ekskavatorla torpağın işlənməsi və buldozərlə yayılması qadağan edilir.

9.26. Ekskavatorun işini dayandırarkən, onun yük qaldırma oxunu, ekskavatorun boyunca yerləşdirmək və çalovu yerə endirmək lazımdır; çalov dolu, qaldırılmış halda olduqda, maşının ekskavatoru düşməsi qadağandır.

9.27. 15°-dən 20°-yə qədər olan uzununa maillikdə işləyən ekskavatoru ankerlə bərkitmək lazımdır. Ankerlərin sayı və onların bərkidilməsi üsulları, layihə ilə təyin olunur.

9.28. Xəndək və çuxurları işləyib hazırladıqda (xəndək və çuxurun dibi ekskavatorun dayandığı səviyyədə aşağıdırsa), ekskavator 4 No-li cədvəldə göstərilən məsafədə torpağın çökmə prizmasından kənarda (maillik və qanovun dibində) qalmalıdır.

9.29. Xəndəyin qazılma işlərini dayandırdıqda və ya ekskavatoru müvəqqəti olaraq təmirə saxladıqda, onun çalovu mütləq yerə endirilməlidir, bu zaman ekskavator torpağın çökmə prizmasından uzaqlaşdırılmalıdır. Lazım gələrsə, ekskavatoru tormozlayırlar və onun tırtılının altına altıq qoyurlar. Torpaqda donma baş vermişsə, tırtılların altına əlavə olaraq taxta parçası qoyulmalıdır.

Cədvəl 4

Torpaq (tökülməmiş)	Çuxurun dərinliyi, m				
	1	2	3	4	5
Qumlu və çınqıllı	1,5	3	4	5	6
Qumluca	1,25	2,4	3,6	4,4	5,3
Gilli, torpaq	1	2	3,25	4	4,75
Gil	1	1,5	1,75	3	3,5
Qurudulmuş	1	2	2,5	3	3,5

9.30. Ekskavatorun idarə etmə kabinəsinin dal divarı ilə xəndəyin dibi arasındakı məsafə, onun yükqaldırma oxunun istənilən vəziyyətindəki məsafəsindən 1 m-dən az olduqda, ekskavatorun işini saxlamaq lazımdır.

9.31. Paz — gürzlə işlədikdə, ekskavatorun kabinəsinin baxış şüşəsi iki qat metal tor ilə mühafizə olunmalıdır. Ekskavatoru 40 m radiusda yerləşən qorxulu zona təhlükəsizlik işarələri ilə qeyd olunmalı və ya çəpərlənməlidir.

9.32. Ekskavatorun dönmə platformasını (çalov doldurulmuş olarsa) tormozladıqda, bu işlər səlislə aparılmalı və sərt hərəkətlərə yol verilməməlidir.

9.33. Ekskavator çalovunun ölçüsünün 2/3-ündən çox olan iri əşyaları (daş, şalban) çalovla götürmək qadağandır.

9.34. Ekskavatoru işə hazırladıqda, aşağıdakıları yoxlamaq lazımdır:

— tormoz qurğusunun sazlığını;

— blokların və tellərin vəziyyətini;

— əsas hissə və detalların birləşmələrinin etibarlılığını;

— ekskavatorun mexanizmlərinin sazlığını, onun boş-boşuna işi zaman yoxlamalı.

9.35. Mühərrikin işi zamanı onu təmizləmək, qaydaya salmaq, təmir etmək, tənzimləmək, yağlamaq və ekskavatoru yanacaqda doldurmağa icazə verilmir.

9.36. Zərb quruluşları ilə torpağı kətmədikdə, ekskavatorun kabinəsinin qarşısındakı şüşə metal torla örtülməli, görülən işlə əlaqəsi olmayan fəhlə ekskavatoru 40 m-dən az olmayan məsafədə olmalıdır.

9.37. Rotorlu ekskavatorun eninə mailliyi 36°-yə qədər olan yuxarıdan aşağıya doğru hərəkət etməsinə icazə verilir. 36-45° mailliyi olan sahələrdə ekskavatorun ankerləmə işləri yerinə yetirilməli, əgər maillik 45°-dən çox olarsa iş istehsal layihəsinə əsasən aparılmalıdır.

9.38. Rotorlu ekskavatorun yoxuşda və enişdə hərəkəti bərabər, düzxətli və döngəsiz olmalıdır.

9.39. Çalovdan torpağı atdıqda, ekskavatorun işini saxlamaq və rotoru boş-boşuna fırlatmaq lazımdır.

9.40. Torpaqda rotor ekskavatoru ilə işlədikdə, onu normadan artıq yükləmək və ona 3 m-dən yaxın məsafədə olmaq qadağandır.

TRAKTOR VƏ BULDOZER

9.41. Mailliyi 36°-yə qədər olan eninə yerləşən enişlərdə, traktor və buldozərlərin işləməsinə icazə verilir.

9.42. İş görəndə zaman aşağıdakıları etmək lazımdır:

- çalovı qaldırmaq;
- yalnız qabağa hərəkətlə yerimək;
- yalnız fəaliyyət göstərən dəmir yolu keçidlərini keçmək, uyğun işarələrdən istifadə etmək.

Buldozeri keçiddə saxlamaq və xəbərdaredici siqnal vermədən arxaya hərəkət etdirmək qadağandır.

9.43. Buldozerin işi üçün lazımdır:

- hərəkət zonasında insanın olmamasına əmin olmaq;
- hərəkət zamanı kənar əşyaların tırtıllara ilişməsinə əmin olmaq;
- səs işarəsi ilə hərəkətə başlamağını xəbərdarlıq etmək.

9.44. Traktorun, buldozerin hərəkət sürəti, traktor və buldozerin texniki pasportunda göstərilən sürətdən çox olmamalı və «Yol hərəkəti qaydaları»na uyğun olmalıdır.

9.45. Toxunulmamış qarlı sahədə və eləcə də buz keçidlərində və dəmir yolu keçidlərində traktor və buldozerin hərəkəti bu qaydanın 9.11, 9.17 və 9.18 maddələrinin tələblərinə uyğun yerinə yetirilməlidir.

9.46. Buz üzərində nasaz traktoru başqa traktorun köməyi ilə mümkün qədər sahilə dayanmaqla evakuasiya etmək lazımdır.

9.47. Buz üzərində traktorun qəza dayanması baş verərsə, maşinist traktoru dərhal tərk etməli və ondan 25 m-dən az olmayan məsafəyə çökməlidir.

9.48. Maşinist iş görərkən onun mütləq yol vərəqi olmalı və onda marşrut və görülməsi işin xüsusiyyəti göstərilməlidir.

9.49. Traktorla işə başlamazdan əvvəl onun texniki saz olmağına əmin olmaq üçün aşağıdakıları yoxlamaq lazımdır:

- tormozun nizamlanması;
- idarə linglərinin vəziyyəti və halını;
- yanacaq çənindən və yanacaq kəmərinə axmaların və ya sızmaların olmamasını;
- bütün yivli birləşmələrin bərkidilməsi, dayandırıcı qurğu və təibatların sazlığını;
- elektrik məftillərində izolələrin vəziyyətini və kontaktların etibarlılığını.

9.50. Traktor istismar edildikdə qadağandır:

- hərəkət zamanı traktora minmək (düşmək);
- qoşqunun sırtında, daşınan yükün üstündə oturmaq;
- nasaz avadanlıqla və alətlərlə işləmək;
- sazlaşdırma işləri aparmaq, təmir, təmizlik, yağlama və başqa işləri, traktorun hərəkəti zamanı yerinə yetirmək.

9.51. Traktorların cərgə halında hərəkəti zamanı, onların arasındakı

məsafə 20 m-dən az olmamalı, dağ yollarında isə 30 m-dən az olmamalıdır.

9.52. Bir neçə traktorla yük daşınarsa, onlar arasındakı məsafə 6 m-dən az olmamalıdır.

9.53. Traktorun yedək tipi yerlə sürünən halda traktorun hərəkəti qadağandır.

9.54. Qoşqu inventarında təhlükəsiz əlaqələnmə tərtibatı ilə təchiz olunmuş bərk əlaqələndirmə qurğusu olmalıdır.

9.55. İdarəetmə və tormoz sistemi nasaz olan qoşqu inventarının və ya avtomobilin yedəklənməsi yalnız bərk qarmaqlama ilə yerinə yetirilməlidir. Bərk qarmaqlamanın uzunluğu qoşqu inventarı üçün 2,5 m, avtomobil üçün isə 4 m-dən çox olmamalıdır.

9.56. Traktoru yedəyə, matorun kiçik ötürməsi ilə aşağı dövrlərlə ehtiyatla vermək lazımdır.

9.57. Qoşma yerinə yetirildikdən sonra qoşqunun birləşməsinin etibarlılığını yoxladıqda sonra komanda verməklə, traktor hərəkətə gətirilməlidir hərəkətə — ehmalca səs işarəsi verməklə başlamaq lazımdır.

9.58. Qoşqu qurğularında insan daşımaq qadağandır.

9.59. Sürünə-sürünə aparılan yük biri-biri ilə möhkəm bərkidilməlidir. Bir-birinə paralel bərkidilmiş qoşquları bir traktorla yedəkləyib dartmaq qadağandır.

9.60. Hərəkət zamanı yedəklərin yüklərini ling və ya tir vasitəsilə düzəltmək və ya nasazlığı ləğv etmək qadağandır.

9.61. Tiyə bəndəmin bıçağı mail səthin qırağından kənara çıxmasına, təzə düzəldilmiş təcəyin qırağına tırtılların 1 m-dən az yaxınlaşması, eninə mailliy 36"-dən çox olan yerlərdə işləmək qadağandır.

9.62. Buldozeri təmir edərkən və ya tiyə bəndini təmizlərkən, onu yerə salmaq lazımdır.

9.63. Bir-birinin ardınca gedən və bir neçə buldozerin birgə işləməsi zamanı onlar arasındakı məsafə 20 m-dən az olmamalıdır.

9.64. İş zamanı buldozerin kavahının kəsici hissəsinin qırağını diqqətlə izləmək lazımdır və qəzanın yaranmasına səbəb ola bilən maneələr (kəmə, iri daş) aşkar edildikdə maşını dərhal saxlamaq lazımdır. Maneələr aradan qaldırıldıqdan sonra işə başlamaq olar.

9.65. Torpaq yüksəkliyə tərəf aparılırsa, fikir vermək lazımdır ki, tiyə bənd torpağa çox daxil olmasın.

9.66. Yağışlı havada gilli torpaqda və ya tiyə bəndi torpağa daxil olubsa buldozeri döndərmək qadağandır.

9.67. Buldozer dayanacaqda dayanıbsa, onun tiyə bəndi torpağın üzərinə endirilməlidir.

9.68. Buldozer hərəkət edərkən, tiyə bəndi yer üzərindən ən azı 0,3 m qaldırılmalıdır.

9.69. Kanat-bucurqadlı, idarəetmə sistemli buldozerin bucurqadı örtüklə örtülməlidir.

9.70. Buldozerin iş prosesində, bucurqadın barabanının, tormozun və friksiyonun lentinin qızıqma temperaturuna nəzarət etmək lazımdır. Qızma halları müşahidə olunduqda iş dayandırılmalıdır.

9.71. Sərt dağlarda yan mailliyi 20°-dən çox olan və aşağı enişli torpaqlarda eninə maillik 35°-dən çox olarsa və qalxma zamanı maillik 25°-dən çox olarsa, buldozerin işləməsi qadağandır.

9.72. Mator işləyən zaman tirin və tiyə bəndəminin üstündə dayanmaq eləcə də altında dayağı olmayan qaldırılmış tiyə bəndəminin altında durmaq qadağandır.

9.73. Hidravlik idarə etmə sistemli buldozeri istismar edərkən, yağın qızma temperaturu 60°-dən çox olmamalıdır.

9.74. Hidravliki sistemin qoruyucu klapasının təzyiqi ən yüksək təzyiqə 3 MPa nizamlanmalıdır.

YÜKQALDIRAN MAŞINLAR

9.75. Hər bir təşkilatda müəssisə rəhbərlərinin əmri ilə yükqaldırıcı maşınların istismarı, texniki vəziyyəti və yüklərin təhlükəsiz daşınmasına cavabdeh şəxs təyin olunmalıdır.

9.76. Yükqaldırıcı qurğuların quraşdırılması, qeydiyyatı, müayinə edilməsi, istismara və təmirə qəbulu «Yük qaldırıcı kranların quraşdırılması və təhlükəsiz istismarı qaydalarının»nın tələblərinə uyğun yerinə yetirilməlidir.

9.77. Kranlar, qaldırıcı və başqa yükqaldırıcı maşınlar istismara buraxılmazdan əvvəl və sonra hər 12 aydan bir, onların texniki sazlığına cavabdeh olan şəxs tərəfdən müayinə olunmalıdır.

9.78. Yük qaldırıcı kranlar səs və nəzarət cihazları ilə təchiz olunmalıdırlar. Cihazların sazlığı hər dəfə işə başlamazdan əvvəl yoxlanılmalıdır.

9.79. Bütün səyyar oxlu yük qaldırıcı Maşınlarda (mexanizmlər), əşyalar və mexanizmlər saz halında saxlanılmalıdır. Nasaz yük qaldırıcı maşınlardan, nasaz əşya və alətlərdən istifadə etmək qadağandır.

9.80. Yük qaldırıcı maşınların yük qaldırmasına və yükün daşınmasına, daşınan yükün maşının yük qaldırma qabiliyyətindən çox olmadıqda icazə verilir. Oxlu kranlarda bu zaman əlavə dirəklərdən istifadə olunmalıdır. Hərəkətli əks yüklərin işə vəziyyəti dəyişdirilməməlidir.

9.81. Yükqaldırıcı kranların, üzərində qeydiyyat nömrələri, yük qaldırma qabiliyyəti və tədqiq olma tarixi yazılmış damğa və ya metaldan düzəldilmiş birka olmalıdır.

9.82. Səyyar yükqaldırıcı kranlar səkilərdə, örtülmüş yerlərdə, xəndəklərin kənarında quraşdırmazdan əvvəl torpağın bərkliyi (kranların altında) kranların təhlükəsiz istismarına cavabdeh şəxsin icazəsi ilə yoxlanılmalıdır.

9.83. Oxlu avtomobil və tırtıllı kranlara xidmət etmə və istismar işlərinə yaşı 18-dən az olmayan, xüsusi proqramla öyrədilmiş və belə kranları idarə etmək üçün vəsiqəsi olan şəxslər buraxılır.

9.84. 36 V-dan yüksək gərginliyi olan elektrik ötürücüsü xəttinin sonuncu döngəsindən 30 m-dən az məsafədə yerləşdirilən oxlu kranların işləməsi, bu sahədə iş aparən müəssisənin rəhbəri tərəfindən imzalanmış tapşırıq-buraxılışa uyğun olmalıdır.

9.85. Yüksək gərginlikli elektrik şəbəkəsinin mühafizəsi qaydalarında təyin olunan elektrik ötürücü xəttinin mühafizə zonasında işləri yerinə yetirərkən, tapşırıq-buraxılış vərəqi mütləq bu xətti istismar edən təşkilatın icazəsi ilə verilməlidir.

9.86. Elektrik ötürücüsü xətti altında kranın hərəkəti, onun qaldırıcı oxunu aşağı (nəql olunma vəziyyətində) saxlamaqla yerinə yetirilməlidir. Bu zaman qaldırıcının işçi vəziyyətində olması qadağandır.

9.87. Qaldırıcı oxlu kranı maili səthin və ya xəndəyin qırağında yerləşdirilərkən 4-cü cədvəldə göstərilən məsafələrə riayət etmək lazımdır. Bu məsafələrə riayət etmək mümkün deyilsə, onda maili səth möhkəmləndirilməlidir.

9.88. Təzə tökülmüş və sıxılmış torpaq üzərində və ya kranların pasportunda göstərilən mülkiyyətdən çox olan sahələrdə kranların işləməsi üçün qurulmasına icazə verilmir.

9.89. Avtomobil kranlarında, resorları düşən ağırlıqdan azad etmək üçün işə başlamazdan əvvəl sabitləşdiricini qeyd etmək lazımdır.

9.90. Kran işlərkən onun qaldırıcı oxunun təsir radiusunda insan olmamalıdır.

9.91. Qadağandır:

— donmuş torpaq və topraqla səpilmiş yükü qaldırmaq;

— yerlə yükü çəkib yaxınlaşdırmaq və ya onu kanatın çöp halında qaldırmaq;

— etibarlı bərkidilməmiş yükləri qaldırmaq;

— yükü qaldıraraq, endirərkən əl ilə tutmaq və sərt hərəkətlər etmək;

— qaldırılan yükün ağırlığını kranın ağırlığı ilə bərabər etmək.

9.92. Avtomobil kranının və boru düzən kranın işi zamanı aşağıdakı tələblərə əməl olunmalıdır:

— avtokranlar əlavə dayaq üzərinə qoyulursa, onun altına möhkəm altlıq qoyulmalıdır;

— avtokranın hərəkəti zamanı onun qaldırıcı oxunu onun getmə yolu boyunca qoymaq, onun qarmağını avtomobilin yedək qarmağına ilişdirib, oxa tərəf dartmaq lazımdır. Qaldırıcı oxun üstündə yük nəql etmək və avtokranın hərəkəti zamanı qaldırıcı oxu fırlatmağa icazə verilmir;

— boru düzən kranın aşmaması üçün mailliyi 8°-dən çox olan yerlərdə onun işləməsi qadağandır;

— boru kəmərinə xəndəyə endirdikdə, onu yerin səthindən 1 m-dən çox qaldırmaq qadağandır;

— borunu xəndəyə endirən zaman boru düzən kranın maşinistlərinin işi bir-biri ilə razılaşdırılmalıdır. Əgər bir boru düzən kranın yükü artıq olarsa, onda dərhal o biri kranın maşinisti yükqaldırıcı kranın və ya oxun köməyi ilə borunun gövdəsini tarazlaşdırmalıdır;

— boruya dəsmal və tral (tor) qoyulan zaman, eləcədə universal stropdan (buraz, ip) istifadə edən zaman stropçunun (qarmaqçı, takelajçı) işarəsinə əməl edilməli və yükqaldırıcı kəndirin vaxtından qabaq dərtilməsinə yol verilməməlidir;

— boru düzən sıradan çıxan zaman boru dərhal yerə qoyulmalıdır;

— bir neçə boru düzən kranın birgə işi zamanı (boru kəmərinin xəndəyə buraxılması və s) maşinistlər iş icraçısının və ya ustanın bilavasitə rəhbərliyi ilə işi yerinə yetirməlidirlər; bu zaman boru düzən kranlar arasındakı məsafələrə texnoloji sxemdə göstərilən tələblərə uyğun ciddi əməl edilməlidir.

YÜKLƏMƏ - BOŞALTIMA İŞLƏRİ

9.93. Yükləmə-boşaltma işlərini qaldırıcı nəqliyyat avadanlığı və kiçik mexanikləşdirmə vasitələrlə, mexaniki üsulla yerinə yetirmək lazımdır.

9.94. İşə başlamazdan əvvəl və istismar prosesində yük tutan quruluş, cavabdeh şəxs tərəfindən müayinə olunmalıdır.

Müayinənin nəticələrini qeydiyyat jurnalında qeyd etmək lazımdır.

9.95. Mailli sahələrdə hərəkət edən maşının kabinəsini boruların irəli-geri hərəkətdən qorumaq üçün kabinənin arxasında qalınlığı 8-10 mm olan polad lövhə qoyulmalıdır.

9.96. Yüklü qaldırıqda:

— polad kanatları və burazları qaldırılan yük üzərinə düzgün, düyünsüz və burmasız qoymaq;

— qaldırıcı mexanizmin qarmağını düz yükün üstündə yerləşdirmək; qarmaqdan asılı əşyanı kanatla və ya zəncirlə möhkəm və etibarlı bağlamaq;

— iki buynuzlu qarmaqdan yükü hər iki buynuzdan asmaq;

— qaldırıcı yükün kanatlarının, burazının və zəncirinin altına xüsusi altlıq qoymaq;

— bucurqadın barabanına dolanan kanat (buraz, zəncir) düz sıralarla dolanmalıdır.

9.97. Diametri 300 mm-dən çox olan boruların yerini, təhlükəsiz tutanın köməyi ilə avtokran vasitəsilə dəyişmək lazımdır.

9.98. Avtonəqliyyata boruları əl ilə yüklədikdə və onları boşaltdıqda tormozu olan bucurqaddan istifadə etmək lazımdır. Bu zaman boruları iki qat kanatla tutmaq lazımdır.

9.99. Avtomaşına ağır boru, 200 kq-dan yuxarı yükləri yüklədikdə və ya boşaltdıqda qaldırıcı kranlardan istifadə olunmalıdır, kran olmadıqda üç ayaqdan, blokdan və bucurqaddan istifadə olunmalıdır. Bu zaman burazların və hissələrin birləşməsinin möhkəmliyinə diqqət etmək lazımdır.

9.100. Avtomaşınla boru daşdıqda onları maşına bərkitmək lazımdır. Boruları iki və ya üç yaruslu yığdıqda onların arasına taxta araqaqları qoyulmalıdır.

Hərəkət zamanı boruların, şalbanların və s. üstündə insanların olması qadağandır.

9.101. Uzun ölçülü yüklərin daşınması üçün qabaqcadan ayrılmış avtomobillərin kuzaları çıxarıla bilən və ya qatlanan tiri olmalıdır.

Avtomobil və qoşqunun əks istiqamətli tirlərini yükün üstünə zəncir vasitəsilə möhkəm sarımaq lazımdır.

Qatlanan tirləri qifillərin kənar hissələrindən və ya yükü boşaltma tərəfindən açmaq üçün qifil quruluşla təchiz olunmalıdır. Qatlanan tirləri uzunlaşdırmaq qadağandır.

Uzun ölçülü (4 m-dən çox) meşə materialı daşınanda, avtomobil və qoşqu metal dişli qurğu ilə təchiz olunmalıdır.

9.102. Yükqaldırıcı mexanizmlərdən istifadə edərək yükləmə-boşaltma işlərin aparılması saz markalanmış (damğalanmış) çıxarıla bilən yük tutan qurğulardan və ən çox qaldırılan yükün stropalama sxemindən istifadə etməklə xüsusi öyrədilmiş stropçu-takelajçılara icazə verilir.

9.103. Yükləmə-boşaltma işlərinə rəhbərlik etmək üçün idarə heyəti müəssisə rəhbərinin əmri əsasında xüsusi öyrədilmə prosesi keçmiş, bu işləri yerinə yetirmək hüququ verən vəsiqə almış şəxs təyin olunur.

9.104. Stropçular və tutucular yükləri, avadanlıqları, materiallar və s. düzgün tutmaq və sarımaq qaydalarının üsulları haqqında təlimat keçməlidir.

Yükləri qaldırıb-endirmə işlərində, səriştəsi olmayan və xüsusi hazırlıq keçməyən fəhlələrin işə buraxılması qadağandır.

9.105. Ağırlığı, kranın yük qaldırma qabiliyyətinə yaxın yükləri qaldırmaq üçün əvvəl onu 20-30 sm qaldırıb aşqının etibarlığını yoxlamaq, sonra isə yükü istənilən (tələb olunan) hündürlüyə qaldırmaq lazımdır.

9.106. Yüklərin qaldırılması və endirilməsi stropçunun və ya təyin olunmuş siqnalçının işarəsi (siqnalı) ilə yerinə yetirilməlidir.

İşarə verdikdə səs işarələrindən istifadə edilməlidir.

9.107. Avtomaşını ekskavatorla və yaxud kranla yükləyərkən, kabinəni mühafizə edən sipər olmadıqda sürücünün və başqa şəxslərin kabinədə olması qadağandır.

9.108. Traktor kirşəsi hörülmüş boruları daşıyarkən, hörüklərin uzunluğunun 40 m-dən çox olmasına yol verilməməlidir.

9.109. Gəmilərdə yükləmə-boşaltma işləri qaldırıcı kanatın, qarmağın şaquli vəziyyətində, qaldırılan yükün yellənməsinin qarşısı alındıqdan sonra yerinə yetirilməlidir.

9.110. Kənar təşkilat tərəfindən yükləmə-boşaltma işləri aparılırsa, gəmi heyəti təhlükəsizlik tələblərinin yerinə yetirilməsinə nəzarəti gücləndirməlidir.

9.111. Qaranlıq vaxtı yanalma körpüsü işıqlandırılmalıdır. Elektrik enerjisi olmadıqda onu gəmilər vasitəsilə işıqlandırmaq lazımdır.

9.112. Gəmilərdə yükləmə-boşaltma işlərində bütün əməliyyat,

stropçular briqadasının baş stropçusunun əmri ilə yerinə yetirilməlidir. Xidmət zonası kranın kabinəsindən görünmədikdə işin təhlükəsiz aparılması üçün briqada üzvlərindən biri işarə verən təyin edilir.

9.113. Yükvurma əməliyyatı müvəqqəti dayandırılırsa, gəmidə yük ambarlarını açıq saxlamaq qadağandır. Adamların gəmi yük ambarına düşməsinin qarşısını almaq üçün ambarın qapaq yerini çəpərləmək lazımdır.

9.114. Sıxılmış qaz balonları, karbidkalsium balonları və yaxud şüşə qablarda olan materialları bir yerdən başqa yerə daşıyarkən təkənli və zərbəli hərəkətlərin qarşısını almaq lazımdır. Oksigen balonlarını, qaz balonları və ya tez alışan mayelərlə birgə daşımaq qadağandır.

9.115. Armaturaları, fasonlu hissələri və başqa yükləri avtomaşına yerləşdirərkən, onları kuzanın döşəməsinə sıx yerləşdirmək lazımdır.

9.116. Materialları, detalları və fasonlu hissələri kran vasitəsilə yükləmək lazımdır. Boşaldanda isə mailli tirlər üzrə düşürmək lazımdır.

9.117. Avtomaşından boruları, siyirtmələri, fasonlu hissələri və başqa armaturaları yerə tullamaq qadağandır.

9.118. Boruların düşmək və diyirlənmək qorxusu baş verərsə, onları təhlükəsiz vəziyyətə gətirməyincə bərkidilmiş yerdən azad etmək qadağandır. Borunu və şalbanı o hissədən diyirlətmək lazımdır ki, oradan fəhlələr təhlükəsiz zonaya çıxarılmış və tir açılmış olsun.

9.119. Yükləmə və boşaltma işlərini yerinə yetirərkən işarə qoymaq lazımdır və hər bir hərəkət razılaşmalıdır.

9.120. Maşın-intiqalı mexanizmlərdə pambıq-kağız burazından və bir neçə hissənin birləşməsindən olan teldən və kanatdan istifadə etmək qadağandır.

9.121. Yükləmə-boşaltma işləri dəmir yolu və yaxud dəmir yolu nəqliyyatından istifadə ilə əlaqədar olduqda, işləri görərkən bu fəslin tələblərindən əlavə «Dəmir yolunda boşaltma-yükləmə işlərində təhlükəsizlik texnikası və istehsalat sanitariyası qaydaları»nın tələbləri də yerinə yetirilməlidir.

9.122. İri qabaritli yüklərin yüklənməsi, yükləmə, stropalama yüklərin dəmir yol platformasında yerləşdirilmə sxemində uyğun yerinə yetirilməlidir. Bu sxem obyektin və müəssisənin rəhbəri tərəfindən təsdiq edilir.

9.123. Vaqonların qapılarını, yarım vaqonların lük platformalarının bortlarını xüsusi linglər tətbiq etməklə açmaq lazımdır. Yükün, bortun və lükün qapağının düşmə zonasında adamların olması qadağandır.

9.124. Dəmir yolu vaqonlarının və platformalarının boşaltma (yükləmə) istiqamətində hərəkəti lokomotiv, matorlu dartıcı və ya mexaniki itiləyici

vasitəsilə yerinə yetirilməlidir.

9.125. Neft Sənaye Nazirliyinin təşkilat və müəssisələri tərəfindən icarəyə götürülmüş vertalyotlarla yük daşımağa «sərnişinlərin və yüklərin daşınması haqqında əsasnaməyə» uyğun olaraq icazə verilir.

9.126. Vertalyotun uçuşu (oturuşu) vaxtı adamlar və nəqliyyat vasitələri uçuş (oturuş) yerindən 100 m-dən az olmayan məsafədə olmalıdır.

9.127. Hava nəqliyyatı yerə oturdudan sonra mühərrik işləyə-işləyə boşaltma-yükləmə işlərinə cavabdeh (iş icraçısı, usta, takellajçılar) təy-yarənin hərəkət istiqamətində onun sol tərəfindən 20 m-dən az olmayan məsafədə olmalıdır.

9.128. Yükləmə və boşaltma işlərini icra etmək üçün yer üstü briqada üzvlərinin hamısı qoruyucu eynəklə təmin olunmalıdır.

9.129. Avtomaşınla tez alışan maye daşınarsa, çəlləklərin bir-birinə dəyməsinə yol vermək olmaz; çəlləklər bir-birinə möhkəm sıxılmalı və brezent örtüklə örtülməlidir, boşaltma dəliyi isə tıxacla möhkəm bağlanmalıdır. Oddan qorxulu mayesi olan qabları diyirtmək və ya çəlləyi fəhlələrin kürəyinə alıb daşınması qadağandır.

9.130. Turşuları, qələviləri və başqa kimyəvi maddələri şüşə butulkalarda, toxunmuş zənbillərdə, dəstəyi olan taxta yeşiklərdə daşımaq lazımdır.

İri butulkaların bir adam tərəfindən daşınması qadağandır.

9.131. Alışma temperaturu 45° C-yə qədər olan benzin və başqa tez alışan mayeni polad qablarda saxlamaq lazımdır.

9.132. Tez alışan və yanan mayeləri daşıyan avtosisternlərdə aşağıdakılar olmalıdır:

- metal torpaqlayıcı zəncir;
- işləməyən vəziyyətdə şlanq bərkitmək üçün qurğu;
- yanğın mühafizə idarəsinin normalarına əsasən yanğın öleyhinə avadanlıq;
- sistemləri torpaqlamaq üçün ştəpsel və iki çəngəli olan şnur;
- yuyulmayan rənglə yazılmış «Oddan təhlükəlidir» yazısı.

9.133. Avtomaşında etil benzinin, oksigen və ya asitilen balonunun başqa yüklərlə birgə daşınması qadağandır.

AMBAR FƏHLƏLƏRİNİN, YÜK VURAN VƏ MÜXTƏLİF FƏHLƏLƏRİN İŞİ

9.134. Ambar fəhlələrinə və yük vuran fəhlələrə aid olan təhlükəsizlik texnikasının bütün qaydalarını fəhlələr də bilməli və yerinə yetirməlidirlər.

9.135. Düz və horizontal səth üzərində bir nəfərin əl ilə daşıya biləcəyi yünün həddi norması aşağıda cöstərilən normalardan çox olmamalıdır (kq-la).

16 yaşından 18 yaşınadək olan gənclər (qadınlar)	— 10
16 yaşından 18 yaşınadək oğlanlar	— 16
18 yaşından böyük olan qadınlar	— 15
18 yaşından böyük olan kişilər	— 50

9.136. Kütləsi 50 kq-dan çox olan yüklərin yüklənməsi-boşaldılması mütləq mexaniki üsulla yerinə yetirilməlidir və eləcə də bu yükləri 3 m hündürlüyə qaldırıqda da mexaniki üsul tətbiq olunmalıdır.

9.137. Diyirlənən yüklərlə yükləmə-boşaltma əməliyyatı mexaniki üsulla aparılmalıdır, müstəsna hallarda maili sahədən və ya taxta döşəmədən istifadə etməklə yükləri əks tərəfdən kanat vasitəsilə tutmaqda yerinə yetirilməlidir. Bu zaman fəhlələr qaldırılan və yaxud endirilən yükün yan tərəfində dayanmalıdır.

9.138. 50 kq kütləsi olan yükləri daşımaq üçün düzəldilmiş maili taxta körpünün hündürlüyü 5 m-dən çox olmamalıdır. Taxta körpü üzərində hərəkət edərkən o, əyilməməlidir.

9.139. Ağır tək materiallar və ya yükü olan qutular, ling və ya başqa alət vasitəsilə hərəkətə gətirilməlidir.

9.140. Qorxulu vəziyyət yaranmış hallarda briqadiri və ya ustanı xəbərdar etmək lazımdır və onların icazəsi olmadan işə başlanmamalıdır.

9.141. Yük daşınanda:

- düz və hər şeydən təmizlənmiş yol seçmək;
- sadə quruluşlardan (arabacıq, xərək) istifadə etmək;
- xərəklə gedərkən irəlidə gedən fəhlənin ayaqlarına fikir vermək lazımdır.

9.142. Uzun ölçülü materialları iki nəfər və ya briqada ilə daşımaq lazımdır. Bu zaman tutuculardan və başqa quruluşdan istifadə etmək lazımdır.

Bu yükləri bel dəstəyi, linglərlə çiyində daşımaq qadağandır.

9.143. Balonlar xüsusi xərəklərdə və ya arabacıqda daşınmamalıdır, şüşə qablarda turşu və başqa kimyəvi mayələr toxunmuş zənbillərdə daşınmalıdır. Əgər onları qaldırmaq lazımdırsa, bu işləri xüsusi konteynerlərdə yerinə yetirmək lazımdır. Onları əl ilə qaldırmaq qadağandır.

9.144. İş vaxtı briqada üzvləri arasındakı fəaliyyət, briqadir və ya baş yükleyici fəhlə tərəfindən razılaşdırılıb yerinə yetirilməlidir.

ADAMLARIN DAŞINMASI

9.145. Avtomobili reysə yola salmamışdan əvvəl yol və rəqində maşının adam daşınması üçün saz olması və bir vaxt ərzində neçə nəfər sərnişinin daşıya bilməsi haqqında qeydiyyat olmalıdır. Bu göstərilən qeydiyyat, qarajın rəisi və ya onun müavini tərəfindən yerinə yetirilməlidir.

9.146. Sərnişin daşımaq üçün yükdaşıyan bortlu avtomaşının kuzası oturmaqlarla təchiz olunmalı və bu oturmaqlar kuzanın bortundan 15 sm aşağıda olmalı və kuzanın döşəməsinə bərkidilməlidir. Maşının arxa hissəsində və yan bortu yaxınlığında yerləşən oturmaqların möhkəm arxa söykənəcəyi olmalı və onların hündürlüyü 30 sm-dən az olmamalıdır. Bortlar möhkəm və etibarlı bərkidilməlidir.

9.147. Sərnişin daşımaq üçün ayrılmış yük avtomaşının kuzası örtüklə təchiz olunmalıdır və onun kuzasına sərnişinlərin minib düşməsi üçün pilləkəni olmalı və kuzanın içərisi işıqlandırılmalıdır.

Maşının kuzasında sərnişinlərin sayı oturmaqların sayından çox olmamalıdır.

Yükqaldırma qabiliyyətinə görə avtomaşınlar aşağıdakı kimi bölünürlər:

— yükqaldırma qabiliyyətli, tonla — 1,5; 1,5-2; 2,5-4; 3,5-4,5; 5-7 ≥ 7

— sərnişinlərin miqdarı — 9; 16; 20; 24; 30; 36.

Bütün sərnişinlər oturmaqla təmin olunmalıdırlar. Avtomobilin kuzasında familiyası və adı yol və rəqəsində qeyd olunan cavabdeh şəxs olmalıdır.

Kabinenin kuza istiqamətindəki divarda, «Kuzada ayaq üstə durmayın!», «Bortun üzərində oturmayın!» yazılan olmalıdır.

Yuxarıdakı göstəricilərlə təchiz olunmamış avtomaşınlarla sərnişin daşımaq qadağandır.

9.148. İş stajı 3 ildən az olmayan sürücülər, sərnişin daşımaq üçün ayrılan avtomaşınları idarə etməyə buraxılır; belə sürücülərin siyahısı müəssisə rəhbərliyi tərəfindən əvvəlcədən təsdiq olunmalıdır. Bir iş növbəsində sərnişin daşıyan sürücü, ikinci növbədə bu işlər üçün buraxılmaz.

9.149. Səhra yerlərində sərnişin daşıyarkən sürücü:

— bütün nəqliyyat növləri ilə tanış olmalı;

— sərnişinlərin və yüklərin səhrada daşınma şəraiti, su ilə təchiz olunmaqdan ötəri, su mənbələrinin yeri, yaşayış məntəqələrinin sxemi və onlara gedən yolların sxemini öyrənməlidir;

— yüksək yerimə qabiliyyəti olan kabinələri xüsusi ventilyatorla təmin olunmuş avtomaşınlardan istifadə etməlidir;

— sürücülər əl alətləri ilə təmin edilməlidirlər və özü-özlərini darta bilən

tərtibatlardan istifadə etməyi bacarmalıdırlar.

9.150. 0,5 m-dən çox olmayan hündürlükdə havadan asılmış rejimdə işləyən vertalyota sərnişin minməsinə (düşməsinə) icazə verilir. 10 m-dən az olmayan hündürlükdə havadan asılmış vertalyota sərnişinlərin düşməsi, vertalyotda xüsusi düşmə qurğusu olduqda icazə verilir.

Vertalyotun içərisində və ondan 100 m-dən yaxın məsafədə siqaret çəkmək qadağandır.

Sərnişinlərin vertalyota minmə vaxtı cavabdeh şəxs pilləkənin yanında olmalı, hamı mindikdən sonra özü minməli, düşdükdə isə birinci cavabdeh şəxs düşməli və sonra sərnişinlər düşməlidir.

9.151. Adamları vertalyotla daşdıqda, pilot müvafiq normativ sənədlərin tələblərinə uyğun hərəkət etməli, hər üç aydan bir təhlükəsizlik texnikasından təlimat keçməli və bu haqda iş yerində təlimatın qeydiyyatı jurnalında qeyd olunmalıdır.

9.152. Adam daşımaq üçün hazırlanmış kater adamları təhlükəsiz daşımaq üçün xüsusi vəsait və qurğularla təchiz olunmalıdır. Kiçik qayıqlardan istifadə olunmasına ancaq gündüz vaxtı müstəsna hallarda icazə verilir. İstehsalat məqsədləri üçün və insan daşımaq üçün təsadüf qayıqlardan istifadə etmək qadağandır.

10. QIŞ ŞƏRAİTİNDƏ İŞLƏRİN ƏLAVƏ TƏHLÜKƏSİZLİK TƏDBİRLƏRİ

10.1. İstehsalat binalarını, avadanlığı, boru kəmərlərini, armaturları, nəzarət ölçü cihazlarını və avtomatlaşdırma əşyalarını qış girməmiş istiləndirmək tədbirləri yerinə yetirməlidir.

10.2. Çənlər parkında və doldurma-boşaltma estakadalarında, boru kəmərlərində və armaturlarda əmələ gələn nəmlərin donmasının qarşısını almaq üçün buxar xəttinin çəkilməsi təmin olunmalıdır.

10.3. Qış girməmişdən əvvəl boru kəmərlərinin istilik izoləsi və onların qızdırılması üçün bütün buxar sputniklərinin sazlığı yoxlanılmalıdır.

Aşkar olunmuş çatışmazlıqlar vaxtında ləğv edilməlidir.

10.4. Su boşaldıcı siyirtmələr və çənlərin sifon kranları istiləndirilməlidir.

10.5. Qış vaxtı drenaj qurtardıqdan sonra sifon kranı neft ilə yuyulmalı və iş rejimindən çıxarılmalıdır (sifon borusu horizontal vəziyyətində olmalıdır).

10.6. Bütün su və yanğın dayaqları istiləndirilməlidirlər.

10.7. Ventilyasiya sisteminin kaloriferi və bütün otaqların istilik sistem-

ləri saz halında olmalıdır.

10.8. Boru kəmərlərində əmələ gələn rütubət donarsa, onda boru kəmərlərinə xarici baxış keçirməklə donmuş və zədələnmiş yerlərin sərhədlərini təyin etmək, boru kəmərlərini ümumi sistemindən ayırmaq lazımdır.

10.9. Boru kəmərinə buz bağlamış yeri onun qurtaracağından başlayaraq buxar və ya isti su ilə qızdırmaq lazımdır.

Boru kəmərinin drenaj hissəsinin donmuş yerini və çəndə donmuş yeri açıq odla qızdırmaq qadağandır.

10.10. Donmuş siyirtmələri, ventilləri və başqa qapayıcı quruluşları ling və borulardan istifadə etməklə açmaq qadağandır.

10.11. Avadanlıqların, sahələrin və metal konstruksiyaların üstündə, sudan əmələ gəlmiş buz vaxtı-vaxtında təmizləmək lazımdır.

10.12. Piyada yolunu, doldurma-boşaltma və çənlər parkı ərazisindəki yanğın maşınları üçün qoyulmuş yolları sisteməlik olaraq qardan təmizləmək və qum səpmək lazımdır.

TƏHLÜKƏ POTENSİALLI İSTEHSAL OBYEKTƏLƏRİ

Təhlükə potensiallı istehsal obyektləri kateqoriyasına aiddir:

1. Alınan, istifadə edilən, emal olunan, düzəldilən, saxlanılan, nəql olunan və məhv edilən aşağıda göstərilən təhlükəli maddələr:

1.1. Tez alovlanan maddələr — normal təzyiqdə və hava ilə qarışdıqda tez alovlanma qabiliyyəti olan və normal təzyiqdə qaynama temperaturu 20 dərəcə selsi və ya aşağı olan qazlar;

1.2. Oksidləşən maddələr — yanmaya kömək edən, tez alovlanma yaradan və oksidləşmə-bərpaedici ekzotermik reaksiya nəticəsində, digər maddələrin tez alovlanmasına səbəb olan maddələr;

1.3. Tez alışan maddələr — öz-özünə, eləcə də alışdırma mənbəyindən alışan və sonra müstəqil yanan mayələr qazlar, tozlar;

1.4. Partlayıcı maddələr — xarici təsir nəticəsində istilik ayrılması və qazların əmələ gəlməsi ilə sürətlə öz-özlərinə genişlənən kimyəvi çevrilməyə malik olan maddələr;

1.5. Zəhərləyici maddələr — canlı orqanizmlərə təsiri nəticəsində onların məhvinə gətirib çıxaran və aşağıdakı xarakteristikaya malik olan maddələr:

— orqanizmə (mədəyə) düşərkən hər kiloqrama 15 milliqramdan, hər kiloqrama 200 milliqramdan (daxil olmaqla) orta ölüm dozası olan;

— dəriyə düşərkən hər kiloqrama 50 milliqramdan hər kiloqrama 400 milliqrama qədər orta ölüm dozası olan;

— havada hər litrə 0,5 milliqramdan hər litrə 2 milliqramadək orta ölüm konsentrasiyası olan;

1.6. Yüksək zəhərləyici maddələr — canlı orqanizmlərə təsir edərkən onların məhvinə gətirən və aşağıdakı xüsusiyyətləri olan maddələr;

— orqanizmə (mədə) daxilinə qəbul olunarkən hər kiloqrama orta ölüm dozası 15 milliqramdan çox olmayan;

— dəriyə təsir edərkən hər kiloqrama orta ölüm dozası 50 milliqramdan çox olmayan;

— havada hər litrə orta ölüm konsentrasiyası 0,5 milliqramdan çox olmayan;

1.7. Ətraf mühit üçün təhlükəli maddələr — su mühitində aşağıdakı kəskin zəhərləyici göstəriciləri ilə xarakterizə olunan maddələr:

— 96 saat ərzində balığa inqalyasiya təsir edərkən hər litrdə orta ölüm

dozası 10 milliqramdan çox olmayan;

— 48 saat ərzində şirin su mikroorqanizmlərə təsiri zamanı hər litrdə orta ölüm dozası 10 milliqramdan çox olmayan;

— 72 saat ərzində yosunlara təsir edərkən hər litrə orta inqibirasiya konsentrasiyası 10 milliqramdan çox olmayan;

2. Təzyiq altında 0,07 meqapaskaldan artıq və ya suyun qaynama temperaturu 115 dərəcə selsi rejimində işləyən avadanlıqlar;

3. Stasionar şəkildə quraşdırılmış və səyyar yükqaldıran mexanizmlər eskalator, kanat yolları, funikulyorlar və liftlər;

4. Qara və əlvan metalların əridilməsi və bunun nəticəsində ərintilərin alınması;

5. Dağ-mədən işləri, faydalı qazıntıların zənginləşdirilməsi və yeraltı şəraitdə işlərin aparılması;

6. Neftqazçıxarma sənayesi və geoloji kəşfiyyat işləri;

7. Təhlükəli yüklərin hava, dəniz, dəmir yolları və avtonəqliyyat vasitələri ilə daşınması;

8. Elevatorlu-unüyütmə, qarışıq yem və mineral gübrə sənayesi;

9. Neft-kimya, neft emalı və qaz təchizatı sahələri;

10. Magistral neft qaz boru kəmərləri.

TƏHLÜKƏ POTENSİALLI OBYEKTLƏRİN DÖVLƏT REYESTRİNDƏ UÇOT VƏRƏQİ

1. Təhlükə potensialı obyekt

1.1. Obyektin tam adı	
1.2. Obyektin olduğu yer (ünvan)	
1.3. Obyektin olduğu yerin kodu	

2. Obyektin təhlükəlilik əlamətləri

(lazım olan əlamətləri sağ qrafada № ✓ işarəsi ilə qeyd etməli)

bəndlər	fəaliyyət növləri	kodlar
2.1	«Texniki təhlükəsizlik haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununa Əlavə 1-də göstərilən, əhali və ətraf mühit üçün təhlükə yaradan partlayış-yanğın, radioaktiv və ionlaşdırıcı şüa mənbələrinin, zəhərləyici maddələrin əldə olunması, hazırlanması, emalı, daşınması, istifadə edilməsi və ləğvi	2-01
2.2	0,07 MPa-dan artıq təzyiq artımında və yaxud 115°C-dən artıq qızmış su ilə işləyən avadanlıqdan istifadə edilməsi	2-02
2.3	Stasionar vəziyyətdə quraşdırılmış yükqaldırma mexanizmlərindən, eskalatorlardan, kanat yollarından, funikulyorlardan istifadə edilməsi	2-03
2.4	Qara və əlvan metalların ərintiləri və bu ərintilər əsasında xəli-tələr alınması	2-04
2.5	Dağ-mədən, faydalı qazıntıların saflaşdırılması ilə bağlı, eləcə də yeraltı şəraitdə aparılan işlərin görülməsi	2-05
2.6	Neftqazçıxarma sənayesi	2-06
2.7	Magistral neft-qaz boru kəmərləri	2-07
2.8	Geoloji kəşfiyyat işləri	2-08
2.9	Təhlükəli yüklərin hava, dəniz, dəmir yolu və avtonəqliyyat ilə daşınması	2-09
2.10	Elevatorlu-unüyütmə, qarışıq yem və mineral gübrə sənayesi	2-010

3. Obyektin tipi

(sağ grafiyadakı tiplərdən birini ✓ işarəsi ilə qeyd etməli)

bəndlər	fəaliyyət növləri	kodlar
3.1	Tərkibində «Texniki təhlükəsizlik haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununa Əlavə 2-də göstərilən və ya daha çox miqdarda təhlükəli maddələr olan obyekt	3-01
3.2	Bu vərəqin 3.1. bəndində göstərilən obyektlərə aid olmayan, tərkibində «Texniki təhlükəsizlik haqqında» Qanuna Əlavə 2-də göstərilənlərdən az miqdarda təhlükəli maddələr olan obyekt	3-02
3.3	Bu vərəqin 3.1. və 3.2. bəndlərində göstərilən obyektlərə aid olmayan, 2.1-2.8. bəndlərində göstərilənlərdən təhlükəlilik əlamətlərinə malik olan obyekt	3-03

4. İstismar edən təşkilat

(təsis sənədlərinə və Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi orqanlarının məlumat məktublarına müvafiq)

4.1	Hüquqi və fiziki şəxsin tam adı	
4.2	Hüquqi və fiziki şəxsin poçt indeksi, ünvanı	
4.3	Hüquqi şəxsin kodu	
4.4	Hüquqi şəxsin idarə mənsubiyyətinin kodu	
4.5	Telefon	4.6. Faks
	Hüquqi şəxsin-təşkilatın rəhbərinin vəzifəsi	
	Təşkilatın rəhbərinin və ya fiziki şəxsin soyadı, adı, atasının adı	
İmza		Tarix

M.Y.

5. Obyektin dövlət reyestrində qeydiyyatdan keçirilməsi barədə məlumatlar

(qeydiyyat orqanı tərəfindən doldurulur)

5.1	Obyektin istismara verildiyi tarix	
5.2	Yenidən qurma və əsaslı təmir olunması haqqında məlumatlar	
5.3	Qeydiyyat №-si	
5.4	Qeydiyyat tarixi	
5.5	Qeydiyyat orqanı	
	Qeydiyyat orqanı rəhbərinin vəzifəsi	
	Qeydiyyat orqanı rəhbərinin Soyadı, adı, atasının adı	
İmza		Tarix

M.Y.

Əlavə № 3

UÇOT VƏRƏQİNİN DOLDURULMA QAYDASI

Uçot vərəqinin 1.3 bəndində, Azərbaycan Respublikası ərazisində təhlükə potensialı obyektini yerləşən, sənaye sahəsi üzrə təşkilatların və yaxud inzibati-ərazi qurumunun kodu göstərilir.

2.1-2.8 bəndlərində, ya bir təhlükəli əlamət (əgər obyektin başqa təhlükəli əlaməti yoxdursa), ya da, obyektə həm təhlükəli maddələr, həm də təzyiq altında işləyən avadanlıq və yükqaldırma mexanizmləri olduqda, bir neçə təhlükəli əlamət göstərilə bilər.

3.1-3.3 bəndlərində, obyektin daha çox təhlükəliliklə səciyyəvi olan tipe aid edilməsi prinsipi əsas götürülməklə, təhlükə potensialı obyektin yalnız bir tipi qeyd edilir. Məsələn, obyektəki təhlükəli maddələrin miqdarı, «Texniki təhlükəsizlik haqqında» Qanuna Əlavə 2-də göstəriləndən çox olduqda, yalnız 3.1 bəndi qeyd edilir, 3.2 və 3.3 bəndləri isə qeyd edilməmiş qalmalıdır. Əgər obyektə, bu cür maddələrin miqdarı göstərilən miqdardan azdırsa, yalnız 3.2 bəndi qeyd edilir, 3.1 və 3.3 bəndləri isə qeyd edilməmiş qalır. Əgər obyektə, bu cür maddələr yoxdursa (məsələn, yalnız yükqaldırma mexanizmləri və yanar tozlar olduqda), yalnız 3.3 bəndi qeyd edilir, 3.1 və 3.2 bəndləri isə qeyd edilməmiş qalır.

Fəaliyyət növləri və təhlükə potensialı obyektlərin dövlət reyestrində,

obyektin uçot vərəqində, həmin fəaliyyət növlərinin kodları Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sənayedə İşlərin Təhlükəsiz Görülməsinə Nəzarət və Dağ-Mədən Nəzarəti Komitəsi tərəfindən, Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyinə müvafiq olaraq müəyyənləşdirilir.

Əlavə № 4

(ərizəçinin blankında sənədləşdirilir)

(qeydiyyat orqanının adı)

Xahiş edirəm:
(lazım olanı seçməli)

1) Hüquqi və ya fiziki şəxsin (tam adı, poçt indeksi, ünvanı) istismar etdiyi aşağıda göstərilən obyektləri təhlükə potensialı obyektlərin dövlət reyestrində qeydiyyata almasını:

2) Hüquqi və ya fiziki şəxsin (tam adı, poçt indeksi, ünvanı) istismar etdiyi aşağıda göstərilən obyektləri təhlükə potensialı obyektlərin dövlət reyestrində təkrar qeydiyyata almasını:

3) Hüquqi və ya fiziki şəxsin (tam adı, poçt indeksi, ünvanı) istismar etdiyi aşağıda göstərilən obyektlər barədə məlumatlara, təhlükə potensialı obyektlərin dövlət reyestrində dəyişikliklər edəsini:

4) Təhlükə potensialı obyektləri istismar edən hüquqi və ya fiziki şəxs barədə, təhlükə potensialı obyektlərin dövlət reyestrindəki məlumatlara, aşağıda göstərilən dəyişiklikləri edəsini:

5) Hüquqi və ya fiziki şəxsin (tam adı, poçt indeksi, ünvanı) əvvəllər istismar etdiyi aşağıda göstərilən obyektləri, təhlükə potensialı obyektləri dövlət reyestrindən çıxarmasını:

6) Hüquqi və ya fiziki şəxsin (tam adı, poçt indeksi, ünvanı) istismar etdiyi aşağıda göstərilən obyektlərdə aparılmış dəyişikliklər nəticəsində həmin obyektlərdə təhlükəlilik əlamətləri qalmadığına görə, onları təhlükə potensialı obyektləri dövlət reyestrindən çıxarmasını:

No s/s	Obyektin adı	Obyektin dəyişməsi barədə məlumatlar	Qeydiyyat №-si (əvvəllər qeydiyyata alınmış obyektlər üçün)
1			
2			
3			

Hüquqi və ya fiziki şəxs haqqında məlumatlar (dəyişiklik ediləndən əvvəl)	Hüquqi və ya fiziki şəxs haqqında məlumatlar (dəyişiklik ediləndən sonra)

Əlavələr (lazım olanı seçməli):

- Obyektin uçot vərəqləri _____ vərəqdə 3 nüsxə
- Obyektin dəyişiklik ediləndən əvvəlki uçot vərəqləri _____ vərəqdə 1 nüsxə
- Obyektin dəyişiklik ediləndən sonrakı uçot vərəqləri _____ vərəqdə 3 nüsxə
- Sənaye təhlükəsizliyi ekspertizasının rəyi _____ vərəqdə 1 nüsxə
- Qeydiyyat şəhadətnaməsi _____ vərəqdə 1 nüsxə
- Qeydiyyat şəhadətnaməsinin surəti _____ vərəqdə 1 nüsxə
- Balansdan silinə haqqında sənədlərin surətləri _____ vərəqdə 1 nüsxə

Hüquqi və ya fiziki şəxsin adı

Poçt ünvanı

Telefon

Faks

Hüquqi və ya fiziki şəxsin vəzifəsi

İmzası

S.A.A.a.

Əlavə № 5

Süzgəcli əleyhqazların markası

Qutuların markası	Əleyhqazların süzgəcli qutularının tapılma rəngləri və texniki xüsusiyyəti	Zərərli maddələrin siyahısı
A	Aerozol süzgəcli olmayan, qəhvəyi rəngli	Uzvu buxarlar, benzin, ağ neft, aseton, benzol, ksilak, kükürlü karbon, toluol, spirtlər, efirler, anilin, benzolun nitratlı, birləşmələri və onun homoloqları və s.
A	Aerozol süzgəcli, qəhvəyi rəngli ağ şaquli zolaqlı	Yuxarıda deyilənlərdən əlavə, toz, tüstü və duman
V	Aerozol süzgəcli olmayan, sarı rəngli	Turş qazlar: sulfid qazı, xlor, hidrogen sulfid sinit turşusu, xlorlu fasken, azot oksidləri
V	Aerozol süzgəcli, sarı rəngli, ağ şaquli zolaqlı	Yuxarıda deyilənlərdən əlavə, toz, tüstü və duman
CO	Aerozol filtri olmayan boz rəng	Karbon oksidi
KD	Aerozol filtri olmayan boz rəng	Amiak və hidrogen sulfidin amiakla qarışığı
KD	Aerozol filtri, boz ağ rəngli, şaquli zolaqlı	Yuxarıda göstərilənlərdən əlavə toz, tüstü və duman

Üz və gözün mühafizə vasitələri

Adları	Dst, SST, texniki şəraitlər, texniki-normativ sənədin fəaliyyət müddəti	Təyinatı
Elektrik qaynaqçısı üçün işıq filtri (C-4, C-5, C-6, C-7, C-8, C-9) olan qoruyucu lövhə	Dst 12.4.035-78	Elektrik qaynaqçısının üz və gözlerini elektrik qaynaq qövsünün şüalanmasından, ərimiş metal tullantılarından və qılgılcımdan mühafizə etmək üçündür
Elektrik qaynaqçısı üçün dəbilqə ilə başa geyilən lövhə	TŞ 5.978.1337-82	Elektrik qaynaqçısının baş və üzünün qaynaq qövsünün düz şüalanmasından, ərimiş metal tullantıları və qılgılcımla zədələnməsinə qarşı
Mühafizə eynəkləri: açıq 02	Dst 12.4.013-85E	Gözlərigörünən və infra' qırmızı şüalanmadan və berk hissəciklərdən mühafizə etmək üçün
(B1, B2, B3) ikiqat OD2 (Q1,Q2,B1,B2)		Açıq sahələrdə qaz və elektrik qaynağı işləri aparılarkən gözlərin görünən və infraqırmızı və eləcə də berk hissəciklərdən mühafizə etmək üçün
Qeyri düz havadəyişdirmə (ventilyasiya) ZHB-72		Açıq sahələrdə qaz və elektrik işləri apararkən gözlərin görünən, ultra bənövşəyi və infra qırmızı şüalardan və eləcə də tozlardan və berk hissəciklərdən mühafizə olunması üçündür.

Əlavə № 7

Eşitmə üzvlərinin fərdi mühafizə vasitələri

Adlar	Texniki şərait (TŞ)	Təyini
Səs-küyə qarşı qulaqcıqlar ÜMETƏMİ-7İ	TŞ 1-01-0035-79	Yüksək təzyiqli sənaye səs-küyündən (seviyyəsi 115 dB) mühafizə üçün səs-azaltma qabiliyyətinə malik nizamlayıcı qurğusu vardır
ÜMETƏMİ-2M	TŞ 400-28- 126-76	Orta və yüksək tezlikli 120 dB səviyyəsin qədər istehsalat səs-küylərindən mühafizə üçün
Səs-küyə qarşı dəbilqə ÜMETƏMİ-2	TŞ 1-01-020-79	Orta və yüksək tezlikli 120 dB səviyyəli səs-küydən və başların zədədən və elektrik zərbəsindən mühafizəsi üçün
Səs-küy əksinə FPP-111 «Bəruşi» materialından örtük	TŞ 6-16-2402-80	Yüksək tezlikli 100 dB səviyyəli səs-küyü-dən mühafizə üçün

Hava dəyişmənin dərəcəsi

Texnoloji proses nəticəsində əldə olunmuş məhsul	1 saatlıq hava dəyişmənin dərəcəsi		80°C-dən yuxarı temperaturlarda hava dəyişmənin yüksəldilmə əmsalının dərəcəsi
	Kükürlü birləşmələr olmadıqda	Kükürlü birləşmələr olarsa	
Çiy neft	6.5	8	1.2
Saatlıq neft	3	8	1.2
Yüksək kükürlü neft (kükürdün miqdarı 2%-dən çox olarsa)	-	10	1.2
Neftlə birgə çıxan qaz	4	10	-
Liqroin, mühərrik yanacağı, mazut, bitum	5	7	1,5
Benzin	6	8	1.5
Etilli benzin	13.5	13.5	1.5
Amiak	5	-	-
Sürtkü yağı	3.5	5.5	1.5
Bərpa edilmiş yağ	12	12	1.2
Kükürd və duz turşusu (ambar otaqlarında)	5	-	1.5
Qələvi məhlulu	4	8	1.6
İrəlincədən neftdən təmizlənmiş çirkab və lay suları	5	-	-

x — sərbəst hidrogen sulfidın miqdarı karbohidrogen qarışığı ilə və ya buxarı ilə 0.05 q/m³

Qeyd. Həqiqi hündürlükdən asılı olmayaraq, hava dəyişmənin dərəcəsinə təyin edərkən, istehsalat otaqlarının hündürlüyü şərti olaraq 6 metrə bərabər götürülməlidir.

**Ventilyasiya qurğusunun
Pasportu № _____**

_____ (obyektin adı)

_____ (səxin adı)

_____ (idarenin adı)

Pasportun tərtib olunması tarixi « _____ » _____ 200__ il.

Ventilyasiya qurğusunun xarakteristikası

1. Ventilyasiya qurğusuyla xidmət olunan otaqların siyahısı _____
2. Xidmət otaqlarının ölçüləri kublarla _____
3. Otaqlarda ventilyasiya sistemləri _____
4. Ventilyasiya qurğusunun layihəsini kim yerinə yetirib, layihənin nömrəsi və yerinə yetirilmə tarixi _____
5. Ventilyasiya qurğusunu kim quraşdırıb və nə vaxt qurulub _____
6. Ventilyasiya qurğusunun istismara buraxılma tarixi _____
7. Ventilyasiya qurğusunun illik istismarının qiyməti _____
8. Sutka ərzində ventilyasiya neçə saat işləyir _____
9. Otaqda bir növbədə işləyən fəhlələrin sayı _____
10. Ventilyasiya qurğusu haqqında əlavə məlumat _____

Obyektin rəisi

İmza

TƏSDİQ EDİRƏM

Baş mühəndis _____

_____ (müəssisənin adı)

_____ 200__ il.

_____ (imza)

Qaz qorxulu işlərin siyahısı

_____ (struktur bölmənin adı)

Sıra nömrəsi	İşin xarakteri və yeri (sxem üzrə avadanlığın yeri)	Mümkün qorxulu və zərərli istehsalat faktoru	Hazırki iş kim tərəfindən yerinə yetirilir	Əsas tələblər	
				Obyektin qaz qorxulu işlərə hazırlanması	Qaz qorxulu işlərin təhlükəsiz aparılması
1	2	3	4	5	6

RAZILAŞDIRILMIŞDIR

İstehsalat
(istehsalat-texniki)
şöbə _____

Sex rəisi _____

Qaz xilasetmə
xidməti _____

Təhlükəsizlik
texnikası xidməti _____

TƏSDİQ EDİRƏM

_____ (müddisənin adı)
 _____ (vəzifəsi)
 _____ (soyadı, adı və atasının adı)
 _____ 200 __ il.

Qaz qorxulu işləri aparmaq üçün tapşırıq-buraxılış vəərəqi

1. Sex (müəssisə, qurğu) _____
2. İş aparılan yer _____
 (sahə, cihaz, kommunikasiya)
3. Görülən işin xarakteri _____
4. Hazırlıq işlərinə cavabdeh _____
 (vəzifəsi, soyadı, adı və atasının adı)
5. Görülən işlərə cavabdeh _____
 (vəzifəsi, soyadı, adı və atasının adı)
6. Qorxulu işləri aparmaq üçün obyektin hazırlanması tədbirləri və işlərin ardıcıl aparılması _____

Qeyd:

- _____ (sxəmlərin, eskizlərin adı)
7. İşlərin təhlükəsizliyini təmin edən tədbirlər _____
 8. İş rejimi və fərdi mühafizə vasitələri _____
 9. Sex rəisi _____
 (soyadı, imza, tarix)
 10. Tədbirlər razılaşdırılıb:
 Qazxilasedici xidmətlə _____
 (soyadı, imza, tarix)
- birbirilə əlaqəli sexlərlə _____
 (qonşu sexlərin adı, soyadı, imza, tarix)

11. Briqadanın tərkibi və təlimat keçmək haqqında qeydiyyat

Sıra nömrəsi	İşin aparılma vaxtı və tarixi	Soyadı, adı və atasının adı briqada üzvləri	sənəti	İş şəraiti ilə tanış oldum, təlimat aldım, imza	Təlimat aparının vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı, və imzası

12. İş görməyə başlamazdan əvvəl və iş vaxtı hava mühitinin tədqiqi

Nümunə götürülən vaxt və tarix	Nümunə götürülən yer	Komponentlərin təyini	İcazə verilən qatılıq	Tədqiqin nəticələri	Tədqiq edən şəxsin imzası

13. Tapşırıq-buraxılışa uyğun hazırlıq və işlərin görülməsində təhlükəsizlik tədbirləri

14. Hazırlıq işlərinə cavabdeh şəxs (soyadı, imzası, tarixi və vaxtı)	Qaz qorxulu işlərin aparılmasına cavabdeh şəxs (soyadı, imza, tarix)
---	--

14.1. İşin mümkünlüyünü təsdiq edirəm

Qaz xilasedici xidmət nümayəndəsi (təhlükəsizlik texnikası xidməti) vaxt

14.2. İş görməyə buraxılır: Növbə rəisi (imza, vaxtı, tarixi)

15. Tapşırıq-buraxılışın vaxtı uzadılıb

İşin görülmə vaxtı və tarixi	Hava mühitinin tədqiqinin nəticəsi (laboratoriya və ya avtomatik)	İşin mümkünlüyünü təsdiqləyici			
		İşləri görən cavabdeh şəxs	Növbə rəisi	Qaz xilasedici xidmətin nümayəndəsi və ya təhlükəsizlik texnikası	Növbə rəisi

16. İşlər bütün həcmdə yerinə yetirilib, tapşırıq-buraxılış qapanır _____

_____ şəxsin imzası (iş görməyə cavabdeh şəxs, növbə rəisi)
 vaxt tarix

**İş zonasının havasında maddələrin
icazə verilən qatılığı**

Maddələr	İcazə verilən qatılıq, mq/m ³
Benzin-hələddici (karbon hesabı ilə)	300
Lampa nefti (ağ neft-karbon hesabı ilə)	300
Hidrogen sulfid qazı	10
Karbohidrogen qatışığı ilə hidrogen sulfid qazı (C ₁ -C ₅)	3
Karbohidrogenlər (C ₁ -C ₅₀)	300
Stirol	5
Metiletiketone Peroksid	5
Aerosil	1
Dibutilftalat	0,5
Metiletiketone	0,2
Dimetilanilin	0,003
İzopopilbenzon Peroksid	0,02
Doymamış yarım efir qətranı	6
Xlorlu benzol	0,005
Amil spirti	0,002

1. Həcmindən asılı olaraq neft və neft məhsulları anbarları cədvəl 1-ə əsasən 3 qrupa bölünürlər.

Cədvəl 1

Həcmə görə anbarın kateqoriyası	Anbarın həcmi, m ³
I	1. 000.000 çox
II	20.000-dən 100.000-dək
III	20.000-dək

2. Partlayış qorxulu, partlayış yanğın qorxulu və yanğın qorxulu istehsalatları olan neft və neft məhsulları anbarları binalarından və

tikililərindən qonşu müəssisələrin bina və tikililərinə, yaşayış məntəqələrinin yaşayış və ictimai binaların və başqa obyektlərinə qədər məsafəni cədvəl 2-dən götürmək lazımdır.

3. Neft və neft məhsullarının anbarlarının çənlər parkları əsasən qonşu yaşayış məntəqələrinin, müəssisələrinin, dəmir yollarının ərazilərinə nisbətən yerin daha alçaq hissəsində yerləşməlidirlər.

Cədvəl 2

Binalara, tikililərə və digər obyektlərə qədər müəyyən olunan məsafələr	Anbarların binalarından və tikililərindən məsafələr (m) (kateqoriyalara görə)	
	I	II və III
1. Müəssisənin yaxınlığında olan binalar və tikililər	100	40
2. Meşə massivləri: iyne yarpaqlı növlər yarpaqlı növlər və digər obyektlərə qədər təyin	100 20	50 20
3. Anbarlar: meşə materialları, torf, quru ot, saman və torfun mövcud olduğu açıq yerlər	100	50
4. Umumi şəbəkələrin dəmir yolları: stansiyalarda platformalarda və yol ayrıcılarında mənzillərdə	100 80 50	80 60 40
5. Umumi şəbəkələrin avtomobil yolları: I, II, III kateqoriyalar IV, V	50 30	30 20
6. Yaşayış məntəqələrində yaşayış və ictimai binalar	200	100
7. Umumi istifadədə olan yanacaq doldurma stan- siyaların paylama kolonkaları	30	30
8. Elektrik ötürücülərin hava xəttləri	EQQ uyğun	

Qeyd:

a) 2 №-li cədvəldə göstərilən məsafələr aşağıdakılarda müəyyən olunur:
bina və tikililər arasında — xarici divarlar arasındakı işıq və ya bina və tikililərin
konstruksiyaların məsafəsi kimi;
tökülmə-boşaltma qurğularından tökülmə-boşaltma estakadaları olan dəmir
yolun oxundan;

Meydançalardan (açıq və üstü örtülü — nasoslar və taralar üçün və s.) — bu

meydançaların sərhədlərindən.

b) II kateqoriyalı, həcmi 50mi-dan yuxarı olan anbar tikililəri və binalardan məsafəni 1-ci cədvəl 1-ci p. 100m, 6-cı p. 200 m qəbul edilir.

c) meşə sahələrini qıraraq orada neft və neft məhsullarının saxlandığı anbarları yerləşdirilməsi zamanı iynəyarpaqlı meşə sahəsinə qədər olan və cədvəl 2-də göstərilən məsafəni 2dəfə azaltmaq olar.

ç) anbarın bina və tikililəri ilə açıq torf yatırımı sahələrinə qədər olan məsafəni cədvəl 3-ə uyğun kateqoriyalı anbarın bina və tikililərindən məsafənin yarısı qədər olan açıq torf yatırımın qalınlığı 0,5 m-dən az olmayan, torpaqla örtülməsi şertilə 2 dəfə azaltmaq olar.

d) magistral neft və neft məhsulları kəmərlərinin nasos stansiyalarının çənlər parklarından müəssisənin, bina və tikililərinə yaşayış sahələrinin və digər obyektlərinə qədər məsafəni magistral boru kəmərləri layihələndirilməsinin TN və Q hissəsində göstərilən nasos stansiyasından məsafə kimi müəyyən etmək lazımdır.

e) neft və neft məhsullarının anbarının bina və tikililəri ilə elektrik qurğuları (P2, TP, İS, və s) arasındakı məsafəni enerji nazirliyinin elektrik qurğularının (EQQ) quraşdırması qaydalarına uyğun qəbul etmək lazımdır.

p) iki yanaşı yerləşdirilmiş neft və neft məhsullarının anbarları ilə cədvəldə göstərilən bina, tikili və digər obyektlər arasındakı məsafəni onların kateqoriyasını müəyyən edərək hər ikisinin cəmi həcmi tapıb cədvəldə göstərilmiş bir anbar kimi qəbul etmək lazımdır; yanaşı yerləşdirilmiş anbarların bina və tikililəri arasındakı məsafə bu bölmədə göstərilmiş müvafiq bir anbarın bina və tikililəri arasındakı məsafədən az olmamalıdır.

g) cədvəldə göstərilən məsafə daxilində anbarın ərazisində kənarında yanan materialdan olan açıq anbarların, yarpaq növlü ağac və kol əkinlərinin, bağların, bostanların salınmasına icazə verilir.

Neft və neft məhsullarını yerləşdiyi çənlər parklarının yerləşdirilməsi zamanı qonşu yaşayış məntəqələrin ərazisinin səviyyəsindən daha yüksək səviyyəyə malik olan ümumi şəbəkənin müəssisə və dəmir yol xətlərinin, çən parklarından 200 m aralıda yerləşdirilmiş, qəza zamanı neft və neft məhsulları yaşayış məntəqələrinə, müəssisələrə, ümumi şəbəkənin dəmir yol xətlərinə axmasının qarşısını alan müvafiq dövlət nəzarət orqanları ilə razılaşdırılmış təkliflər nəzərə alınmalıdır. Göstərilən təkliflər neft və neft məhsulları anbarlarının su obyektlərinin sahil yanı sahələrdə su səviyyəsindən 200 m aralıda yerləşdirilərkən də nəzərə alınmalıdır.

4. Çayın sahilindən 200 m aralı yerləşdirilmiş neft və neft məhsullarının anbarlarını körpülərdən, limanlardan və donanmaların daimi

dayanacaqlarından, hidroelektrostansiyaların, hidrotexniki qurğuların, gəmi tikinti və gəmi təmiri zavodların səviyyəsindən aşağı və onlardan 100 m aralı yerləşdirilməlidirlər.

Neft və neft məhsullarının anbarlarının göstərilmiş obyektlərdən yuxarı səviyyədə yerləşdirilməsinə aşağıda göstərilən məsafələrdə icazə verilir:

I kateqoriyalı anbarlar — 3000m.

II kateqoriyalı anbarlar — 2000m.

III kateqoriyalı — 1500 m hidroelektrostansiyalardan, gəmi tikinti və gəmi təmiri zavodlardan və 1000m başqa obyektlərdən.

5. Neft və neft məhsulları üçün yerüstü çənlərdən anbarların bina və tikililərinə qədər məsafələri cədvəl 3-ə əsasən qəbul etmək lazımdır.

6. Neft və neft məhsullarının anbarlarının tikililərindən və binalarından (cədvəl 3 p.6 göstərilən bina və tikililərdən və çənlərdən başqa) tökülmə-boşaltma qurğularınadək (dəmir yolu və avtomobil sistemləri, dəniz və çay gəmiləri üçün) tez alışan neft və neft məhsulları üçün 15 m-dən az olmalı, yanacaq üçün — 10m.

7. Açıq od istifadəsi olan istehsalat prosesləri olan anbarların bina və tikililərindən tökülmə-boşaltma qurğularına (dəmir yolu və avtomobil sistemləri, dəniz və çay gəmiləri üçün), məhsul nasos stansiyalarına, nasos stansiyalarının siyirtmələrin qovşaqlarına, kanalizasiya nasos stansiyalarına və çirkab suların (neft və neft məhsulları ilə) təmizləyici qurğularına, maye tökən, ayıran və paylayan, neft məhsullarının tarada saxlamaq üçün anbar binalarına və istifadədə olan taranın saxlanması üçün meydançalara qədər məsafələr:

tez alovlanan neft və neft məhsullarının saxlanması zamanı — 40 m-dən; alışqan neft və neft məhsullarının saxlanması zamanı—30 m-dən az olmamalıdır.

8. Açıq maye güzgüsü olan (durulducu hovuz, neft tələləri və s.) istehsal çirkab suları üçün kanalizasiya təmizləyici qurğularından (neft və neft məhsulları ilə) anbarların binaları və tikililərinə qədər olan məsafə 30 m az olmamalıdır, başqa kanalizasiya təmizləyici qurğulardan olan məsafə—15 m.

9. Anbarların, binaların və tikililərin arasındakı məsafəni, qaydaların indiki hissəsi isitsna olmaqla, eləcə də mühəndis qovşaqlarının yerləşdirilməsinə istehsalat müəssisələrinin əsas planlarının layihələndirilməsi haqqında TN və Q-ın hissəsinə əsasən götürmək lazımdır.

Cədvəl 3

Anbarların bina və tikililərə qədər müəyyən olunan məsafə	Anbarların yerüstü çənrlərindən məsafələr (m) kateqoriyalara görə	
	I	II və III
1. Gəmilər üçün tökülmə-boşaltma qurğuları	75	50
2. Dəmir yolu sistemləri üçün (dəmir yol tökülmə-boşaltma eskadaları) tökülmə-boşaltma qurğuları, taralarda neft məhsulları üçün anbar tikililəri	30	20
3. Avtomobil sistemləri üçün (avto sistemlər) tökülmə-boşaltma qurğuları, məhsul nasos stansiyaların siyirtmə qovşaqları üçün meydançalar və binalar, istehsal nəticəsində alınan çirkli sulların (neft və neft məhsulları ilə) üçün kanalizasiya nasos stansiyaları (maye tökən maşınlar, paylayan, taralarda neft məhsullarını saxlamaq üçün meydançalar və taraların saxlanması üçün meydançalar)	30	15
4. Su və yanğın söndürən nasos stansiyaları, yanğın depoları və postları, yanğınsöndürən hovuzlar (çənin lükündən və ya hovuzundan suyu götürən yerinə qədər)	40	40
5. İstehsalatın çirkab sularını təmizləyici kanalizasiya qurğuları (neft və neft məhsulları ilə)	30	30
a) durulducu hovuzlar, buxarlandırıcı hovuzlar, şlam yığıanlar;	30	30
b) flotasiya qurğuları, durulducu çənlər və 400 m ³ və daha yüksək həcmde olan neft təbləri;	15	15
v)eyni, 100 m ³ - dan 400 m ³ -dək olanlar q) eyni, 100m ³ qədər olanlar	10	10
6. Açıq alovdan istifadə ilə istehsal prosesli bina və tikililər: a) tez alıxan neft və neft məhsullu çənlərdən	60	40
b) yanacaq neft və neft məhsullu çənlərdən	60	30
7. Anbarların digər bina və tikililəri	20	20
8. Elektrik ötürücülərinin hava xəttləri	EQQ-na uyğun	

10. Anbarın neft və neft məhsullarını nəql etmək (təzyiqi 2,5 Mpa) üçün boru kəmərlərindən anbarın bina, tikililər və sair mühəndis qovşaqlarına qədər işıqdakı üfuqi məsafə cədvəl 4-ə əsasən götürülür.

11. Anbar ərazisindən kənarında çəkilməmiş (tökülmə-boşaltma körpülərə və preslərə, dəmir yolu estakadalarına, qazanxanalara və anbarın avtodoldurucu stansiyasına, qonşu neft və neft məhsulları anbarlarına) neft və neft məhsullarını nəql etmək üçün yeraltı boru kəmərlərindən [təzyiqi 1,2 Mpa (~12 kqs/sm²) daxil olmaqla] rabitə qovşaqlarının və kontakt şəbəkələrinin dayaqlarının hasarlanmalarına, dəmir və avtomobil yollarına, hava elektrikötürücülərinin dayaqlarının özüllərinə qədər məsafə-

ləri TN və Q-nın şəhər qəsəbə və kənd yaşayış məntəqələrinin layihələndirilməsi bölməsinə uyğun olaraq yüksək təzyiqli qaz kəmərlərinə qədər [0,6-dan yuxarı və 1,2 Mpa-dək (~6-dan yuxarı-12 kqs/sm 2-dək)] təyin olunmuş məsafələrə bərabər qəbul edilməlidir.

Qeyd:

a) 3 №-li cədvəlin birinci punktdan göstərilən məsafə lövbər salmış gəminin korpusunun ən yaxın hissəsində hesablanır. Qalan məsafə cədvəl iki qeyd birə müvafiq təyin edilir.

b) yerüstü çənlərdən bina və tikililəri birbaşa divar tərəfdən iki saatlıq yanğına davamlılıq həddini 10% azaltmağa icazə verilir.

c) hər biri 5000 m³ həcmindən az olan həcmli yerüstü çənlər üçüncü kateqoriyalı anbarlar üçün bu çənlərdən bina və tikililərə (cədvəl 4-ün 6-cı p. göstərilən istisna olmaqla) avtomobil yanğınsöndürmə qurğularınadək məsafəni 25% azaltmağa icazə verilir.

Göstərilən boru kəmərlərindən binaların və qurğuların özüllərinə qədər məsafəni: diametri 300 mm-ə qədər olan kəmərlərdən - 15 (10) m və diametri 300 mm-dən çox olan kəmərlərdən 25 (15) m qəbul edilməlidir.

Cədvəl 4

Bina, tikililər və mühəndis qovşaqlarına qədər ölçülən məsafə	Boru kəmərlərindən olan ən qısa məsafə, m	
	yerüstü	Yeraltı (həmçinin kanallarda və qanovlarda)
1. Anbarın bina və tikililərinin fundamenti (neft və neft məhsulları çənlərindən)	3(0,5)	3
2. Neft və neft məhsulları üçün çənlər	3	4
3. Anbarların, proyektor dirəklərinin, qalereya dayaqları, estakadaların, boru kəmərlərinin, əlaqə və rabitə şəbəkəsinin fundamentləri.	1	1,5
4. Dəmir yolu oxu (1520 mm enində təkər izi olan)	4	4
5. Avtomobil yolları: səki daşı küvetin xarici qanov kənarı və ya torpaq tökülmünün alt hissəsi	1,5	1,5
	1	2,5
6. Elektrik ötürücü hava xəttlərinin dayaqlarının fundamentləri: 1kV-dək və çölün işıqlandırılması	1	1
1-dən 35kV-dək	5	5
35 kV-dan yuxarı	10	10
7. Su kəməri, kanalizasiya, drenaj, suyun axması üçün boru (nov)	1,5	1,5
8. İstilik kəmərləri (kanalın xarici divarlarına qədər)	1	1
9. 35 kV-dək və rabitə kəməlləri	1	1

Qeyd:

a) mötərizədəki məsafələr ancaq yanacaq neft və neft məhsullarını nəql edən kəmərlər göstərilir.

b) göstərilən boru kəmərləri su hövzəsinə 200 m qədər məsafədə və ya yaşayış məntəqəsi ərazisində çəkilərkən boru kəmərinin istismara davamlılığını artıran tədbirlər, həmçinin fiziki metodlarla qaynaq çatqılarına 100 %-lik nəzarət, kəmərlərin ikiqat iş təzyiqinə sınaqdan keçirilmiş, lakin bütün hallarda bu təzyiq borunun metalında 0,9 axma həddinə bərabər olan gərginlik yaradan təzyiqlərdən artıq olmamalı, kəmərlərdə təzyiq düşərsə məhsul nasosların avtomatik söndürülməsi, kəmərlərin ayrılması üçün bağlayıcı armaturlar nəzərə alınmalıdır.

c) yaşayış məntəqələrinin tikinti üçün ayrılmış yerlərində göstərilən boru kəmərlərinin çəkilməsi müəyyən olunmuş qaydada razılaşıdırılmalıdır.

12. Çənlər parkının sərhəddi boyunca, çənlər qrupları arasında və tökülmə-boşaltma qurğuların meydançalarına yaxınlaşmaq üçün hərəkət hissəsinin eni 3,5 m olan və uyğun tipli örtüklü keçidlər layihələşdirilməlidir.

13. I və II kateqoriyadan olan neft və neft məhsullarının anbarlarının avtomobil yollarının ümumi şəbəkəsinə və ya anbara yaxınlaşma yollarına 2 çıxışı olmalıdır.

14. Neft və neft məhsullarının anbarlarının: iki tərəfdən tökülmə-boşaltma qurğuları olan dəmir yol estakadlarından 15 m və anbarın digər bina və qurğularından (idarə və köməkçi binalardan başqa) 5 m aralı 2 m hündürlüklü hasarı olmalıdır.

Qeyd:

a) mötərizədəki məsafə binaların oyuğu olmayan divarlar tərəfdən fundamentinə qədər göstərilir.

b) neft və neft məhsulları üçün boru kəmərlərindən dəmir yolu oxunadək eləcə də bina və tikililərdə (cədvəl in 1 və 2 p.) olan məsafələr dəmir yol tökülmə-boşaltma estakadalarının boru kəmərlərinə və bu boru kəmərlərinin bina və tikililərin girişlərinə aid edilmir; ancaq istilik kəmərlərindəki məsafə texnologiyanın tələblərində nəzərdə tutulan mazut, yağ, neft boru kəmərlərinin isidilməsi sistemində aid edilmir.

15. Neft və neft məhsulları anbarlarının meydançalarının tikilməsi sıxlığı: I dərəcəli anbarlar—30%; II dərəcəli anbarlar—25%; III dərəcəli anbarlar —20%-dən az olmamalıdır.

Həcmi 10 000 m³ və daha çox olan çənləri qruplarda bir və ya iki sırada yerləşdirmək lazımdır.

1. Bir qrupda yerləşən neft və neft məhsulları üçün yerüstü çənlərin divarları arasındakı məsafə:

Üzən qapaqlı çənlər üçün 0,5 diametrdən az, lakin 20m-dən çox olmalı pantonlu çənlər üçün 0,65 d-dən az, stasionarlar qapaqlı içində alışma t°-u 45° C və bundan aşağı olan neft məhsulları saxlanılan çənlər üçün 0,75 diametrdən az lakin 30 m-dən çox olmamalı, içində alışma t°-u 45° C və aşağı olan neft və neft məhsulları çənlərdə saxlanılanda, alışma temperaturu 45° C-dən artıq olan neft və neft məhsullarını saxladıqda və hər iki tipli çənlər üçün 0,5 diametr; lakin 20m-dən çox olmamalıdır.

2. Müxtəlif tipli və ölçülü çənlər arasındakı məsafələr bunlar üçün müəyyən edilmiş məsafələrdən ən böyükləri qəbul edilməlidir.

3. Həcmi 400 m³ (daxil olmaqla)-ə qədər olan çənlər bir yerdə, ümumi həcmi 4000 m³-ə qədər olan qrupda yerləşdirilməlidir. Bu zaman bir qrupdakı çənlərin divarları arasındakı məsafə normalaşdırılmır, həcmi 4000 m³ olan qonşu qrupların yaxın çənləri arasındakı məsafə 15 m qəbul edilməlidir.

Həcmi 4000 m³-ə qədər olan çənlər parkından kənarında yerləşən hər qrup çənlər torpaq bəndlə və ya hündürlüyü 0,8 m divarla əhatə edilməlidir (çənlə şaquli olanda) və hündürlüyü 0,5 m divarla (çənlər üfqi olduqda) əhatə edilməlidir.

4. Bir qrupdakı yeraltı çənlərin divarları arasındakı məsafə 1 m-dən az olmamalıdır.

5. Qonşu qrupların yaxın çənlərin divarları arasındakı məsafə: yerüstü çənlər üçün—40 m;

yeraltı çənlər üçün—15 m olmalıdır.

6. Yerüstü çənlərin hər bir qrupunu bu çənlərdəki mayeni tutan ayrı çalada yerləşdirərkən qonşu çalaların yuxarı qanovları arasındakı məsafə 15 m götürülməlidir.

7. Qonşu qruplarda yerləşdirilən, həcmi 20.000 m³ və daha çox olan yerüstü çənlərin divarları arasındakı məsafə mühəndis qurğuları və yolları hesabına artırıla bilər.

8. Xarici hasarın hündürlüyü dağılmış mayenin hesablanmış səviyyəsində 0,2 m çox ancaq həcmi 10000 m³-dən az olan çənlər üçün 1 m-dən və həcmi 10 000 m³ və bundan çox olan çənlər üçün 1,5m-dən az olmamalıdır.

Çənlərin divarlarından bənd çəkmənin daxili maillli səthinin aşağı kənarlarına qədər və ya sərhəd divarlarına qədər olan məsafə aşağıdakı şərtdən az olmamaqla qəbul edilməlidir:

3 m — həcmi 10 000 m³ az olan çənlərdə; və 6 m—həcmi 10 000 m³ və daha çox olan çənlərdən.

9. Bir qrup əhatəsində həcmi 20 000 m³ və daha çox olan hər bir çən və daha kiçik həcmli ümumi cəmi 20 000 m³ olan çənlər başqa çənlərdən çənin həcmi 10 000 m³-dən az olduqda hündürlüyü 0,8 m və həcmi 10 000 m³ və daha çox olduqda 1,3 m olan daxili torpaq bəndlə yaxud divarlarla ayrılmalıdır.

10. I və II-ci qrup anbarlarda bir qrupa aid olan çənlərdə mazut, yağ və digər neft məhsulları saxlanılarkən, yağ və mazut olan çənlər digər qrupa aid olan çənlərdən 9-cu maddəyə uyğun daxili torpaq bəndlə və yaxud divarlarla ayrılmalıdır.

11. III-cü kateqoriyalı anbarların bir tərəfdən doldurma-boşaltma qurğularla təchiz olunmuş dəmir estakadalarını radiusu 200 m-dən az olmayan yolun əyri sahələrində yerləşdirilməsinə icazə verilir.

12. Dəmir yolu doldurma-boşaltma estakadalarının kənarlarında yanmayan materialdan pilləkəni olmalıdır, həmçinin estakadanın uzunluğu boyu istiqamətində bir-birindən 100 m-dən az olmayan məsafədən dayanmalıdır.

13. Dəniz, göl və su anbarlarının limanlarında doldurma-boşaltma körpülərindən quru mal anbarlarına sərnişin və xidmət körpülərinə qədər məsafələr (yanğınsöndürmə gəmiləri üçün körpülər istisna olmaqla) tez alışanlar yüklənən zaman 300 m-dən yanan neft və neft məhsulları yüklənən zaman 200 m-dən az olmamalıdır, ancaq bütün hallarda körpülərin pirsələrində hesablamağa ən böyük məsafə gəminin uzunluğunu və iki eninin cəminə bərabər məsafədən az olmamalı və sahil körpülərində hesablamağa görə ən böyük gəminin uzunluğundan az olmamalıdır.

14. Dəniz, göl və su anbarları limanlarının doldurma-boşaltma pirsələrinin arasındakı məsafə partlayış temperaturu 28° C və aşağı olan neft və neft məhsullarının yükləmə zamanı 200 m-dən az, partlayış temperaturu 28° C çox olan neft və neft məhsullarının yükləmə zamanı 150 m-dən az olmamalıdır, ancaq hər iki halda hesablamağa görə ən böyük gəminin uzunluğundan az olmamalıdır.

Havada hidrogen sulfidin olması haqqında jurnal

Tədqiqin nömrəsi	Nümunənin götürülmə tarixi	Nümunə götürülən yer	hidrogen sulfidin miqdarı, mq/m ³	tədqiq etdi	Yüksək qazlılığının səbəbi	yüksək qazlılığının səbəbinin ləğvi üçün tələbatlar
1	2	3	4	5	6	7

Magistral neft kəmərlərinin orta oxundan məsafələr (m)

Kəmərlərin sinifləri			
1	2	3	4
Şərti diametrləri (mm)			
1000-1400	500 artıq 1000-dək	300 artıq 500-dək	300 və az
200	150	100	75

Qəza haqqında operativ məlumat

- partlayış
 yanğın
 dağıntı
 uçulma
 zəhərlənmə
 qəzaların digər növləri

Qəzaların növü (lazım olan informasiyanı x işarəsi ilə qeyd etməli) .
 Bədbəxt hadisə ilə qəzanın əlaqəsi _____
 Fövqəladə vəziyyət (FV) yaranması ilə qəzanın əlaqəsi (FV-in dərəcəsi göstərilir) _____

Qəzanın baş verdiyi gün və vaxt _____
 Ərazi orqanı, nəzarətin növü _____

Şöbə _____
 Nazirlik, idarə və ya başqa təsərrüfat qurumu _____

Təşkilat _____

Təşkilatın olduğu yer (Azərbaycan Respublikasının rayonları, şəhər, qəsəbə və i.a.) _____
 Qəzanın baş verdiyi yer (istehsalat, sahə, sex və i.a.) _____

* Magistral boru kəmərlərində baş vermiş qəzalar barədə operativ məlumat həm bu forma üzrə, həm də aşağıda əlavə edilən 1 və 2 nömrəli formalar üzrə verilir.

** Zərərçəkənlərin, o cümlədən həlak olanların sayı göstərilir

Qəzanın baş verdiyi şərait və onun nəticələri (o cümlədən, xəsərlərlə) _____

Qəza vəziyyətinin aradan qaldırılmasında iştirak etmiş təşkilatlar _____

Qəzanın ümumiləşdirilmiş səbəbləri (təhqiqatın nəticələrinə əsasən doldurulur) texniki səbəblər (lazım olan informasiyanı x işarəsi ilə qeyd etməli) .

- texniki vasitələrin nasaz olması
- texniki vasitələrin qeyri-mükəmməl olması layihə qərarlarının qeyri-mükəmməl, yaxud səhv olması
- texniki vasitələrin qəsdən xarab edilməsi və ya sıradan çıxarılması
- texnologiyaların qeyri-mükəmməl olması, enerji ehtiyatları verilməsinin planda nəzərdə tutulduğu halda qəflətən kəsilməsi.

Təşkilati səbəblər (lazım olan informasiyanı x işarəsi ilə qeyd etməli)

- iş icraçılarının intizamsızlığı, onların bilik səviyyəsinin aşağı olması
- işin icrasının aşağı səviyyədə idarə edilməsi
- təhlükəsizliyin normativ tənzimlənməsi ilə bağlı qüsurlar (normativ-texniki sənədlərin qeyri-mükəmməl olması, təlimatlandırma vaxtının keçməsi, onların olmaması və i.a.).

Məlumatı verdi: soyadı, a., a.a., vəzifəsi, telefonu, imzası _____

Qəbul etdi: soyadı, a., a.a., vəzifəsi, imzası _____

Qəbul etdiyi vaxt və saat (Bakı vaxtı ilə) _____
 Məlumatın verilməsinin ləngidilməsinə səbəb (ləngimə 24 saatdan çox olduqda göstərməlidir) _____

**Nefti nəql edən magistral boru kəməri obyektində
qəza barədə informasiya**

1. Obyektin sahibinin adı _____
2. Obyektin adı, xətt boyunca məsafə, km _____
3. Boru kəməri barədə informasiya _____
- 3.1. Diametr (mm) _____
- 3.2. Divarcığın qalınlığı (mm) _____
- 3.3. Poladın markası _____
- 3.4. İstismara verildiyi il _____
- 3.5. İcazə verilmiş maksimal işçi təzyiq (MPa) _____
- 3.6. Qəza anında təzyiq _____
4. Qəzanın xarakteri _____
5. İşdə fasilə (tarix, saat) _____
6. İstehlakçıya təsir _____
7. Qəzanın nəticələrinin və ehtimal edilən səbəbinin təsviri _____
8. Təmirin növü _____ Başlanması _____ Qurtarması _____
9. Qəza haqda xəbər vermiş şəxsin xidməti telefonunun nömrəsi _____

Qeyd: lazım gələrsə, formaya əlavə vərəqlər qoşulur.

**Nefti nəql edən magistral boru kəməri obyektində
qəza barədə əlavə informasiya**

1. Mayenin növü _____
- 1.1. Adı _____
- 1.2. Kimyəvi adı (formulu) _____
2. Sızmanın həcmi* (kub.m) _____
3. Sızma aradan qaldırılanadək keçmiş vaxt (saat) _____
4. Sızma aradan qaldırılmayınca, aşağıdakı məlumatlar göstərilir:
 - 4.1. Sızma aradan qaldırılanadək onun gözlənilən həcmi * (kub.m) _____
 - 4.2. Sızma aradan qaldırılanadək keçəcək vaxt (saat) _____
5. Sızma xarakteristikası (beton / möhkəm örtük; çınqıl / qum; otlaq və i.a.) _____
6. Sızmanın nəticələri:
 - 6.1. Axar suya düşmüşdür _____
 - 6.2. Qrunta hopmuşdur _____
 - 6.3. Sulu üfüqi laya düşmüşdür _____
7. Sızmadan çirkənlənmənin tamam aradan qaldırılmasının mümkünlüyü _____
8. Çirkənlənməni aradan qaldırmaq üçün görülmüş və ya görülən tədbirlər _____
- 8.1. Təmizlənmə metodu _____
- 8.2. Təmizlənmənin başa çatması tarixi _____
- 8.3. Cəlb edilən podratçı göstərilir _____
- 8.4. Yiğilmiş mayeni saxlamaq üçün tətbiq edilən metodlar _____
9. Hava şəraiti _____
10. Sızmanın aşkar edilməsi metodu və şəraiti _____
11. On yaxın sututar _____
12. Sututara qədər olan məsafə (km) _____

Qeyd: lazım gələrsə, formaya əlavə vərəqlər qoşulur.

*Sızma-qəza nəticəsində təhlükəli mayenin boru kəməmindən gözlənilmədən axması.

MÜNDƏRİCAT

FMV	—	fərdi mühafizə vasitələri
MNKİB	—	Magistral neft kəmərləri istehsalat birliyi
YAM	—	yüngül tez alışan mayelər
XİDS	—	xətti istehsalat-dispetçer stansiyası
MNİ	—	Magistral neft kəmərləri idarəsi
RNİ	—	rayon neft kəmərləri idarəsi
NVS	—	neft vurma stansiyası
BKNS	—	bloklı-komplekt neft vurma stansiyaları
MİXB	—	Mərkəzi istehsalat xidmət bazası
İXB	—	istehsalat xidmət bazası
ƏTSS	—	Əməyin təhlükəsizliyi standartlar sistemi
QTX	—	qəza-təmir xidməti
QBM	—	qəza-bərpa məntəqəsi
TİQ	—	texniki istismar qaydaları
STİED	—	sualtı-texniki işlər ekspedisiya dəstəsi

Bu «Qaydalar» Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Əmək və Sosial Problemləri üzrə Elmi-Tədqiqat və Tədris Mərkəzi tərəfindən işlənib hazırlanmışdır.

Qaydaların son redaksiyası tərtib edilərkən Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin Magistral Neft Kəmərləri İstehsalat Birliyinin, magistral neft kəmərlərinin baş qurğularının və xətti hissəsinin istismarı zamanı tələb olunan texniki təhlükəsizlik tələblərini yerinə yetirən müəssisələrin, Azərbaycan Respublikası Dövlətədağmədəntexnəzarət Komitəsinin irad, rəy və təklifləri nəzərə alınmışdır.

Qaydalarda əsas və köməkçi obyektlərin istismarı və təmirində texniki təhlükəsizlik qaydaları, eləcə də bu qaydalarda qəza-bərpa işlərinin necə aparılması da göstərilib.

Bu «Qaydalar» təsdiq və nəşr olunduqdan sonra 22.12.95-ci ildə Azərbaycan Dövlət Dağ Mədən Texniki Nəzarət Komitəsi tərəfindən təsdiq olunmuş «Magistral neft boru kəmərlərinin istismarında təhlükəsizlik Qaydaları» qüvvədən düşmüş hesab edilir.

Qaydalar Magistral neft boru kəmərlərinin istismarı ilə məşğul olan mühəndis-texniki işçilər üçündür.

1. Ümumi müddəalar	7
2. Əsas obyektlərin və qurğuların istismarı	59
3. Köməkçi quruluşlar, qurğular və avadanlıqlar	72
4. Əsas obyekt və qurğuların təmiri	73
5. Kükürlü neftlə iş görəkən əlavə təhlükəsizlik tədbirləri	81
6. Magistral neft boru kəmərlərinin mühafizə zonaları və istismarı	84
7. Magistral neft boru kəmərlərinin təmiri. Magistral neft boru kəmərlərinin xətt hissəsi	99
8. Magistral neft boru kəmərlərində odlu işlər.....	115
9. Təmir və qəzaların ləğvində istifadə olunan qaldırıcı-nəqliyyat və yerqazan maşınların istismarı	121
10. Qış şəraitində işlərin əlavə təhlükəsizlik tədbirləri	137
11. Əlavə 1	139
12. Əlavə 2	141
13. Əlavə 3	143
14. Əlavə 4	144
15. Əlavə 5	145
16. Əlavə 6	146
17. Əlavə 7	146
18. Əlavə 8	147
19. Əlavə 9	148
20. Əlavə 10	149
21. Əlavə 11	150
22. Əlavə 12	152
23. Əlavə 13	152
24. Əlavə 14	159
25. Əlavə 15	161
26. Əlavə 16	161
27. Əlavə 17	162

MAGİSTRAL NEFT KƏMƏRLƏRİNİN İSTİSMARINDA TEKNİKİ TƏHLÜKƏSİZLİK QAYDALARI

**Texniki redaktoru
Korrektoru
Kompüter operatorları**

**ZAKİR KƏRİMOV
SEVİNC ƏSKƏROVA
ELMİRA NAMAZOVA
ZEMFİRA MUSTAFAYEVA**

Çapa məsul

ƏSƏD İSMAYİLOV

**«İSMAYIL» NPM-in
direktoru**

VƏSİMƏ İSMAYILQIZI

Yığılmağa verilmişdir: 07.05.2004

Çapa imzalanmışdır: 04.06.2004

Kağız formatı: 60x84 $\frac{1}{16}$

Həcmi: 10,5 çap vərəqi

Tiraj: 50